VOJTĚCH MARTÍNEK

O KRÁLOVNĚ ŽIVOTA

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Příspěvková organizace Moravskoslezského kraje

www.svkos.cz

Toto elektronické vydání vychází ze souborného vydání pohádek Vojtěcha Martínka **O královně Života**, které bylo vydáno nakladatelstvím Profil v roce 1981.

ISBN 978-80-7054-283-5 (pdf)

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
2020

Text díla je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno autorským zákonem č.121/2000 Sb.

Elektronické vydání (typografická a grafická úprava) je poskytováno pod licencí Creative Commons.

OBSAH

Janek a obr 4
O lesním hospodáříčkovi a hojivé květině 9
O vysloužené nevěstě 15
O veselé píšťalce 22
Dar hadího krále 28
Starci u věčného ohně 38
Půlnoční kouzla 44
O mluvícím koni 53
O čarovné píšťalce 64
O hlupáčkovi 71
Červený šáteček 78
Tři psi pomocníci 86
Medvěd ženichem 95
O královských dcerách v podzemním zámku 106
O chytrém a hloupém lháři v daleké zemi 115
Boj se třemi draky 119
O ptáku-princezně 127
Perly z očí, růže z úst 134
O princezně tanečnici 141
O hadím ženichovi 149
Princezna bílá jako sníh 160
Cesta do země Alamanalalie 167
O vyměněné matce 177
Čarodějnický tovaryš 183
Světlo slepým 191
O pyšném panovníkovi 200
O sluneční panně 206
Voda z dračí zahrady 214
Panna věčně mladá 220
Pták Žal 225
O královně Života 233

Janek a obr

V jedné dědině žil selský synek a tomu říkali Janek. Byl veselý a uměl pořádný kousek práce udělat, oral, zaséval, žal i mlátil, při práci si písničku zazpíval, v neděli si pod lipami zatančil. Ale jednoho dne se mu znelíbila selská práce doma, svázal si uzlíček, dal si tam dvě buchty, uřízl si pěknou hůl a pravil otci: „Sbohem, tatínku! Jdu do světa a rád bych si něco víc přivydělal než tady v dědině!“

A tatík pravil: „Jen si jdi! Však ti neuškodí, když poznáš kousek cizího světa. Cizinu poznáš, po domově se ti zasteskne a s tím větší chutí se domů vrátíš.“

Šel Janek světem, šel po horách i po dolinách, až přišel k černému lesu a tam u lesa stála skrčená pastýřská chalupa. Už byl unaven, zaklepal na okno, pastýř vyšel a Janek prosil o nocleh.

„Což o nocleh, ten bych ti rád dal,“ pravil pastýř, „ale nevím, co bych ti dal k večeři a jak bys u mne spal. Mám ovce, mám i mléka dost, ale všecko patří strašnému obru, který v lese v hluboké skalní jeskyni bydlí. Tomu ovce pasu a on časně ráno za prvního úsvitu sem k chalupě přijde a já mu musím dát všecko mléko, které se nadojí. Jistě by ti ublížil, kdyby tě našel v mé chatrči.“

„I co,“ smál se Janek, „strach se mi vyhýbá na sto kroků. Mohl bych se na toho obra podívat a neškodila by mi taková zkušenost. Beztak jsem ještě nikdy pořádného obra neviděl.“

Pastýř mu to sice všecko vymlouval a vypravoval, že je ten obr strašně silný, ale Janek se jenom smál, že přece z něho strach nemá. Našel podkůvky a hřebíky, okoval si své boty, s chutí snědl, co u pastýře našel, potom zatloukl okenice a lehl si na půdu do sena. Seno vonělo, samé lesní byliny byly v něm a Jankovi se leželo velmi příjemně a hned usnul, jako by ho do vody hodil, a neprobudil se až ráno, když hvězdičky hasly a červánky se začervenaly.

Probudil se vlastně hrozným křikem. Vyhlédl okýnkem a viděl obra tak vysokého jako nejvyšší borovice v lese, huňatého a černého jako nejošklivější medvěd a s rukama stejně těžkýma jako medvědí tlapy. Obr se rozkročil a řval, až se ozvěnou celý les ohýbal: „Hoj, hoj, pastýři ospalče! Vstávej, lenochu, chatrč otvírej a mléko vynášej, sic ti chalupu rozbořím a tebe uškrtím!“

„Oho, ohoho!“ smál se mu z okna Janek, „jenom pomalu, pane obře! Dnes si může pastýř v pokoji ještě hodinku pospat a my dva si spolu pohovoříme! Dost dlouho jsi ho týral a časně ráno burcoval!“

„A kdo jsi ty a proč se pleteš do mých věcí?“ křičel obr. „Zadusím tě jedním prstem jako střízlíka.“

„To asi sotva," smál se Janek, „neboť mi říkají silák nad siláky. A nevěříš-li, podívej se. Vezmu kámen, stisknu, až z něho poteče voda. Nohou o zem udeřím a zasvítí jiskry." Ale ovšem nevzal kámen, nýbrž jen syreček a z toho lehce tekla voda, a také jiskry svítily, když okovanými botami o kámen udeřil.

Obr oči vyvaloval a široká ústa otvíral, neboť takové síly ještě neviděl. Chtěl to zkusit po Jankovi, kámen zdvihl se země, ale ať mačkal jak mačkal, voda z něho netekla. A také bosou patou bil do země, ale jiskra se neukázala, ač si paty do krvava otloukl.

„Když jsi takový silák, mohli bychom uzavřít přátelství," pravil Jankovi nakonec, „jenom spěšně vylez z chalupy."

Janek vylezl z chalupy a obr mu pravil: „Zkusíme sílu ještě jednou. Půjdeme do lesa a budeme lovit. Kdo víc zvěře uloví, ten je silnější."

S tím byl Janek srozuměn, a tak se rozešli po lese, obr šel nalevo a Janek napravo. Ale Janek neušel ještě ani sto kroků, když se na něho z houští rozehnal mocný kanec se strašnými zuby. Taktak že se Janek zachránil na strom a vyšplhal se na první haluze. Ale kanec chtěl porazit strom, rozehnal se, vrazil kly tak prudce do stromu, že jich vůbec vytáhnout nemohl.

Janek tedy opatrně slezl se stromu, dole kamenem ještě více zatloukl kly do stromu a hned potom křičel na obra, aby se jen hezky šel podívat na jeho kořist, kterou si už ulovil.

„Eh, neblázni," hučel obr, „vždyť jsme teprve začali a mně se ještě ani noha neukázala."

Divil se velice, když viděl silného kance a když Janek vypravoval, jak mu kly do stromu zatloukl.

„Vezmi jej na ramena a zanes si domů do jeskyně," pravil Janek obrovi, „večer si můžeme z něho upéci pěknou večeři. Já zatím se půjdu podívat do lesa za jinou zvěří." To řekl ovšem proto, že si jinak netroufal unést kance, ale obr vytrhl strom z kořene, naložil si jej i s kancem na ramena a takto šel do lesa do své skalní jeskyně.

Když se vrátil, pravil Jankovi: „A teď bychom se mohli dát na chvilku do křížku. Už jsem dávno s nikým nezápasil."

„To můžeme," řekl klidně Janek, ačkoliv měl malou dušičku.

Oba se chytli za pasy, ale panečku, s obrem nebyly žerty. Sotva poprvé Jankem udeřil o zem, Jankovi se zatmělo v očích a zůstal ležet v mechu jako mrtvý.

„Proč zavíráš oči a proč sebou nehýbáš?" smál se obr, když se Janek vzpamatoval.

„Ale to jen proto," řekl Janek pokojně, „že jsem přemýšlel a počítal, jak hluboko tebou udeřím."

Podruhé bylo to ještě hůř a Jankovi všecky zuby zachrastily, jak těžce do mechu dopadl.

„Ahá, cítíš už mou sílu," smál se obr.

„Ani ne zdaleka," řekl Janek, ač už měl dvou ran dost, „ale přemýšlel jsem, jak všecky tvé kosti po lese rozmetám."

Po třetí si dal obr nejvíc záležet, udeřil Jankem o zem a klekl mu na prsa, až Jankovi oči z důlků vystoupily.

„Proč tak oči vyvaluješ?" smál se obr.

„Ale to jen proto," řekl Janek, „že hledám na nebi místo, jak vysoko tě mám vyhodit." Ale doopravdy nemohl ani dechu chytit, jak byl unaven.

Obr se polekal, že by jeho kosti ležely po lese rozházeny nebo dokonce že by až do nebe vyletěl, podal Jankovi ruku a řekl, že od té chvíle budou dobrými přáteli a pomocníky, že budou společně v lese lovit a o kořist se bratrsky podle spravedlnosti dělit. A také slíbil, že už dá pastýřovi pokoj a nebude ho okrádat o jeho majetek.

Aby oslavili přátelství, ujednali si, že obr upeče uloveného kance. S tím byl obr srozuměn a pravil, aby Janek za ten čas nasbíral v lese něco dřeva. Dva tři stromy že stačí. Ale když se Janek dlouho nevracel, šel ho obr hledat a viděl, že svazuje provazem stromy dohromady. „Co to děláš?" ptal se ho. „Eh, nechce se mi strom po stromu vytrhávat," pravil Janek, „je to práce tuze zdlouhavá. Proto raději sváži stromy dohromady, aspoň čtvrt lesa najednou, a všecko vytrhnu jedním rázem." Obr se polekal, že by mu takto Janek celý les vytrhal, a pravil: „To my, bratříčku, tak zhurta neděláme," a vytrhl dva stromy. „To stačí," pravil a naložil si je na ramena, „a ty zatím jdi nabrat do kotle vody." Ale když se Janek zase dlouho nevracel, šel obr za ním k lesní studánce a viděl, jak zatlouká kolíky kolem dokola celé studně a provazem ji omotává. „Co to děláš, bratříčku" ptal se ho. „I nic zvláštního," řekl Janek, „věru nemám chuti dvakrát či třikrát chodit pro vodu. Vytrhnu studnu ze země, naložím si ji na hřbet a přinesu do jeskyně." „A to ne, to ne," bránil se obr, „to bychom brzy přišli o vodu a jiné studny v lese není." Nabral sám vodu do kotle, dal si jej na hlavu a Janek šel za ním.

Přišli tedy do skalní jeskyně, kde obr bydlel. Obr rozdělal oheň, přistavil kotel a připravoval kance k dobré hostině. Pojedli, povykládali si, veselými šprýmy se pobavili, ale Janek dobře poznal, že obr číhá jenom na vhodnou chvilku, aby ho ze světa sprovodil.

Když přišel čas ke spaní, obr se rozložil v jeskyni, ale Janek vyšel do lesa. „Já nerad spím mezi stěnami, je tam příliš těsno, ale mám nejraději mech pod hlavou a jasné hvězdičky nad hlavou," tak se vymlouval.

Uložil se do mechu kousek od jeskyně, ale dobře viděl, jak se obr za ním dívá. Proto v noci potají vstal, z košile udělal panáka, vycpal jej mechem, dal mu své šaty i klobouk a sám se skryl do houští. To už každý uhádne, že té noci ani oka nezamhouřil a jen se díval, co se stane. Za chvíli obr vyšel s velikým kyjem a třikrát udeřil do panáka. „Hlehle, siláku nad siláky," smál se přitom, „už ani nevzdechneš a budu mít od tebe navěky pokoj! Tři rány a je po tobě!"

Proto měl oči až navrch hlavy, když ho ráno Janek budil, zdravý a veselý.

„Co – ty jsi zde – a chodíš a mluvíš?" koktal obr údivem. „Nic se ti dnešní noci nestalo?"

„Co by se mi stalo?" divil se naoko Janek. „Spal jsem pěkně po celou noc a měl jsem nejrůžovější sny, jaké jen mohou být. A zdálo se mi, že mě někdo třikrát prutem uhodil. Ale to mi nic neuškodí – já jsem nezranitelný a nesmrtelný, do ohně skočím, nic mi neuškodí, balvany na mne spadnou a neublíží mi."

„A jak jsi nabyl takové moci, že tě nic poranit nemůže?" vyzvídal dále obr.

„Já jsem vykoupán v koupeli ze vzácných lesních bylin, z kapradin a mladého jalovčí," vykládal Janek. „Uprav si také takovou koupel, hodně vřelou, až voda vřít bude klokotem, a vhoď do ní byliny. Vskočíš do ní, osvěžíš se, o dvacet roků omládneš a budeš nezranitelný a nesmrtelný."

To se obrovi ovšem velice líbilo a hned byl s tím srozuměn, že si takovou zázračnou koupel připraví. Šli do lesa a Janek mu ukazoval, kterých bylin je k tomu potřebí. Sbírali kapradiny, trhali celé keříky jalovce a zakrátko měli těch hojivých bylin veliké náručí.

Když přišli do jeskyně, obr zapálil oheň, nalil plný kotel vody a postavil na ohniště. Za malou chvilku voda vřela a syčela a Janek do ní házel vonné byliny, že zakrátko vonělo v špinavé obrově jeskyni jako v lékařské dílně. Už všecky kapradiny a všecko jalovčí do vody vhodil a pořád přikládal, jenom aby voda vřela co nejvíce.

„Musím prstem zkusit, jak je voda teplá," řekl Janek, ale do vřelé vody nestrčil prst, jenom kousek dřeva.

„Nu, ještě se může vařit čtvrt hodiny," pravil a přiložil celý kořen pod kotel.

Za čtvrt hodiny znovu zkusil a pravil: „Tak – teď je koupel nejlepší, ani příliš horká, zrovna tak ke koupání. To si polibuješ a okřeješ a o dvacet roků omládneš."

Obr se už napřed těšil, jak bude nezranitelný a nesmrtelný, vskočil do vřelé vody a na tu chvíli Janek čekal, přitlačil ho do vody velkým kamenem, že se ani pohnout nemohl. Hrozně zařval a nebylo mu pomoci.

Janek nyní prohlížel obrovu jeskyni a těšil se, kolik pokladů najde ve skrýších. Ale velmi se zmýlil, neboť obr nebyl milovník pokladů, anebo po lesích nikde poklady skryty nebyly, aby je mohl do jeskyně schránět. Rezavé mísy a opálené kyje, rozbité sekyrky a železné tyče, to byl obrův majetek, a to věru nestálo Jankovi za to, aby se s tím domů lopotil.

„Eh co," zasmál se, „aspoň jsem krajinu od obra vysvobodil a pastýře pána zbavil, a to také za něco stojí."

Šel tedy k pastýřovi a vypravoval mu, že už obr nežije a že už nikdy nebude krajinu sužovat. Tomu nechtěl pastýř věřit, a teprve když si zašel do jeskyně a viděl obra v kotli, přestal kroutit hlavou. Hned táhl Janka ke svému stádu, jak byl rozradován nad obrovou smrtí, vybral nejkrásnější jehňátko a daroval je Jankovi, že ho obra zbavil.

„Přece jenom jsem si něco vysloužil," řekl si Janek, a poněvadž měl už putování po světě zrovna po krk a zastesklo se mu po domově, řekl si, že se vrátí domů. Vzpomínal na teplé lůžko na peci a na máminy vdolky a to bylo přece jenom něco lepšího než hostiny v jeskyni u obra!

Vzal si tedy jehňátko pod paždí a zamířil domů.

Ale přece je domů nedonesl. Už nebyl daleko od domovské dědiny, když ho přepadla velká dřímota. Lehl si pod strom, jehňátko uvázal ke stromu, aby se napáslo v zelené trávě, a blaženě usnul. Usmíval se ze sna, jak se mu zdálo o peci a o vdolkách, ale zatím se k němu přikradl veliký lupič, starý a rezavý lišák. Ani slyšet ho nebylo, jak se ničema kradl, jako by měl obuty na tlapkách nejlepší bačkory. Jehňátko dvakrát třikrát zamečelo, ale už bylo v zubech lišákových a Janek zahlédl jen kousek rezavého kožichu, jak se ztratil v křoví.

Tak se vrátil s holýma rukama a pořádným hladem k tatínkovi. Tatínek byl rád, roboty bylo plno na poli i v chalupě, a máma od radosti a na uvítanou upekla Jankovi vrchovatou mísu vdolků.

Ten se nedal dlouho pobízet, statečně se do nich pustil a jen si bručel: „Je to divné na tom světě! Obra jsem přemohl, kance jsem ulovil a zrzavý lišák nade mnou vyzrál!"

A liškám to neodpustil nikdy. Číhal na ně, pasti kladl, stopoval je. Nikdo v širém kraji tolik lišek neulovil jako on. Však mu také proto říkali: Janek, lovec lišek.

O lesním hospodáříčkovi a hojivé květině

Věčně člověk žít nemůže. Ale v hlubokých lesích rostou prý podivné byliny a ty prodlužují lidský život. Zahojí rány, odženou nemoc, vrátí sílu. Ani nejzkušenější bylinářky na všecky ještě nepřišly, ani nejučenější mužové neznají jejich jména. Vypravuje se, že je opatruje v lesích malý mužíček, nemnoho větší než pětileté dítě, ale s dlouhou bradou a celý šedivý jako ze staré kůry. Lesní hospodáříček mu říkají a je to mocný strážce hojivých bylin. On dobře ví, kde která bylina roste, kdy se má trhat a v jaké nemoci pomáhá. Před lidmi skrývá ty své vzácné zahrádky a málokomu dovolí, aby si některou květinu utrhl. Ale není zlý a několikrát pomohl lidem v největším soužení. Poznal to jeden selský chlapec z daleké dědiny, Bartošek mu říkali, a o něm budu vypravovat příhodu.

Rostl v jedné dědině chlapec, byl silný a zdravý, žádné práci se nevyhýbal, na poli oral a kopal, v lese stromy kácel. Ale měl veliký žal: jeho otec byl už několik let těžce nemocen. Ležel na lůžku skoro bez pohnutí, jenom se smutně díval a chvílemi si potichu zanaříkal. Sil mu ubývalo každým dnem, už byl skoro jenom kost a kůže.

Kdekdo ho litoval, ale nikdo mu pomoci neuměl. Přicházely do jeho chalupy babičky s mastmi a zelinami, radily, masti roztíraly, byliny vařily. Nic to nebylo platno. Nemoc se držela starého sedláka a neuhýbala ani před mastmi, ani před zaříkáváním.

Tu si jednoho večera zavolal nemocný otec svého syna a pravil mu:

„Vidím, Bartošku, že má nemoc je velmi těžká a že mi nikdo pomoci nemůže. Neuzdravím se, rozloučit se musím s životem. Jedna jediná pomoc by ještě byla – ale tu mi nikdo nepřinese.“

„Já bych se vypravil pro ni třebas až na kraj světa!“ zavolal Bartošek.

„Tak daleko není třeba,“ řekl otec. „Ale vím, že v černých lesích rostou zázračné byliny. Slyšel jsem, že jedna od všech neduhů pomáhá. Je vysoká a má květy jak červené zvonky. Když zvonek zazvoní, květ má zázračnou moc. Kdo květinu v té chvíli utrhne, velkou pomoc si zjedná v každé nemoci. Ze zvonků se lék uvaří a nemoc před tím lékem prchne. Zdraví se vrátí, i kdyby nemocný ležel na smrt unaven. Ale nevím, v kterých lesních končinách roste ta květina a jaká k ní cesta vede.“

„A já tam půjdu a v lesích budu hledat zázračnou květinu!“ zavolal Bartošek.

Nemeškal dlouho a vypravil se do hlubokých černých lesů. Vzal si krajíc chleba a těžkou hůl s okovaným ostřím. Bylo jí třeba: cestu si musil razit houštinami a hůl mohla posloužit proti divoké zvěři.

Šel dlouho, les byl stále temnější a smutnější. Nepotkal ani človíčka, jenom stromy hučely. Brzy se ztratila i pěšinka a Bartošek šel lesem nazdařbůh: opravdu nevěděl kudy kam. Díval se pronikavě na všecky strany a jenom hledal hojivou květinu s červenými zvonky. Oči si mohl vyhledět, ale květinu neviděl.

Najednou uslyšel z černého houští úzkostlivý pískot, naříkání a hned nato zuřivé mručení. Neváhal ani chvilku a prodíral se na místo, odkud se nesly ty zvuky. Přišel na lesní palouk a užasl: veliký, huňatý medvěd dotíral na malého mužíčka, bradatého a oblečeného do šedivého kabátce. Těžkými tlapami ho k zemi tlačil a kabátec mu trhal. Jistě odbila šedivému mužíčkovi poslední hodinka; byl beze zbraně a holýma rukama se silnému medvědu bránit nemohl.

„To je nerovný boj!“ zavolal Bartošek. „Slabý mužíček proti velkému medvědu!“ Rozpřáhl se a vší silou udeřil svou okovanou holí medvěda po hlavě. Medvěd se zapotácel a v té chvíli dostal druhou těžkou ránu do hlavy.

Zůstal na chvíli ležet v mechu. Zatím se mužíček probral, narovnal se a odskočil do houštiny. Vytáhl z ní krásný luk se stříbrnými šípy a podával je Bartoškovi. „Braň se!“ pravil. „Na silného medvěda ani tvá okovaná hůl nestačí!“

Medvěd se už zase postavil a obořil se na Bartoška. Ráz dva – v tom okamžiku zasvištěl stříbrný šíp a zaryl se do huňatého medvědího těla. A ještě jeden šíp – potom se medvěd převrátil do mechu – a už se ani nehýbal.

Mužíček si utíral pot s čela, těžce oddychoval a upravoval si roztrhaný kabátec.

„Dobrý člověče,“ děkoval, „vyrval jsi mě z moci medvěda, život jsi mi zachránil. Nikdy ti toho nezapomenu a dobrým se ti odvděčím. Uvidíš, že lesní hospodáříček není nevděčníkem!“

„Lesní hospodáříček?“ ptal se Bartošek udiveně.

„Ano, hospodáříček, který opatruje v lesích léčivé byliny.“

Tu sepjal Bartošek ruce a zaprosil: „Velikou prosbu mám a k tobě se o pomoc utíkám.“

„Nejdříve mi pověz, jak se jmenuješ a proč jsi zabloudil do těch hlubokých lesních končin,“ pobídl ho mužíček.

Tu Bartošek všecko vypověděl, jak je nad nemocí otcovou zarmoucen a jak už není v tom soužení žádné pomoci. Pověděl, co otec vypravoval o čarovné květině s červenými zvonky, která každou nemoc zahojí.

Mužíček přikyvoval šedivou hlavičkou: „Pravdu řekl tvůj otec – je v lese taková květina, která pomáhá v každé nemoci. Ale je skryta hluboko v mé zahradě mezi

černými lesy – tam nepronikne lidská zvědavost. Nenašel bys sám to místo. A platno by ti to nic nebylo: zvonky zazvoní jenom o pravé půlnoci. Ale že jsi mi v těžké chvíli pomohl, i já tvou prosbu splním. Pojď se mnou!“

Šel s ním dál a dál, v lese už bylo úplně tma, nebylo vidět ani nejmenšího paprsku. Mužíček sáhl do svého kabátce a vytáhl malou lampičku: „Abys neklopýtl o kořeny, posvítím ti.“ A hned lampička svítila a bylo to takové modré světýlko, jako když svatojánské mušky v létě poletují.

Potom přišli na velikou louku a byla to spíše krásná zahrada, plná nejpodivnějšího kvítí. Jedno bylo vysoké, druhé se krčilo k zemi, jedno žluté, jiné červené, třetí modré.

„Všecky ty květiny mají léčivou moc,“ pravil hospodáříček, „ale o nich ještě lidé nevědí.“

Bartošek ucítil hlad – vždyť šel lesem takový kus cesty! Vytáhl krajíc chleba a nabízel mužíčkovi. Ale ten se jenom zasmál:

„Pro lesní strážce se peče jiný chlebíček než pro lidi v těsných chalupách. Neboj se, nehladovím, les se o mne postará. Ale ty koušeš do tvrdého chleba. Dám ti pomazánku, a bude to dobrý lesní med.“

Zavedl ho k vykotlanému stromu na kraji lesní zahrady a pravil:

„Sáhni dovnitř, sladkost je pro tebe připravena.“

Bartošek sáhl do stromu a vytáhl velkou plástev medu. Voněl tak příjemně, že se Bartošek zasmál: „Budu mít pomazánku, jakou jsem dosud doma neměl.“

Sedli si na kámen a hospodáříček se pořád vyptával. Chtěl vědět: co dělají lidé po dědinách, jak se spolu snášejí, jak pracují, a desatero jiných věcí. Bartošek nestačil odpovídat a o všem hospodáříčkovi pověděl.

Tu najednou se ozvalo zahradou tiché zašumění, jako když v dálce líbezná hudba hraje, a hle, všecky květiny s červenými, modrými a žlutými zvonky se pozdvihly a sladce zazvonily.

„Teď rychle utrhni!“ poroučel hospodáříček a ukázal prstem na vysoký květ s krásnými červenými zvonky.

Bartošek přiskočil a už držel vzácný květ v rukou.

I mužíček utrhl několik jiných květin. „Ty si ještě vezmi ode mne jako dar. Uzdravíš jimi nemocné lidi, ale vyber si jenom takové, kteří uzdravení zasluhují.“

Bartošek srdečně poděkoval a hospodáříček pravil: „Nyní tě zase z lesa vyvedu. Sám bys cestu nenašel, snad bys pořád dokola bloudil a snad i do bažiny zapadl.“

Vyzdvihl svou lampičku s modravým světlem a ukazoval cestu. Bartošek šel za hospodáříčkem a květiny v ruce mu stále jasně zvonily. Bylo to nejkrásnější zvonění, jaké kdy v životě slyšel.

Když vyšli z lesa, už svítalo a byl skoro jasný den. Na kraji lesa pod košatým stromem se oba rozloučili. „Jdi šťastně domů a dobře užij léčivých květin!“ přál ještě mužíček.

Bylo to radosti, když přišel do domovské chalupy! Otec nechtěl ani svým očím věřit. „Máme zázračnou květinu s červenými zvonky!“ volal radostně.

A Bartošek hned oheň rozdělal a lék vařil. Voda v kotlíku bublala a brzy bylo v chalupě plno rozkošné vůně. Bartošek nalil lék do hrníčku a otci podal. A velký div: první doušek otec vypil – a hned se mu oči rozjasnily, druhý – a tváře mu zase zčervenaly, třetí – a už z lože vstával a na podlahu se postavil.

„Už chodím, už jsem zase zdráv a silný!“ volal a vyšel na práh.

Brzy přicházeli lidé ze všech stran do selské chalupy: rychle se rozneslo, že starý sedlák byl na smrt nemocen, ale že se čarovnou květinou uzdravil. Nikdo tomu divu ani věřit nechtěl, a přece tak bylo pravda: ještě včera ležel sedlák bez hnutí, a nyní si vesele vykračuje, písničku si prozpěvuje, sekyrku do ruky bere a zkouší svou sílu na starém pařezu.

O tom se dověděl v hlavním městě také jeden bohatý muž. Měl všeho dost, peněz plné truhlice, ale jeho dceruška už dlouho stonala a ani nejlepší lékaři celé země si nevěděli rady s její nemocí. A byla ta dceruška velmi milá, srdce měla dobré a vždycky laskavou tvář lidem ukazovala. Bohatý muž poslal krásný kočár pro Bartoška a prosil, ať přijede jeho dceru uzdravit. Bartošek slyšel, že je to dceruška velmi laskavá, proto slíbil pomoc. Ustrojil se, vzal čarovnou květinu a vsedl do kočáru. Dceruška byla bledá a slabá, smutně ležela na posteli, oči měla zavřené, ruce na prsou složené. Upřímně ji Bartošek politoval. Ale všecko se dobře podařilo: Bartošek uvařil lék, dal jej dívčince napít a hned jí sil přibývalo, i tvářičky jí zrůžověly. To si můžete domyslit, jak mu bohatý muž děkoval. Dal mu peněz pořádnou truhlici a krásný kočár ho zase přivezl do domovské dědiny.

Nyní bylo Bartoškovi blaze! Místo staré chalupy si dal postavit pevný dvorec, přikoupil polí i dobytka a dobře s otcem hospodařili. Občas někdo přišel s prosbou o čarovný lék, ale Bartošek pomáhal jenom dobrým lidem. Vždyť tak mu přikázal lesní hospodáříček. Chudobní mu za uzdravení pěkně poděkovali, bohatí mu tiskli zlaťáky do ruky.

To všecko viděl Bartoškův soused a náramně se proto sužoval. Byl to člověk lakomý a závistivý: nikomu nepřál ani trochu štěstí a všecky peníze chtěl shrabovat jenom do svých truhlic. Mrzelo ho, že Bartošek zbohatl, že má pěkný dvorec a mnoho polí.

„Což – nepatří to spíše mně?“ říkal si. „Neumím „já dobře hospodařit? Neumím já peníze do bezpečné skrýše uschovat?“

Lichotil se k Bartoškovi a vyzvídal: „Jak jsi přišel k lékům? Jak vypadají čarovné květiny? Jakou cestou se jde do lesa?“

Bartošek dlouho mlčel, ale jednou ve slabé chvilce všecko sousedovi pověděl, jak v lese bloudil, jak našel šedivého lesního hospodáříčka, jak mu pomohl, jak přišel do zahrady s čarovným kvítím.

„Sláva!“ pomyslil si lakomý soused. „Co se podařilo Bartoškovi, proč by se nepodařilo mně? Nejsem zkušenější a starší? Nemám také dost odvahy?“

A hned k večeru se pustil do lesa. Šel dlouho, bloudil, les byl černý, ale nikde se neukazovaly ani květiny, ani šedivý mužíček.

Soused se rozhněval. Křičel na všecky strany do lesa: „Kde se skrýváš, lesní hospodáříčku? Nevidíš, že jsi dostal návštěvu?“

A hle, v tom okamžení vystoupil z houštiny mužíček s šedivou bradou a v kabátci jako z lesní kůry. Zamračil se a pravil přísně: „Proč křičíš? Proč budíš zvěř i stromy ze spánku? V mém panství nikdo nesmí hlomozit!“

„Přišel jsem pro léčivé květiny,“ pravil lakomý soused. „Potřebí je jich lidem – nač mají být skryty v černém lese?“

„Jen dobrým lidem je dám, jen potřebným!“ podíval se hospodáříček ostře na lakomce. A hned se přísně ptal: „A jsi ty dobrý člověk?“

„Když ne dobrý, jsem silný!“ zasmál se soused a rychle chytil mužíčka za dlouhou bradu. „Teď tě mám v moci a nepustím!

Vyzrál jsem na tebe, lesní tatrmánku! Sužovat tě budu, až mi dáš hojivé květiny!“

Hospodáříček se kroutil, ale lakomec ho pevně držel; ať namáhal všecky síly, přece se nemohl dostat z jeho ruky. Pravil tedy: „Pusť mě a já ti dám byliny, které se ti budou hodit!“

„Ach ne – dříve tě nepustím, dokud nebudu mít květiny v ruce!“ smál se lakomec.

„Půjdeme tedy do lesa,“ povzdychl si hospodáříček a cupkal vedle lakomce, který ho pevně držel za dlouhou bradu.

Přišli k zahradě v lese, tam rostlo překrásné kvítí, červené, žluté, modré.

Hospodáříček pravil: „Zde utrhni! To je bylina zázračná. Jistě vždycky budeš na mne vzpomínat.“

Lakomec si naškubal plnou hrst a pochvaloval si: „V lese nikomu nepomáhají léčivé květiny, ale lidem mohou být k užitku!“

Přitom si myslil: „A mně nejvíce! Však já zadarmo nikomu lék neprodám! Ó-ó – pěkné penízky budou cinkat v mé kapse!“

Ještě hospodáříčka nepustil, ale pravil: „A nyní mi cestu z lesa ukaž!“

Tak se i stalo. Šli a šli a k ránu se dostal lakomec na kraj lesa.

Když byl lesní hospodáříček zase volný, dvakrát se otočil, kosti si narovnal a potom se hlasitě zasmál: „Dobré květiny neseš, zlý člověče!“

Zatleskal rukama a ztratil se v houštině.

Celou cestu lakomec počítal: „Hodně peněz – hodně peněz bude v mé chalupě! Ale i já musím být zdravý a silný! Nejdříve sobě lék uvařím a potom budu mít síly až nazbyt. A žít budu jistě až do sta let.“

Přišel domů, zavřel dveře a rozdělal oheň. I okenice přivřel, aby nikdo nemohl vidět, co kutí. Vodu nalil a smál se: „Bublej, vodičko, bublej, zázračný lék se uvaří!“

Do hrníčku vhodil čarovnou květinu a hned se líbezná vůně rozlila celou chalupou.

„Jeden lék bude málo! Zkusím ještě jiný!“ liboval si. „A co zbude, rozředím – však i ten zbytek za drahé peníze prodám!“

Vyšel na práh a smál se na dědinu: „Teď poznáte, lidé, kdo jsem já! Silný budu a bohatý! Už teď cítím, kolik mi síly přibývá! I hlava jako by mi rostla! Opravdu: něco se mi v hlavě děje!“

Sáhl si na hlavu a hrůzou div neomdlel: z hlavy mu vyrůstaly velké rohy, rostly pořád víc a víc, že už zpět do chalupy dveřmi nemohl projít.

Ale to nebylo všecko. Cestou právě šla nějaká sousedka a úžasem spráskla ruce: „Pro pána krále, sousede, co se ti přihodilo? Vždyť jsi černý jako nejpodařenější mouřenín! A ty rohy, ty rohy – opravdu je to podivná ozdoba!“

U dveří stála veliká káď s vodou. Lakomec se nad ni nachýlil a viděl svou tvář tak černou a lesklou, jako by byl do nejhustšího bahna spadl.

Křičel, naříkal, plakal, vodou se omýval, ale nic to nepomáhalo. Kdo do bahna spadne, vodou se očistí – ale jaké vody by bylo třeba pro černého lakomce? Nebylo takové vody: černý zůstal a rohatý, všem lidem na podiv a na posměch.

Kdekdo se za ním ohlížel, když vyšel na cestu. Jak by ne – takový černý člověk a s takovými velkými rohy na hlavě.

O vysloužené nevěstě

Nad dědinou a nad lesy stál vysoký hrad a v tom hradě přebýval bohatý pán, který měl hodně pokladů a nad ně poklad největší, krásnou a dobrou dceru. Kdekdo tu dceru miloval, neboť byla k lidem přívětivá, nikdy se na nikoho nemračila a nehněvala, a proto ji lidé zdaleka pozdravovali, když vyšla z hradu na procházku. Zato jejího otce neměl nikdo rád: byl to tvrdý člověk, který nikomu nic dobrého neudělal, jenom na sebe myslil a na své bohatství a byl tak lakomý, že o tom šla pověst daleko široko. Největší radost měl, když mohl koho o peníze připravit, a hádal se až do krve, když měl platit službu čeledínům.

Takoví lakomci nemají chvilky pokojné: v noci pro samý strach spát nemohou a ve dne pořád, přemýšlejí, jak by ještě více peněz nahrabali. Ani pán nebyl jinačí, v noci vstával a přehlížel všechny světnice, neboť se bál zlodějů, díval se do koníren a do stájí, procházel se zahradami, nahlížel do sýpek. A za dne chodil po polích, kde se mu lopotili jeho robotníci, a bylo zle, když některý odpočíval a jenom pot si s čela utíral. Tu pán křičel a lenochů lenošských jim nadával a bičíkem hrozil, nebudou-li bez oddechu pracovat.

Ještě v létě, když bylo veliké horko, zašel si z polí do lesa, aby se trošku ochladil. Šel a šel, až přešel svůj majetek a přišel do cizího lesa. A tam najednou slyší veselý zpěv a kdosi kurážně bije do dřeva, až se celý les rozléhal zpěvem a prací. Šel pán na ta místa a našel silného, urostlého mládence, který dřevo štípal. Do nejtěžších pařezů bil, jako by si jenom hrál, a kolem něho bylo plno polen a štěpin. A práce mu šla vesele od ruky, že si jenom zpíval veselé písničky – a přece to, co už udělal, byl pořádný kousek roboty!

Pán se dívá a dívá, jak je mládenec silný a veselý a jak mu rychle práce ubývá. A tak myslil u sebe: „To by byl robotník jako stvořený pro mne! Ten by byl k většímu užitku než ti moji loudové a lenoši! A jistě by nechtěl tolik peněz, kolik na mně vydírají moji čeledíni!“

Postavil se k němu a zavolal: „Hej, mládenče, poslyš, nechtěl bys jít ke mně do služby?“

Mládenec ustal v práci, opřel se sekerou o peň a pravil: „Kam?“

„Jsem pánem sousedního hradu a mám pole, pastviny a lesy. Dost by bylo práce pro tebe. Vidím, že nadarmo bys u mne chleba nejedl a že se umíš pořádně k dílu postavit!“

„To umím,“ zasmál se mladík. „A když se k práci hodím, proč bych nešel na službu! Jsem beztak sám, nikoho nemám, otec i matka už dávno mně umřeli. Jen co poštípám poslední pařez, hned se můžeme vydat na cestu!“

A tak přišel drvoštěp do hradu na službu. Pán nevěděl, jak těžkou práci by mu naložil, a proto mu jí raději dal víc než míň, ale mládenec nenaříkal, lopotil se od ranního úsvitu až do noční tmy, nejtěžší náklady nosil, nejmocnější stromy porážel, nejdivočejší stáda krotil a pořád bylo pro něho práce dost, ve stájích, na polích i v lesích. Ale že při tom nenaříkal a neproklínal, ale ještě si vesele prozpěvoval, i když měl k obědu jenom krajíc okoralého chleba, měli ho všichni rádi. A hradní dcerka nejvíc: pěkně se na něho vždycky usmála, za pozdrav poděkovala, po zdraví se poptala, a silný služebník potom si jenom zavýskal a s tím větší chutí se dal do práce i do zpěvu.

Ale pán byl šelma šelmovská a myslel jenom na podvod. Když viděl, jak se služebníkovi jeho dcerka líbí, pravil mu jednoho dne: „Hej, mládenče, což abychom úmluvu udělali? Platu ti dávat nebudu, ale ty mi věrně sloužit budeš a mou dcerku si za tři roky vysloužíš."

„To by nebyla špatná úmluva," řekl mládenec, ruce si s pánem podali a úmluvu udělali. A oba byli rádi, ale také dcerka byla ráda, neboť se jí veselý, statný hoch více líbil než nadutí páni, kteří přijížděli na hrad na návštěvu.

„Zadarmo mou dcerku nedostaneš," ušklíbal se v duchu pán a od té chvíle ukládal služebníkovi tak těžké práce, jaké si jenom mohl vymyslet. Počítal s tím, že do tří roků služebníka práce utýrá a potom nebude musit ani službu platit, ani dcerku dávat. Jídla dával málo a k tomu co nejšpatnějšího, pro služebníka nebylo ani svátku ani odpočinku, ještě za hluboké tmy ho budil a už ho s nákladem daleko posílal. To se rozumí, že služebníkovi někdy i písniček chybělo, neboť těžko zpívat, když se hladem žaludek ozývá. Ještě že dcerka občas na něho pamatovala, zbytky jídel mu tajně posílala, krajíce chleba mu do stáje schovávala. A tak, když si na ni vzpomněl, i práce byla lehčí a chléb měkčí, hodil rukama a hlavou kývl a už se zase hnal do díla. „Však i tři roky přejdou a nejdelší písnička se skončí!"

A tři roky docházely a lakomý pán vidí, že služebníka přece neumořil. Ale kdo to jakživ slyšel, aby si dcerka tak krásná vzala ubožáčka, který v lese dřevo štípal a nemá ani chalupy ani stáda ani peněz, nic, docela nic? A potají už vzkázal jinému pánovi, bohatému, ale starému, aby se přistrojil, že mu svou dcerku dá a že se svatba bude slavit v několika dnech.

Ale o tom nevěděl nic služebník, nevěděla nic dcera. A když už jenom jediný den zbýval do tří roků, pravil služebník pánovi:

„Zítra je moje služba u konce, zítra dceru za nevěstu dostanu."

„Dostaneš, dostaneš," ušklíbal se pán a myslel sobě: „Málo se budeš smát nad svým výdělkem." A nahlas pravil: „Ale nakonec musíš tři kousky provést, abych viděl, že dceru dávám člověku, který se umí ve světě otáčet, a ne hlupákovi a ničemovi."

Tohle se mládenci příliš nelíbilo, už v tom hádal nějaký úskok, ale co měl dělat? A tak mu pán uložil takovou první službu:

„Poslyš," pravil, „ke svatbě je dřeva potřebí, aby kuchaři mohli dobře pece vytápět. Dřeva nám tedy přineseš. Sekyrku vezmi a pět vozů a do večera ať je sto stromů poraženo, osekáno, oloupáno a na drobná polena a štěpinky rozlámáno, na vozy naloženo. A celý ten náklad sám přivezeš, vozy bez koní potáhneš."

„Což je to možno?" polekal se mládenec. „Sto stromů posekat a bez koní je domů přitáhnout?"

„Dělej, jak umíš," pokrčil pán rameny a měl radost, jak pěknou věc vymyslil, „přivezeš dříví, dobrá, jeden kousek se ti podařil a k svatbě se můžeme strojit. Ne-li, ze svatby nic nebude a ty se vrať, odkud jsi přišel."

Smutně šel služebník do lesa, sekyrku na ramenou a už si ani neprozpěvoval. Pět vozů jelo za ním až na kraj lesa. Zašel do nejtemnějších koutů, kde byly stromy staré pár set let a zdvíhaly se až k nebesům. Podíval se na ně a pravil: „Teď jsem ztratil nevěstu dočista! Tři roky jsem za ni sloužil, odpočinku si nedopřál a poslední den ji pozbudu navždycky. Kdo by na to mohl pomyslit, aby sto stromů na polena rozštípal a na vozech domů odvezl!"

Odhodil sekyrku do mechu, lehl si k ní, hlavu na zem položil a třikrát zavzdychal: „Ach ach ach!"

V tom okamžiku cosi lesem zašustělo a před ním stál podivný mužík, celý černý jak nejpoctivější smůla, jen s velikýma očima a bílou bradou. Uklonil se a pravil:

„Proč jsi mne volal, pane?"

„Já že jsem tebe volal?" divil se služebník. „Vždyť jsem nikoho jména ani nevyslovil."

„Ó vyslovil," řekl mužík, „volal jste třikrát ‚Ach ach ach' a ‚Ach' je právě mé jméno."

„Odpusť tedy," omlouval se služebník, „nevěděl jsem o tom. Ale i kdybych volal, pomoci mi nemůžeš."

„Kdož ví," řekl mužík a tu mládenec všecko vypravoval, jak tři roky za nevěstu sloužil a poctivě pracoval a jak nyní podivný kousek má provést, který žádný člověk nesvede.

„I svede," nato mužík, vytáhl z kapsy píšťalku, zapískal a pak zavolal: „Ať je sto stromů poraženo, oloupáno, posekáno, na polena polámáno, do vozů naskládáno!"

To otvíral mládenec oči, když najednou sta a sta sekyrek zablýskalo v lese, jako by byly z nejčistšího stříbra. Byly hned zde, hned tam, nikoho nebylo vidět, jen lesklé sekyrky, jak pobíhaly lesem. A už se zatínaly do stromů, a panečku, šlo to jak na

povel, ráz a ráz a ráz! rány se rozléhaly, kůra odletovala a dřevo vonělo, potom se kmeny nakláněly a prásk, prásk! už padaly na zem jeden za druhým, desátý, padesátý a stý. A sekyrky sekaly, polena se hromadila, už jich byly celé hromady a potom samy ty hromady do vozů naskákaly, pěkně se urovnaly až radost, a ještě ani slunko nezapadlo, už bylo všecko hotovo do poslední třísky a sekyrky se zase ztratily, jako by jich nikdy nebylo.

„Vidíš, jak se i takový kousek povede," smál se stařík. „A teď svaž vozy jeden za druhým, chytni za oje a potáhni. Neboj se, půjde to, zatlačím ti."

Svázal mládenec vozy a potáhl, a div nad divy, utáhl všech pět vozů i s celým nákladem, jako by to dětská hračka byla. Poděkoval mužíkovi, čapku radostí do vzduchu hodil, zavýskal a už uháněl s pěti vozy ke hradu, jako by vezl na trakaři trochu slámy.

Kousal se pán do rtů a vztekem až zmodral, když viděl náklad. Ale pravil:

„Dobře, první věc je v pořádku. A nyní poslyš druhý úkol: Ke svatbě je třeba pěkných šatů a ubrusů a prostěradel a my jich nemáme dost. Ráno vyseješ len, v poledne sklidíš, usušíš, utlučeš, utřeš, upředeš, utkáš a do večera čisté plátno odevzdáš!"

„Čisté plátno, a to všechno za den?" chytil se služebník za hlavu.

„Neuděláš-li, co ti přikazuji, na dceru nepočítej a hodně rychle opusť můj hrad!"

Vyšel druhého dne mládenec do polí, ale hned si sedl do brázdy a smutně ruce svěsil. „A věru, bylo by nejlíp," řekl sám sobě, „kdybych už konce nečekal a hezky zčerstva odešel zpátky do lesa a tam zase dřevo štípal. Na nevěstu je takhle škoda myslet a všecka moje svízel je nadarmo. Proč jsem jenom zrozen na nešťastné planetě, já ubožák, ach ach ach!"

Ale sotva třikrát poslední vzdech vyslovil, už tu byl před ním jako včera mužíček černý jako smůla s ohnivýma očima a s bílými vousy a pravil: „Proč jsi mne, pane, volal?"

„Ani jsem si nevzpomněl na tvé jméno," řekl služebník, „odpusť, že jsem tě vyrušoval."

„Ale smuten jsi! Nebylo dost, co jsi včera provedl?"

„Nebylo, nebylo," smutně si povzdechl mládenec a vypravoval o nové úloze, jak má len zasévat a do večera z něho mít nejčistší plátno.

„Což, i taková věc se provede," řekl mužíček, vytáhl píšťalku, zapískal a zvolal: „Zasévejte len, sklízejte, předťe a utkávejte!"

A hle, v tom okamžiku létala semena na všechny strany po poli a ani byste se nenadáli, už rostly rostlinky ze země a sluníčko do nich pěkně pražilo a hned zase

větříček svlažil, a už neviditelné ruce trhaly len, sušily, tloukly, třely, zavrčely kolovrátky a hned tloukly tkalcovské stavy a ještě slunce nezapadlo, bylo na zemi krásné bílé plátno, jako by je v té chvíli urobili nejznamenitější pláteníci, a bylo ho tolik, že stěží mohl mládenec všechno posbírat.

Pán se hněvem třásl, když uviděl tolik plátna, ale všecko si do skříní uložil a pravil:

„Holečku – ještě na jednu věc jsme zapomněli. Jakápak by to byla svatba, kdyby na ní zvěřiny nebylo! Vyprav se do lesa a obstarej zvěřinu. Ale abys mě podvést nemohl, přiveď tu zvěř živou sem k mému hradu, a to medvěda, a dva kance a pět jelenů."

Celou noc nespal ubožák a ráno odešel do nejhlubšího lesa. Tam uvažoval o svém životě, o těžké lopotě a hrozných úkolech, a bylo mu v té chvíli tak líto, že srdečně zaplakal.

„Už se nevrátím do hradu, už nikdy neuvidím své krásné nevěsty," bědoval, „jak mám holýma rukama medvěda a kance chytat, jak mám jeleny před pána přivést. Opravdu si nemohl pán nic horšího vymyslit, aby mě zahubil a do neštěstí připravil, ach ach ach!"

Tak zavzdychal, ale ještě se poslední „ch" v lesním tichu neztratilo, když se před ním zase postavil onen černý mužíček, uklonil se „ a pravil: „Proč jsi mne, pane, volal?"

„Dvakrát jsi mi pomohl," řekl zarmoucený mládenec, „ale v třetí práci mi nikdo pomoci nemůže. Kdo umí medvěda chytat, kdo dovede jelena před pána předvést?"

„I ty to dovedeš," zasmál se mužíček, „a pěknému kousku tě naučím. Vezmi si tuhle píšťalku. Zapískáš-li, ze všech stran se k tobě zvěř požene, jaká jenom v nejčernějších lesích pobíhá. Vybereš si, co se ti líbí. A tímhle proutkem šlehneš a řekneš: Stát! A hned všecko se zastaví, na co ukážeš, a bude stát tak dlouho, jak v tom okamžiku bylo, dokud po druhé nešlehneš a neřekneš: Pohněte se! Můžeš to hned zkusit. Zapískej!"

Mládenec do píšťalky zlehounka foukl a už se rozlehl ostrý hvizd. A to byste měli vidět, co se nyní dělo. Ze všech stran zvěř běžela, medvědi, lišky, vlci, jeleni, srnky, zajíčkové, zkrátka všecko, co v lesním úkrytu tenkrát pobíhalo. Služebník dostal strach, když uviděl tolik zvěře, ale hned si vzpomněl na mužíkova slova a proutkem šlehl proti zvěři: „Stát!"

A jako by všecko zkamenělo, medvěd se zastavil s prackami vysoko zdviženými a kanci s otevřenou tlamou a jeleni s napřímenými parohy, nikdo se ani nepohnul a zvěř vypadala jako sochy, které mistr sochař v lese postavil. Vybral si tedy mládenec silného medvěda a dva černé kance a pět krásných jelenů a proti těm ostatním proutkem šlehl a řekl: „Pohněte se!" A tu všichni ostatní, lišky, vlci, srnky,

zajíčkové, dali se na útěk a v okamžiku stálo zde jenom pět zkamenělých jelenů a dva kanci a šedivý medvěd.

„I to jsem ti obstaral," řekl mužíček, „ale možná že zvěře ani potřebovat nebudeš a já ti ji jenom půjčuji. Ale teď rychle ke hradu pospěš, neboť se divné věci dějí bez tebe!"

Udeřil mládenec proutkem, řekl: „Pohněte se!" a mužíkovi srdečně poděkoval. A už se zvěř dala na cestu, že jí stěží stačil, jak rychle ubíhala.

Ale když přicházel ke hradu, slyšel už zdaleka vyzvánět a lidé svátečně oblečení hrnuli se na nádvoří a před zvěří zděšeně utíkali. Ale služebník proutkem kývl, řekl: „Stát!" a všecka zvěř se zastavila.

„Co se děje?" ptal se jednoho zbrojnoše, který se právě hnal s novou lesklou halapartnou a čerstvě namazanými střevíci.

„Chudáčku," zasmál se zbrojnoš, „náš pán na tebe vyzrál! Zatím co ty po lesích se touláš, on svatbu své dceři vystrojil s jiným ženichem. Je starší ten ženich než ty, ale má zlaťáků, že je na korce měří!"

Nemeškal mládenec ani chvíli a utíkal ke hradu. Oči mu hněvem svítily: tak byl podveden, zrovna když se mu třetí a poslední úkol šťastně podařil! Přihnal se jako vítr na nádvoří zrovna v tom okamžiku, když šel velký svatební průvod do hradní kaple ke svatební slavnosti. – Vpředu šla bledá, utrápená nevěsta, které pořád padaly slzy z očí, vedle ní pyšný a starý ženich, potom svatební hosté, sezvaní ze všech stran, a mezi nimi pán hradu, pyšný a usměvavý, jak se mu jeho kousek poštěstil.

Když uviděla nevěsta svého pravého ženicha, vztáhla k němu ruku, ale její otec se zhruba obořil: „Táhni, otrhanče, do stáje, tam je tvé místo a ne mezi hosty svatebními!"

Ale mládenec vskočil na první stupeň, proti ženichovi a nevěstě proutkem šlehl, vykřikl: „Stát!" a hle, ženich už ani kroku udělat nemohl.

Svatebčané se hned pomíchali, křičeli a hlučeli, ženichem a nevěstou hýbali, ale ti byli jako z kamene. A když se na mládence sápat začali, šlehl prutem i proti nim, vykřikl: „Stát!" a tak celý průvod stál na stupních a na nádvořích a nikdo se ani pohnout nemohl.

Tu pravil mládenec pánovi: „Tři roky jsem tobě věrně sloužil a spravedlivě jsem si tvou dceru za nevěstu vysloužil. I tři práce jsem vykonal a dole čeká zvěř, jak jsi poručil. Slovo jsi dal a velký hřích je zrušit slovo. Tři roky jsi ty, pane, poroučel, ale dnes došlo na mne, abych já poručil. Buď tvou dceru hned za ženu dostanu, anebo nechám všecky začarovány a zkamenělé až do soudného dne, tak jak nyní bez hnutí stojí!"

„A nedám!“ zlostně vykřikl pán, modrý od hněvu, a v tom okamžiku stál jako socha, ústa otevřena a ruce nataženy.

Teprve za hodnou chvíli mu dal mládenec nový rozkaz, poručil: „Pohni se!“ a pán mohl pokročit a hýbat se.

„Mohu si vést nyní tvou dcerku ke svatbě?“ ptal se mládenec.

Pán se na něho strašně zlostně podíval, očima koulel, ale když viděl zkamenělý průvod, jenom hlavu svěsil a řekl: „Veď!“

Vesele zašvihl prut, vesele se ozvalo: „Pohněte se!“ a lidé byli živí. Mládenec se starému ženichovi pěkně uklonil, za rameno ho vzal a otočil, aby šel, odkud přišel, a ještě mu posměšně za laskavost poděkoval. A nevěsta přestala plakat, usmála se, hlavou přikývla, že chce jít ke svatbě, a tak se dal celý průvod na cestu do kaple. Ale sotva kněz slavnost dokončil a svatebčané vyšli na nádvoří, vyskočil lakomý pán a vyrval mladému ženichovi svou dcerku.

„Násilím jsi ji vzal a nebude tvá!“ křičel. „Jdi, otrhanče, do lesa a ne k mé dceři! Zvěř jsi nedovedl a už jsi se o nevěstu přihlásil! Utíkej, dokud za tebou psy nepošlu a dokud tě zbrojnoši k rychlému skoku nepoženou!“

Ale vtom se objevil před pánem malý mužíček, celý černý jako nejčernější smůla, s očima jak světla a bílými vousy.

„Zvěř chceš, medvěda a kance a jeleny?“ zasmál se a bylo to, jako když vítr hvízdá. „Ale to není tvá zvěř, je má!“ A pískl, prutem šlehl, řekl: „Pohněte se!“ a hned se medvěd a kanci a jeleni hnali v divokém úprku, ale nikomu nic neublížili, jenom přes pána se hnali. A porazili jej, pošlapali, tlapami rozmačkali, parohy pobodali a tak bídně skončil lakomý a ukrutný pán.

Jenom dcera, mladá nevěsta, plakala, ale nikdo jiný nad mrtvým pánem slzičky neuronil. Všichni byli rádi, že mají od něho pokoj a že si svobodněji vydýchnou. Neboť na hradě začaly jiné časy: mladá paní vlídným slovem potěšila a její muž žertoval a si zpíval. Už nikdy nebylo třeba, aby šel do lesa a třikrát „Ach“ si zavzdychal. A také nikdo už od těch časů neuviděl podivného černého mužíka jako smůla, s očima jako světla a s bílou bradou až po pás. Dost možná, že se přestěhoval do jiné krajiny.

O veselé píšťalce

Žil v jedné dědině chlapec, ještě mu nebylo ani dvanáct let a už musil pracovat jako dospělý člověk. Pracovat, ano – každý z nás musí přiložit ruku k dílu, ale chlapci se za všecku práci skrovně odměřoval každý krajíček. Vlastní matku ztratil velmi brzy, ani se dobře na ni nepamatoval. Otec měl mnoho polí, měl krásný dvorec, měl pastviny a lesy, měl mnoho dobytka. Přivedl si proto za nějaký čas druhou ženu do domu – bylo třeba hospodyně, aby se starala o dvorec a hospodářství. Se zlou se potázal, sobě ublížil i svému synkovi. Druhá žena byla pyšná a zlá, na radovánky jenom myslila, o domácnost málo dbala. Chtěla, aby všecek majetek připadl jenom jí. Muže odstrkovala, špatně mu vařila, při každé práci se mu posmívala. Proto odcházel muž raději do polí a do lesa, aby neviděl svou zlou ženu. Oral, kopal, žal, v lese stromy kácel. A stále si vzpomínal na svou první ženu: jak ta byla vlídná a pracovitá! Tak se soužil a postonával. Jednou ho našli sousedé mrtvého na mezi; pravili, že zemřel ze zármutku. Zůstal tedy jeho synek samoten, bez otce, bez matky.

Druhá matka ho neměla ani trochu ráda. Vždyť by mu podle spravedlnosti patřily pole, lesy, i dvorec! Ale ona chtěla všecko mít pro sebe. Nakládala mu nejtěžší práci a jídlo mu dávala nejhorší. Spát mu poručila na holé zemi, kouskem starého hadru se přikrýval, pěkné šaty mu schovala a nechala jen roztrhanou halenu. Snad i on umře, myslila si – a potom bude ona jedinou paní na dvorci! Anebo uteče do světa – i to bude dobré, když se ztratí po něm každá památka!

Ve dvorci sloužil starý čeledín – a byl to tvrdý, nevlídný člověk. Ten se lichotil nové paní a pravil jí: „Ať chlapec pase velká stáda dobytka u lesa! Ať ukáže svou sílu a nebojácnost! Dobytek je divoký – bude mít dosti práce, aby jej zkrotil! A v lese pobíhá všelijaká divoká zvěř – možná že některá šelma z lesa vyskočí a pěkně pasáčka prožene! A možná že jeho kosti navždycky v lese zůstanou!“

Ta rada se hospodyni líbila. Hned poručila svému nevlastnímu synovi, aby pásl dobytek u lesa. „Ale běda ti, jestli se ti jediný kus ztratí nebo ochromí! Potom se raději ani domů nevracej!“

Pásal pasáček velké stádo a byla to práce velmi těžká. Stádo se rozbíhalo – byli v něm silní býci a rohaté krávy – jak je měl ukrotit sám jediný? A z lesa bylo slyšet často divoké mručení. Což kdyby šelma vyskočila a odnesla si něco ze stáda? Pořád musil pobíhat mezi dobytkem a brzy se tak unavil, že sotva dechu popadal. A k tomu byl ještě víc hladov než nasycen! Neměl ani kdy, aby si na kraji lesa nasbíral trochu malin nebo jahod a přidal je ke svému tvrdému chlebíčku.

Jednou po ránu, sotva přihnal dobytek na pastvu, ukázal se u lesa jakýsi stařeček. Kde se vzal, tu se vzal – najednou stál před pasáčkem. Byl shrbený a šedivý, ruce se mu třásly, o hůl se podpíral.

„Chlapče, pasáčku,“ zaprosil, „hlad mám, slabostí se mi tělo podlamuje – nemůžeš mi podarovat kousek chleba?“ Pasáček neváhal dlouho, sáhl do mošny a rozlomil svůj tenký krajíček. Zasmál se:

„I polovička mi postačí,“ a podával druhou polovici stařečkovi.

Pustil se stařeček do chleba, pomalu jedl a hlavou pokyvoval.

„Tvrdý je tvůj chlebíček, ale hladovému je i tvrdé sousto lahůdkou. A kdo z mála nadělí, statky sobě připravuje.“

Stařeček sáhl do kapsy a vytáhl píšťalku. Docela obyčejnou píšťalku, jakou si pasáci z dřeva vyřezávají. „Tu ti dám,“ pravil stařeček, „tak se ti odměním za tvůj krajíček chleba.“

„To jsem velmi rád a pěkně za ni děkuji,“ přijal pasáček píšťalku. „Někdy mi bývalo na pastvě smutno – nyní si aspoň zapískám a tak své srdce potěším.“

„Řeknu ti něco, pasáčku, a nyní dobrý pozor dávej,“ pokývl zase stařeček. „Ta obyčejná píšťalka je přece jiná, než bývají píšťalky. Je to veselá píšťalka. Pěkně se na ni píská, písničky samy z ní vyletují. Pomalu zapískáš – a hned se i nejdivočejší zvíře uklidní a pokojně se pase, člověk pak se prochází jak na nejpříjemnější procházce. Zapískáš rychleji – a hned se všecko musí dát do tance, dobytek i člověk. A zapískáš velmi rychle – tu se již všecko točí jako prach ve větru a nepřestane dřív, dokud ty píšťalku neodložíš!“

„Hejsa, hejsa, to je opravdu píšťalka k nezaplacení a já mohu být slavným muzikantem,“ znovu se zasmál pasáček a ještě jednou stařečkovi děkoval. Ten jenom hlavou pokýval, udělal dva kroky nebo tři, došel k lesu, a v té chvíli se už ztratil, jako by ho nikdy u stáda nebylo.

Ale klam to nebyl, třebas si pasáček oči protíral. Vždyť v ruce držel píšťalku! Ale že by měla takovou podivnou moc – ta dřevěná a už trochu odřená píšťalka?

Právě se mu stádo rozbíhalo na všecky strany. Už chtěl za ním vyskočit a je zase zpátky přihnat, ale zastavil se a pravil si: „Zkusím ještě, jakou mi stařeček dal píšťalku. Možná že mě neoklamal a podaroval mi užitečnou věc.“

Zapískal pomalu lehkou písničku a hle, i nejdivočejší býk se zastavil a hned nato se dal do pastvy jako nejpokornější ovečka. A tak udělal jeden a udělal druhý – celé stádo se zatočilo na velkou louku a pěkně se páslo.

„Sláva!“ zaradoval se pasáček. „To je dobrá píšťalka a desetkrát lepší než nejtěžší bič! Nyní už nebude ani pastva pro mne velikým trápením!“

„A což – kdybych zkusil zapískat trochu rychleji?“ řekl si a zrychlil veselou notu. A to jste měli vidět: všecko stádo se dalo do veselého tance, poskakovalo a hopkalo, že to byla náramně zábavná podívaná.

„Kdo by to řekl do píšťalky?“ smál se pasáček. „Můžeme mít na pastvě veselý tanec, kdy si jen vzpomeneme!“

Ale stádo se musilo pást – tož přestal pískat do tance a zase notoval jenom tak pomaloučku do lehkého kroku.

K večeru se najednou ozval z lesa strašný řev a z křoví vyhlédla hlava divoké šelmy. Oči jí svítily a hrozné zuby se zaleskly.

Pasáček sáhl po píšťalce a zapískal, co jen nejrychleji mohl. Divoké zvíře se otočilo, vyskakovalo z křoví, tancovalo a mručelo, celé se podrápalo o trní a kůru. A když pasáček na chvíli umlkl, utíkalo zpět do lesa.

„Teď se nemusím bát ani divokých zvířat. Nejdivočejším lesem mohu jít procházkou jako po mezi,“ pochvaloval si pasáček. „Kdyby ještě ve skalách žil ten starý drak, jak o něm tatínek vykládal, jistě by se i on naučil pěkně tancovat.“

Zavolal na stádo, sehnal je do řady, postavil se před ně a lehoučce pískal. A nyní se divil, kdo je jenom potkal. Stádo poslušně cupkalo, jeden kus za druhým, občas si zahopkalo, když pasáček zapískal rychleji. Lidé kroutili hlavami a usmívali se. I jim bylo do tance, když uslyšeli pasáčkovu píšťalku.

Nevlastní pasáčkova matka se dívala právě z okna a viděla ho, jak vesele žene stádo. Velmi se zamračila a pravila tvrdému čeledínovi:

„Ten synek otrhánek i s divokým dobytkem se spřátelil. Nebojí se ani býků, ani rohatých krav! A jak za ním cupkají! Ani se příliš neunavil pastvou po celý den! Věru, nedobrou radu jsi mi dal!“

„Však já už ho zkrotím!“ sliboval čeledín. „Najdu pro něho práci a pořádné břemeno! Nebude si tak vesele vykračovat, ale každá kost v těle ho bude bolet.“

Pravil pasáčkovi: „Však ještě dnes nejsi se svou prací hotov! Zažeň stádo do chléva a do ohrady a hned pojď se mnou! Nemohli jsme večeři uvařit, neměli jsme dost chrastí! Nejdříve si musíme trochu dřeva nasekat a domů přinést, potom teprve se bude vařit kaše a vodová polévka!“

Vzal sekyrku a těžkou hůl a šel s pasáčkem kousek za dvorec. Tam byla velká houština, samé silné keře. Čeledín sekal, pasáček odnášel na velkou hromadu. Hromada byla stále vyšší a potom čeledín z ní svázal pět těžkých nůší a pravil: „To je nyní tvá práce! Nalož si dřevo na záda a všech pět nůší odnes do světnice!“

Pasáček pravil: „Vždyť já nůši ani neuzdvihnu! Ani dospělý člověk by ji neunesl! A ostré hroty mě do krve poraní – hle, už nyní mi krev teče z rukou!“

Čeledín k němu přiskočil: „Tak, ty neposlušný chlapče, odmlouvat budeš a lenošit? Zadarmo chceš večeři brát? Ale já z tebe už lenost vyženu, jak mi hospodyně poručila!“

Zdvihl hůl a ze vší síly udeřil pasáčka po zádech.

Chystal se znovu, ale udeřil jenom jednou. Pasáček v té chvíli sáhl do své haleny a vytáhl píšťalku. Zapískal jednou a zapískal po druhé, stále rychleji a rychleji –

Čeledín se zatočil a už se musil dát do tance. Nechtěl a křičel, pasáčkovi holí hrozil, ale nic mu to nepomáhalo. Volal: „Přestaň, přestaň! Ach, ty lotře, zahoď svou ničemnou píšťalku! Však uvidíš, jak se ti pomstím! Ani jediný zdravý vlas ti na hlavě nenechám!“ Ale pasáček pískal stále a čeledín vyskakoval v křoví, napravo a zase nalevo, trní ho píchalo do rukou i do nohou. Už ani dýchat nemohl.

Jeho křik uslyšela hospodyně ve dvorci. Poznala čeledínův hlas a pospíchala k houštině. Což nějaká šelma přepadla silného čeledína?

Přiběhla, vzkřikla, rukama zahrozila. Ale nohy ji neposlouchaly, ať se bránila ze vší síly. I ona vyskakovala, i ona tančila, i ona se točila mezi trním a v houštině. Šaty se jí roztrhaly na drobné kousky, v rukou i nohou měla plno trnitých ostnů.

Pasáček přestal pískat, hospodyně zůstala ležet bez hnutí. Musili ji odnést a hned uložit na lůžko. Tak byla unavena a trním popíchána. Ještě ten večer zavolali moudrou babku-kořenářku, aby vařila masti a hospodyni ovázala.

Nespala celou noc, nespal ani tvrdý čeledín, oba přemýšleli, co udělají s pasáčkem. Ráno dlouho šuškali a radili se. A potom čeledín řekl: „Vyzrajeme na tebe, synku otrhánku – a brzy budeš jinou písničku pískat! Uvidíme, co ti pomůže tvá píšťalka!“

Zašel si hned po ránu k rychtáři. Pravda, pokulhával ještě a celé tělo ho bolelo. Nešel s prázdnou: hospodyně posílala rychtářovi husu a velký kus uzeného masa. Rychtář málokdy bez darů soudil spravedlivě.

A tak pravil čeledín rychtářovi: „Hrozná věc se stala včera večer v našem dvorci. Ten nezdárný synek, ten lenoch lenošný, těžce se provinil proti své nevlastní matce. Pobil ji do krve dřevem i železem, když ho k práci pobízela. A stejně tak mne, když jsem na pomoc přiskočil. Hospodyně nemocná leží a ještě se vzpamatovat nemůže.“

Rychtář slyšel žalobu a kroutil hlavou. Nechtěl věřit, že dvanáctiletý synek přemohl statnou ženu a silného čeledína. Ale když vzal husu a uzené maso, uvěřil snadněji. Zavolal drába, vzali si hole a provazy a šli do dvorce.

Hospodyně stále ležela a žalostně naříkala. Ukazovala modřiny a poškrábané ruce. Vzdychala: „Život mě to bude stát! A to mám za svou dobrotu! Jako své vlastní dítě jsem toho nezdárného synka opatrovala! Co bylo dobrého k snědku, jsem mu předkládala! Ani trochu jsem mu neubližovala! A on se takto mi odvděčil – ranami a modřinami!“

Rychtář věřil selce jen málo, znal dobře její zlobu, ale naoko ji litoval. Pravil: „Však toho lenošného nezdaru naučíme poslušnosti! Naučíme ho, jak se má chovat ke své starostlivé nevlastní matce!“

Poručil drábovi: „Provazy vezmi a synka svaž! A hodně pevně, aby neutekl! Kdyby se bránil, holí ho popožeň! A hned ho zavři do šatlavy – ať tam o hladu a ve tmě uvažuje o své vině!“

A sám se šel dívat, jak dráb ten rozkaz provede.

Dráb si nakroutil kníry a už se chystal na pasáčka. Přiskočil k němu, ale ten v tom okamžiku vytáhl veselou píšťalku, zapískal pomalu a zapískal trochu rychleji, a už dráb tancoval a také rychtář poskakoval, po cestě se točili a hopkali.

Ale i dobytek ve chlévech a v ohradě slyšel pasáčkovu píšťalku. Vyrazil dveře z chlévů a vyrazil ohradu. A na cestu vycházely rohaté krávy a ostatní býci, už ne divoké stádo, ale pokojné jako

ovečky. A zvířata sama se do řady stavěla a na pasáčkovo pískání poskakovala, jako by byla na pastvě.

Lidé se dívali z oken a oči samým podivením pořádně otvírali. Divili se a potom se smáli. Vždyť to byl průvod, jaký ještě nikdo neviděl – ani v masopustě nebylo takového. Nejdříve šel pasáček v roztrhané haleně a vesele pískal, potom za ním poskakoval dráb s provazy a s holí v ruce, potom sám vážený rychtář – a za nimi poskakovalo po cestě stádo, ale tak pěkně, že se to všem lidem líbilo. Tak šel průvod cestou, prošel dědinou, šel dál a dál a obrátil se k vysokému hradu na kopci.

V tom hradě přebýval mocný hrabě, kterému patřil ten celý kraj. Byl to bohatý pán a spravedlivý, ale veliký žal ho trápil: dcerka jeho byla stále smutná a nic ji nemohlo rozveselit.

Průvod se postavil před hradem a pasáček stále pískal veselou písničku.

Hlásný vyhlédl z věže, zavolal ostatní služebníky a zbrojnoše, k oknu přiskočil hrabě, hradní paní i smutné děvčátko.

„Jaká to kratochvíle?“ divil se hrabě. „Otrhaný synek vpředu píská, za ním poskakuje dráb a rychtář jako v bláznivé hře – a co ti rohatí tanečníci?“

Však to byla také podívaná! Tancovaly krávy a tancovali býčci, pěkně se každé zvíře točilo a nohama přešlapovalo.

A když to viděla smutná dceruška, zasmála se tomu podivnému tanci, zasmála se pasáčkovi, zasmála se, jak tlustý rychtář poskakuje a dráb hůl zdvíhá. Ale to se rozumí: nejvíc se jí ze všeho líbila tancující zvířata.

„To je veselé a utěšené!“ zavolala a ručkama zatleskala.

Tu si dal hrabě zavolat pasáčka do hradu. Pasáček čepici smekl a pěkně se uklonil, když stál před ním, před hradní paní i před dceruškou.

Hrabě se ho ptal: „Co to provádíš před hradem a jak jsi naučil stádo tancovat?“

A pasáček všecko podle pravdy vypověděl, o nebožtíku tatínkovi a o maceše, o čeledínovi a stařečkovi u lesa, o veselé píšťalce a nakonec o rychtářovi a o drábovi.

Ani tomu všemu nechtěl hrabě věřit. „Zapískej nám také v naší hradní komnatě,“ vyzýval. Pasáček poslechl, pískal pomalu a pěkně, pískal milou písničku – a podivno, první se dala do tanečku smutná dceruška, ale tančil i sám hrabě a paní hraběnka, tančila i komorná a kdo jenom v té chvíli byl ve světnici. Dceruška jenom ručkama tleskala, jak se jí ten tanec líbil a jak se rozradovala.

I hrabě byl potěšen. „Taková věc by se nám na hradě dobře hodila a naše dceruška by se často zasmála,“ zvolal a kázal přinést pasáčkovi dobrou snídani.

Nechtěl mu vzít veselou píšťalku, ale poručil: „Vrátíš se nyní na svůj dvorec. Nikdo tě utlačovat nebude. Pošlu s tebou zkušeného muže, ten bude tvůj dvorec spravovat a tebe ve všem dobrém učit. Bude ti tvým pomocníkem v hospodářství, na poli tvou ruku povede. Tvá macecha z dvorce odejde a čeledín si jinde bude hledat svůj chlebíček. Rychtářovi takový rozkaz dávám – jinak i jemu se zle bude dařit!“

Tak se stalo a veselý průvod šel zpátky k dědině a ke dvorci. Pasáček už nešel sám – šel s ním moudrý muž, který ho měl učit a mu pomáhat.

Byl to opravdu pěkný průvod, ale dva lidé hanbou hlavu klopili. Vždyť víte, kdo to byl: rychtář a dráb. Byla to přece jen velká hanba: poskakovat s dobytčátky před mocným hrabětem!

A když bylo někdy hradní dcerušce smutno, zajela si na koníčku ke dvorci. „Zapískej pěkně na píšťalku,“ zaprosila a mladý selský syn – už ne otrhaný pasáček – zanotoval zase veselou písničku. A bylo tak jako dříve: zase tancovala zvířátka i lidé.

Opravdu – dal stařeček krásný dar za krajíček chleba! Veselá píšťalka – ta potěšila srdce každého. Ale my musíme žít bez veselé píšťalky. Ať vás aspoň potěší toto mé vypravování!

Dar hadího krále

Za starých časů děly se na světě podivné věci, na jaké dnes nikdo ani nevzpomene. A tak se také stalo, co vám budu vypravovat, a stalo se to v jedné dědině u širokého a černého lesa. V té dědině žil v skrčené a rozbité chalupě starý dřevorubec a ten měl jednoho syna. Jak se jmenoval syn, nikdo si v dědině nepamatoval, ale všichni mu říkali Otrhánek, neboť měl šaty samá díra a samá záplata. Mladý Otrhánek chodil do lesa, jak se jen první červánky ukázaly, a les byl jeho obživou. Sbíral suché klestí, a když byl už unaven, jahody a borůvky si nasbíral k tvrdému chlebu a vodou ze studánky chudobný oběd zapil. A když měl pořádnou nůši, dal si ji na hřbet a zanesl do města a tam za ni dostal dva groše. To je příliš málo, ale v chalupě byli rádi i tomu: Koupili si za to chleba, soli a čeho bylo třeba. Tak se živil otec a předtím i jeho děd a nikomu nenapadlo, že by bylo jinak.

A přece tomu mladému Otrhánkovi, který chodil do lesa a dřevo sbíral, přihodila se podivná věc. Šel právě z města a tam prodal nůši dřeva. Dva groše mu vesele cinkaly v kapse kabátu. Je to tak veselý zvuk, když při každém kroku dělají grošíky cink cink a zase cink cink!

Přišel už k dědině na širokou mýtinu a tam našel hejno hochů, kteří skákali a rámusili, až se les tím křikem ozýval. Když přišel blíže, viděl, že hoši chytili krásného, lesklého hada, kterého drželi mezi dvěma dřevy, a druzí chlapci chystali z klestí vysokou hranici, kterou právě zapalovali.

„Co to děláte, hoši?“ ptal se jich.

„Inu, chytili jsme háďátko,“ vyskakovali, „a uděláme mu nyní pěkný ohníček, aby se zahřálo a kůže se mu trochu sloupla. To bude pěkná podívaná, jak se hádek bude v ohni kroutit. Jen se pojď podívat, Otrhánku!“

Otrhánek se podíval, jak sebou had marně škube, a měl lítost s ním. Pravil hochům: „Což, hoši, neprodali byste mi ho?“

„Kolik dáš?“

„Groš dám!“

„A to je málo!“

„Dám tedy dva!“

Chlapci přijali dva groše a dali za ně Otrhánkovi hádka, který byl pevně přitisknut mezi dvěma dřevy.

Chlapci odešli a Otrhánek chtěl hada vysvobodit. Uvolnil dřeva a v té chvíli vyskočil had jako střela, vyšplhal se po Otrhánkovi a pevně se mu omotal kolem krku. Bylo to, jako by si Otrhánek uvázal lesklý šátek.

„Ach, já nešťastný!“ vykřikl, „poslední dva groše jsem za tebe dal a ty mě chceš nyní škrtit!“

„Nechci tě uškrtit,“ odpověděl had, „ale dobrým se ti odměním za to, žes mě vysvobodil od smrti v ohni. Cestu ti ukáži ke svému domovu. Neboť já nejsem obyčejný had, kterých je plno v děrách a pod kameny, ale můj otec je hadím králem a patří mu vláda nad všemi hady v celé zemi. Pod zemí má tolik pokladů a vzácných věcí, o jakých vy lidé nemáte nejmenšího tušení.“

Šel tedy Otrhánek, barevný had se mu kolem krku kroutil a cestu ukazoval. Když přišli doprostřed lesa k širokému dubu, který rostl v lese už tisíc roků, zastavil had Otrhánka a pravil mu:

„Nyní rychle vylez na dub a dávej pozor, co se bude dít. Svolám všechny hady, přivolám i svého otce a povím jim, žes mě vysvobodil. Až tě zavolám, sestup na zem. Můj otec tě pak povede pod zemi do své říše a ukáže ti své poklady ve svém království. Bude ti nabízet zlato, stříbro, ale ty si vyber jen ty tři věci: zrcadlo a sáček a starou čepici. Nedej se přemluvit a nic jiného nežádej; tak nebudeš nikdy litovat, neboť jsou to poklady nad poklady.“

Seskočil had do mechu a Otrhánek ráz dva! už byl na dubě, seděl na silných haluzích a díval se dolů. Had se do kolečka skroutil, hlavu si narovnal a potom pískal a pískal, jako by se najednou deset píšťalek ozvalo. A na to znamení ze všech stran z každé díry a zpod stromů vylézali hadi, malí i velcí, staří i mladí, šediví i duhoví, bylo jich zakrátko tolik, že se mech pod nimi hýbal, a jeden se tlačil na druhého a pořád jim nebylo konce a přes kořeny se plazili noví a noví a všichni vysvobozeného hádka vítali radostným syčením. A nakonec vylezl zpod dubu, kde byl Otrhánek v haluzích, starý a tlustý had se zlatou korunkou na hlavě a ten se s hádkem uprostřed nejsrdečněji vítal. Potom se všichni hadi rozesadili do velikánského kola, uprostřed byl mladý had a starý hadí král se zlatou korunkou na hlavě a potom had syčel a syčel a tomu všemu Otrhánek nic nerozuměl, ale dobře poznal, že to vypravuje o lesní pasece a dědinských chlapcích a vysvobození, neboť kroutil hlavou a nakonec se díval nahoru na dub. A hned se všichni hadi dívali za ním na Otrhánka a bylo to sta lesklých a svítivých oček jako barevné kaménky a díval se i starý had se zlatou korunkou.

„Jen sestup dolů!“ zvolal mladý had, „nic se neboj, nikdo ti ani v nejmenším neublíží!“

Opatrně slezl Otrhánek s dubu a vkročil do kola a hadi zase syčeli, že se Otrhánek strachem až potil, ale to syčeli jemu na pozdrav a nikdo mu nic neublížil. Hadí král mu hned srdečně poděkoval a pravil:

„Uvidíš, člověče, že i had může byt vděčný a že nezapomene na dobrodiní. Nyní půjdeš do mého království a vybereš si dar, který se ti nejvíce líbí. Odval kámen, který je přivalen mezi kořeny dubu, uvidíš cestu pod zemí, neboj se, odvážně jdi za mnou a mým synem!“

Odvalil Otrhánek veliký balvan, který byl přivalen mezi kořeny dubu, a hned se před ním otvírala cesta pod zemí. Byla tam tma, ale za chvíli se cesta rozsvětlila, neboť všude po stěnách byly stříbrné a zlaté žíly a ty vydávaly tak jasný lesk, jako by bylo pod zemí na tisíce lamp. Šli dlouho a pořád viděli zlato a stříbro a potom přišli do krásného sálu, kde byly na zemi veliké hroudy zlata a stříbra, o mnoho větší než lidská hlava, a byly tam také drahé kameny všech možných barev, které svítily jako ohně zeleně, červeně, modře, žlutě, fialově, že až zrak přecházel. Uprostřed byl královský trůn ze zlata a plný vzácných šperků, že ani nejbohatší král na zemi na takovém trůně nesedává. A kolem dokola bylo tolik bohatství, že to ani přehlédnout nebylo možno, a Otrhánkovi oči slzely od samé záře a blýskání, když se rozhlížel tím podzemním sálem.

„Vyber si z toho, co jenom chceš,“ řekl král, „co si vybereš, bude tvé za vysvobození mého syna!“

Rozhlíží se Otrhánek, rozhlíží, líbí se mu zlato, stříbro i drahé kamení. Bože, to by se starý tatík v skrčené chalupě u lesa zaradoval, kdyby přinesl hroudu zlata velikou jako lidská hlava, to by bylo do smrti po bídě!

Ale najednou vidí za královským trůnem na hřebíku tři věci, nijak pěkné na pohled: zrcadlo v obyčejném dřevěném rámku, starý zchátralý sáček na peníze a obnošenou čepici. Vzpomněl si, co mu hádek radil, a hned vykřikl:

„To bych chtěl a nic jiného než to: zrcadlo, sáček a čepici!“

Hadí král se velmi zamrzel a všemožně rozmlouval Otrhánkovi, aby nežádal takové věci, že všude dokola je plno nejvzácnějších věcí, zlata, stříbra, skvostů, drahých kamenů. Ale Otrhánek se nedal přemluvit, stál na svém a pořád opakoval, že chce zrcadlo, sáček a čepici. Hadí král mu odpovídal, že mu ty tři věci nemůže dát, a tu se Otrhánek obrátil, jako by chtěl jít domů, ale za ním se plazil i mladý hádek, jako by ho chtěl doprovázet. Nakonec pravil hadí král:

„Když nechceš jinak, budiž. Dal jsem ti slovo a také had slovo splní. Vezmi si tedy, po čem tak toužíš. Ale na jedno nezapomeň, co ti nyní řeknu: Tyto tři věci budou patřit jen tobě. Jakmile je někomu prodáš nebo daruješ, v té chvíli ztratí svou sílu a nebudou k potřebě!“

Vyšli na světlo boží, Otrhánek se s hady rozloučil a rychle se dal na cestu. Pod zemí se dlouho zdržel a nyní se už valem stmívalo, když lesem pospíchal. Už na nebi hvězdy svítily a měsíc mezi nimi, když přišel k staré chatrči.

Tatík už stál na zápraží a syna vyhlížel. „Kdes byl tak dlouho, lenochu?“ zlostně huboval. „Jistě sis v lese na mechu pospal. Honem dávej groše, potřebujeme je!“

To byla těžká věc – kdepak byly groše!

„Nemám peněz,“ smutně vykládal Otrhánek.

„Kdes je utratil?“ ptal se táta a ohlížel se po holi. „Ztratils je nebo promarnil? Cos za ně koupil?“

„Hada,“ vyjelo Otrhánkovi z úst a táta ho nemohl ani uhodit, jak úžasem otevřel dokořán ústa.

Nezbývalo nic jiného a Otrhánek musel s barvou ven, ale pořádně se zajíkal a koktal, když vypravoval o hadovi, o starém dubu, o hadím králi, o cestě pod zemí a vzácných pokladech v hadím království.

„I ty bohaprázdný a hloupý kluku!“ rozhněval se starý dřevorubec, když to všechno uslyšel. „Pánbůh mě potrestal, že mi dal takového ničemného synka! Vlastní štěstí z ruky pustí, zlata si nevšimne a stříbro odhodí! Důkladně tě napálil ten mladý hádek, když tě odbyl takovými zbytečnostmi! K čemu nám hned takové prachobyčejné zrcadlo v dřevěném rámku! Věru, ani za groš nestojí! Chceš se do něho podívat, jak hloupě vypadáš?! Kdybych v něm viděl něco pěkného, takhle pořádnou večeři!“

Podíval se do zrcadla trochu lépe a kupodivu neviděl tam svou starou vrásčitou tvář, ale jakousi pěknou světnici a hostí tam bylo plno a služebníci roznášeli jídla. Tak se z nich kouřilo a lidé jedli a ten obrázek byl tak živý, že dřevorubec ucítil až sliny na jazyku.

„Jdi mi z očí s tím zrcadlem!“ křičel dopáleně. „Teď teprve mám zlost, žes zlato nechal pod zemí. Mohli jsme si pořádně dopřát také takovou večeři, a místo ní, kdož ví, máme-li dnes kůrku suchého chleba! Hele, máš odřený sáček! A co po něm, když je prázdný a nikdo za něj nic nedá!“

Sáhl do sáčku a jeho hněv přešel: v sáčku byl zlaťák, pěkný žluťoučký a čistý.

„Nu, aspoň něco,“ bručel si dřevorubec, „za to můžeme být několik dní pěkně živi. Škoda že jich není více! A nač jsi přinesl takovou rozbitou čepici! Ani já ji nosit nemohu!“

Nasadil si ji na hlavu a v té chvíli se ztratil, jako by se do země propadl. Ani stopy po něm nezůstalo!

„Táto, kam jste odešel?“ volal Otrhánek.

„Kampak bych odešel, když jsem pořád u tebe,“ mručel dřevorubec a sňal čepici. A zase stál před Otrhánkem jako předtím.

„Ukažte, táto, snad se mi líp hodí na hlavu,“ řekl Otrhánek, posadil si ji na hlavu a bylo to stejné jako předtím: ztratil se dřív, než bys zamžikal.

„Mně se zdá, že ta čepice je nějaká hračka,“ řekl dřevorubec. „Dáš si ji na hlavu a ztratíš se. Už vím, dělá člověka neviditelným. Ale přece bych radši jenom viděl hroudu zlata nebo stříbra!“

Když se ráno probudili, okukoval starý tatík ještě jednou podivné tři dary a sáhl znovu do sáčku. A hele, zase v něm byl jeden zlaťák. Měli už v chalupě dva a za to se dalo už ledacos koupit. Vypravili se do města, nakoupili si chleba a jídel, ba i Otrhánkovi koupil táta novou kazajku, aby mohl také mezi lidi.

A tak tomu bylo každý den: ráno co ráno byl v sáčku zlaťák, vždycky pěkně čistý, a tak jich přibývalo v truhle, že za měsíc byla z nich pěkná hromádka. Už se nenuzovali, ale všeho dobrého si dopřávali, chodili v pěkných šatech, ba i chalupu si postavili, novou střechu dali a okna natřeli, neboť za těch starých časů se koupilo za zlaťák všelijakých dobrých a příjemných věcí!

Ze sáčku se potěšili, ale i s druhými dvěma věcmi měli příjemnou kratochvíli. Otrhánek – a vlastně už ne Otrhánek, neboť chodil v nové kazajce s lesklými knoflíky – vzal si ráno zrcadlo a díval se do něho. A to vám byla zábava a pěkná podívaná! Pomyslil si, co dělá teta v třetí dědině, a v tu chvíli ji v zrcadle viděl jako živou: po dvoře chodí, kuřatům zrní rozhazuje, na husy pokřikuje. A pomyslil, jak to vypadá s kmotry v sedmé dědině – a hned kmotru v zrcadle vidí, jak u stolu sedí a z misky polévku jí, až se jí tváře červenají, šelmě šelmovské! A když se chtěl zvlášť pobavit, dal si na hlavu kouzelnou čepici a nikdo ho neviděl: šel mezi lidi na náves, poslouchal jejich šprýmy a rozhovory, a tak všecko vyslechl a všecko vyzvěděl a nebylo tajemství v celé dědině pro něho. Ale i do města si zašel, jak tam na rynku pomlouvali občané pana krále, že je tuze lakomý, a jeho dcerku, princezničku, že je lenivá a rozmařilá, vojáky si vyslechl, jak vypravovali o svých vojevůdcích, a tak poznával, kolik je na světě špatnosti a nespravedlnosti.

Když tak často slyšel o panu králi a princezničce, pomyslil si jednou, jak to asi v královském zámku vypadá. Pomyslil, zrcadlo vzal a už vidí: je veliký sál a král sedí na trůně, ale je tuze zamyšlen a starostlivý, neboť mu dvořan vypravuje jakési velmi nepříjemné věci. A na princezničku si vzpomněl a už vidí zahradu s vysokými stromy, květinovými záhony a vodotrysky, dvorní slečny po trávnících poskakují a vesele si hrají, ale princeznička v koutě sedí a na jejich hry se nedívá, neboť se jí už všecko zmrzelo a nebaví ji nic, zhola nic, ani vodotrysky, ani květiny, ani zpěvy, ani tanec.

Ta princeznička byla velmi krásná a Otrhánek si pomyslil, jak by to bylo hezké, kdyby ji mohl rozveselit. Neuvažoval dlouho, vzal zrcadlo pod paždí, čepici dal na hlavu a sáček do kapsy a již putoval ke královskému zámku. Bylo to velmi veselé putovat, a přece nikdo ho neviděl: jenom když si chtěl s někým pohovořit a v hospodě si odpočinout, smekl čepici a už byl zde zase viditelný Otrhánek.

Když přišel do zámku, stáli tam dva vousáči jako obři a dívali se na Otrhánka velmi nevlídně.

„Kam jdeš, chlapíku, a co v zámku pohledáváš?“ spustil jeden zhurta.

„Princeznu jdu navštívit a trochu ji rozveselit,“ odpovídal mu Otrhánek.

„Chacha,“ smáli se oba hlučně, až se za břicha popadali, „to dostane naše princeznička pěknou návštěvu! Ach, ano, na tebe čekala a ty jsi ten pravý! Ale teď hodně rychle se obrať zpátky a utíkej domů, nechceš-li mít hřbet nadobro zmalovaný!“

Otrhánek se jen zasmál, nasadil čepici na hlavu a vousáči jenom oči otvírali samým podivem, kde se bláznivý chlapík ztratil. Ale ať si div oči nevyhleděli, Otrhánka neuhlídali. Ten už pěkně šel chodbami vedle služebníků, kteří ho neviděli, a přišel do královských zahrad. Tam princezna smutně chodila, oči k zemi klopila, na veselé hry se nedívala, všecka zarmoucená a sklíčená.

Otrhánek smekl čepici a uklonil se až k zemi.

Princezna se polekala, když viděla neznámého chlapíka. „Co chceš, kdo tě pustil a co přinášíš?“ zvolala.

„Jdu k tobě, krásná princezno,“ řekl Otrhánek, ale velmi se rděl, neboť nevěděl, jaká čest se takovým princeznám vzdává. „Rád bych tě pobavil, neboť jsem tě viděl, jak jsi smutná!“

„Jak ty můžeš vědět, že jsem smutná,“ ušklíbla se výsměšně princezna, „a kde jsi mne viděl, když přece ze zahrad nevycházím?“

„V tomhle zrcadle,“ odpovídal Otrhánek. „To je velmi pěkná věc. Pomysli si na koho chceš, podíváš se do zrcadla a vidíš ho jako živého před sebou.“

„Ukaž,“ lenivě se obrátila princeznička a natáhla ruku po zrcadle. „Takové obyčejné zrcadlo? S tím kouskem skla? A v dřevěném rámku? Ale zkusím to – nuže, co dělá moje první dvorní dáma, která se dnes hlásila, že je nemocná?“

Dívá se, dívá – a v zrcadle vidí dvorní dámu, ale ta není nemocná, vesele chodí, před zrcadlem se strojí a má radost, jak princezně uklouzla. Princeznička se nejdříve zamračila, ale potom se zasmála a řekla: „Pěkná hračka je to, opravdu.“ A už se

dívala na všelijaké pány, na prvního ministra, na generály, na královského syna ze sousedního království a všecky viděla hned v zrcadle před sebou.

„Toto zrcadlo mi prodáš, viď?“ pravila princeznička.

Otrhánek se velmi polekal, neboť neměl ani pomyšlení na prodej kouzelných věcí.

„Musíš prodat, já to chci!“ rozzlobila se princezna a hněvivě kopla do písku zlatým střevíčkem, až si podpatek urazila.

„Nemohu, vzácná slečno princezno,“ koktal Otrhánek a velmi se přitom potil.

„Tedy mi chceš dát zrcadlo darem, ano?“ usmála se milostivě princezna. „Dáš mi zrcadlo a za to se staneš dvořanem. Budeš v královském zámku, oblečeš si krásné šaty a budeš se mít dobře!“

To se Otrhánkovi hned zalíbilo. Bylo by to přece příjemnější procházet se v zámku, hovořit s princeznou a chodit v krásných šatech než sedět v chalupě u lesa!

„Dáš mi zrcadlo?“ ptala se princezna ještě jednou.

„Dám,“ vykřikl Otrhánek a podával princezně zrcadlo.

Ale v té chvíli zmizelo kouzlo zrcadla a princezna neviděla ve skle nikoho jiného, jenom pořád sebe, ať jmenovala kohokoliv.

„Tys podvodník a chtěl jsi mne oklamat!“ vykřikla a udeřila zlostně zrcadlem o zem, až se rozbilo na deset kusů. „Ale uvidíš, že se ti tvůj kousek špatně vyplatí. Hej, drábové a vojáci, svažte toho ničemu a hoďte ho do nejhlubšího sklepa, ať tam uvažuje o čarovném zrcadle!“

Ráz dva – ráz dva – vousáči jdou vojenským krokem, mají okovy v rukou a dívají se velmi nemilosrdně. Ale dříve než mohli Otrhánka chytit, dal si čepici na hlavu, a už nebylo po něm ani památky. Divili se drábové, hněvala se princeznička, až samým křikem ochraptěla, ale Otrhánka nenašli. Neboť ten už utíkal s čepicí na hlavě, utíkal neviditelný z brány zámku a z města, utíkal k lesu, jako by za ním země hořela, a nesmekl čepici dříve, než přiběhl k chalupě, kde už čekal táta a důkladně se s ním vyvadil.

Ale princezna byla velmi rozhněvaná, že jí Otrhánek utekl, a prosila svého otce krále, aby dal toho ničemu hledat. I vypravili se drábové a vojáci do všech koutů země, hledali po městech a dědinách, poptávali se v každé chalupě a za nějaký čas našli Otrhánka, zrovna jak si spokojeně leží na peci, čepici v ruce a sáček v kapse.

Hned ho poznali, vskočili do něho, že nemohl dát ani čepici na hlavu, a už ho odváděli svázaného k princezně. Čepici mu vstrčili do kapsy a všelijak mu po cestě

ubližovali, bili ho, vyhrožovali mu všelijakými tresty a připomínali mu, jak bude ležet ve sklepě na slámě.

Princezna měla velikou radost, že vojáci polapili Otrhánka, a už vymýšlela, jaké mučení by mu připravila. Zavolala krále a dvořany, dvorní dámy a hodně panstva a ukazovala jim Otrhánka.

„A řekni nám přece," pravil král, „jak jsi mohl utéci, když tě dva vousáči odváděli?"

„Ó, to je moje tajemství," vymlouval se Otrhánek, „a k tomu byste mi museli ruce odvázat!"

„To se může stát," pravil král, „jen si nemysli, že utečeš. Je nás tu hodně a vojáci tě za rameno podrží!"

Vojáci drželi Otrhánka za rameno, on vytáhl čepici, dal si ji na hlavu, a už drželi vojáci jenom prázdný vzduch. Všichni se dívali, všichni se divili, ale Otrhánka neuviděli dřív, až si čepici smekl a stál zase před princeznou. Zasmál se jenom a pravil: „Taková čepice mi vždycky pomůže!"

„I to je krásná věc," řekl král, „tu bych mohl potřebovat!" Ale i dvořanům se zachtělo čepice.

Ale také princeznička zatoužila být neviditelnou. Dala si čepici na hlavu a už ji nikdo neviděl, potom to zkusil král a pan ministr a všichni se hned ztratili, jako by je vítr odnesl.

To se princezně velmi líbilo. Hned se lichotila k Otrhánkovi, krásná slova mu říkala a jenom žebronila, aby jí prodal zázračnou čepici. Slibovala mu poklady, kolik bude chtít, ale Otrhánek jenom pořád vrtěl hlavou, že poklady nepotřebuje a čepici neprodá.

„Tedy mi dáš čepici darem, ano?" zaprosila a sladce se na něho dívala. „Vezmu si tě za to za manžela. Budeš s mým otcem celé zemi poroučet a kdysi po něm budeš králem. Ještě je ti to málo?"

Otrhánkovi se v těle až dech zastavil. Dostat za manželku princeznu, která byla velmi krásná! Být pořád v královském zámku! Být kdysi králem!

Ani dlouho neuvažoval a řekl: „Dám!"

Ale když si princezna dala čepici na hlavu, stála stejně jako dřív a každý ji viděl a stejně se stalo i králi i ministrovi, kteří chtěli být také neviditelnými. Už to nepomáhalo a čepice ztratila nadobro svou sílu a moc.

Princezna se velmi rozhněvala: „Šibale, podvodníku!“ křičela. „Takové šprýmy si z nás děláš? To nás chceš oklamat? Ale tentokrát se z naší moci nedostaneš! Do hladomorny s tebou!“

Také král byl velmi rozhněván, a tak nic Otrhánkovi nepomohlo, drábové ho chytili hodně nemilosrdně za ramena, dali mu několik ran a už ho vedli do nejhlubší věže, kde na zemi ležela jenom shnilá sláma a kde bylo tma i v pravé poledne.

Ležel tam na zemi a na slámě Otrhánek, ležel tam dny a týdny, človíčka neviděl, jenom žalářníka, který mu nosil krajíc tvrdého chleba a džbán teplé vody.

Jedné věci se divil žalářník: že u Otrhánka je hromádka zlaťáků. Vypadly mu z děravé kapsy a každý den jich přibývalo a vždycky je ten zlaťák nový a čistý, jak by té chvíle byl ražen.

Šel to oznámit králi, že ten podvodník v hladomorně má plno zlaťáků a každý den že jich přibude, jako by ze země rostly. I poručil král, aby žalářník dal na vězně dobrý pozor, a tak žalářník brzy poznal, že má Otrhánek podivný sáček a že z něho vypadne zlaťák. Když to král uslyšel, kázal si předvolat Otrhánka. Sáhl mu do kapsy a skutečně tam byl starý sáček. A v sáčku čistý zlaťák a jasný, že se blýskal jako světýlko.

To bylo něco pro pana krále! Královské pokladnice byly odjakživa skoro prázdné, a proto by se králi znamenitě hodil takový sáček, z něhož by každého rána vypadl zbrusu nový zlaťák!

„Ten sáček nám dáš!“ poručil přísně král.

Ale Otrhánek se tentokrát nelekl. „Nedám!“ řekl statečně.

„Oho, uvidíme!“ zasmál se král. „Nebudeme s tebou dělat veliké okolky. Jsi zločinec a beztak bys měl být oběšen. Vezmeme ti jenom sáček a dáme ti svobodu. Utíkej, odkud jsi přišel, a už se na královském zámku ani neukazuj!“

Otrhánek prosil a plakal, bránil se, ale král se jen smál a drábové už Otrhánka vyháněli, po zádech jej tloukli a k rychlejší chůzi poháněli. A z oken se princezna dívala a smála se, smály se i dvorní dámy a smáli se dvořané a Otrhánek se hanbou a lítostí v slzách rozplýval.

Přišel smutně domů, hladov a hubený, sedl si za stůl a dal se do pláče. Táta mu huboval, ale Otrhánek jenom plakal a plakal. Najednou si sáhl do kapsy a hle, sáček tam byl! Utekl králi i princezně a vrátil se k Otrhánkovi.

Ale Otrhánek měl strach, že by se ještě dostal do hladomorny.

Svázal si uzlíček, vydal se s tátou na cestu, a už sbohem, stará chalupo, nikdy se k tobě nevrátíme!

Putovali dnem i nocí, horami i dolinami, až přišli do sousedního království. A tam se usadili ve velkém městě, dům si koupili a pěkné šaty a bylo jim dobře. Jakpak by ne, když se každého rána leskl čistý zlaťák v sáčku. A když se nemuseli bát krále, princezny a drábů!

Jenom věčná škoda, že pozbyli zrcadlo a čepici! Opravdu, takové věci se už dnes nenajdou!

Starci u věčného ohně

Byli kdysi dva bratři, jeden velmi bohatý a druhý velmi chudý. Ten bohatý měl všeho dostatek, měl veliký selský dvůr, široká pole a krásné lesy, měl hojně čeledi a ve stájích plno dobytka. Tu se pásly krávy, tam bylo vidět stádo ovec, jinde na louce se proháněło mnoho koní. Ale kromě toho měl i dobrou ženu a milou dceru, takže kdekdo v dědině mu záviděl jeho štěstí.

Ale ten chudobný byl ubožák hodný politování. Měl rozbitou chalupu, která se klátila při každém větru. Střecha byla děravá, teklo do ní ze všech stran, neměl koní ani krav, jenom jediného černého beránka. Ale i ten byl hubený až běda.

Myslili byste možná, že se ten bohatý bratr smiloval nad bídou svého bratra chuďasa. Ale to jste neznali boháče, který byl lakomý a nemilosrdný. I doma svou rodinu utiskoval a hladem týral. Chtěl mít pořád jenom víc a více. Ale přitom byl pyšný a chlubivý.

Tu se stalo, že ten bohatý bratr vdával svou dceru. Bral si ji bohatý statkář. Vystrojila se hlučná svatba, neboť boháč chtěl, aby se o něm mluvilo v celém kraji.

I staral se chudý bratr, jaký by měl dát svatební dar, neboť měl rád dceru svého bratra. Nic neměl v domácnosti, co by stálo za řeč. Tu si vzpomněl na beránka, na jediný svůj majetek. Vzal jej, ozdobil, stužku mu kolem krku uvázal a šel na bratrův statek.

Boháč stál ve dveřích a kus masa držel v ruce. Chudobný přišel k němu, podával mu černého beránka a pravil:

„Přijmi, bratře, malý dárek svatební. Nemám nic více, co bych dal dnes tobě a tvé dceři. Ale dávám ti to s láskou a z upřímného srdce.“

Ale boháč se výšklebně zasmál, když uviděl bratrova beránka.

„Ty ubožáčku!“ smál se, ukusoval masa. „S takovým darem ty ke mně přicházíš? S takovým ubohým zvířátkem, které je kost a kůže? Vždyť bych se opravdu styděl předložit svým hostům takovou pečínku!“

Chudobný bratr ho pořád pěkně prosil, aby se jenom nehněval a uznal, že pro chudobu mu více dát nemůže. A tu se bohatý rozlítil, beránka mu z ruky vyrazil a pronikavě křičel, až to slyšeli hosté ve světnici:

„Věřím, že se rád tlačíš k svatební hostině! Ale tam místa není pro tebe! Jenom se pěkně postav před vraty, kde stojí žebráci, a čekej, až ti ženy z kuchyně přinesou koláč a kosti! A svůj krásný dar si hodně rychle seber a zanes jej třebas na horoucí skálu! Tam prý sedí starci u věčného ohně – podaruj jim svého beránka, snad se jim zavděčíš!“

Vzal chuďas beránka se země a srdečně zaplakal nad tou nelítostnou řečí bratrovou. Vyšel s pláčem ze dvora a šel, kam ho nohy nesly, domů se už nevrátil.

„A půjdu na horoucí skálu!“ řekl sám sobě. „A vyhledám ty starce u věčného ohně. Možná že jsou laskavější než můj vlastní bratr!“

Ale kudy vede cesta na horoucí skálu? Ptal se toho i onoho, ale každý jenom v rozpacích krčil rameny a nikdo nemohl mu dát odpověď a cestu ukázat.

Navečer přišel k rozsáhlému lesu. Nevěděl, kam by se nyní měl ubírat. Došel k malé poustevně, tam přebýval starý poustevník, všecek bílý jako mléko.

Chuďas mu dal pěkné pozdravení a hned se ptal, nezná-li cestu na horoucí skálu.

„Ó, znám, dobře znám!“ pravil poustevník. „Ale na takovou cestu se v noci vydat nemůžeš. Na to je ráno dosti pokdy. Ráno poputuješ dále, ale teď u mne přenocuješ a se občerstvíš. Jistě jsi už pořádně ušlý.“

Pohověl si chudák u poustevníka, povečeřel, co měla chudobná poustevna, klidně přespal s beránkem, který se skrčil u dveří, a ráno pravil poustevník:

„Jdi pořád ke slunci východu, rovně a neodbočuj. Už zdaleka potom uvidíš skály hořet, to plápolá věčný oheň z hlubin země až k nebesům. Věčné starce uctivě pozdrav, a dostaneš-li co od nich, vděčně přijmi. Neboť nic bezcenného nedají věční starci, ale odmění podle zásluhy.“

Vzal chudák beránka do náručí, poustevníkovi za přístřeší a jídlo poděkoval a pustil se do černého lesa. Šel pořád na východ, až k večeru zahlédl už zdaleka nesmírnou zář, jako by celá obloha stála v jednom plameni. Čím více se přibližoval, tím byla ona zář jasnější, až nakonec bylo světlo tak pronikavé, že až oči oslepovalo.

Došel do velkého údolí, kde se ve středu táhly obrovské skály, ale ty skály hořely mocným plamenem. Bylo to, jako by v údolí svítilo plno sluncí. A kolem plamene seděli starci, hrozní, bradatí, z kamení a z kůry stromové vyrostlí, s vousy až po zem. Ruce jejich byly jako větve borovic a nohy jako staré kořeny. Chuďas se polekal, když viděl tolik záře a tak staré postavy. Ale potom si dodal odvahy, pěkně pozdravil a přistoupil ke starcům.

„Co nám neseš?“ ptal se jeden a všichni k němu obrátili hlavy. „Malý dárek,“ pravil chuďas, „tuhle beránka, nepřišel-li by vám vhod.“

„A proč právě nám jej nabízíš?“ ptal se dále stařec.

A tu se dal chuďas do vypravování, pověděl všecko a nic nesmlčel, jak tento beránek jest jediné jeho jmění, jak ho bratrovi přinesl za dar svatební, jak byl odmítnut a poslán na horoucí skálu.

„Nu dobře," pravil potom stařec a všichni hlavou přikývli, „hodí se nám tvůj dárek a přijímáme jej. Právě bychom večeřet chtěli a dobrou polévku si uvařit."

Vzal beránka od chuďasa, dal jej jednomu starci, ten odešel, aby beránka k jídlu připravil. A hle, v okamžiku už stál u ohně veliký kotel a potom stařec – kuchař kůži stáhl a maso do kotle vhodil.

Když byla polévka uvařena, dostal každý stařec dřevěnou mísu a dřevěnou lžíci, kuchař každému nalil polévky a všichni pochvalovali, jaké je jídlo dobré.

Jenom chuďasovi nikdo nedával. Je to divné, myslil si ubožák, hlad mám a z mého daru si večeři vystrojili! Ale nahlas neřekl ani slovíčko. Teprve když se všichni najedli, přistoupil stařec k chudákovi, dal mu také plnou misku polévky s hustou pěnou, ale lžíci mu nepodal.

„Děkujeme ti za tvůj dárek," pravil mu, „a chceme, abys i ty z něho měl radost. Dones si polévku domů, dej pozor, abys cestou ani kapku nevylil, a teprve doma před chalupou misku vylil na zemi."

Je to divné, je to divné, myslil si zase chudák, ale nic neřekl, pěkně se rozloučil s věčnými starci, popřál jim dobré noci a oni mu navzájem přáli šťastné cesty.

Vykročil chuďas do černého lesa a měl zpočátku strach, neboť byla noc a hustá tma, ale hle, div se stal, neboť polévka na misce svítila jako rozpuštěné zlato nebo jako nejjasnější svítilna, že chuďas viděl dobře na cestu. Teď už se nebál, šel pořád kupředu, až přešel les a přišel k poustevníkovi. Ten stál před poustevnou a ptal se chuďasa:

„Neseš?"

„Nesu, polévku na misce," odpověděl chuďas, ale trochu mrzutě.

Jistě by bylo líp, kdyby mu byli starci dali jeden tvrdý zlaťák než trochu polévky!

„Dobrý dárek neseš," usmál se poustevník. „Jen šťastně domů dones!"

Čím blíže přicházel chuďas ke své dědině a k rozbité chalupě, tím se mu zdál dárek nepatrnější a směšnější. „Přijde bratr, až se doví o mém návratu, a bude se mi leda vysmívat!" myslil si. A opravdu několik kroků před chalupou uviděl bratra a ten se na něho výsměšně podíval.

„Aha, bratříčku," zavolal, „byl jsi na horoucí skále? Viděl jsi věčné starce? Přijali tvůj dárek? A co ti dali za odměnu?"

„Byl – odevzdal – a dali mi odměnu –" odpovídal chudák, ale nerad. „Polévky mi dali na misce a ta mi svítila na cestu."

„Hoho, hohoho,“ smál se boháč, „to máš pěknou výslužku, jen co je pravda! Já jsem ti nabízel koláč a kosti a tys nepřijal, a hle, věční starci ti dali trošku polévky. To se nasytíš! A takovou ubohou dřevěnou misku a trošku bídné polévky jsi nesl cestou necestou, přes lesy a bažiny, až sem do dědiny! Pěkně jsi to prohloupil, bratříčku, hoho, hohoho!“

A smál se, až jeho smích bylo slyšet široko daleko, že se až lidé sbíhali.

Chuďasovi bylo až do pláče, jak mu výsměšná slova bratrova vnikala do srdce.

Vtom upustil misku zrovna před chalupou, polévka se všecka rozlila po trávě, ale to už všichni oči údivem otvírali a kdekdo úžasem volal a jeden na druhého křičel: neboť kam dopadla sebemenší kapka polévky, tam se objevila ovce, a z pěny vyskočili berani, a bylo to krásné a obrovské stádo, samá velká a statná zvířata, že tak velké a znamenité stádo neměl nikdo v širém kraji, ani pán ze zámku, co mu patřila pole široko daleko.

„Taková to byla polévka!“ pravil chuďas, teď už ne chuďas, překvapen a rozradován.

„Taková to byla polévka!“ opakoval bratr závistivě a zlostně se mračil ze samého vzteku.

Bývalý chuďas byl nyní velký pán, polovici stáda prodal, pěkné peníze utržil, selský dvorec si postavil, polí mnoho přikoupil a všecko se mu dařilo. Na polích měl utěšenou úrodu, dobytek měl zdravý a statný ve stájích i na pastvinách.

Přáli jemu lidé toho štěstí, jenom vlastní bratr bledl vzteky od závisti. Už ani v noci nemohl spát, skoro ani nejedl, tak ho trápilo štěstí bratrovo, který byl nyní mnohem bohatší. Kudy chodil, tam jenom přemýšlel, jak by bratra o statek připravil nebo jak by se sám ještě více obohatil.

„Eh co!“ řekl si sám, „co se podařilo chudákovi, proč by se nepodařilo mně? Takové stádo dostat za ubohého beránka, co by asi dostal, kdyby byl dal něco většího a pořádnějšího!“

I umínil si, že i on půjde na horoucí skálu hledat své štěstí. A třebaže byl velmi lakomý, přece vybral ze svého stáda statného a urostlého vola, největší kus, který vůbec měl.

„Toho nabídnu starcům,“ těšil se už napřed, „a bude to jistě pořádné stádo, které potom přiženu výměnou.“

Putoval, putoval, vola před sebou hnal, plahočil se lesem a bažinami, že už mnohokrát cestu proklínal i starce i horoucí skálu. Ale přece uviděl obrovskou zář a planoucí oheň a přišel do prostorného údolí k hrozným starcům, kteří seděli u ohně.

Polekal se boháč nemálo, když viděl plameny a starce, ale touha po bohatství byla mocnější než všecek strach. Přišel k ohni, vola za sebou táhl a pozdravil.

„Co nám neseš?“ ptal se stařec.

„Vola vám nabízím,“ pravil boháč, „statného a silného. Polévku si uvařte, dobrá bude, tisíckrát lepší než z toho hubeného beránka, kterého vám dal můj bratr.“

„A málo máš statku, potřeboval bys ho více?“ tázal se stařec dále.

„Ó ano, málo, velmi málo,“ horlivě dotvrzoval boháč. „K živobytí to nestačí, rodina se množí, děti dorůstají, kdekdo mne okrádá, těžko se žije nyní na tom světě poctivému člověkovi!“

Tak mluvil o překot, ale starci mlčeli a slovíčka nikdo nepromluvil.

„Nuže, my tvůj dar přijímáme,“ pravil stařec po chvíli, „a chceme se ti odvděčit. Čeho si přeješ odměnou?“

„Nic jiného, jenom polévky mi misku dejte, až si vola upravíte k večeři.“

Kývl stařec a za malou chvíli vůl se už vařil ve velikém kotli. Když už bylo jídlo připraveno, dříve, než ostatní jedli, nabral stařec polévky na misku a dal ji boháči.

„Nes si ji domů,“ pravil mu, „polévku sis přál, polévku ti dáváme.“

Boháč až vzkřikl radostí, tak tak že poděkoval a už pospíchal lesem a polem, bažinami i houštinami. Všecek unaven a rozedrán dorazil ke svému selskému dvorci. Cestou uviděl bratra a už zdaleka na něho volal:

„Jenom se pojď podívat, jakou já polévku nesu! To je jinačí než ta, kterou jsi ty dostal!“

Přišel ke dvorci a před vraty vylil polévku z misky na zem.

Ale v tom okamžiku, když první kapky dopadly na zem, vyšlehl obrovský plamen, jak by hořela celá země, přeskočil na střechu a za několik okamžiků stál celý dvorec v plamenech. Všecko hořelo, stodoly s bohatou úrodou, stáje s dobytkem, zahrada hořela, sklepy hořely.

Přiběhli sice lidé, hasit pomáhali, ale bylo všecko marné, voda ohni nic neuškodila. A za chvíli shořel boháči všecek majetek na prášek, shořelo mu stavení, úroda i všecky peníze. Zůstalo mu jenom něco dobytka, ale i ten byl popálen, že nebyl k potřebě. A boháč sám, když chtěl zachránit truhlici s penězi, byl zachvácen plameny. Stěží se jenom podařilo jeho bratru, že jej vyrval z ohně.

Dlouho ležel potlučený a popálený boháč a byl velký zázrak, že vůbec životem vyvázl. A když z lůžka povstal, byl učiněný mrzák a nadobro žebrák. Byl rád, že se ho ujal bratr a pomohl mu v největší bídě.

Zchudlý boháč pomátl se z toho na mysli. Chodil na místa, kde stál jeho dvorec, a zase se díval na dům bratrův, a pořád si přitom opakoval:

„Taková to byla polévka! Jdi si na horoucí skálu!“

A nikdy už majetku nenabyl.

Půlnoční kouzla

Ten příběh se stal za dávných a dávných časů, za paměti našich pradědečků, kdy se stávaly věci podivné a neuvěřitelné. Bylo to tenkrát, kdy lidé rozuměli řeči zvířat a kdy se jim ukazovaly tajemné síly přírodní. Bylo to tenkrát, kdy se ještě nad městečky vypínaly zámky s pyšnými pány a krásnými dívčinkami, ale i zámecké slečny měly, jak uvidíte, nejedno trápení. A dole pod zámkem v staroslavných městečkách žili počestní řemeslníci, kováři a krejčí, ševci a pekaři, velmi mnoho pak tkalců a soukeníků, kteří skoro po celý den seděli za širokými stavy a zhotovovali dobré látky. Ale než mohli sami být mistry a pěkné sukno nebo plátno utkávat, museli se pořádně svému užitečnému řemeslu vyučit a potom ještě na několik roků jít do světa na zkušenou. A na těch cestách se mnohému z nich podivné věci přihodily, že na to pak nezapomněli po celý život a vždycky o tom vypravovali za nedělního odpoledne nebo dlouhých zimních večerů. Jedna taková příhoda se stala soukenickému tovaryši… však mu Jurka podle křestního pojmenování říkali… a poslechněte si o něm tedy vypravování.

Tři roky už chodil Jurka světem na zkušenou, pořádnému řemeslu se vyučil, mnoho prospěšných věcí poznal. Uměl jemné sukno tkát, které každého pána by ozdobilo, ale vyznal se i v důkladných látkách, které měly vydržet aspoň padesát let. A když dochodilo třetí léto, zastesklo se Jurkovi po rodné krajině, po mámě i tatínkovi, po nízké domácí jizbě s hlomozným soukenickým stavem. Věděl, že se už dost ve světě naučil a také pytlíček s grošíky si vydělal. Však jej měl na těle kolem krku uvázán, aby mu nepoctivý člověk neodcizil těžce vydělané peníze. Vždyť i za těch starých časů byli lidé nepoctiví.

A tak se stalo, že jednoho dne zbloudil a přišel pod vysoké hory a mezi černé lesy. Už se stmívalo a Jurka nevěděl, kterou cestou se má dále ubírat. Na štěstí najednou zasvítilo světýlko z jakési chaloupky – a když k ní Jurka přišel, viděl, že je to krčma. Zaradoval se, tam aspoň povečeřet může a k odpočinku si kosti narovnat. Krčma byla černá a nevlídná, ale kdo by na to dbal, když je člověk unaven a noc padá na hory!

Povečeřel i nocleh si vyprosil, třebaže to mohlo být jenom na tvrdé lavici. A když tak poslední sousta pojídal, usedl proti němu divný člověk, na první pohled též tovaryš, který světem chodí, s dlouhou lesklou hůlkou v ruce. Měl černé vlasy, špičatý nos a oči jako střely. A hned se Jurky ptal, jak se jmenuje, kdo je a proč se do světa vydal. Jurka podle pravdy řekl a cizí muž se jenom smál a blýskavýma očima svítil.

„A co potom budeš dělat, člověče, až se domů vrátíš?“ vyzvídal na Jurkovi.

„Doma se usadím a počestně si budu chléb vydělávat, jak můj tatínek dělal, děd i pradědové!“

„Jistě brzy nezbohatneš, když jen sukno budeš tkát," posmíval se neznámý muž. „Já jistě jsem se lepšího řemesla chytil," vychloubal se a na lesklou hůl ukazoval. „Pohleď a podívej se! Ta hůlka má čarovnou moc, že neduhy oční může léčit. K nemocným očím ji přiložím, kouzelná slova povím – a hned nemocný člověk vidí jako sokol na vrcholku hor!"

„Také by to bylo prospěšné zaměstnání," přisvědčoval Jurka. „Každá práce je dobrá, když lidem pomáhá – jenom když je spravedlivá a poctivá!"

Ale neznámý muž se hlučně smál: „Není pravda, blázne pošetilý! Na světě není spravedlnosti ani poctivosti! A ne ten, kdo poctivě si počíná, může zbohatnout a všeho si dopřát, ale jen kdo podvádět umí a lahodná slova mluvit!"

Jurka však věřit nechtěl, že spravedlnost na světě není a že klam je užitečnější než poctivost. A tu mu neznámý černý muž řekl: „Vejdeme v sázku! Vyhraju-li já, dáš mi všechny své peníze, které u sebe skrýváš, když prohraji, mou čarovnou hůlku darem obdržíš!" Tak se vsadili a ujednali, že první člověk, kterého druhého dne na cestě potkají, je rozsoudí a odpověď jim poví.

Když se druhého dne vydali spolu na další cestu, potkali starou ženu, která měla hlavu nakloněnou a těžce klopýtala. „Té se zeptáme," navrhl cizí muž a hned se tázal: „Řekni nám, stařenko, a rozhodni o našem sporu: je na světě spravedlnost a právo?"

Stařenka smutně hlavou zavrtěla a řekla: „Není, milí lidé! Poslyšte můj příběh! Měla jsem chaloupku u lesa a s milosrdenstvím jsem se kdysi opuštěného děvčete ujala. Ale když děvče dorostlo, vyhnalo mne z chaloupky. Prý to není můj majetek, ale její. A pan hrabě, který nám všem poroučí, na soudě jí dal za pravdu. Řekl, že mladá hlava si líp všecky věci pamatuje než moje stará a nachýlená! Ztratila jsem střechu nad hlavou, teď jenom les mě může skrývat a bídnou výživu dávat!"

Když stařenka zašla, vykřikl radostně neznámý muž:

„Teď už tvrdit nebudeš, že na světě vládne spravedlnost a právo! A hbitě chystej se, grošíky vytahuj a žádného nezatajuj, abych ti nemusel pořádně pomáhat!"

Smutně se díval Jurka, jak cizinec po pytlíčku dychtivě sáhl a jak grošíky přepočítával. Potom cizinec, který vyhrál tuto divnou sázku, zacinkal penězi a řekl posměšně:

„Boháč jsi nebyl, přítelíčku, a zlaté poklady jsi s sebou nenosil. Ale někdy se musíme spokojit jen ubohou kořistí, jenom drobnými muškami a mizernými grošíky! Platíš to za dobré naučení, co vládne ve světě – a za každé naučení se platit musí!"

„A přece nevěřím a jedna stará babička mě přesvědčit nemůže!“ vykřikl Jurka bolestně a skoro umíněně.

„Chceš se tedy znova vsadit?“ ušklíbl se černý druh.

„Vsadit… když už nemám nic jiného jen krajíc v kapse,“ svěsil smutně Jurka hlavu.

„O ten nestojím!“ smál se cizinec. „V městě si dnes dobré jídlo obstarám, ať třeba na to padnou všecky vyhrané grošíky! Kdo by po takové slavné výhře suché krajíčky žvýkal? Ach, brachu, chceš-li se ještě jednou vsadit… pravím ti… máš dobré oči, vsaďme se o jedno oko, abych mohl čarodějnou moc své hůlky vyzkoušet.“

„Vsadím se!“ zvolal Jurka neopatrně a bez rozmýšlení.

„Dobrá!“ řekl cizinec. „Počkáme tedy na nového rozhodčího!“ Šli dále cestou, až za hodnou dobu potkali muže, kterého zřejmě nějaký smutek tížil.

„Stůj, příteli!“ zavolal na něho černý chlapík. „Pomoz nám rozhodnout náš spor a podle pravdy nám řekni: Vládne na světě právo a spravedlnost?“

„Ach, nevládne!“ vrtěl pocestný hlavou. „Sám jsem se o tom přesvědčil. Poslyšte můj příběh. Byl jsem bohatý kupec v městě, vilu jsem měl, mnoho zboží a hodně peněz. Jednou ke mně přišel můj nejlepší přítel, kterého jsem více měl rád než svého bratra vlastního, a naříkal, že o veliké jmění ho lupiči připravili. Půjčil jsem mu ze svých peněz velmi mnoho, aby si znovu obchod zařídil, a za jeho dluhy jsem se zaručil. Ale když měl přítel dluhy platit, zapřel mi všecko a do očí mi dokazoval, že už mi není nic dlužen a že všecky dluhy dávno už mi zaplatil. O všecko jsem přišel, žebrákem jsem se stal, nic mi nezbývá než slzy a bolestné naříkání!“

Když nešťastný kupec zmizel na zatáčce cesty, vykřikl černý cizinec uštěpačně: „Vidíš, brachu, kdo z nás obou měl pravdu? Sázku jsi prohrál a zaplatit ji musíš.“

Přitočil se k Jurkovi, za hlavu ho chytil a přiložil svou divnou hůlku k jeho oku. A v tom okamžiku – divná věc – něco jako by Jurkovi v hlavě prasklo, blesk mu zasvítil v hlavě a jedno oko rázem osleplo – zanaříkal úzkostně, ale ihned vzdorně zavolal:

„A přece ani nyní nevěřím!“

„Můžeme se vsadit do třetice, máš ještě jedno oko!“ vysmíval se černý muž.

„Třebas o to druhé oko se vsadím!“ volal Jurka úplně nerozvážně.

Schylovalo se k večeru a došli k nesmírnému hlubokému lesu, který se táhl jako černý mrak před nimi. Usedli na kraj lesa do mechu a Jurka vytáhl z kapsy svůj krajíc chleba.

„Mám už hlad, najíst se musím a kdo ví, kdy dnes rozhodčího potkáme," řekl Jurka a pustil se do krajíce. „Tys ovšem mým chlebem povrhl a čekáš na lahůdky!"

„Pravda, čekám a dočkám se," poškleboval se muž s hůlkou. „To už je jako jisté, že dnes u bohaté večeře sedět budu!"

Vtom vyběhl z lesa veliký pes, byl všecek hubený a odraný, jenom kost a kůže. Pobíhal kolem obou a lítostivě se na Jurkův chléb díval.

„Toho bychom se třeba taky mohli optat," smál se cizinec. „Možná že i zvíře ví něco o spravedlnosti. Ale to bychom museli do půlnoci čekat. To jsi neslyšel, že o pravé půlnoci je i zvířatům dána lidská řeč, že si mohou vyprávět a že člověk jim rozumí? Ale já – na mou věru tak dlouho čekat nechci!"

Hledal nějaký kámen nebo kus dřeva, aby psa odehnal, ale Jurkovi se zželelo zvířete zřejmě hladového, rozlomil svůj krajíc a hodil psovi polovičku. Pes dychtivě skočil po chlebu, chytil jej do tlamy a už zpět ubíhal do lesa.

„To nebylo v pořádku," cizinec křivil tvář, „měl tě kousnout za tvůj dar, neboť tak by to bylo správné podle pořádku na tom světě!"

Ale dříve, než mu mohl Jurka odpovědět, uviděli na cestě stařečka s žebráckou mošnou, jak pomalu holí o zem ťuká a krok za krokem cestu měří.

Černý muž vesele vykřikl: „Jako na zavolanou přichází ten pokřivený dědek, aby náš spor ukončil. Hej, holá, staříčku! Pospěšte trochu a řekněte nám podle svých zkušeností: Je na světě právo a spravedlnost?"

„Právo a spravedlnost?" bolestně opakoval stařeček. „Vy ještě věříte v právo a spravedlnost?"

„Já ne –" řekl cizinec, „ale tenhle soukenický tovaryš, třebaže už sázku dvakrát prohrál."

„A vsadí-li se po třetí, i tu sázku prohraje," řekl stařec. „Poslyšte tedy, co mně se stalo. Měl jsem tři syny a velké hospodářství. Všechny syny jsem poctivě vychoval a dobře se o ně postaral, svůj majetek jsem jim spravedlivě rozdělil a také ještě i potom jsem v hospodářství vypomáhal. Kdyby bylo potřebí, i zdraví bych byl za ně obětoval. Ale synové divně se mi odměnili za moji práci a starosti. Když mi sil už ubývalo a pracovat jsem nemohl po celý den jako dříve, tvrdě mi vyčítali, že jenom lenoším. Prý jim jenom chléb v hospodářství ujídám. A řekli mi, že starého lenocha zadarmo živit nebudou. Vyhnali mne z domu do světa širého. První mi dal na cestu roztrhaný klobouk, abych prý do něho almužnu sbíral, druhý tuhle tvrdou hůl, abych na zem ťukal a cestu si vyměřoval, a třetí žebráckou mošnu, abych do ní suché kůrky

sbíral! Ach, těžko je na světě starému člověku, který žebrat musí a milosrdenství nenajde!“

Jurka politoval stařečka, byl by mu rád nějaký dárek uštědřil, ale v kapse už neměl ani kouska chleba, a jeho pytlíček s penězi byl v moci černého cizince. Ten se za stařečkovy řeči jenom usmíval, ruce do kapsy vstrčil a vesele si pohvizdoval.

Když stařeček odešel, pravil cizinec Jurkovi:

„Pojď teď se mnou, dobrou cestu ti ukáži! Nezbloudíš a pravdu světa poznáš!“

Vešli do černého lesa, tmy bylo stále víc a víc, pěšinky se tratily v mechu mezi kořením.

Přišli k rozložitému dubu, který se pyšně vypínal nad ostatními stromy, a tam pravil cizinec Jurkovi posměšně:

„Prohrál jsi a prohru mi zaplatit musíš!“

Ke zdravému oku mu přiložil svou čarovnou hůlku – a najednou mocné světlo Jurkovi v hlavě zasvítilo, potom něco zapraskalo – a už černý stín padl na jeho obě oči. Nic neviděl, ani cizince před sebou, ani stromy, ani rozložitý dub.

„Zde si lehni a uvažuj, co na světě vládne!“ pošklebovaI se cizinec. „Já zatím v městě se budu veselit a sedět u plného stolu – a ty můžeš s lesní zvěří noclehovat a ji o milosrdenství prosit, aby tě ušetřila! A možná že i její hlasy uslyšíš, až lidskou řečí bude hovořit o půlnoci!“

Potom odcházel, chvíli ho bylo ještě slyšet, jak se houštinami prodírá, jak se směje a zase pohvizduje. Zvuky slábly a za několik okamžiků nic nebylo slyšet, jen tajemné lesní šepotání. Jurka ležel v mechu mezi kořeny dubu a těžce naříkal. Hlava ho bolela, osleplé oči ho pálily, cítil únavu v celém těle. O pomoc volal, ale nic se mu neozývalo na jeho volání.

Tu viděl, že už mu nic jiného nezbývá než bídně v lese zahynout. Skoro litoval, že se dal svést k tak divné sázce. A zase si říkal: Přece jenom na světě křivda nemůže zvítězit. Na celý svůj život myslel, na tatínka v nízké světnici, na starostlivou maminku, na hromady poctivého sukna, na svou cestu na zkušenou – i na setkání s podivným cizincem, kterému oči svítily.

Hlavu skryl do mechu a zase o pomoc volal, ale jenom les potichu hučel.

Dlouho ležel – a najednou nastal podivný shon kolem něho, jako by na sta zvířat běželo po pěšinách, a nad hlavou se neslo silné šumění, jako by v té chvíli na sta ptáků přeletovalo. Les ožil a bylo všude plno zvuků, štěkání a vytí, pískání a mručení, cvrlikání a krákorání. Nikdy nic podobného v životě Jurka neslyšel a nedivte se, že

cítil hrůzu a že mu mráz probíhal tělem. Ale kam měl utéci, když byl slepý a cestu nemohl najít potmě?

Potom náhle přestaly všecky zvuky, jenom jeden silný se ozýval z koruny stromu a vypadalo to tak, jako když hodně starý a silný havran krákorá. Dlouho se ten hlas ozýval a byl silnější víc a více.

A najednou Jurka poznal, že té řeči rozumí. Zdvihl bázlivě hlavu z mechu a zbystřil sluch. Slyšel, jak krákoravý hlas zlostně vykřikuje:

„Člověk beztrestně nesmí poslouchat naše porady půlnoční. A dole mezi kořeny dubu leží člověk! Řekněte sami: máme ho roztrhat nebo svými ostrými zobáky uklovat?“

Ale tu se ozval jiný hlas, zněl jinak, jako když pes za vesnicí štěká.

„Já se za toho člověka přimlouvám!“ volal ten hlas. „Je to dobrý člověk a nezasluhuje našeho trestu!“

„Řekni tedy, jaké dobrodiní kdy udělal někomu z nás?“ ptal se zase ten první hlas, ten krákoravý.

„Rozdělil se se mnou o poslední krajíček chleba,“ volal štěkavý hlas. „Sám byl hladov, ale viděl, že se na něho lítostivě dívám, a polovičku svého jídla mi dal! Zaslouží za to, aby se mu milost dala. A je to člověk ubohý, slepý… nešlechetný druh ho o světlo očí připravil!“

„Krakra!“ volal první hlas. „Jak jsou lidé ubozí, že si neumějí pomoci! Vždyť u jeho pravice vyvěrá ze země zázračný pramen a ten má takovou moc, že každý slepý člověk znovu zraku nabude a jasně uvidí! Ale pomůže jenom, když se v čarovné noci voda z něho načerpá!“

Zase nastal hluk a šum, podivné hlasy se ozývaly lesem, zase to znělo jako utíkání a poletování – a potom se všecko utišilo, jako by i les spal hlubokým spánkem.

Jurka v první chvíli nevěděl: slyšel to opravdu – nebo byl to jenom sen? Rukama kolem sebe hmatal a hle, najednou ucítil chladnou vodu mezi prsty. Rychle jí potřel své oslepl é oči. Potřel poprvé… a pomalu se mu v očích rozednívalo, potřel podruhé a zdálo se mu, že mu z očí šupiny padají, potřel potřetí – a zase viděl tak jako dříve, ba ještě mnohem lépe a jasněji. Noc byla jasná, nad hlavou svítil měsíc a plno hvězd – a tak viděl dobře stromy kolem sebe, kořeny dubu a malý pramínek u své pravice.

Jurka se nyní zase rozveselil a svět se mu zdál mnohem krásnější než předtím. Necítil bolest ani únavu. Ani toho nelitoval, že peněz pozbyl, však si je zase vydělá, vždyť má obratné ruce a pořádnou práci dovede!

Do klobouku nabral zázračné vody a starostlivě ji přikryl velikými kapradinovými listy. Snad se najde cestou nějaký ubožák, slepotou postižený, kterému zázračná voda pomůže!

Když se rozednívalo, vydal se na cestu z lesa. Šel velmi opatrně, aby drahocennou vodu nerozlil. Šel dlouho a dlouho, z lesa vyšel a dostal se do krásné, úrodné krajiny. Cestou u dobrých lidí chleba si vyprosil a tak se nasytil.

K večeru přišel k pěknému městu s čistými dvory a utěšenými zahradami. Nad domy se vypínal zámek s věžičkami a ozdobnými pavlačemi, krásný na pohled.

Vešel do ulic a viděl veliký shon. Lidé vycházeli z domů a všichni se hrnuli na náměstí.

„Co se stalo, povězte mi, dobří lidé!“ ptal se měšťanů.

Jeden se zastavil, přeměřil si Jurku a pravil: „Vidět, že jsi cizinec a že nevíš, co se divného dnes v našem městě přihodilo. Jistě ani to nevíš, že naše zámecká slečna, dcera našeho pána, už od narození měla oči slabé. Sluneční světlo nesnesla a musela pobývat po celé dny v temných světnicích. A tu dnes ráno na zámek přišel jakýsi cizinec, měl černé vlasy a špičatý nos, oči mu jenom hrály a řeč se sypala jako krupobití! V ruce měl černou hůlku a ta prý zázraky dělá. Našemu pánu slíbil, že mu dcerku uzdraví, ale když přiložil hůlku zámecké slečně k očím, hrozná věc se stala: dcerka vykřikla a zanaříkala, neboť v té chvíli pozbyla zraku nadobro. Oslepla a neviděla už nikoho, ani otce, ani matky, ani svých služebnic. Pán se velmi rozhněval a poručil, aby cizinec byl dnes večer na náměstí na šibenici pověšen. Jistě toho zasluhuje – vždyť je to podvodník a lotr ničemný, který naši rozmilou a krásnou slečnu o zrak připravil!“

I Jurka se tlačil na náměstí, ale úzkostlivě střežil drahocennou vodu, aby z ní neukáplo ani krůpěje. Na náměstí už stála vysoká šibenice a lidé čekali na smutnou podívanou. Kdekdo o podvodníku mluvil a všichni mu přáli spravedlivý trest za jeho lotrovství.

Tu se ozvaly trubky, drábové přicházeli a mezi nimi klopýtal černý cizinec. Ruce měl svázány a provaz kolem krku. Už se neusmíval, ani si vesele nepohvizdoval, ale smutně hlavu klonil.

„Vyhrál jsi sázku, černý brachu?“ zavolal na něho Jurka.

Když ho cizinec uviděl, hrozně se ulekl a třásl se na celém těle.

„Ty vidíš? A zvířata v lese tě neroztrhala?“ koktal.

„Zvířata pomohla, ale člověk ublížil," řekl přísně Jurka a hned na rychtáře volal: „Zastavte na chvíli a počkejte s trestem! Já místo tohoto lotříka sám chci lékařství vykonat a vrátím vaší zámecké slečně zrak!"

„Hoho!" řekl rychtář pyšně. „Na té šibenici je pro dva místo – a ty chceš vytrpět s tím nešlechetným podvodníkem stejný trest?"

Ale lidé volali, ať to přece jenom ještě zkusí i s chudým cizincem a ať ho k zámeckému pánu dovede.

Jurku přivedli do zámku, ale pán ho nechtěl ani vidět, ani mu svou dcerku ukázat. Jurka velmi prosil a ujišťoval, že sám byl slepý a že má zázračnou vodu, která jistě pomůže. Tu ho zavedli do temné světnice a tam v koutě mezi komornými, sedělo mladičké a velmi krásné děvčátko, které naříkalo a usedavě plakalo.

„Pomoc nesu, rozmilé děvčátko!" řekl Jurka a přistoupil k němu.

Namočil kapradinovou větvičku do zázračné vody a lehce přetřel slepé oči.

„Tatínku, maminko!" vykřiklo děvčátko, „v očích se mi rozednívá!"

Jurka namočil kapradí podruhé, oči přetřel a děvčátko volalo, že šupiny z očí padají.

A když potřel potřetí, radostně křičelo, že už vidí dobře a tak jasně, jak ještě nikdy v životě. Hned vypočítávalo, co je ve světnici, stůl a židle, obrazy a koberce. Kolem krku padlo otci i matce, s komornými se do kolečka dalo a velmi srdečně Jurkovi děkovalo za uzdravení.

Můžete si pomyslit, jaká byla radost v zámku. Komorné a služky radostí tančily, malý služebníček na podlaze kozelce metal, zámecký pán se jenom smál a matce se z velikého potěšení slzy po tváři kutálely jako hrachy.

Tu prosil Jurka, aby dal pán černému cizinci milost a odpustil mu šibenici.

„Život mu na tvou přímluvu daruji, ale pořádné výplatě neujde. Aspoň pozná, jak vrbové a březové pruty dobře přilehnou k jeho lotrovské kůži! A potom ho z města vyženeme, ať jde, kam ho oči ponesou!"

„Ale dříve, prosím, dejte jej prohlédnout a vezměte mu můj pytlíček s penězi, o které mě včera připravil!"

Tak se stalo, cizince od šibenice odvedli a důkladně mu kůži vyprášili, ale z peněz už nenašli ani grošíku: všecky utratil za večerního a nočního hodování.

„To je nejmenší starost!" pravil pán Jurkovi. „Velikou odměnu ti dám, neboť jsi mi dcerušku od slepoty zachránil! Tolik peněz ti dám, kolik jenom uneseš!"

Ten večer bylo v celém městě mnoho slávy a radosti, lidé zpívali, hudba vyhrávala nejveselejší kousky, světla svítila v oknech. A na zámku byla velká hostina, vybraná jídla byla na stolech a ve sklenicích vzácné nápoje, všichni se veselili a Jurku velebili, nejvíce zámecký pán, paní a ovšem roztomilé děvčátko, které znovu a znovu Jurkovi děkovalo. Tak dobře se neměl Jurka ještě nikdy, co byl na světě!

A druhého dne, když se domů chystal, vypravil mu pán krásný kočár, aby ho zavezl až domů. Do kočáru naložili velikou výslužku a peněz pořádný uzlík. Jurka poděkoval, rozloučil se, vystrojený kočí práskl do koní a už se jelo z města po pěkné silnici. Ještě dlouho na cestu mu mávali lidé ze všech oken: Sláva, sláva!

Jurka v kočáře sedí a domů jede. Už vidí, jaké bude pozdvižení v domovském městečku! To bude otvírat oči tatík i maminka, až vysype penízky! A jeho druhové a všichni sousedé! Jistě vystaví si nový dům, široký, prostranný, a tam bude také tkát nejlepší, nejjemnější sukno, které bude vozit do dalekého světa!

Bylo všecko velice pěkné, nač si Jurka myslel. A nedivte se, že si samou radostí zazpíval, až se lesy rozléhaly. I nastrojený kočí se usmíval a myslil si: „Však bych já si taky prozpěvoval, kdybych si vezl domů takovou pěknou výslužku! Nu, koníčci, přidejte do kroku! Vezeme mnoho potěšení.“

O mluvícím koni

Přihodilo se to prý za starých časů, dávno, pradávno. Tenkrát se ještě děly divy a zázraky. Tenkrát zvířata uměla mluvit, tenkrát v lesích přebývali draci, tenkrát žili čarodějníci a čarodějnice. Kdož ví, kam se všecky ty divy poděly!

Za těch časů žil jeden starý chudobný otec. Celým jeho majetkem byla rozbitá chalupa a malý kousek políčka. Těžce se žilo v té přikrčené chalupě!

Ten otec měl syna, švarného, chytrého, poslušného. Ale nejdivnější na něm bylo, že byl převelice silný. Strom vytrhl v lese i s kořeny, jako by to bylo obyčejné kvítko na louce. Zkrotil nejdivočejšího býka, že poslouchal jak beránek. Naložil si na záda náklad, jaký by pár koní neodvezl, a lehce si s ním vykračoval. Ba, ještě si přitom vesele prozpěvoval.

Pravil mu starý otec: „Hochu, co s tebou? Máš síly, že by ses mohl dát s draky do rvačky! Co je pro tebe naše chalupa? Pro nás dva je chleba málo a na pomazánku už ani nezbývá. Jdi do světa, dej se do služby a snad najdeš pána, kterému se bude dobře hodit tvá síla.“

Rozloučil se syn s otcem, přál mu ještě dlouhého života a zdraví, otec mu dal uzlík s bochníkem chleba na cestu a srdečně si zaplakal, když ho viděl zacházet na křižovatce. Za chvilku se ztratil nadobro jeho slabým očím.

A syn šel, šel, kam ho oči vedly. Ani se příliš nermoutil, že musí jít do světa a na službu. „Vždyť měl tatík pravdu,“ povídal si sám cestou, „pro nás dva bylo chleba v chalupě maličko. A jaké strachy – však je všude boží země a všude najdeme dobré lidi!“

Jednou večer přišel k velikému dvorci. Kolem dokola bylo plno dobytka, ale nikdo ho nehlídal. Jenom starý muž seděl na prahu a díval se smutně na pole a na dobytek, ale ať se díval sebevíc, nic neviděl: jeho oči byly slepé a vyhaslé.

Mladý hoch uctivě pozdravil a zastavil se před slepcem.

„Kdo jsi?“ ptal se slepec. „Nevidím tě, jsem slepý, zlá čarodějnice mě připravila o zrak.“

„Pocestný,“ odpověděl hoch. „Jdu do světa službu hledat. V roztrhané chalupě bylo málo chleba pro tatíka i pro mne.“

„Tedy službu si hledáš? Ach, to by se mi dobře hodilo! Ale jsi silný?“

„Skály bych mohl lámat!“

„Uměl bys můj dobytek pást, krávy, koně a ovce?“

„Dal bych si dobrý pozor.“

Přijal tedy slepý mladého siláka do služby, dal mu dobrou večeři, pověděl mu, kde má svou komůrku, a poručil mu, aby šel časně spát.

Ráno měl silák vyhánět dobytek na pastvu. „Nic se neboj,“ řekl mu jeho pán, „dobytek tě bude poslouchat na slovo. Ale dále nežeň než tam k tomu černému lesu. Vidíš jej před sebou. V lese jsou divocí a hrozní draci, v lese bydlí mocná čarodějnice.“

Zahnal pasák stádo až k lesu, sedl si pod strom a spokojeně si prozpěvoval. „To se mi přece jen podařilo,“ říkal si v duchu, „našel jsem hodného pána a služba je lehká. Nebude těžko v takové službě!“

Díval se na stádo a viděl, že stranou všech se pase drobný a nepěkný kůň. Vypadalo to, jako by se styděl za to, že není tak silný a hezký jako ostatní. Pasákovi bylo líto nevzhledného koně, přišel k němu, pohladil ho, pěkně k němu hovořil a koník se na něho díval moudrýma očima, jako by rozuměl jeho slovům a děkoval mu za jeho laskavost.

Už se chýlilo k večeru, když si silák povídal: „Proč jenom mi zakázal můj pán, abych nechodil do lesa? Že jsou tam draci? Rád bych se přece jenom podíval, jak takový pořádný drak vypadá! U nás v dědině nebylo o dracích ani slechu ani dechu. A tatík mi pravil, že bych se mohl s draky rvát!“

Pohvizdoval si veselou písničku a vešel do lesa. Neušel ani sto kroků, když se na něho z křovin vyřítil strašný drak. Byl dlouhý a šupinatý, celý zelený a měl tři hlavy. Oči mu svítily jako ohníčky.

„Oho, smělý pasáku!“ zařval drak. „Do vlastního neštěstí jdeš a na smrt se připrav! Nikdo nesmí bez trestu vejít do našeho království! To patří nám, silným drakům, a matce naší, staré čarodějnici!“

„Oho, hloupý draku!“ posmíval se silák. „Myslil jsem, že z tebe půjde větší hrůza. Na smrt se připrav ty! Nebojím se ani tebe, ani tvých tří hlav!“

Drak vyskočil na pasáka a dali se do hrozné rvačky. Chytili se za pasy a bili se statečně. Drak vyzdvihl pasáka a tak silně jím do země udeřil, že se pasák až po kotníky zabořil. Ale silný hoch vyskočil, nyní on drakem udeřil, až se celý les třásl, a drak zůstal ležet mrtev na zemi.

Pasák se vrátil z lesa, sehnal stádo a šel domů poslední se smutným koníkem. Pán ho pochválil, dal mu večeři a ptal se ho: „Nebyl jsi v lese a nic tě nepostrašilo?“

„Ó, byl jsem v lese, hospodáři," smál se pasák, „ale co mě mělo postrašit? Viděl jsem dráčka, nebyl větší než hlídací psík, jenže byl příliš domýšlivý a třikrát víc štěkal než jiný pes. Ale už se mu dobře leží na zeleném mechu!"

„Jsi smělý, chlapče! Jenom si dej pozor, aby tě nezahubil jiný drak, ten je silnější a hroznější."

Ale pasák se nic nebál, jenom se smál. Druhého dne zase zahnal stádo k lesu. Ani se dočkat nemohl, až se zase do lesa podívá.

Musil jít dále než první den. Byl už hodně hluboko v lese – tu se ozval rachot a hluk a z hustého křoví vyskočil drak mnohem strašnější než první, byl zelený a šupinatý a se šesti ohnivými hlavami.

„Tys zabil mého bratra, lotře," křičel drak, až se stromy ohýbaly. „Ale dnes přišla na tebe odplata! Už nikdy nevyneseš své kosti z lesa na světlo."

„Pomalu, pomalu s tou chlubnou řečí, pane draku!" vysmíval se pasák. „Ještě jsme se do bitky nedali a ty už o pomstě mluvíš! Není libo chytit se trošku za pasy?"

Drak uchopil pasáka, silně ho vyzdvihl a zarazil do země až po kolena. To už cítil pasák v celém těle, ale přece vyskočil a dal se do draka. Zápasili spolu dlouho, ale nakonec se podařilo pasákovi přece, že udeřil drakem prudce o stromy. A to už bylo s drakem zle – už ani svých šest hlav nemohl zdvihnout. To uvěříte, že z té rvačky byl pasák hodně unaven. Ale do večera si pěkně odpočinul a zase mu bylo dobře u srdce. Stmívalo se, hnal spokojeně stádo domů a jenom si prozpěvoval.

Třetího dne se vydal do lesa nejhlouběji. Šel stále dál a dál, až přišel doprostřed lesa. Tam bylo tma a ticho jako v hrobě, ani ptáček nezazpíval a listí na stromě se bálo zašeptat. Tu se najednou z černé skály ozvalo rachocení, jako když hřmí, zablýskly se ohně a ze skály se valil obrovský drak. Byl hrozný na pohled, plný šupin a ostnů, s devíti strašnými hlavami.

„Přece jsem se tě dočkal," zařval drak a ozvěna to ve skále opakovala. „Ubohý človíčku, oba bratry jsi mi zahubil, ale nejstarší se za jejich smrt pomstí. Pojď se bít, jinak tě rozdrtím jediným drápkem!"

Chytil pasáka, vyzdvihl a zarazil ho do země až po pás. To už bylo těžko dostat se ze země a pasák se namáhal, až v něm kosti praskaly. Ale přece se osvobodil a hned se pustil do draka, ale ten byl silnější nad všecko pomyšlení. Bili se hodinu a bili se dvě, ale drak neumdléval a pasák se až potil krvavým potem. Byl otráven jedovatým dechem drakovým a pořezán jeho šupinami. Už cítil, že je se svými silami u konce – tu se rozpřáhl ještě naposledy, chytil draka, udeřil jím o skálu a ten se rozbil, jako by byl ze dřeva.

Ale i pasák byl na smrt unaven. Padl do mechu a ležel dlouho bez hnutí. K večeru přece vyšel z lesa, ale domů dojít už nemohl. Sedl si na smutného koníka a koníček kráčel s ním opatrně domů. Ještě před nocí dorazili do dvorce a slepý pán čekal na ně na zápraží.

„Co se ti stalo, hochu, že ses tak opozdil?“ ptal se.

„Dnes jsem se bil s třetím drakem,“ odpověděl slabým hlasem pasák. „Ale ten byl pořádně silný a měl jsem s ním pernou práci. Věru, poctivě jsem si dnes zasloužil večeři, hospodáři.“

Slepý pán kýval jenom hlavou a za chvilku pravil: „Znamenitý kousek jsi provedl – tři strašné draky jsi zahubil. Vidím, že jsi chlapík nad chlapíky, silný a nebojácný. Kéž bys mohl ještě jednu velkou věc vykonat!“

„A jakou?“ ptal se pasák.

„Čarodějnice, matka tří draků, která přebývá v lese, připravila mě o zrak. Nikdo neví, jak bych se zase uzdravil. Jenom ona jediná může tajemství prozradit.“

„Můžeme to zkusit, kdo je silnější, tři draci nebo čarodějnice,“ zasmál se pasák, ale poněvadž byl příliš unaven, lehl si a spal celé tři dni a tři noci.

Probudil se na čtvrtý den, dal se do důkladné snídaně a potom se cítil zase tak silný, jak předtím.

„Půjdu se podívat do lesa na čarodějnici,“ řekl hospodářovi, ale vyprosil si dříve, aby mu půjčil nevzhledného koně.

„Proč právě toho?“ divil se hospodář. „Mohu ti půjčit krásného a silného.“

„Oblíbil jsem si právě jeho.“

Jel na koni do lesa, přejel cestičkami, dostal se do houštin a koníček pěkně klusal, až přišli doprostřed lesa. Tam za skalami stála malá chalupa – a divná věc: točila se na slepičí nožce.

Díval se pasák na ten div, hlavou kroutil, nikdy ještě takovou divnou chalupu neviděl. Ale už tu stála ve dveřích ošklivá babice, kost a kůže, žlutá a žilnatá, s vlasy jako hady a se zelenýma očima. Kývla a chalupa se přestala točit a babice se hluboce uklonila.

„Pojď jenom dál, vzácný pasáčku,“ zaskřehotala, „drahého hosta jsem to dostala do chalupy. Vzácné poklady mám doma a nebudeš litovat, až ti je ukáži.“

Zasmál se pasák, hlavou zatočil a s koně skočil. Do chalupy vešel a babice pořád před ním. Přišli do světnice a tam na stole bylo už dobré jídlo připraveno.

„Máš asi hlad, silný hoste, posaď se a posluž si podle libosti,“ zvala babice. Ale pasák byl opatrný a pravil: „Ke stolu sedá jenom ten, kdo má hlad, ale já hladov nejsem. Chci od tebe něco jiného. Ukaž mi své poklady, jak jsi o nich mluvila.“

Zasmála se babice a oči jí zasvítily. „Pojď se mnou,“ pravila a vedla ho do vedlejší komory. Tam na zemi byly čtyři velké truhly železem okované.

„Toť je můj první poklad,“ řekla babice, otevřela truhlu – a v ní ležel bez hnutí mladý člověk, celý šupinami pokrytý. „Neznáš ho, siláku? Nebyl nedávno v tvých rukou? Jen se líp podívej – ano, to je můj nejmladší syn, drak. S ním jsi v lese zápasil.“

V druhé truhle byl zase mladý muž a to byl druhý drak a ve třetí nejstarší. Ale u čtvrté truhly se čarodějnice zastavila.

„A co je v té čtvrté truhle?“ ptal se silák.

„Do čtvrté přijdeš ty!“ vykřikla divoce čarodějnice a znenadání vskočila na pasáka. Ale ten byl mrštnější, šťastně se uhnul, chytil babici kolem pasu, rychle otevřel truhlu a vhodil ji dovnitř.

Čarodějnice nejdříve křičela, vyhrožovala pomstou, ale to všecko nic nepomáhalo. Tu se dala do prošení a slibovala pasákovi nejkrásnější dary, jenom když ji pustí na svobodu.

„O tom bychom se mohli domluvit,“ zasmál se pasák, ale truhlu neotvíral. „Pustím tě na svobodu, až mi řekneš, jak nabude můj slepý hospodář zase zraku.“

Čarodějnice mu nabízela nejvzácnější poklady, celé hromady peněz, ale pasák stál na svém. A tak se ozval za chvíli z truhly slabý hlas čarodějnice:

„Ve světnici na okně je malá sklenička s vodou. Kdo se tou zázračnou vodou dvakrát pomaže, nabude opět zraku, i kdyby byl slepý od narození.“

„Uvidíme,“ řekl pasák, vešel do světnice, našel skleničku a už s ní pospíchal ke dveřím. Ale také čarodějnice se dostala z truhly, dala se do velkého křiku a vrhla se na hocha, aby mu vyrvala skleničku. Chalupa se znovu otočila, až hlava přecházela, ale silný pasák směle vyskočil ze dveří. Před dveřmi už stál připraven koník – jedna dvě, hop, hop, a pasák už seděl na něm.

A dříve než mohla čarodějnice chytit pasáka a vytrhnout mu skleničku se zázračnou vodou, stal se div: koník se vznesl do výše, jako by mu v jediném okamžiku křídla narostla. A už letěli vysoko nad černým lesem, letěli jako tmavé mračno, a než se pasák nadál, už se snesli před dvorec slepého pána.

Hoch poplácal koníčkovi po hřívě: „Hoj, koníčku, dobrý kamaráde, hned jsem si pomyslil, že ty nejsi jen tak obyčejný koník, který tahá náklady! Jak ty umíš znamenitě

lítat! Jako nejrychlejší pták! Kdepak by se mohla za námi odvážit belhavá čarodějnice!“

V té chvíli koník zakroutil hlavou a hle, promluvil lidskou řečí:

„Nevíš ještě všecko, co já dovedu. Nejen lítat umím, i mluvím jako vy lidé. Až pán ti bude nabízet odměnu, nic nechtěj, jenom mne. Snad ti přijdu vhod a snad ti budu v dobrém nápomocen.“

Pán už čekal a všecek se třásl, když uslyšel pasáka.

„Máš pro mne radu a pomoc?“ ptal se.

„Mám,“ řekl pasák. „Neoklamala-li mě čarodějnice, je to rada dobrá.“

A už vytáhl divotvornou skleničku, potřel slepci dvakrát oči a v té chvíli se dal hospodář do pláče. Plakal radostí, že zase vidí.

„Vidím, vidím,“ volal vesele. „Vidím kravičky a koně a ovce. Vidím svůj dvorec a vidím nad sebou jasnou oblohu. A vidím tebe, můj osvoboditeli a dobrodinče. Žádej ode mne, co chceš, všecko ti dám. A kdybys chtěl celý dvůr a pole a všecek dobytek, nic ti nemohu odepřít.“

Ale pasák nechtěl nic jiného, jen nevzhledného koníka.

Usmál se pán a pravil: „Žádáš si opravdu odměnu vzácnou. Je to moudrý kůň a rozumnější než my lidé. Není na světě takového druhého. Nepochybils, že sis ho žádal. Nerad se s ním loučím, velmi nerad, ale co jsem slíbil, všecko splním. Ale nyní vidím, že pro tebe není místa na mém dvorci. Je to příliš malá služba pro hocha tak silného. Bude mi smutno bez tebe, ale nechci ti bránit ve štěstí. Však ty ještě k větším věcem dojdeš.“

Druhého dne mu dal peníze a jídlo a pravil: „Radím ti – dej se do služby k hraběti našeho kraje. Ten pán má rád podivné věci – a kdo jiný má ještě věc tak podivnou, jako je mluvící kůň? Ale buď připraven, je to pán ukrutný a malá neopatrnost tě může připravit o hlavu.“

Rozloučil se srdečně veselý pasák se svým hospodářem, poděkoval mu za jeho dobrotu i vzácný dar a vydal se na cestu. Bylo mu veselo a zpíval si. Jak by si neprozpěvoval, když měl mluvícího koně? Myslil si: I v největší trampotě budu mít dobrého pomocníka.

Za několik dní dorazil do města. Hned se hlásil u hraběte, že by rád vstoupil do jeho služby. Hrabě se právě chystal na lov, už byl před svým zámkem se svými služebníky a psy. Zasmál se, když viděl nového služebníka na nevzhledném koni. Pravil posměšně: „Ten divný kůň se málo k tobě hodí! Ty vypadáš jako silák a na tvého

koníka by se nikdo neodvažoval vsednout! Ale nikoho neberu do svých služeb, kdo se v lovu nevyznamená. Pojď s námi a uvidíme, jak ti bude štěstí přát!“

Jeli daleko do hlubokých lesů. Služebníkův kůň letěl zakrátko jako vítr a radil, kam se má obrátit, aby ulovil zvěř. A tak se stalo, že večer neměl nikdo tolik zvěře jako nový služebník. Ani hrabě sám s pomocí služebníků a psů neulovil tolik. Všichni služebníci se dívali nenávistně na nového druha. Ale hrabě pravil: „Vidím, že u mne nebudeš jídat chléb zadarmo. Beru tě do služby, ale jednu věc od tebe žádám: poslušný musíš být na slovo a splnit můj každý rozkaz.“

Od té doby byl ve službách hraběte a ten si ho velmi oblíbil. Nikomu tolik nevěřil jako jemu, s sebou ho na hony brával, na cesty ho posílal a byl spíš jeho přítelem než pánem. Ale ostatní služebníci neměli proto rádi svého druha a nepřáli mu přízně pánovy. „Však uvidíš, cizí vetřelče,“ pravili si, „jak hořce chutná panský chlebíček. Však uvidíš, že si v panské službě i nohu zlámeš!“

Jednoho dne přišel jeden z těch závistivých sluhů k pánovi, hluboce se mu poklonil a pravil: „Vím, pane, vzácnou novinu. Jenom má stará věrnost mi rozkazuje, abych ti ji oznámil. Tvůj nový sluha se nedávno chlubil, že ví o nejkrásnější nevěstě pro tebe. Na břehu moře přebývá v krásném zámku ze zlata a z křišťálu. Vlasy má jak hedvábí a oči má jak hvězdy. Blaze je u srdce každému, na koho se jen podívá.“

Přitom si zrádný sluha myslil: „Teď jsme zahnali oba do pasti, hraběte i jeho sluhu!“

Hrabě opravdu zatoužil po krásné nevěstě. Zavolal si tedy nového sluhu a praví mu: „Rozkaz ti dávám, do tří dnů jej musíš vyplnit! Na břehu moře přebývá v krásném zámku vzácná panna, ta má vlasy jak hedvábí a oči jak hvězdy. Chci ji za manželku a tu mi přivedeš. Vyplň ten úkol a dám ti dva velké statky odměnou a svou sestru za ženu. Nevyplníš-li, odbije ti za tři dny tvá poslední hodinka.“

Smuten odešel silný služebník ke svému koníkovi. Sedl si k němu, hlavu složil do dlaní a tak zabědoval: „Ach, běda mně nešťastnému! Zlá to byla hodina, kdy jsem vstoupil k hraběti do služby. Jak dobře mi bylo na staré službě u slepého pána! A nyní mám hledat krásnou pannu u moře – jak bych mohl být s ní zpátky za tři dny? Vidím, už je konec mému mladému životu!“

Ale koník obrátil k němu hlavu a pravil: „Jen neztrácej mysli! I tak těžký úkol se nám podaří. Vím, kde bydlí krásná panna. Je to sice hodně daleko, za sedmi horami a sedmi řekami – ale což jsem ti nepravil, že ti ve všem pomohu? Jenom si sedni na mne a drž se pevně mé hřívy, abys nespadl. A nyní pojedeme!“

Vsedl si silák na koníka, oběma rukama se chytil jeho hřívy a koník se vzepjal do výše a letěl jako blesk. Země se točila dole pod nimi, ubíhaly dědiny a města a lesy, že silák až oči zavírat musil. Letěli dlouho, už se slunce k západu nachýlilo, ale

teprve až bylo úplně tma, snesl se koník k zemi na mořský břeh. Před nimi stál překrásný zámek; svítil, jako by hořel.

„Schováme se nyní," pravil koník, „krásná panna se v moři každé noci koupe. Jinak se jí nikdo nezmocní, než kdo jí vezme čarovný pás. Ten ona s sebou vždycky nosí a jenom při koupání jej na chvilku odkládá. Vyčíhej, až se bude koupat, chyť pevně za pás a třikráte zavolej: Jsi lapena, jsi lapena, jsi lapena! Panna tě bude prosit, nejdražší věci slibovat, jenom abys jí pás vrátil – ale ty se nesmíš dát uprosit, v tom je jedině tvoje štěstí."

Když bylo k půlnoci, otevřela se brána zámku a krásná panna vyšla k moři. Odložila pás a vskočila do vody. Ale v tom okamžiku se silák přikradl, uchopil pás z písku, pevně jej stiskl a zavolal: „Jsi lapena, jsi lapena, jsi lapena."

Panna vyskočila z vody, dala se do pláče a velmi prosila mládence, jenom aby jí pás vrátil. Slibovala mu poklady z moře, celé šňůry perel, mnoho peněz a zlata, kolik jenom unese, slibovala mu dokonce i ten nádherný zámek u moře ze zlata a křišťálu. Ale silák se neoblomil a pravil: „Ne pro sebe jsem si tě vydobyl, ale pro svého pána, hraběte. Připrav se na cestu, pojedeme k němu a ty budeš jeho nevěstou!"

„Zrádně jsi mě polapil," pravila panna, „ale běda, dostanu-li zase pás! Na cestu se vypravím, ale nevěstou tvého pána ještě nejsem!"

Třikrát zavolala a už tu byl před ní kočár krásný a do něho byl zapřažen divný pár: kůň černý jako noc a kráva zlatá jak slunce. Kůň zařehtal a oheň mu vyšel z tlamy, kráva zabučela a plamen vyskočil až k silákovi. Panna si vsedla do kočáru, zatleskala a kočár už byl vysoko, až skoro u samých hvězd.

Dobře bylo, že měl mládenec koníka. Vsedl na něho, vyletěli a brzy dohonili kočár, ohnivého koně i ohnivou krávu. A tak letěli a letěli – a kdo se tu noc díval k obloze, jistě si myslil, že to hvězdy padají, ale to koni a krávě oheň šlehal z nozder.

Rozednívalo se, když přiletěli k panství hraběte, a bylo už jasno a světlo a lidé vycházeli do polí na práci, když se snesli před hraběcí zámek; kočár s krásnou pannou a silák na koni.

Hrabě vyšel na nádvoří a byl všecek rozradován, když uviděl krásnou pannu. Opravdu nebylo druhé takové na světě. Měla vlasy jak hedvábí a oči jak hvězdy.

Zalíbila se hraběti na první pohled. Vesele se zasmál na uvítanou. Silák se uklonil a pravil pánovi: „Nepotřeboval jsem tři dny, ale stačil mi den jediný."

Ale krásná panna se strašně zamračila a pravila nevlídně: „Není tak snadno mne dostat za ženu! Mám více ceny a nedám se lapit za ukradený pás. Ještě tři služby mi musíš vykonat!"

„Třeba deset!“ vykřikl rozradovaný pán a myslil si v té chvíli: ‚Však sluha všecko musí vykonat!‘

Panna vyskočila z kočáru, podívala se v tu stranu, odkud přijela, a potom pravila tvrdým hlasem: „Co mi bylo nejmilejšího, jsem si přivezla: ohnivého koně a sluneční krávu. Ale v mých zahradách na břehu moře je plno ptáků a po těch by se mi stýskalo. A jsou to divní a vzácní ptáci: mají peří kovové a zobáky ze stříbra. Zpívat umějí, že se zapomene na celý svět. Chci, aby zde byli ještě dnes!“

Tu se obrátil hrabě k silnému sluhovi a pravil mu přísně: „Slyšel jsi, jaký rozkaz se ti dává! Hned mi zavolej ptáky ze zahrad u moře! Nepodaří-li se ti to, budeš se houpat ještě dnes večer na šibenici!“

Odešel smutně silák, ale koník mu pravil: „Neboj se ani dost málo! To je práce nadmíru lehká. Dám ti dobrou radu. Kousek odtud roste vysoká bříza – uřízni si z ní větvičku a udělej píšťalku. Pak zapískej třikrát a uvidíš!“

Odešel tedy silák hledat břízu, našel ji, uřízl větev a vyklepal si píšťalku. Pískl po prvé a v povětří jak by mračno letělo. Pískl po druhé a z dálky jako by zahřmělo. Pískl po třetí a už tu letěl velký zástup ptáků s kovovými křídly a stříbrnými zobáky. A ti zazpívali tak sladce, že se kdekdo sbíhal a všichni poslouchali se zatajeným dechem a všem stály slzy v očích.

Panna pravila: „První zkouška se podařila. Ale ještě něco jiného chystám na tebe zítra!“

Druhého dne vyvedla panna svého ohnivého koně a pravila: „Do večera musí být tento kůň zkrocen a musí poslouchat jako beránek!“

A hrabě na její slova jenom pokýval hlavou a pravil svému služebníkovi: „Slyšel jsi, jaký rozkaz je ti dán? Do večera zkroť ohnivého koně – nebo se rozluč se svou hlavou!“

To byl úkol těžký, neboť kůň se nepokojně vzpínal a z jeho nozder šlehal oheň: nebylo možno k němu ani přistoupit.

Ale mluvící kůň potěšil zase siláka a pravil: „Snad i ten úkol šťastně provedeme. Jdi k hraběti, vyžádej si od něho dvanáct volských koží a s nimi se vrať!“

Přišel tedy s dvanácti volskými kožemi a koník pravil: „Naházej je všechny na mne!“

Když se tak stalo, nebylo koníka pod kožemi ani vidět. Ale on vyskočil a hned se hnal proti ohnivému koni a dal se s ním do zápasu. Ohnivý kůň byl převelice silný, udeřil na mluvícího koně, kousal jej zuby a chrlil proti němu oheň. Tak prokousal a propálil první volskou kůži, ale pod ní byla druhá. I tu prokousal a propálil, a tu se musil namáhat s třetí. Tak bojovali dlouho a mluvící koník se statečně bránil. Když ohnivý

kůň prokousal desátou kůži, byl už velmi unaven, že ani oheň z jeho nozder nevycházel. Ještě do jedenácté kůže se pustil, ale to už sotva na nohou stál – dvanácté se už ani nedotkl. Tu teprve silný sluha vyskočil, pevně mu hlavu stiskl, dal mu uzdu do tlamy – a hle, z divokého ohniváka se stal poslušný koníček a šel za ním jako krotký psík.

Divila se tomu krásná panna a hrozně se mračila. Pravila:

„Dobrá ale ještě třetí práce tě čeká a ta bude nejtěžší!“

Na třetí den vyvedla panna svou krávu, která se svítila jako slunce, a pravila: „Vezmi velikou káď a do ní nadoj mléka. Potom se půl hodiny budeš ve mléku koupat, a když se ti to podaří, tvůj úkol se splnil.“

Ale běda sotva začal sluha krávu dojit, mléko v kádi se proměnilo v samé plameny. Šumělo a syčelo a zářilo jako roztavené železo. Zhrozil se toho sluha, že by se měl vykoupat v ohnivé koupeli a panna se už smála divokou radostí, že to sluha nedokáže. Tu vykřikl rozhněvaný hrabě: „Hned vskoč do koupele, mizerný čeledíne! Co záleží na tvém hloupém a mizerném životě! Budeš-li váhat, ještě této chvíle tě odevzdám mistru katovi!“

Hrůzou a úzkostí se zatřásl silný sluha, krvavý pot mu vyrazil na čelo, ale tu k němu přiklusal mluvící koník a pošeptal mu: „Jenom se nic neboj! Každého druhého by v jediné chvilce ta ohnivá koupel usmrtila, ale já tobě pomohu!“

Postavil se ke kádi tam, kde bylo ohnivé mléko, foukl z jedné nozdry silně do kádě, foukl z druhé a hle, plameny přestaly syčet a z kádě přestal šlehat strašlivý žár. Koník foukl ještě jednou a potom pošeptal sluhovi: „Nyní statečně vskoč do kádě!“

Vskočil tedy sluha do kádě – a místo ohnivého železa byla to příjemná lázeň, která sladce pronikala do celého těla. Dobře bylo silákovi v mléčné koupeli a tak se vykoupal po chuti a všichni kolem viděli, jak si libuje v této divné lázni. Ale ještě větší byl div, když vystoupil z lázně: všecek se proměnil a byl to nyní krásný mladý muž, bílého a jemného těla jako nejurozenější králevic, lesklých a kučeravých vlasů. Nebylo tak spanilého mládence daleko široko.

Tu zatoužil hrabě, aby také on zkrásněl a omládl. Vykřikl na vykoupaného sluhu: „Rychle se ztrať! Myslíš, že je ti dovoleno, abys veškeru krásu vzal na sebe?“

A jedním skokem vskočil do lázně.

Ale v tom okamžiku se mléko zase dostalo do varu, bílá pára vystupovala z kádě, ohnivá lázeň zasyčela a hrabě jen strašlivě vykřikl. Nezbylo z něho nic jiného leda trochu šedivého dýmu.

Tu se zasmála krásná panna divoce, vyskočila a vykřikla: „Přece jsem se zbavila svého ženicha! Přece nebudu patřit starému hraběti! Zase se vrátím na břeh mořský do svého nádherného zámku!“

Vrátila se do domu hraběte, probíhala všemi síněmi a v jedné světnici našla svůj čarodějný pás, zavěšený na stěně. Radostně zatočila jím ve vzduchu, křičela, až se zámek rozléhal, a zase vyběhla na nádvoří.

„Zase jsem svobodná,“ volala do všech čtyř světa stran. „Přileťte ke mně, moji kovoví ptáci, objev se, ohnivý koni, černý jako noc, ukaž se, sluneční krávo!“

Sotva to dořekla, ptáci se stříbrnými zobáky letěli nad její hlavou a už tu před ní stál kočár a do něho byl zapřažen kůň i kráva. Kůň byl zase silný a zase mu z nozder vycházel oheň a kráva divoce hlavou pohazovala.

I obrátila se ještě krásná panna k sluhovi a vykřikla: „Nechci, aby ses zadarmo namáhal a těžké kousky prováděl bez odměny! I já ti něco nechám na památku.“

Hodila mu plno perel a skvostů, ale už kůň zařehtal a kráva zahučela a kočár vyletěl do vzduchu. A potom bylo vidět jenom oheň – a lidé jistě myslili, že se divoce blýská a hrozně hřmí, ale to jenom plameny vyšlehovaly z nozder ohnivému koni a sluneční krávě a kočár v oblacích rachotil.

A jak všecko dopadlo? I to si můžete snadno domyslit a není k tomu ani potřebí šedivého vypravovatele.

Po hraběti zůstala jenom sestra a ta byla dobrá, laskavá i krásná. Byla docela jiná než její bratr, který se v ohnivém mléku spálil. Už víte, že ji hrabě slíbil silnému sluhovi, a ona si ho opravdu vzala. A kdo by ho nechtěl, když byl teď trojnásobně švarný, než byl dříve?

Byla to svatba krásná, překrásná. Oči byste na té nádheře nechali. Byl tam i starý otec, neboť ženich poslal pro něho. Ale otec nechtěl věřit poloslepým očím, jakým pánem se stal jeho syn. A také mluvícímu koni dávali nejlepší jídla.

Hodovalo se celých čtrnáct dní a bylo všeho dost a dost. Můžete mi věřit na slovo: i já jsem dostal z té svatby koláč. A ještě dnes se mi sliny sbíhají, když si na ten koláč vzpomenu.

O čarovné píšťalce

V jedné dědině žil před dávnými časy starý sedlák a ten měl tři syny. Už byli dospělí, ale byli tak leniví, že takových lenochů ani nejstarší lidé v dědině nepamatovali. Celé dni nejraději vylehávali, v zimě na široké peci na kožichu a v létě na trávníku za chalupou. V zimě se schovávali před zimou, v létě před horkem a nijak se nestarali o to, že jejich starý tatík se musí lopotit na ně. Ten v zimě dřevo štípal, v létě žito kosil a smutně si jen povzdychoval, že se jeho podaření synáčkové jen tak zbůhdarma povalují. Nadarmo je napomínal, nadarmo se s nimi vadil, synové se vymlouvali na všecko možné; jednoho hlava bolela, druhý měl pochroumaný prst, třetího loupalo v kostech. Ještě nejmladší syn, který byl nejméně líný, by si dal říci a už nejednou z peci vstával, ale jeho starší bratři vždy ho nazpátek stáhli, že na práci je pořád kdy a že do smrti se ještě tolik napracují, až je to všecky mrzet bude.

Ale jednoho dne přešla starého otce trpělivost, uřízl si v lese pořádnou hůl a vrátil se domů s důkladným láteřením: „Už to déle člověk vydržet nemůže! Starý táta při práci se ohýbá a mladí, silní chlapíci na peci lenoší! Už dosti dlouho jste z mé mísy jedli a je čas, abyste si sami krajíc chleba vydělali! Zítra ráno se nejstarší na službu vypraví, za týden půjde druhý a za čtrnáct dní nejmladší. A hleďte, ať se domů vrátíte s pěknou výslužkou!“

Všichni se dali do nářku a křiku a zejména nejstarší velmi bědoval a všecky své neduhy vypočítával, ale sedlák se tentokrát nedal uprosit a trval na svém. A tak ráno odešel nejstarší, tatík mu do uzlíku bochník chleba se sýrem zavázal a vyprovodil ho až na rozcestí. To si můžete představit, že se nejstarší nehnal právě se zajíci o závod, ale šel pěkně pomaličku a pohodlně, jen co noha nohu mine, levá, pravá, levá, pravá.

Tak došel do lesa, a poněvadž měl hlad, posadil se pod strom, ukrojil si pořádný krajíc chleba, sýrem pomazal a spokojeně si pochutnával. A jak tak sousto za soustem pojídá, slyší velký křik a volání o pomoc. Vykolíbal se k tomu místu a vidí, že v černém bahně je stará babička. Spadla tam, chudinka, až po pás a byla už všecka umazaná, jak rukama házela a z bahna se dostat chtěla.

Ale chasníkovi ani nenapadlo, aby babičce z bahna pomohl. Pro něho to byla nejkrásnější podívaná, jak černé bláto od babičky odletovalo. Smál se, až se za břicho popadal, a když se dosyta pobavil, přehodil si uzlík přes rameno a šel lesem dále. Přišel ke krásnému městu s velikými věžemi, nádhernými zámky a širokými branami a hned hlídačům slavně oznamoval, že jde službu hledat, ale nějakou lehkou, kde by se příliš nezapotil, a přece slušné grošíky vydělal.

„Ó, to my víme o takové službě,“ smáli se hlídači, „náš pan král služebníky hledá, lehkou službu dává a královskou odměnu slibuje. Pokus se, můžeš si hodně peněz zakrátko vydělat.“

Zaklepal tedy nejstarší syn na královský palác a tam ho hned do služby přijali, ale divnou službu mu dali.

Král mu pravil: „Budeš v mých službách stádo zajíců pást. Ne dlouho, jenom týden. Ale musíš dobrý pozor dávat, aby se ti ani jeden neztratil a všecky abys navečer z pastvy přihnal. Upaseš-li celý týden zajíce, za týden ti odměnu vyplatím, pět set zlaťáků právě ražených!“

To se lehce řekne: stádo zajíců pást a neztratit ani jednoho.

Ale ubohý pasák poznal hned druhého rána, jaký je to těžký kousek. Sotva otevřel dveře zahrady, kde zajíci nocovali, už se hnali jako diví, jeden vpravo, druhý vlevo, jeden přes most a druhý skulinou, a za malou chvíli nebylo po celém stádě ani slechu ani dechu. Smutně čekal na louce sám samotinký, že se odněkud zajíci přihrnou, ať čekal, jak čekal, zajíců se nedočkal. A tak se hned prvního dne vrátil k panu králi s nepořízenou a žalostně mu vyřizoval, že neměl se zajíci štěstí a že se mu všichni do jednoho rozutíkali. Král s ním ovšem nedělal dlouhých okolků, zavolal dráby, kázal mu vyplatit padesát ran na paty a pak ho hodit do temného sklepení. A tam bylo tma a suché kůrky s vodou a na slámě se leželo ještě nepohodlněji než doma na peci na kožichu.

Za týden se vypravil druhý syn a přišel zase do lesa a zrovna na ta místa, kde se umazaná babička v černém bahně hrabala a o pomoc volala.

„To je šprýmovná věc,“ smál se chasník, „kdypak se mi přihodí uvidět něco takového?“

Potom babičku nechal v bahně, šel do města, ohlásil se v královském zámku a prosil o službu. I on měl stádo zajíců pást a dařilo se mu nejinak jako staršímu bratru: sotva dveře od ohrady otevřel, hnali se zajíci do širého pole hlava nehlava a zakrátko po nich nebylo ani nejmenší stopy. Nezbývalo mu nic jiného než se přiznat, že pást zajíce neumí, a král mu dal vysázet padesát ran a vstrčil ho do vězení. Byli tam už dva a mohli se utěšovat a vzpomínat si, jak to přece jen bylo líp v dědině u starého tatíka.

Třetího týdne se vypravil nejmladší syn a ten měl aspoň dobré srdce, i když si rád za pecí poležel. Otec se s ním rozloučil, dal mu bochník chleba se sýrem a syn šel z domu, chvíli si prozpěvoval a hned zase slzy utíral. I on přišel do lesa, a když uslyšel žalostné volání, šel na ta místa a našel babičku po pás v černém bahně. Jemu to k smíchu nebylo a myslil si, že je to asi velmi nepříjemná věc v bahně se brodit a umazat se jak mouřenín. Ulomil pořádnou haluz, babičce na pevnou zem pomohl, mechem jí šaty obetřel a z bláta očistil. A když viděl, že se babička velikýma očima na jeho krajíc chleba se sýrem dívá, nabídl jí sousto a měl z toho velkou radost, jak jí chutná a jak jí černý chléb přišel vhod.

Překousává stařenka opatrně chléb má jenom dva zuby a to třeba dávat opravdu pozor – a potom se na nejmladšího syna dívá a šedivou hlavičkou kývá. A takto mu povídá:

„Tvoji dva bratři už ve sklepení sedí a tobě by se dařilo nejinak. Ale že máš dobré srdce, pomohu ti a zaplatím ti za chlebíček. Zde máš píšťalku, zapískáš-li, i nejrozplašenější stádo přivoláš. I když píšťalku prodáš, vždycky se k tobě vrátí. A tak se nic neboj, zaměř ke královskému zámku a za službu požádej!“

Dorazil nejmladší syn ke královskému zámku a hned se o službu hlásil. Král se smál a pravil:

„To se roztrhl pytel se samými služebníky. Dva už beztoho odpočívají v černém sklepení. Měj se tedy na pozoru, mládenče, abys jim nemusel dělat společníka. Stádo zajíců budeš pást; po celý týden hlídat musíš; neztratíš-li ani jediného, pět set zlaťáků připadne ti odměnou.“

„To by nebylo nejmíň,“ řekl chasník a ohlásil králi, že tedy službu přijímá.

Ale ráno, když mu vypustili zajíce, tak se polekal, že zbledl jako stěna. A jak by taky ne: zajíci se hnali, kam který otvor našel, jeden vpravo, druhý vlevo, jeden po mostě, druhý skulinou a zakrátko se jen za nimi zaprášilo. Smutně šel pasáček na louku, kde je měl pást, do trávy si ulehl a hlavu svěsil. Ať se ohlížel, jak se ohlížel, nikde neviděl ani zaječího chlupu. Ani jíst se mu nechtělo, ani mluvit.

„Už je to jasné,“ řekl si sám sobě, „že budeme s bratry ležet všichni tři na slámě ve sklepení. Kdepak je zajícům konec! A jak bych je večer sehnal dohromady!“

Ale večer, když se už stmívalo, vzpomněl si, že mu babička dala v lese píšťalku. „Hm, píšťalka! K čemu mi ta bude?“ myslil si. Vytáhl ji z kapsy a byla to píšťalka zcela obyčejná, nic na ní nebylo divného. „Taková píšťalka!“ potěžkává ji v ruce. „Za groš si lze takovou na pouti koupit!“

Zapískal na ni a rázem se hnali ze všech stran zajíci, ten zprava a jiný zase zleva a zakrátko jich bylo kolem pasáčka celé stádo. Zapískl podruhé a zajíci se seřadili, jako by to byly ovce, zapískl potřetí a zajíci poskakovali ke královské ohradě a žádnému z nich ani nenapadlo, aby utíkal.

„To jsou čáry,“ divil se mládenec, „a taková píšťalka není věru k zaplacení.“ Ale byl spokojen, usmíval se a králi se pěkně hlásil, že se vrátil šťastně se stádem z pastvy.

To si můžete myslet, jak se také král divil, když viděl stádo zajíců poslušně poskakovat. Kroutil hlavou, ale všecko bylo v pořádku: zajíci byli v ohradě, ani jeden se neztratil a pasáček si pohvizdoval. S chutí se navečeřel, ulehl a tvrdě spal. Když i druhého večera v pořádku zajíce přihnal, vrtalo to králi nesmírně hlavou: „Však my

na tebe, ptáčku, vyzrajeme," říkal si a poslal komornou, aby se ukryla na louce pod kopeček, na všecko se dobře dívala a potom večer spravedlivou zprávu o všem podala.

Poslechla komorná, na louce se pod kopeček ukryla, celý den bez hnutí leží a oči její jsou jako šípy. Hledí, hledí a dobře vidí: zajíci se rozutíkali na všecky strany světa, ale pasáček si z toho nic nedělá, na louce si do trávy lehne a podřimuje si do večera; potom vstane, z kapsy píšťalku vytáhne, zapískne a už se hrnou zajíci odevšad. Zapískne podruhé, zajíci se řadí, zapískne potřetí, zajíci domů poskakují.

Pospíšila komorná a všecko králi vypravovala, jaké čáry pasák na pastvě provádí.

„Tu píšťalku musíme mu vzít po dobrém či po zlém," rozhodl se král a poručil komorné, že se musí zítra k pasákovi vypravit a píšťalku od něho odkoupit.

Tak se i stalo. Pasák si pohodlně v trávě hoví, nikde nevidět ani stopy po zajíčkovi a tu komorná přichází a tuze žebroní, aby jí pasáček prodal píšťalku, kterou má v kapse.

„Aha," zasmál se potichu pasák a věděl, že se jeho tajemství už prozradilo. A nahlas pravil:

„Ta píšťalka je věc velmi vzácná a dělá mi dobré služby. Nemohu ji prodat lacino, neboť stěží bych dostal druhou takovou koupit. Ale mohl bych ji prodat za sto zlaťáků a k tomu byste mi musela přidat hrst vlasů ze své hlavy."

Komorná se sice velmi ošívala, sto zlaťáků bylo hodně peněz, ale taky si vlasy měla dát vytrhnout! Nakonec co jí zbývalo, vyplatila pasákovi sto zlaťáků a on jí vyškubl hrst vlasů, ale tak důkladně, že jí zůstala v týle pěkná lysinka. Dostala píšťalku, ale dříve ještě než došla k zámku, píšťalka se jí z ruky vymkla, frr, frr! a už byla bůhvíkde.

Král jí ovšem velmi vyhuboval a vadil se s ní, že se k ničemu kloudnému nehodí. Sto zlaťáků vyhodit, vlasy si dát vyškubat, a přece domů nic nepřinést! Komorná sice usedavě plakala a zaklínala se, že všecko pořádně vyřídila, ale co to bylo platné, když píšťalky nikde!

Proto poslal král druhého dne princeznu, aby ta líp ten kousek provedla. Princezna byla mladá a chytrá, nedala se ničím napálit, a proto si král myslil, že lehce na pasáka vyzraje. Pasák si v trávě hoví, princezna k němu míří a už zdaleka se usmívá.

„Prodej mi, pasáčku, tu svou píšťaličku," žebroní hláskem velmi příjemným.

„Píšťaličku?" kroutil pasák. „Ach, milá princezničko, té bych se nerad zbavil. Čím bych se potěšil, až mi bude na pastvě smutno?"

Ale princezna pořád na něho doléhala, vlasy mu hladila a líbezně se na něho usmívala.

„Nu, když tak pěkně prosíte," dal si konečně pasák říci, „prodám vám píšťalku, ale není to laciný groš. Stojí dvě stě zlatých a zlatý prstýnek z vašeho prstu na přidanou!"

„Ale to je drahé," volala princezna, ale pasák nechtěl spustit ani zlaťák, a tak musela princezna vysázet dvě stě zlaťáků a ještě přidat svůj prstýnek.

Nedošla daleko, když se píšťalka z její ruky dobývala. Ať prsty svírala jak svírala, píšťalka se dostala přece ven, udělala frr, frr! a už letěla zpátky k pasákovi.

Král už čekal ve vratech, ale princezna se vrátila s velkým nářkem, že ten pasák je vykutálená šelma, že jí píšťalku prodal za dvě stě zlaťáků, ale že jí píšťalka z ruky uletěla. Tu se král hněval ještě více, nadával jí, že je nejhloupější děvče pod sluncem, a rozhodl, že půjde píšťalku kupovat sám.

Ovšem že to zařídil chytřeji než komorná a princezna. Aby ho pasák nepoznal, přestrojil se do rozedraných šatů jako ubohý žebráček a na píšťalku si vzal pěknou tvrdou skříňku s dobrým zámkem a velikým klíčem. Ale pasák se nedal jen tak lehko chytit a poznal královskou urozenost i pod rozedraným kabátem, sotva král první slovo promluvil. A král velmi žebronil a nechtěl bez píšťalky odejít, že ji potřebuje.

„Nu dobrá, prodám ji," smál se pasák, „ale hezké peníze musíte vyklopit. Tři sta čistých zlaťáků, a k tomu si ještě musíte nechat vyplatit pětadvacet ran na paty; jinak píšťalka vůbec není na prodej!"

„I ty bohaprázdný nestydo!" rozčilil se král, ale pasák nechtěl spustit ani jediný zlaťák, ani jedinou ránu. Nezbývalo tedy králi nic jiného, než pěkně vysázet hromadu zlaťáků, až jich bylo zrovna tři sta, a potom si lehnout do brázdy a přijmout od pasáka pětadvacet důkladných ran na paty. Zuby ovšem přitom skřípal a v duchu sliboval pasákovi strašnou pomstu, ale nic to nepomáhalo a rány dopadaly čím dál důkladnější.

Pak se sebral z trávy, otřepal se a přijal koupenou píšťalku.

„A teď je, chlapíku, po tvých čárech," myslil si spokojeně v duchu, „zajíce dnes večer nepřiženeš a to se těš na pomazánku, kterou ti připravím. Na skřipec tě dám natáhnout, pálit tě dám a všecky zlaťáky zase poberu. Teď se směješ, ale večer se budu smát já!"

Uložil píšťalku do skříňky, starostlivě zamkl a klíček uschoval v kapse.

„Tak, píšťalko," liboval si, „pěkně jsi ve skříňce schována!"

Ale když přišel domů a opatrně otvíral skříňku, nebylo po píšťalce ani stopy. Bůh ví, kdy a jak uletěla! A za malou chvilku žene pasák stádo zajíců, všecky je má, ani jeden nechybí!

Tu už nemohl král vydržet, vztekal se, všem nadával, ale slib byl slib a týden uplynul, co pasák v pořádku stádo zajíců pásl, a patřila mu tedy odměna. Ale král mu pravil:

„Svou mzdu jsi už od nás vymámil a nebylo to poctivé, žes nám píšťalku prodal a zase si ji ponechal. Ale dobrá, peníze si ponech a odměnu též dostaneš, jenom musíš zítra ráno před dvořany vysypat pytel pravdy."

„Plný pytel pravdy? A co je to?" ptal se pasák.

„To už je tvoje věc," ušklibovaI se král a těšil se, jak přece nachystal na pasáka chytrou lest.

Ráno se shromáždili do královské světnice všichni dvořané a služebníci, přišla mezi nimi i komorná s vytrhanými vlasy, přišla i princezna a král v plné slávě usedl na trůn.

Potom přivedli pasáka a ten měl rozedraný pytel, plný děr a záplat.

„To že je ten pytel pravdy?" smál se král. „Vždyť ti děrami všecko vypadne a pravda se vytratí!"

„Ach ne, pane králi" řekl pasák, „myslím, že mi ještě zůstalo v pytli dost, a prosím, abyste mi řekl, až budu na dně."

Sáhl do pytle, nic ovšem nevytáhl, ale díval se do dlaní a pravil: „Jsem nejmladší ze tří bratrů a otec nás poslal na službu, i pásli jsme panu králi sto zajíců."

„To je pravda," smál se král, „i to, že oba tvoji bratři na slámě ve sklepení sedí."

„Ale já jsem měl čarovnou píšťalku," sáhl pasák podruhé do pytle, „a upásl jsem celé stádo a patří mi za to pět set zlaťáků. A kupci ode mne píšťalku kupovali, nejdříve komorná, která dala za ni sto zlaťáků a hrst vlasů z hlavy. Však jsou tuhle!"

„Nu, to je taky pravda," řekl král, ale s malou radostí, když pasák vlasy všem dvořanům ukazoval.

„Potom přišla princezna a dala za píšťalku dvě stě zlaťáků a zlatý prsten k tomu."

„I to je pravda."

„A nakonec přišel starý žebráček, ale to byl vlastně náš pan král a dal za píšťalku tři sta zlaťáků a dostal k tomu –"

„No, už dost!" zlostně vykřikl král a nedal mu domluvit. „Však vidíme, žes už na dně a žes nám celý pytel pravdy vysypal!"

Královský pokladník přišel se zlaťáky a přepočítával, až jich napočítal celých pět set. Pasák je shrábl, poděkoval a nakonec pravil: „Mohli bychom udělat ještě malou výměnu. Vrátím princezně tenhle prsten a dostanu za něj své dva bratry ze sklepení!“

„S největší radostí!“ kývl hlavou král, „nač mám já živit dva ničemy! Za zlatý prsten jistě nestojí!“

Pasák se hluboce uklonil králi, princezně a všemu panstvu a radostně vyšel z královského zámku. Jakpak by nebyl rád, když byla služba u konce a zlaťáky vesele cinkaly v kapse! Hůř bylo s bratry, kterým šla vězeňská strava příliš málo k duhu, že byli kost a kůže a slabí jako mouchy. A tak dříve než zamířili do rodné dědiny k starému tatíkovi, zastavili se v zájezdní hospodě před branou, dosyta se najedli a napili. Zas měli veselou mysl, zazpívali si a nejmladší připil na zdraví babičce, která spadla v lese do černého bahna.

O hlupáčkovi

Holá, holá, chlapci a děvčata, slyšeli jste už pohádku o hlupáčkovi, kterého každý šidil a utiskoval? Neslyšeli, a přece je to pohádka pěkná a pravdivá, jak nám ji vypravoval náš pradědeček, který to zase slyšel od svého pradědečka a ten prý to všecko viděl na vlastní oči. Můžete věřit na slovo a poslouchejte tedy:

V jedné dědině byl starý sedlák a ten měl veliké trápení. Neboť měl hloupého syna, ale tak pořádně hloupého, že s ním nebylo rozumné řeči. Což, sedlák měl ještě dva syny, chlapíky rozumné a pracovité, a s těmi si už věděl rady, ti uměli orat a zasévat i sklízet a všecko pěkně udělali, jak jim tatínek poručil; ale s mladším byl kříž, bylo to hotové budižkničemu. Všecko udělal naopak, víc pokazil, než spravil, nic nevyřídil a všecko popletl a nehodil se nadočista k ničemu, než aby na peci celé dni ležel a bez přestání se krmil. To už uvěříte, že se proto starý otec mnohokráte nasužoval a nabědoval, a nemusím vám také dvakrát připomínat, že oba rozumní bratři neměli na svého bratra hlupáčka příliš vlídného oka. Nadávali mu, že je lenoch a darmochleb, bili ho na potkání a pořád jenom tatínkovi domlouvali, aby nedělal s lenochem velkých cavyků a vyhodil ho před chalupu, ať jen jde do světa a hledá kousek chleba. Ale sedlák přece měl slitování se synem-hlupáčkem, bál se, že by mu cizí svět teprv nemilosrdně ubližoval a že by někde hlady umřel. A tak ho nechával na peci a ještě rozumné syny krotil, když na bratříčka peciválka ruce napřahovali.

Jednou přišel starý sedlák z pole s velkým nářkem a žalostivostí. Měl nasázeny brambory a šel se podívat, kdy se budou vykopávat, a tu, chudák starý, vidí, že už ho nějaký zloděj zlodějský předešel a mnoho řádků vykopal. „Na zimu jsme to měli," bědoval svým synům, „aby nás hlad nesužoval, a tu zloděj v noci přijde, o brambory nás připraví, živobytí nám ukradne. A co jsme se nadřeli, vy dva i já, od božího rána až do černého večera, ruce samé mozoly a hřbetu dosud necítím, a pro koho? Pro lotra zlodějského!"

„Jedenkrát to udělal, ale podruhé ne!" zdvihl se nejstarší syn a zahrozil pěstí. „Dnes budu v noci hlídat a běda zlodějovi, dopadnu-li ho! Se zdravou kůží neodtáhne a odechce se mu chodit na cizí brambory! Nesázels, nevykopávej! Uvidíte, táto, jak ho spořádám!"

Ale stalo se to jináč, než jak si nejstarší syn představoval. Vypravil se na pole skutečně, vzal si starý kožich, aby mu v noci nebylo zima, i dýmku si přichystal, aby spánek zahnal, i důkladnou hůl, aby zlodějovi hřbet vyprášil. A tak v brázdě pokuřoval a čekal. Už skoro k ránu, kdy hvězdy začaly blednout a počínalo svítat, přišel na pole podivný stařík. Měl dlouhé bílé vousy a rozedrané šaty.

„Dej mi trochu brambůrků, abych se nasytil," prosil hlídače, „chudému dáš, pánu bohu jsi dal."

„Dobře že tě mám, zloději," vykřikl syn, „nejdříve nás o brambory okrást a potom k ránu ještě s prosíkem přilézt! Ale prohlédl jsem tvoje taškářství a zaženu ti chuť na cizí úrodu!"

Napřáhl hůl, stařečka přes hřbet udeřil, ale druhé rány už dát nemohl, neboť se ani nenadál a už ležel na zemi a rány na něho padaly, jako když se žito ve stodole mlátí. A mládenec křičel a naříkal, ale rány se sypaly znova a znova, takže se dobelhal domů hanebně dořízen a s pláčem vypravoval otci i bratřím, co se mu přihodilo. A ovšem velký kus pole bylo zase vykopáno a brambory odneseny.

Otec bědoval a tu nejmladší, hlupáček, s pece slézal a že on bude v noci hlídat.

„I jen lež, peciválku," volal otec, „ty a hlídat! Tvůj bratr je silný a chytrý a tak byl ztlučen. Jak by to teprve s tebou dopadalo! Jenom zůstaň pěkně na peci a hlídat půjde bratr prostřední. Ten si snad bude vědět rady se zlodějem!"

Ale nevěděl si rady ani on, ba dařilo se mu ještě hůř než prvnímu. Šarvátka byla krutější než předtím a moudrý syn prostřední po čtyřech domů dolezl. A hned do lůžka lehl a hned ho mazat museli a pro babku kořenářku utíkat. Tak tak že chlapík životem vyvázl.

Třetího dne se vypravil nejmladší, ten hlupáček a peciválek. Bratři ho ještě schválně posílali, neboť mu přáli také výprasku, jako dostali oni, a otec jen pravil:

„Dva tvoji bratři se stěží domů dobelhali, ale ty už jistě ani kosti nepřineseš. Dva tvoji bratři se nemocní vrátili, ale ty mrtev na poli zůstaneš. Už abych dal za tebe umíráčkem zvonit a modlit se modlitby za umírající a pohřeb ti strojil!"

„Ještě nemusíte, táto," pravil hlupáček, „na takové věci máme ještě vždycky pokdy!"

Vzal kožich i dýmku, do brázdy se posadil, pokuřoval a na hvězdy se díval. K ránu, když už hvězdy bledly, přišel zase stařeček s bílými vousy a v rozedraných šatech a prosil o brambory.

„Proč by ne?" pravil hlupáček. „Když tak pěkně prosíš a hlad máš, jen si vykopej a nasbírej. Těžko je, když je žaludek hladový. A nasbírej si největší a nejkrásnější!"

„Za malý dar velká bývá odměna," pravil stařec. „Žes tak dobrého srdce a chudobnému přeješ, i já na tebe dobrým vzpomenu. Jdi stále touto cestou kupředu, až přijdeš k lesu a tam najdeš nachýlenou chaloupku. Jen směle zaklepej a vyjde babička, pravda, trochu rozespalá a bručivá, ale ty se nic neboj. Jen řekni, že tě posílá kmotříček – Bílá brada a že chce křesadlo, které zůstalo na okně. To křesadlo mi přines a já zatím budu na poli hlídat."

Šel hlupáček, šel, k lesu a nachýlené chaloupce přišel, babičku vzbudil a vzkaz vyřizoval. Pobrukovala babička, že ani v noci pokoje nemá, ale přece křesadlo přinesla a hlupáčkovi dala, když kmotříčka – Bílou bradu vzpomínal.

Když staříkovi křesadlo přinesl, pohladil si kmotříček – Bílá brada vousy a pravil hlupáčkovi: „Za brambůrky ti dávám zázračné křesadlo. Čeho si budeš přát, jen křísni do křesadla a máš to v okamžiku. Rozumně užívej, aby ti křesadlo bylo ke štěstí."

„Ach, to je roztomilá a užitečná věcička," vykřikl hlupáček. „A to za ni pěkně děkuji. Ale hned ji mohu zkusit. Beztak mě bolí nohy a domů se mi jít nechce – křís! – ať hned jsem doma před vrátky u našeho tatínka!"

Ani nedořekl a už stál před vrátky. Tatík i bratři už se z okna dívali, a to si můžete pomyslit, jak hlavy vystrkovali, že hlupáček přichází zdráv a že si ještě vesele popískává.

„Kolik bramborů je vykopáno?" ptal se otec.

„Ani jeden," smál se hlupáček, „a ještě jsem dostal pěknou hračku, ze které si můžeme sestrojit nejeden žertík. Vy o brambory naříkáte, ale vždyť je můžeme mít všechny ve sklepě – křís! ať je celý sklep plný brambor pěkných a vybíraných! Jen se běžte podívat!"

Utíkal tatík do sklepa a byla to opravdu podívaná, jak měl oči na šťopkách, když viděl ve sklepě plno brambor, že jich za celý rok spotřebovat nemohou.

Bratři nyní loudili na hlupáčkovi, aby jim dal zázračné křesadlo, neboť hned poznali, jakým divem se všecka ta kouzla dějí, ale hlupáček jen si z nich šašky tropil a vysmíval se:

„Ale to není hračka pro lidi rozumné! To je jen pro hlupáky! A to se rozumí, že už doma nezůstanu a na peci ležet nebudu. Sbohem, táto! Mějte se dobře, bratři, možná že ještě o mně něco pěkného uslyšíte! Vždyť sami jste kdysi tatíka naváděli, aby mne před chalupu vyhodil a do světa vyhnal!"

Šel hlupáček po silnici a byl spokojen a vesel. Za dědinou viděl cestáře, jak kamení roztloukává, a ten překvapením oči otvíral, když najednou uviděl hlupáčka.

„Hola, chlapíku," volal cestář, „kampak se ubíráš?"

„Do světa jdu, strýčku," pravil hlupáček, „už se mi zprotivilo doma hnít a na peci ležet. Rád bych něco znamenitého dokázal, o čem by kdekdo vyprávěl."

„A to máš právě krásnou příležitost," smál se cestář. „Nevíš, že náš pan král vede vojnu a že je nepřítel velmi silný? Král už dal rozhlásit po celé zemi, že hledá statečného hrdinu, aby místo něho s nepřátelským králem bojoval. Panečku,

a nenabízí málo – dokonce chce dát princeznu hrdinovi, vyhraje-li v zápase. Jsi-li, hlupáčku, na šťastné planetě narozen, jen se přihlas! Jenom považ ty a princezna! Vy byste se k sobě zrovna hodili, jste pro sebe jako stvořeni!“

To vám nemusím vykládat, že si dělal cestář bohaprázdné kašpary z ubohého hlupáčka, ale ten šprýmu nepozoroval, zamyslil se a potom pravil:

„Když je to takové, proč by ne? Můžeme to zkusit! Ani princezna není k zahození!“

Cestář se smál, až se za břicho popadal, ale hlupáček už putoval dále a šťastně došel za několik dní ke královskému hradu. Žádal, aby byl připuštěn před krále, a hned ohlásil, že chce králi v boji pomáhat a že si chce poctivě princeznu vysloužit.

Král byl – to si můžete představit pořádně zarmoucen, neboť nepřítel byl velmi mocný a pořád vítězil, ale když slyšel hlupáčka, zasmál se od srdce té jeho nabídce a smáli se dvořané a smáli se generálové a smála se princezna i všecky její komorné. Hlupáčku, hlupáčku, ty bys chtěl princeznu? Chudáčku, příliš vysoko zrají jablíčka a dřív si nohy polámeš i vaz, než si je utrhneš!

Ale král si chtěl přece udělat šprým, dal hlupáčkovi dokonce deset vojáků a pravil mu, aby se s nimi vypravil proti nepřátelskému vojsku. A slíbil mu princeznu a princezna sama hlavou přikývla, že si ho vezme.

Šel hlupáček s deseti vojáky, na pahorek došli a pod nimi se táhlo obrovské ležení nepřátelské. To vám bylo vojska! Jako písku v moři. A té slávy a toho troubení a bubnování! Nu, jistě jste v životě nic takového neviděli, jako ani hlupáček nikdy neviděl.

Ale hlupáček se nedivil ani nepolekal, poručil vojákům, aby připravili pušky, pak vytáhl křesadlo a křís! – už takto rozkazoval:

„Ať prší na nepřátelské vojsko síra a oheň! Křís! Ať jsou rozbiti na tisíc kousků!“

Deset vojáků střílelo, a to jste měli vidět! Z nebe padala síra a oheň, stany lítaly do povětří, přestalo troubení a bubnování a za chvilku nezbylo ze slavného a mocného vojska leda hromada třísek rozházených po širém poli. Jenom jeden koníček se zachránil, k hlupáčkovi přiběhl a tomu se zželelo koníčka, vsedl na něho a jel s vojáky zpátky do královského hradu.

„Všecko je v pořádku,“ hlásil hlupáček králi, „z celého nepřátelského vojska zbyly jenom třísky a koníček, kterého si ponechám. Dejte ty třísky posbírat a mně odevzdejte princeznu!“ Král se ovšem zaradoval, že je zbaven nepřítele, ale tuze se trudil, že má dát dceru takovému neohrabanému hlupáčkovi z vesnice. Princezna se dala do křiku a dělala hrůzu, že si toho hlupáčka za nic na světě nevezme a že raději chce umřít, než by patřila peciválkovi rozedranému a umouněnému. Ale abyste

věděli, ta princezna byla dívka velmi falešná a zlá a už se dříve zasnoubila jednomu princi ze sousední země a ten právě tu dobu meškal na královském dvoře. A všichni dvořané rovněž krále popouzeli, že se taková hanba nesmí stát, aby si princezna vzala hloupého sedláka, zkrátka byl z toho na královském dvoře veliký křik, pláč a nářek, že starému králi šla hlava kolem a hlupáček se jen díval vyjeveně, neboť nemohl pochopit, že by král nedodržel královského slova. Jenom jediná komorná radila princezně, aby si hlupáčka vzala, že královské slovo je jako přísaha, a ta komorná se jediná na hlupáčka pěkně dívala, až si toho hlupáček všiml a u srdce ho to zahřálo, že přece se někdo na něho dívá jasným pohledem. Ale pravil jsem vám už, že princezna byla falešná a zlá, a ta hned vymyslila plán. Vojáci totiž vypravovali králi, že hlupáček má zázračné křesadlo a že jenom udělá křís! a už se všecko děje tak, jak poručí. To přece je věc, které může každý potřebovat, i král i princezna! A dokud bude mít hlupáček křesadlo, není možno se mu ubránit. Proto přestala princezna plakat a naříkat, se svým ženichem, tím princem sousedním, se zavřela a vymýšleli úskoky, jak by hlupáčka obelstili.

A jak vyšla, už se smála, ba dokonce hlupáčka po tváři pohladila a povídala, že si to už rozmyslila a že si ho vezme za muže. Hlupáček měl z toho radost, že se princezna změnila, a dal se beze všeho vést do hradu, kde byla slavena slavná hostina na počest vítězství. Hlupáček seděl u princezny, ta mu pořád vína nalévala, až ho opila. A když ho opila, zavedli jej sluhové do jedné komnaty, uložili, ale v noci se přikradla princezna, ukradla mu zázračné křesadlo a dala je svému ženichovi, tomu cizímu princi.

Ráno se hlupáček probudil, oči si protírá, křesadlo hledá, ale kde nic tu nic. Nyní byla dobrá rada drahá, neboť co si měl počít hlupáček bez křesadla?

Ale už tu byli strážci a vojáci, hlupáčka spoutali a hned ho vedli před vojenský soud a tam na něho bylo žalováno, že je zrádce a lotr, že urazil princeznu a že se při královské hostině opil a že mluvil zrádné řeči a ještě mnoho jiných takových zločinů. To se rozumí, že nyní s hlupáčkem nenakládali v rukavičkách, ale strkali jím a nadávali mu a nakonec ho odsoudili pro to všecko k smrti. A za hodinu ho oběsili za městem.

Hlupáčka na šibenici pověsili, potom pod šibenici pochovali, zvědaví lidé se rozešli a princezna se i s ženichem radovali, že už jsou zbaveni nemilého nápadníka. Na místě, kde hlupáčka pochovali, zůstal jen jeho koníček a k večeru přišla ona komorná, která se pěkně na hlupáčka dívala, a ta si nyní na jeho hrobě srdečně poplakala.

Už v noci přišel na ta místa princ, komornou domů zahnal a koníčka chtěl do stáje odvést, ale koníček se bránil, kousal a kopal, a tak s ním nic nemohli pořídit. Proto rozhněvaný princ poručil, aby ráno přišli drábi a katovi pomocníci a koníčka zabili.

Komorná se však o tom dověděla a ráno to přišla koníčkovi oznámit. Koníček jí pravil:

„Děkuji ti, žes mi zprávu podala. Až mě přijdou zabít, postav se k mé hlavě a uschovej kvítko, které mi z hlavy vyskočí. V noci potom tajně to kvítko zasaď princezně pod okny!“

Drábové přišli, koníčkovi hlavu rozsekli, ale komorná chytila krásný kvítek, který z hlavy vyskočil. Za noci jej pod okna princezně zasadila a ráno vyrostla z něho překrásná jabloň s nádhernými jablky.

Princezna dostala chuť na krásná jablka, ale sotvaže po nich ruku vztáhla, promluvila jablka lidským hlasem:

„Nerostla jsem pro tebe, nerostla jsem pro tebe, vražednice!“ Princezna se rozzuřila, kázala hned jabloň skácet a spálit i s jablky, ale jedno jablko se zakutálelo do rybníka před královským hradem a živou mocí nemohli je nalézt.

Ráno pak plovala na rybníku kachna se zlatým peřím a diamantovýma očima, pták tak krásný a drahocenný, že princezna hned zatoužila jej dostat. Vyšla proto ze svého pokoje, v ruce držela čarovné křesadlo, aby je neztratila, a lákala kachničku ke břehu. Kachna chvíli se blížila a zase plovala na jiné místo, až konečně princezna se rozhodla, střevíčky si zula, na břeh křesadlo položila a do vody skočila, aby kachnu polapila. Ale v tom okamžiku kachna vyletěla, do zobáku uchopila křesadlo a letěla s ním ke komorné.

„Pospěš s křesadlem hned k šibenici a ke hrobu,“ pravila jí. „Až tam přijdeš, hned křísni a řekni: ‚Chci, ať hlupáček žije!‘ Ale neotálej, aby ti křesadlo neodňali!“

Komorná utíkala, co jí nohy stačily, a byla celá udýchaná, když přišla na hrob. Křís! o křesadlo uhodila a pravila: „Chci, ať hlupáček žije!“

A hle, hrob se otevřel a hlupáček z něho vyšel, hlínu si s šatů střásal a krk si narovnával, protože měl ještě kus provazu na něm.

Komorná mu dala křesadlo a hlupáček se vesele zasmál.

„Ať na zámek padá síra a oheň,“ poručil, „ať se rozpadne král, princezna, princ, generálové a dvořané na tisíc kousků!“

A hned z nebe ohnivý déšť padal a v okamžiku nezbylo z krále, princezny a celé dvorské chásky, která nic dobrého hlupáčkovi nepřála, jenom prach a popel.

Ale i hlupáček měl neštěstí: přiblížil se příliš ke hradu, když na něj padal oheň a síra, horkem upustil křesadlo do ohně a za chvíli nezbylo z křesadla docela nic.

Kázal sice kopat na tom místě, ale křesadla nenašli. Zato vykopal velký poklad, mnoho zlata a stříbra, že to na několik vozů naložit nemohli. A to stačilo, aby si dal

vystavět nový zámek s věžičkami, pozlacenou střechu s krásnými zahradami, a když byl zámek nadobro hotov a všecko připraveno, slavila se svatba hlupáčkova s krásnou a dobrou komornou.

To víte, že hlupáček pozval na svatbu tatíka i oba bratry. Když čtyřspřežní kočár s lokajem vpředu a lokajem vzadu zastavil před tatíkovou chalupou, divili se všichni nesmírně, jaké to panstvo přijelo ke starému sedlákovi. A zatím to byl hlupáček se svou nevěstou, ale už nastrojený v krásných šatech, učesaný a docela hezký. Sice tatík kroutil hlavou a očím věřit nechtěl, také bratři se škrábali za ušima, jaké štěstí potkalo hlupáčka, ale hlupáček nic starých křivd nevzpomínal a srdečně se s bratry uvítal. A nevěsta se všem velmi líbila a ji záviděli rozumní bratři hlupáčkovi nejvíce.

Svatba byla krásná, jak bývá ve všech pohádkách. I já jsem tam byl, ale měl jsem neštěstí: dali mi tam šaty z cukroví a boty ze skla. Když jsem se vracel domů, klopýtl jsem, skleněné boty jsem si rozbil. A jak sluníčko svítilo, cukrové šaty se mi rozpustily a kdekdo chtěl potom šaty olizovat. Nechtějte raději šaty z cukroví a boty ze skla – radím vám upřímně, neboť vám dlouho nevydrží!

Červený šáteček

Těžko se odchází na dalekou cestu, ale nejhorší je loučení na cestu ze všech nejvzácnější: když leží matka na smrtelné posteli a dívá se na dítě, od kterého má navždycky odejít. Tak těžce bylo jedné matce za dávných a dávných časů, když cítila, že musí umřít. U lůžka stál její muž, dobrácký člověk, a syn, kterému bylo dvacet roků. A ten syn byl krásný jako panna, s modrýma očima jako letní obloha, s plavými vlasy jako zralé žito, ale slaboučký a křehký. A proto měla o něho matka starost největší.

Pravila mu, když byla s ním sama: „Srdce mě bolí, synáčku, že tě musím opustit a nikdo se o tebe starat nebude. Neboť otec tvůj musí si vzít potom jinou ženu, aby hospodářství nezahynulo. A druhá máma – druhá láska. Mám strach, abys nebyl odstrkován.“ Syn se dal do pláče, a tu mu matka pravila:

„A přece se neboj. Přece mám pro tebe malý dárek, který jsem po celý život pro tebe schovávala. Dám ti jej v poslední hodině a ten ti pomůže, až ti bude hodně těžko.“

Ukázala mu žlutou, nemocnou rukou na starou almaru a pravila:

„Otevři tuto starou almaru. Na samém spodu pod šaty je malý šáteček. Uschovej jej dobře: je to starý červený šáteček a má zázračnou moc. Když budeš v nebezpečí, ať tě bude ohrožovat člověk nebo zvíře, ten šáteček ti pomůže. Na koho jej vhodíš, v té chvíli budeš mít moc nad ním. Ani nejsilnější člověk potom tě neporazí, ani nejdivočejší zvíře ti neublíží. Nikomu se však nepřiznej, že máš takovou vzácnou věc.“

Umřela matka, hrob jí vykopali, do hrobu rakev spustili. Zazpívali nad ní a pomodlili se, plakal otec a ještě více naříkal syn. Ale bylo všecko marno, mrtvou matku už neprobudili, ani kdyby krvavými slzami plakali.

A zase čas utíkal, přišlo léto a žně, potom zima a sníh a znovu jaro a pilná práce na poli.

Tu pravil otec: „Co mi zbývá jiného, než si hledat druhou ženu? Všude v hospodářství jde jenom neštěstí za mnou.“

Ale druhá žena nebyla jako první, která ležela v hrobě a kterou pokrýval zelený trávník. Byla tvrdého srdce, křičela po celý den a měla zlé, uhrančivé oči: jistě to nebyla žena jako jiné, ale čarodějnice, která znala všelijaké divné kousky a věděla o mnohých tajnostech.

Nejvíce zanevřela na nevlastního svého syna. Vyčítala mu, že pracovat na poli nemůže a že by si nejraději jenom na sluníčku hověl.

„Má bílé ručky jako královský princ,“ vysmívala se, „větříček zafouká a převrátí ho. Ani na krajíc chleba sobě vydělat neumí. My na poli pracovat musíme, až nám pot s čela teče, a on se jenom dívá na nebe a na oblaka.“

Tak mluvila celé dni, až jednou pravila svému muži: „Není možno, abychom byli všichni tři v jediném domě. Nemám chuti, abych se lopotila na tvého synka lenocha. Vyžeň ho z domu, sice odejdu já.“

Otec měl rád svého syna, ale přece se bál svou ženu pohněvat.

Tu mu poradila žena: „Neuděláš-li tak, jak ti povím, do nejdelší smrti tě vidět nechci. Lehni si do postele a naříkej, že jsi nemocný – ostatní si už já vezmu na starost.“

Uložila ho do postele a potom zavolala syna. „Pohleď,“ pravila, „tvůj otec těžce onemocněl. Bojím se, že mu brzy odbije poslední hodinka. A přece vím o léku pro něho. Den cesty odsud je hluboký, černý les a v něm se skrývá lvice se svými mláďaty. Kdyby se ti podařilo přinést tři chlupy z této lvice a přiložit je otci na tělo, mohl by se ještě uzdravit. Jinak nevím už pomoci pro něho.“

V duchu si myslila: „Jenom počkej! Však už se lvice postará, abych měla pokoj od tebe.“

Syn pravil: „Když jenom taková věc otci pomůže, půjdu i do lesa.“

Vypravil se na cestu, šel opravdu celý den a přišel do hlubokého černého lesa. Tam našel velkou jeskyni, kde byla lvice se dvěma mláďaty.

Když ucítila mládence, strašně zařvala, že se její křik celým lesem rozléhal.

Ale v tom okamžiku si vzpomněl syn na červený šáteček, který mu dala matka na smrtelné posteli. Sáhl si na tělo, kde jej opatrně schovával, roztáhl jej, a když na něho lvice vyskočila, vhodil lvici šáteček přímo na hlavu.

A hle – v té chvíli stal se veliký div. Lvice si lehla mládenci k nohám, lichotila se k němu jako veliká kočka a lízala mu ruku.

Mládenec pohladil lvici, pohladil i její mláďata, a když lvice viděla, že jí nechce ublížit, nechala si ustřihnout tři chlupy z hlavy. Ba dokonce, když se obrátil na zpáteční cestu, šla za ním jako krotký psík i se dvěma lvíčaty. A tak přišel chlapec domů i se lvicí a jejími mláďaty.

Macecha se pořádně polekala, kdo to jejího syna doprovází, a poručila, že ani syn ani lvi nesmějí vkročit do domu. Zanesla tři chlupy muži a ten za chvilku vyšel na dvůr. Zaradoval se syn, neboť si myslel, ubohý dobráček, že takovou zázračnou sílu měl jeho lék.

Přespával tedy nyní syn na zahradě nebo na mezi a lvi ho opatrovali.

Ale žena pravila za několik dní svému muži: „Jakým to neštěstím je tvůj pořádný, hodný synáček pro celý náš dům! Dříve jsme měli s ním trápení, ale nyní to trápení je třikrát větší. Dříve nás sužoval sám jediný, ale nyní si přivedl tři nestvůry. Aby se člověk bál vyjít na zahradu, že ho dravci roztrhají – ale s ním si hrají jako koťata!“

Otec ani slova nepromluvil, neboť se bál své ženy. Tu se dala žena do křiku a zvolala:

„Vidím, že je ti tvůj nezdárný a ničemný syn milejší než já. Ale dobře – vol si jednoho, buď mne, nebo jeho. Lehni si do postele a dělej se nemocným. Když mě neuposlechneš a v posteli nebudeš ležet, poznám, že jsi můj nepřítel.“

Otec sice těžce vzdychal, ale neměl dosti odvahy, aby ženě vzdoroval, a tak udělal, co si ona přála.

Tu ona zavolala syna a pravila: „Podívej se na svého otce, jak zase upadl do těžké nemoci! Tentokrát je nemoc desetkrát těžší, než byla předešlá. Vidíš, že už mu smrt v hlavách stojí a na něho prstem kývá? Jenom jediný lék bych věděla. Poslyš, povím ti o něm. Týden cesty odtud na západní straně je veliký les a v něm uprostřed je vysoký zámek s krásnou zahradou. A v té zahradě je vzácná jabloň, která má jablka zázračné síly. Kdo je zkusí, uzdraví se rázem, i kdyby byl na smrt nemocen, jenom když jiskřička života je ještě v jeho těle.“

Přitom si v duchu říkala: „Do pěkné zábavy půjdeš a já se tě lehko zbavím!“

Syn pravil: „Nemohu snést, když je můj otec tak těžce nemocen. Dobře, na cestu se vydám a zázračná jablka z krásné zahrady přinesu.“

Zavolal na lvy a vyšli na západní stranu.

Přešli dědiny a města a každý se divil, že lvi jdou za ním jako nevinní psíčci.

Za týden došli skutečně do lesa a tam uprostřed našli vysoký hrad i krásnou zahradu.

Ale to zlá macecha neřekla, že v zahradě přebývají tři nesmírní obři, kteří střeží zázračné jabloně, a že dosud nikdo živý neodešel ze zahrady.

Zahrada byla zavřena a pevná vrata byla železem pobita.

Mládenec se opřel do vrat, ale bylo to k smíchu – vraty ani nepohnul.

Tu se dali do práce nejdříve mladí lvíčci, opírali se, opírali a vrata se trochu hýbala, a potom přiskočila lvice, která tak silně udeřila na vrata, že jimi zatřásla, a vrata praskla, jako kdyby byla z perníku.

Teď už nebylo těžko dostat se do zahrady. A zahrada skutečně byla velmi krásná, že radost bylo podívat se na stromy a na květiny. Také divotvornou jabloň našli, stála zrovna uprostřed zahrady, a na ní rostla jablka, která se leskla ve slunci.

Mládenec utrhl jedno jablko, ale vtom se ozval strašlivý hřmot, jako by skály pukaly a země se otvírala: „Počkej, zloději, který kradeš zázračná jablka! Do zahrady ses dostal, ale odtud živ nevyjdeš!“

Před mládencem stál obr, třikrát větší, než jak bývají lidé, silný jak strom, černý a zarostlý po celém těle. Měl v ruce kyj a oči mu svítily jako plameny.

Dobře ještě, že si mládenec zase vzpomněl na svůj podivný červený šáteček. Dřív než mohl obr kyjem nad hlavou zatočit, už měl šáteček na hlavě. A byla to podívaná, co se v okamžení stalo: obr ležel na zemi, sláb jako roční dítě, třásl se na celém těle a kyj mu z ruky vypadl. Ani se zdvihnout z trávy nemohl.

Ale jeho křik a volání slyšeli dva jeho bratři, kteří byli ještě silnější než on. Vyběhli z hradu, strašně zakřičeli, kyjem nad hlavou zatočili a už se hnali na mládence.

Byli to hrozní obři, že z nich strach šel, ošklivi a černí. Což – s jedním byl mládenec brzy hotov, to mu zase pomohl červený šáteček, ale zatímco první ležel v trávě, hnal se už druhý na něho.

Tenkrát by se mu zle dařilo a jistě by nikdy živ nevyšel z čarovné zahrady, kdyby mu nebyli lvi na pomoc přiskočili. Lvíčci skočili z obou stran a lvice pomáhala – sotva bys do deseti napočítal, byl hrozný obr na kusy roztrhán.

Lvi se nyní k mládenci lichotili a ruce mu lízali.

„Vy jste opravdu znamenití a silní pomocníci,“ zvolal mládenec a hladil lvy po hlavách, „s vámi se už mohu odvážit do velkého nebezpečenství. Pomohli jste mi v horké hodince a já vám za to z upřímného srdce děkuji. Ale nyní se půjdeme podívat do hradu – věru, líbil by se mi ten obří hrad.“

Vešli do síní a procházeli jimi a mládenci se velmi v hradě líbilo. Odpočinuli si a našli i dost jídla, a tak jim bylo v hradě opravdu veselo.

Ale tu najednou uslyšeli z jedné světnice pláč a naříkání. Šli za tím hlasem a našli světnici, která byla uzavřena. Ale to bylo přece hračkou pro silné lvy, že rozbili i nejsilnější dveře a dostali se i do té světnice.

Ve světnici byla překrásná princezna, ale v té chvíli velmi pobledlá a slzy jí tekly po tváři. Když uviděla mládence, hned k němu přiskočila, sepjala ruce a v pláči prosila: „Ať jsi kdo jsi, zachraň mne a zůstanu ti dlužnicí až do smrti nejdelší. – Kdo dovede dveře rozbít, dovede mi i pomoci!“

Mládenci se tato princezna na první pohled zalíbila a srdce se mu až svíralo, když ji uviděl tak uplakanou. Zasmál se a pravil: „Myslím, že s hroznými obry bude nyní snadná práce. Dva leží v trávě a jsou slabí jak jednoroční dítě, a třetího, nejhroznějšího, roztrhali na kousky tihle moji nebezpeční a věrní pomocníci. Ale řekni mi, krásná princezno, kdo jsi a jak ses dostala do tohoto obřího hradu?“

Tu mu princezna vypravovala, že je dcera mocného krále v daleké zemi. Jednou si vyšla se svým průvodem do lesa, ale zbloudila a své průvodce ztratila. Najednou byla přepadena třemi obry, kteří ji nesli jako hračku: nesli ji přes mnohé země a hluboké lesy, až nakonec ji uvěznili v tomto hradě.

Princezna srdečně mládenci děkovala, že ji vysvobodil z vězení, a těšila se, že se zase k otci navrátí.

„Ale sama nepůjdu,“ řekla mládenci, „ty musíš jít se mnou, můj vysvoboditeli, i k mému otci.“

„Ovšemže půjdu – a rád,“ odpověděl mládenec. „Ale dříve si zajdu ke svým rodičům a pozvu je sem na tento hrad. Počkej tedy zatím do té doby, dokud se nevrátím. Obry pořádně ještě spoutám a hodím je do nejhlubšího sklepa, aby se jim někdy nezachtělo tropit nezbedné kousky. A z opatrnosti nechám ti své tři kamarády – ti tě budou opatrovat – aby se ti nic zlého nepřihodilo.“

Byli tedy oba obři v hlubokém sklepení, chléb a vodu měli u hlav a řetězy na nohou. A lvice se dvěma lvíčaty seděla poslušně u princezny a vypadalo to nejinak, jako když si děvčátko se třemi kočkami hraje.

Tak se mládenec o princeznu postaral, aby jí nikdo ublížit nemohl, ale – chudák – sám o sebe se postarat nemohl.

Vracel se vesele domů a vypravoval otci i maceše, jaké měl příhody, jak obra zahubil, dva spoutal i uvěznil a jak princeznu zachránil.

Když to macecha uslyšela, vztekem se začervenala. Jak by se nehněvala, když oni tři obři byli vlastně její vlastní bratři! Jenom proto poslala svého nevlastního syna do hlubokého lesa a do obřího zámku, aby tři hrozní obři ho zahubili a tak ji navždycky od něho vysvobodili.

Ale nedala na sobě nic znát, přemohla se, ba dokonce se i příjemně usmívala. A když syn řekl, že nyní se půjde podívat na obří hrad, který jim daruje, poněvadž půjde s princeznou do jejího království, řekla se zrádným smíchem:

„Jak jsi hodný, synáčku, že se o nás staráš! – To se rozumí, že rádi půjdeme s tebou. Nejlíp bude, když se já vypravím s tebou nejdřív, všecko v hradě uspořádám a potom se vrátím i pro otce!“

Ta rada se mládenci líbila, neboť ho ani ve snu nenapadlo, že se mu macecha chce zradou odplatit za jeho dobrotu a upřímnost.

Druhého dne se vypravil s macechou na cestu. Macecha byla k němu samá laskavost a pořád se usmívala. Když přišli do černého lesa, dříve ještě, než bylo vidět obří hrad, najednou se přestala macecha smát a vykřikla:

„Dlouho jsi mě sužoval, dlouho jsem se tebe musela bát! Mého bratra jsi zničil a druhé dva ve sklepení vězníš! Ale nyní udeřila i tobě hodina odplaty!“

Povalila ho na zem, a než se nadál, šlehla ho prutem přes oči. Ráz, dva – blesk a blesk – a v tom okamžiku se udělala černá tma mládenci před očima: poznal, že oslepl a nic nevidí.

„Zde si pěkně poležíš, dokud tě šelmy neroztrhají,“ zasmála se macecha strašlivým hlasem. „Slepý jsi a nikoho zde není, aby ti cestu ukázal na boží světlo.“

Zanechala ho v trávě, oslepeného a nešťastného, a pospíchala k obřímu hradu.

Věčná škoda, že mládenec v té chvíli nemohl vytáhnout červený šáteček! Když si na něj vzpomněl, byla už macecha daleko v lese.

Doběhla k hradu, vykročila dovnitř, vkročila do komnaty a křičela na princeznu:

„Hybaj z hradu, cizí poběhlice, utíkej do lesa, kde leží v trávě tvůj vysvoboditel! Můžeš ho zachránit zase ty, umíš-li slepým vracet zrak!“

Lvice zlostně zavrčela, zavrčela i lvíčata, ale než se mohla vrhnout na macechu, ta už proutkem šlehla a všichni tři lvi byli rázem slepí. Strašně řvala lvice, řvala i lvíčata, ale macecha je shodila do hlubokého sklepa, který měl železné dveře.

„Zde pěkně shnijete, dravečkové,“ smála se, „strašní, slepí lvíčci!“

Otevřela ještě dvěma obřím bratrům a potom pevně zavřela hrad. Princezna se octla sama v lese. Blížila se noc, v lese byla tma víc a více, šelmy z černých houštin se ozývaly a princezna se třásla na celém těle. Dala se do usedavého pláče a hlasitě naříkala.

Tu najednou uslyšela za sebou rychlé skoky a hrozný řev. Polekaně uskočila, ale věru bát se nemusela: byla to lvice a lvíčata, oslepla ovšem, ale zdravá a silná.

Podařilo se jim rozbít dveře, přelomit mříže, rozdrtit těsná okna, vyskočit z hradeb do příkopu. To byl přece lehký kousek pro silné lvy, i když byli slepí. Na štěstí se macecha zabývala svými obřími bratry, ošetřovala je a ovazovala, takže neměla na mysli starat se o uvězněné osleplé lvy. Potom pobíhali lesem a na štěstí uslyšeli princeznino naříkání a pláč a tak ji šťastně našli.

Vesele lízali princezně ruku a lehli si jí k nohám, aby ji takto v noci ochraňovali.

Ráno, když se rozednívalo, pravila princezna lvům:

„Nyní já vás povedu a snad se nám podaří najít mého osvoboditele!“

K poledni přišli k malému prameni v lese. Jak jej lvice ucítila, radostně zařvala a už k němu poskočila. Lehla si k němu, hlavu do vody položila, dvakrát, třikrát hlavou zatřásla – a už zase se dívala na princeznu jasnýma očima. Už zase viděla, jak si oči vykoupala v zázračném prameni. Potom udělala totéž lvíčata a byla to radost, že zase nabyla zraku! Rozpustile pobíhala lesem a už je princezna nemusela vodit!

Druhého dne, když se lvi rozběhli lesem na všecky strany, našli oslepléhо mládence. Dali se do mocného řevu, že princezna hned poznala, co se jim přihodilo. Rychle běžela na to místo, a když viděla ubohého mládence v trávě, plakala nad ním, až slzy padaly na jeho tvář.

Ale hned si vzpomněla, jak lvi nabyli zraku. Vzala mládence za ruku, mluvila mu nejpěknější a nejlahodnější slova a vedla ho hlubokým lesem až k onomu prameni.

A byl to opravdu pramen zázračný: třikrát si umyl v něm mládenec oči a zase viděl. To už nebědoval, ale vesele vykřikl, že vidí princeznu i lvy, kteří kolem něho pobíhali.

„A co teď?“ ptal se princezny.

„Ale to je přece lehká věc,“ zasmála se princezna, „poputujeme k mému otci.“

Tak šli lesem, až přišli na světlo, do dědin a měst, lvi pořád u nich, a lidé se divili, že jsou dravci tak krotcí a hraví jako domácí koťata. Lidé cestu poutníkům ukazovali, nocleh dali i jídlo – a to se pěkně, s chutí putovalo!

A což teprve, až přišli k hlavnímu městu!

Vrátný v bráně samou radostí, že vidí princeznu, jenom poplašeně koktal a potom utíkal horempádem, div si hlavu nesrazil, jen aby tu novinu panu králi oznámil. A lidé vybíhali z ulic, princeznu pozdravovali, zvony zvonily a prapory vlály – a z královského zámku pospíchal pan král i paní králová, aby vítali dcerku, jejího osvoboditele i lvy, kteří také patřili k té slávě.

To se rozumí, že byla slavná svatba, neboť pohádky se končí vždycky svatbami.

Ale vlastně to není ještě konec, neboť proti obřímu hradu se vypravilo velké vojsko a to obklíčilo macechu i dva obry.

Vzdát se nechtěli, a tak byl hrad zapálen na čtyřech stranách.

Našel jsem zapsáno v jedné staré knize, prastaré knize, kterou měla prababička v malované truhle, že ten hrad hořel čtrnáct dní a čtrnáct nocí a že z hradu nic nezůstalo a také z macechy a obrů zbyl leda prášek.

Tomu se musí věřit, neboť tak to bylo psáno v staré, prastaré knize.

Tři psi pomocníci

Byla jedna chudá vdova, už stará a neduživá, která měla jediného syna. Celým jejím majetkem byla rozbitá chalupa u lesa a tři vepříci. Ty vyháněl syn každého dne na pastvu. Na pastvě se hochovi velice líbilo, třebaže to bylo na pasece v lese a nikoho tam po celý den neviděl. Ale udělal si píšťalku, sedl na strom, pískal a tak mu čas ubíhal. A večer zase hnal své stádo do chalupy zpátky.

Jednoho dne zase tak seděl a pískal. Musím vám říci, že se naučil pískat velice krásně. A tu jde lesem starý a silný muž, celý rezavý a s ohromnými vousy. Vedl psa, velkého a krásného. Když ho hoch uviděl, pomyslil si: Jak by to bylo krásné, kdybych měl zde v lese takového psa! Nikoho bych se nemusel bát a bylo by to, jako by se mnou v lese byl kamarád.

Stařec se zastavil, jako by myšlenky chlapcovy uhádl. Chvíli poslouchal, jak hoch na píšťalku hraje, a potom pravil: „Líbí se ti ten pes?“

„Líbí.“

„A chtěl bys mít takového?“

„Ó, s jakou radostí!“

„Prodám ti tedy psa!“

„Ale já nemám peníze, ani maminka nemá, nic nám nepatří, jenom chalupa u lesa.“

„Ale máš vepříky. Vyměňme si: dám ti psa a ty mi dáš vepříka.“

Hoch se chvíli rozmýšlel. Vepříka mu bylo líto dát, ale pes byl tak veliký a statný. Když se na něho podíval, plácli si se starcem, že vepříka vymění. Stařec mu dal psa a pravil:

„Neudělal jsi špatný obchod a nebudeš litovat. Neboť ten pes není jen tak obyčejný pes. Má jméno ‚Chyť!‘ a chytí všecko, co mu poručíš.“

Večer hnal chlapec dva vepříky a psa domů. Ale matka, když viděla, co provedl, tuze se rozhněvala a dala se do náramného křiku. Vyčítala chlapci, že jí udělal velkou škodu, a dokonce chytila kus dřeva a důkladně mu vyprášila hřbet. Smutně se ten večer spalo pasáčkovi, ale přece hodil ze své večeře kus chleba pod postel, kde si lehl vyměněný pes.

Druhého dne hnal zase na pastvu, a když zapískal na píšťalku, pes vyskočil a dal se do takového veselého tance, že se bylo radost dívat na jeho dovednost. A tu zase přišel onen rezavý a vousatý stařec a zase měl s sebou psa, ale ještě většího a urostlejšího. Chlapec si pomyslil: To by bylo veselé, kdybych měl dva psy! Tancovali by spolu a byla by to krásná podívaná!

Stařec se zastavil a zase mu nabídl psa k výměně. Teď se už pasáček důkladně zarazil, ale pes byl takový pěkný a silný, jakého ještě nikdy neviděl, a tak nakonec plácl starci do ruky, odevzdal mu vepříka a přijal od něho psa. A stařec pravil:

„Prodávám ti znamenitého psa. Není takového psa druhého na světě. Jmenuje se ‚Rvi!‘, a když na něho tak křikneš, rozerve a roztrhá všecko, co mu poručíš!“

Ale doma bylo boží dopuštění, když stará matka viděla, co si syn domů přivádí. Nadávala mu hůř než včera, ztloukla ho do krvava a na večeři mu dala krajíček velmi tenký. Ale pasáček i z něho ulomil kus sousta a hodil oběma psům pod postel.

Třetího dne byl na pastvě s oběma psy a ti poskakovali k jeho hře, až se rozveselil a na matčin hněv zapomněl. A zase přišel stařec a měl psa štíhlého a hbitého, velmi pěkného, a ten pořád uši nastavoval, jako by pozorně poslouchal.

Ten pes se pasáčkovi okamžitě zalíbil. Kdybych ho mohl mít! napadlo mu v duchu. To by se to v lese vesele pobývalo!

„Chtěl bys i toho třetího psa?“ ptal se stařec.

„Chtěl, ale maminka by se hněvala,“ odpověděl pasáček.

„Jen vyměň, neprohloupíš!“ radil stařec, a tak hoch dal posledního vepříka a přijal psa.

„Jen si nemysli, že jsem ti prodal špatně,“ pravil stařec na odchodu. „Takový pes stojí za velké peníze. Jmenuje se ‚Slyš!‘ a má tak jemný sluch, že slyší všecko na několik mil. Nic mu neujde, i kdyby se kdo skrýval sebelíp. Slyší dokonce, i jak tráva roste, i jak stromy kvetou.“

Takový pes byl opravdu znamenitá věc a kdož ví, je-li ještě druhý takový pes na světě. Ale stará matka dala se do hrozného pláče, když místo vepříků viděla jenom tři psy, a vyhnala syna z chalupy. A už byla tmavá noc a les byl černý.

Smutně stál pasáček u lesa, ale tři psi vesele kolem něho pobíhali a poštěkávali. ‚Slyš!‘ stříhal ušima a už se pustil do lesa, ‚Chyť!‘ a ‚Rvi!‘ dali se za ním a byl to veselý lov, neboť za malou chvíli byli tu psi s bohatou kořistí, přinesli několik zajíců, bažanty, jelena, ba i divokého kance. Když to stará matka uviděla, co všecko psi nalovili za krátkou chvíli, přestala se hněvat, neboť viděla, že psi jí vepříky mnohokrát vynahradí. A tak zase ulehl pasáček do postele a pod ní spali tři psi: ‚Chyť!‘, ‚Rvi!‘ a ‚Slyš!‘

Každého dne vycházel pasáček se psy na lov a zakrátko měli v chalupě takové zásoby, že už ani místa jim nezbývalo. Vypravil se proto pasáček do města na trh, aby trochu zásob odprodal, a všichni tři psi ho doprovázeli.

Podařilo se mu šťastně všecko brzy a dobře prodat, a tak se zastavil v krčmě. Pojedl, také psům poručil trochu jídla a potom zapískal na píšťalku a psi se před krčmou dali do takového cvičeného tance, že se hned lidé sbíhali ze všech stran. Nikdo ještě neviděl, aby psi uměli tak pěkně tančit, aby se tak prohýbali a skákali jako zkušení tanečníci, a všichni se psům divili a chválili je. Krčmář, když to viděl, ani groše nevzal od pasáčka za jídlo. Ba, našel se jakýsi boháč, který chtěl od hocha všechny tři psy koupit, ale pasáček pravil, že jich ani za poklady celého světa neprodá, že jsou to jeho dobří kamarádi.

Když byla podívaná u konce, pravil krčmář:

„Škoda že ty tvoje psy nevidí náš pan král. I ten by se jistě zasmál a potěšil ve svém neštěstí."

„Pan král? A nešťasten?" divil se pasáček, neboť mu ani na mysl nepřipadlo, že by také král mohl být nešťasten.

„Ó ano, je nešťasten. A tuze moc nešťasten. Ale ty jsi byl stále v lesích a neslyšel jsi, jaká hrozná ztráta ho potkala."

A tu pasáček velmi žebronil, aby mu krčmář pověděl o neštěstí pana krále, a tak se dal krčmář pohnout a vypravoval mu, co se přihodilo v královském hradě:

„Náš pan král je velmi dobrý a velmi spravedlivý. Nikomu neublíží, každému pomůže, každého vyslyší. Ale málo se zasmál od té doby, co mu umřela paní králová – však je tomu už hezkých pár let. Zůstaly mu tři princezny, krásné, že si nemůžeš ani nic krásnějšího představit, mnohem krásnější, než jsou obrazy andělů v kostele. Ale když se ty princezny narodily, přišla vždycky k jejich kolébce stará babička. To byla sudička, co každému osud prorokuje. A ta sudička pokaždé princeznám prorokovala, že nesmějí vyjít až do dvacátého roku pod boží oblohu, sic jim hrozí velké nebezpečí. Král dal proto vystavět krásnou věž, dal tam princeznám zařídit skvostné komnaty, samé zlato a drahé látky, poslal jim tam komorné a hudebníky a kejklíře, aby je pořád obveselovali a tak aby se princeznám ve věži nezastesklo. Tak žily všechny tři princezny ve věži a nikdy z ní nevyšly, až do té doby, kdy vypukla ta strašná vojna přede dvěma roky. Pan král musel jít s vojskem do pole a tuze se staral o princezny, aby se jim nestalo nějaké neštěstí. Strážcům a komorným bedlivě přikázal, aby dali na princezny co nejlepší pozor, a pod přísnými tresty jim kladl na srdce, aby ani na krok princezny z věže nepouštěli. Odešel, bojoval a slavně zvítězil, ale zatím se jednoho dne princeznám ve věži velmi zastesklo a žalostivě naříkaly, že se nemohou ani hnout a vesele se po trávníku proběhnout. Prý i poslední a nejubožejší žebráček se těší z božího sluníčka pod jasnou oblohou a ve věži že sedí jenom zločinci, kteří mnoho hrozných zločinů napáchali. A tuze a s usedavým pláčem prosily princezny, aby je strážcové pustili jenom aspoň na čtvrt hodinky do zahrady, že se proskočí, zatančí a květin natrhají. Nakonec se dali hlídači uprosit a mysleli si, že to nikdo

nepozná a že za čtvrt hodiny se nemůže princeznám nic stát, budou-li na stráži. A tak otevřeli princeznám vrátka, princezny vyskočily do zahrady, mezi květiny vyběhly, ale v tom okamžiku se nad nimi sneslo strašlivé a černé mračno. Z toho mračna vyskočili tři hrozní obři, ti, co v hlubinách země přebývají, a vyskočili a každý z nich po jedné princezně chňapl, a než se strážcové vzpamatovali, už se mračno ztratilo a obři se ztratili a princezny se ztratily. To každý uvěří, jaké z toho bylo naříkání a kvílení. Všichni strážcové utekli do světa, komorné za nimi, neboť se kdekdo bál královského hněvu. A když se pan král z vojny vrátil a uslyšel, co se jeho dcerám stalo, jenom rukama lomil a vlasy si trhal a princezny pořád volal. Na všecky strany poslal nejmoudřejší lidi hledat, ale všichni se vrátili s nepořízenou, a tak dal král vyhlásit, že kdo princezny najde a z moci podzemních obrů vysvobodí, že dostane jednu za manželku a pokladů z královských pokladnic tolik, kolik si vybere a unese. To se rozumí, že se našlo mnoho lidí, kteří dostali zálusk na poklady a princeznu, urození páni, královští synové z cizích zemí, vojáci, mudrci, ale všecko darmo. Každý z nich se vrátil s nepořízenou, a tak pan král smutně na hradbách sedí, vzdychá a princezny vyhlídá.“

„Půjdu tedy aspoň pana krále potěšit,“ pravil pasáček, „však moji psi mu předvedou pěknou podívanou.“ A skutečně se vypravil druhého dne a šel pořád, psy po boku, až přišel ke královskému hradu. Král seděl na hradbách, díval se do dálky, byl smutný a přepadlý; jen pořád vzdychal a hlavu si o dlaň podpíral. Pasáček se zastavil, vytáhl píšťalku, zapískal veselou písničku a psi se dali do veselého tance, až se sběhli dvořané a generálové a ministři a sám král se trochu pousmál. Když pasáček skončil, poděkoval mu král za takový pěkný kousek a ptal se ho, co žádá za své umění.

„Nic nežádám,“ pravil pasáček, „jen prosím za dovolení, abych směl vyhledat princezny a také jim připravit takovou kratochvíli.“

„Ach, milý hochu,“ pravil smutně král, „kdyby to jenom možné bylo! Ale co už se před tebou vypravilo statných a moudrých lidí – a všichni se vrátili s hanbou a nepořízenou!“

„Ale já bych přece rád své štěstí zkusil,“ naléhal pasáček.

„Nuže, nemohu tě zdržovat,“ pravil mu nakonec král, „podaří-li se ti, oč usiluješ, chci ti ve slově stát, neboť i pro tebe platí odměna jako pro každého jiného a stejně i má vděčnost královská!“

Tak se tedy vypravil pasáček hledat tři dcery královské, všecky tři psy po boku, a ti vesele běželi, radostně poštěkávali, hojnost potravy mu ulovili. Bylo to veselé cestování, neboť procházeli dědinami a hned zase městy a horami, viděli všelijaké krajiny a potkávali nejrozmanitější lidi, ale po princeznách pořád ani slechu, ani dechu.

Tu jednou, když tak šli v horách, ‚Slyš!‘ zaštěkal a dal se do prudkého běhu a pořád hlavu obracel, jako by ostatní vybízel, aby šli rychle za ním. Drali se tedy houštinami, přelézali skaliska, šplhali po starých pařezech, až nakonec přišli k velikému otvoru do hory, a ten byl zavalen tak velikým balvanem, že pasáček jím nemohl ani pohnout.

Ale už tu byli ostatní psi, ‚Chyť!‘ a ‚Rvi!‘, do zubů balvan chytili, opřeli se, tlačili, a hle, balvan zapraskal a za nevelkou chvíli byl už ve skále otvor volný, takže všichni čtyři mohli pohodlně do hory vejít. Šli dlouho temnými chodbami, až konečně přišli do prostranné a jasné komnaty, kde byly stěny vykládány vzácnými drahokamy a kde ze stropu viselo plno blýskavých svítilen. V sále seděla krásná princezna u zlatého kolovratu a předla zlaté nitě.

Podivila se princezna, když uslyšela praskot a kroky a když uviděla tři psy a po dlouhé době zase člověka! Vyskočila od kolovratu, nechala nitě a hned se pasáčka vyptávala, kdo je a odkud přichází. Pasáček vypravoval, princezna poslouchala a tři psi si lehli na zem k jejím nohám.

Ale najednou princezna vyskočila a uděšeně zvolala: „Utíkejte z hory, co vám nohy stačí! Cítím, že už obr přichází! Už zdaleka se pod ním země zachvívá. Běda vám, zastihne-li vás zde ve svém podzemním paláci! Nikdo z vás potom nevyjde živ na světlo sluneční!“

Ale pasáček se jenom zasmál a pravil, že si počká na příchod obra a že by ho velice rád poznal. A psi k tomu vesele zaštěkali.

Ale vtom už se s hrozným křikem a hlomozem valil obr do hory, veliký a strašný na pohled, a úžasně se hněval, když našel odvalený balvan a volný přístup do hory.

„Kdo se opovážil vniknout do mého království?“ řval už zdaleka a oči mu svítily.

„Já!“ zavolal pasáček a zmužile se postavil čelem k obrovi.

„Ty? Chacha, ubožáku!“ smál se obr, až se podzemní komnaty třásly.

„Ano, já! A princeznu odvedu s sebou a s tebou se vypořádám!“

„Oho, oho, jenom ne tak zhurta!“ smál se pořád obr. „To já s tebou dříve zkrátka zatočím!“

Ale dříve než se mohl vrhnout na pasáčka, zaštěkal ‚Slyš!‘ a ‚Chyť!‘ a ‚Rvi!‘ se vrhli na obra, kousali ho, doráželi na něho a roztrhali ho na tisíc kousků.

Když viděla princezna, že ze strašného obra zbývají na zemi jenom rozmetané kousky a že se ho už nemusí bát, objala pasáčka a vroucně mu za vysvobození děkovala. V hoře se potom dlouho nezdržovali, odvázali obrova koně, nabrali si ještě

pokladů, naložili na koně a zanedlouho byli už zase na povrchu zemském, aby se vydali na další cestu.

Putovali potom zase dlouho, velice dlouho. Až jednou ‚Slyš!‘ zastříhal ušima a už se psi hnali kupředu, a když je pasáček s princeznou dohonili, psi už doráželi na skalní vrata, která vedla do podzemní říše. Zakrátko byla cesta do vnitra hory volná a pasáček s princeznou a se psy hnali se dovnitř, ale koně s poklady uvázali u stromu před horou.

V prostranné komnatě v hoře našli druhou princeznu, která vyšívala zlatem na bílém plátně. Když uslyšela kroky, vyskočila, hned sestru objala a s radostným pláčem ji vítala, ale okamžitě ji prosila, aby jenom zmizeli oba dva co nejdříve, že strašlivý podzemní obr už přijíždí, že už slyší zvonění kopyt jeho koně.

Ovšem pasáček neuposlechl, ale na obra si počkal, a když se obr se strašlivým hřmotem a velikým nadáváním do komnaty dostal, pustil na něho psy, a ať se obr jak chtěl bránil, přece si proti silným psům rady nevěděl, a tak i jeho tělo leželo roztrháno na tisíc kousků na podlaze podzemní komnaty.

Osvobozená princezna srdečně pasáčkovi poděkovala a zase se objímala se sestrou, potom se všichni vypravili, nabrali pokladů a na koně je naložili.

Po dlouhé době přišli na místo, kde chytrý ‚Slyš!‘ objevil skrýši obrovu. A když psi odvalili balvan a všichni vnikli do hory, našli princeznu, z těch sester nejmladší a nejkrásnější. Ta seděla v nádherné komnatě, tkala překrásný koberec a žalostně přitom plakala.

Varovala je, aby utekli, že obr je nade vše pomyšlení ukrutný a silný, ale pasáček se smál, že si ví rady i se třetím obrem, když se dvou předešlých nelekl.

Ale třetí obr byl chytřejší než jeho bratři. Dověděl se, jak zahynuli, a tušil, co na něho čeká. Proto když viděl vchod do jeskyně otevřený, hned věděl, že jeho hodinka udeřila. Silou asi hodně nespravím, když ani moji bratři nic nepořídili, říkal si. Ale kde nestačí síla, pomůže lest. A proto vešel do hory a do komnaty velmi laskavě, smál se a pasáčka vítal. A sestrám své ženy jen stále říkal, aby se nebály, že jim neublíží. A ihned poručil princezně, aby nechala koberce a připravila na uvítanou jídlo. Že jsou hosté jistě unaveni a hladovi. Tak povídal a jenom se díval na psy, kteří si lehli k pasáčkovi a nepokojně vrčeli.

Jídlo bylo dobré, ale slané a všichni dostali žízeň.

„Mohu vám posloužit nejlepším vínem, jaké jste ještě nikdy v životě nepili,“ pravil obr. „Nedaleko odtud vytéká pramen nejlepšího vína. Jenom škoda, že nemáme nikoho, koho bych pro víno poslal!“

„Ale to by byla nejmenší věc," pravil pasáček, kterého oklamala dobrotivost obrova. „Moji psi jsou cvičení, že i vody donesou. Holá, ‚Chyť!', utíkej pro vodu!"

Avšak pes nechtěl, kňučel a jenom se pasáčkovi k nohám kladl. Ten se rozhněval, že ho pes neposlouchá, a vyhodil ho z komnaty. Ale čas plynul, minuta za minutou, a pes se nevracel. Proto poslal pasáček druhého psa, aby šel prvnímu naproti.

Když ani ‚Rvi!' dlouho nepřicházel, smál se obr trochu posměšně:

„Přece jenom se zdá, že ti tvoji psi nejsou tak na slovo poslušní a nadobro cvičení!"

Pasáček se zastyděl a poslal posledního psa, aby přivedl ostatní. Ale ‚Slyš!' se bránil, držel se jeho nohou a žalostně vrčel. Násilím ho museli vyhodit.

Ale sotva byli všichni tři psi daleko od podzemní komnaty, napřímil se obr, strhl se zdi veliký meč a už se neusmíval, ale hrozně vzkřikl: „Nyní je veta po tobě! Pomstím se i za své nešťastné bratry!"

Princezny hrůzou a lítostí pronikavě plakaly, ale pasáček klidně pravil:

„Dobrá! Mám-li umřít, umřu jen jedenkrát. Na věky na světě nebudu. Ale mám-li zde v hoře dokonat, žádám za dovolení, abych naposled směl na píšťalku zahrát!"

„To je směšné přání," hučel obr, „ale ať je po tvém! Jenom ať ta písnička dlouho netrvá!"

Pasáček vytáhl z kapsy píšťalku a zahrál tak smutně, že se princeznám řinuly slzy lítostí.

Ale jeho písničku uslyšel u studánky i ‚Slyš!'. Všichni tři psi jako by byli u pramene přičarováni, ale v tom okamžiku prudce vyrazili, letem utíkali a vrazili do komnaty, právě když obr napřahoval na pasáčka meč.

Neměli ovšem s obrem slitování. ‚Chyť!' na něho skočil, ‚Rvi!' se do něho pustil a za chvíli leželo na podlaze obrovo tělo na tisíc kousků roztrhané.

To bylo nyní radosti a veselí a smíchu! Princezny tančily ze samého štěstí, pasáčkovi děkovaly, psy hladily a každá darovala pasáčkovi po zlatém prstenu. Nejvíce mu děkovala princezna nejmladší, ta nejkrásnější, a ta se také pasáčkovi nejvíce líbila.

Jeli vesele zpáteční cestou, na koních měli drahocenný náklad. Psi před nimi poskakovali a občas se dali do směšného tance, že se princezny smíchem až prohýbaly.

Tu jednoho dne potkali v lese dva otrhané mladíky, hladem vyhublé a rozcuchané. Byli celí špinaví a dávno už nečesaní. Prosili je o kousek chleba a dovolení, aby směli jít s nimi. Prý v lese zabloudili a hladem už takřka umírají. A když dále s nimi pasáček

hovořil, vypravovali své osudy a přiznali se, že jsou synové dvou vznešených šlechticů. Vypravili se do světa hledat tři uloupené princezny, ale ovšem marně. Styděli se za to, že jsou tak rozedraní a zubožení! A bylo to překvapení, když se dověděli, že princezny jsou už osvobozeny a že si je právě pasáček odvádí!

Když v noci všichni usnuli, vytratili se oba otrhánkové a umlouvali se proti pasáčkovi. „Je to přece hanba," pravili si, „aby princeznu dostal mizerný pasák! Pro tu musí přijít někdo s lepší krví a lepšími mravy. A to jsme my a nám každému patří královská nevěsta! Ty si vezmeš nejstarší, já prostřední. Ale co s pasákem? I tomu bez dlouhých řečí odzpíváme!"

Vrátili se k pasáčkovi, vrhli se na něho a škrtili ho tak dlouho, až zůstal ležet bez dechu. Potom vzbudili princezny, hrozili jim smrtí, prozradí-li, co se stalo. A donutili je každému svědčit, že jen oni jsou jejich zachránci. Osedlali koně a rychle ujížděli i s princeznami z temného lesa.

Na tom místě zůstal ležet jenom ubohý pasáček. Ale ani se nehýbal, ležel jako mrtvý. Ale mrtev ještě nebyl. Tři jeho věrní psi zůstali s ním, zahřívali ho, lízali ho. A tak se druhého dne probral z mdloby a na nohy se postavil.

Ale byl chudobný, ubohý, bez pokladů a bez princezen!

Za mnoho dní došel ke královskému hradu. Tam bylo hlučno, plno hostí, kočárů, uniforem, služebníků. Až oči přecházely z té nádhery a uši zaléhaly ze slavnostního hluku.

Pasáček se tázal vrátného, co se děje ve hradě.

„Slaví se slavnost, že se vrátily princezny," odpověděl vrátný.

„Z moci obrů podzemních byly vysvobozeny a jejich vysvoboditelé slaví dnes svatbu s nimi, nejstarší a prostřední princeznu si berou."

„A co nejmladší?" vyptával se dále pasáček.

„Ach, ta jenom pláče, o svatbě a hostině ani slyšet nechce a nikdo nezná příčinu jejího zármutku."

Pasáček prosil vrátného, aby ho ohlásil, že by rád předvedl své cvičené psy a tak přispěl k většímu veselí. Vrátný se dlouho zdráhal, ale nakonec se dal přece uprosit a šel ke králi.

Když pasáček vešel do hlavního sálu, kde se konala svatební hostina, poznaly ho i jeho psy princezny ihned, vyskočily k němu a objímaly ho. Všichni se tomu divili, ženiši vytasili meče a hnali se na pasáčka. A princezny všecko prozradily, že pasáček je jejich pravým osvoboditelem a oba ženiši že jsou podvodní lháři. Ženiši

sice zapírali, ale pasáček ukázal tři prsteny, které měl od princezen. A tak byl konec se zapíráním a podvodem.

Rozhněvaný král chtěl oba ženichy dát na tom místě oběsit, ale pasáček se za ně přimlouval. Byli tedy jenom drábem vymrskáni a s hanbou z hradu vyhnáni.

A nyní teprve nastala veliká hostina! Pasáček byl posazen po bok nejmladší princezny, která přestala plakat a radostně pasáčkovi ruku podala. Ani král nic na to neříkal, že si pasáčka vybrala za ženicha. Vždyť mu to slíbil hned předtím, než se pasáček vypravil hledat princezny. A potom, vždyť byl pasáček hezký a rozumný hoch!

Ale nemyslete si, že se při té hostině na psy zapomnělo. Hodovali stejně jako ostatní hosté. Panečku, ti se poměli! Neboť král měl kuchaře tak znamenitého, že mu denně dával mzdy zlatý dukát. A potom vytáhl pasáček píšťalku, krásně zahrál nejdojímavější písničku a psi přitom poskakovali a tančili, že si všichni mohli ruce utleskat. To vám bylo hezké! Ani se nikomu nechtělo spát. Nu, řekněte: komu by se při takové kráse a nádheře chtělo jít spát?

Medvěd ženichem

Byl v jedné zemi kupec a ten obchodoval s dalekými krajinami. Měl veliké lodi a na nich dovážel zboží z končin zámořských a doma zboží to potom s velikým ziskem prodával. Dařilo se mu dobře, poněvadž to byl člověk přičinlivý a svědomitý, a žádný jiný kupec v zemi nemohl se mu vyrovnat ani co do bohatství, ani co do zkušeností. Však také byly na to jeho dvě starší dcery pyšné! Strojily se od rána do večera, na chudého člověka vlídným okem nepohleděly, vycházely na procházku jen s doprovodem komorných a tvářily se tak, jako by jim patřil nejen krásný otcovský dům, ale celá ulice, ba celé království a celý boží svět. Kdo je viděl, jak zpupně zdvihají hlavu na procházce, každý si řekl: „Pyšné dvě dcery bohatého kupce se ukazují!“ Jejich nejmilejší zábavou bylo, když mohly hovořit o příštím ženichovi. Žádná jiného nechtěly než nesmírně bohatého, mladého a krásného.

Ale my jsme začali vykládat o dvou pyšných kupeckých dcerách, a to není vlastně v pořádku. Neboť bohatý kupec měl ještě jednu dceru, nejmladší, a ta byla pravým opakem svých starších sester. Byla půvabná jak májový den, jemná jako sníh a vlídná jak sluneční úsměv. Tak si to o ní říkali lidé v celém městě. Kdekdo jí přál všeho dobrého, neboť s každým uměla srdečně pohovořit, s bohatým i nuzným, s učeným i prosťáčkem, na trampoty se vyptávala, potěšila a pomohla. Nádherně se nestrojila, šperky se neověšovala, líčidly si nevypomáhala, a přece byla mnohem krásnější než její sestry. Otec měl sice rád všecky dcery, i ty pyšné, ale nejmladší byla přece jeho zvláštním miláčkem, až jí to sestry záviděly.

Jednoho dne se vypravil kupec na dalekou cestu až k moři. Měl totiž na cestách všecky své lodi, které měly přivézt mnoho drahocenného zboží, a lodi nyní očekával. Neboť v nich měl uloženo všecko své bohatství, všecko jmění vynaložil na zakoupení vzácných látek, koření a nerostů v zámořských zemích, a poněvadž to všecko ještě nestačilo, vypůjčil si kromě toho ještě mnoho peněz od svých sousedů. Však až připlují lodi s drahocenným nákladem, vrátí to všecko s velkou odměnou a srdečným poděkováním a bude tak bohat, že ani sám své bohatství nepřehlédne!

Zapřáhl kupec kočár, vraníci už netrpělivě čekali, kočí bičem pošvihoval a kupec se loučil se svými dcerami. Všecky tři mu přály příjemnou cestu a šťastné pořízení a rozradostněný kupec jim pravil na odchodnou: „Z cesty se vrátím a přinesu nesmírné bohatství. Nuže, řekněte, jaký dárek mám přinést pro vás a čím bych vás potěšil nejvíce?“

Nejstarší dcera se líbezně na otce usmála, tváře mu hladila a pravila: „Já bych chtěla, otče, abyste mi přinesl nejkrásnější šaty, jaké lze u moře dostat, zlatem vyšívané a perlami zdobené!“

Prostřední dcera se lichotila k otci ještě více a pravila: „A já bych chtěla náhrdelník z čistých perel a tak dlouhý, abych si jej pětkrát kolem krku mohla otočit!“

Ale nejmladší dcera řekla prostě a tiše: „Já vám přeji, tatíčku, abyste se k nám ve zdraví vrátil. Budete mít jistě velmi mnoho starostí. Když si i při tom na mne vzpomenete, prosím, přineste mi jenom kytici bílých růží!“

„Tak málo si přeješ?“ podivil se kupec. „Nu, nebojte se, dcerky, nezapomenu na vás a pěkné dárky vám přinesu!“

Ale dopadlo to s dárky jinak, než jak si kupec představoval.

Když konečně po dlouhé cestě dorazil do přístavního města, čekala ho hrozná zpráva, že se na moři před několika dny strhla strašná bouře, která rozbila všecky jeho lodi. Jenom několik námořníků se zachránilo z té neslýchané pohromy a dostalo se po velikých útrapách na souš, ale z nákladu se nezachránila ani nejmenší věc. Lodi se potopily i s drahocennými látkami i se vzácným kořením i nevídanými nerosty, všecko, všecičko, nač skládal kupec své naděje, se pohřížilo do hlubin mořských. A kupec, který byl ještě před několika dny nesmírným boháčem, byl nyní chud jako poslední nádeník v zemi. Neboť nejen že v moři pozbyl všeho svého jmění, ale zbývaly mu ještě veliké dluhy a na jejich zaplacení nestačil ani dům, ani nábytek, ani skvosty, které doma zanechal.

Poněvadž nemohl zaplatit ani službu těm několika zbylým námořníkům, kteří se zachránili a jemu tuto hroznou zprávu zvěstovali, musel prodat v přímořském městě i svůj kočár a vraníky. Kočího propustil a se svěšenou hlavou a zkormouceným srdcem dal se pěšky na zpáteční cestu k domovu.

A byla to opravdu smutná cesta zpáteční!

Šel, šel, kam ho nohy nesly, ani si valně nevšímal, jde-li dobře.

Za nějaký čas přišel do hlubokého lesa, a poněvadž na cesty nedbal, zakrátko ztratil cestičku a nevěděl kudy kam. K tomu všemu padla hustá mlha, že na pár kroků nebylo vidět kupředu, pak se rozhučel takový děsný a mrazivý vítr, že se stromy až k zemi ohýbaly a mráz do kostí vnikal. Jako by sobě země a nebe nepřátelství vypověděly!

Zakrátko se kupec unavil a tak tak že umdlené nohy ještě vláčel. Byl by si rád usedl, ale obával se studené vichřice a dravé zvěře, která se mohla vrhnout na něho bezbranného.

Tu si vzpomněl na domov a na dcery, které doma zanechal. V tom okamžení pocítil převelikou lítost.

„Ach, já ubožák,“ zahořekoval, „dárky jsem vám sliboval, šaty a šperky, a nyní jsem nuzný žebrák, který aby vyprošeným chlebem se živil! A snad ani nikdy se nedostanu

z tohoto hrozného lesa a kořistí dravců se stanu! Ani tobě, dceruško nejmladší, nepřinesu kytici bílých růží!“

Vtom najednou se objevilo před ním světýlko, které jako by přicházelo z velké dálky. Kupec se zaradoval, že přec jenom mu není souzeno zahynout v lese, a dal se znova na cestu, ačkoli se už sotva hýbal. Světýlko se kmitalo pořád před ním a za nějaký čas se dostal k prostrannému domu, který byl vystavěn velmi úhledně a pohodlně, s vysokými okny a širokými vraty a mohutnými stromy u cesty.

„Ať je ten osamělý dům majetkem kohokoli,“ myslil si kupec, „nikdo nebude tak tvrdého srdce, aby od vrat odehnal člověka, který únavou takřka umírá!“

Přišel ke vratům, ale když chtěl zaklepat, viděl, že se široká vrata sama od sebe otevřela, a tak se dostal do prostranné chodby, vykládané jasnými tabulkami, a tam bylo tak příjemně, čisto a jasno, že kupec zapomněl na všecky útrapy v lese. Z chodby vedly dveře do několika světnic, a ty byly všecky velmi krásně vyzdobeny; jak by tam přebýval aspoň nějaký mocný šlechtic, ale ať se kupec díval jak díval, nikoho neuviděl ani na chodbách, ani v světnicích.

„To je divné, to je divné!“ kroutil hlavou kupec, ale za chvíli si dodal odvahy a vešel do jedné světnice, která byla zařízena nejpohodlněji. A hle, tam na stole byla už připravena večeře, jako by někdo ji přichystal před několika okamžiky, z polévky se kouřilo a zvěřina voněla a ve sklenici svítilo víno vrchovatě nalité, a vedle mis byly nože a ubrusy. Jen zasednout a dát se do jídla!

Když kupec viděl tolik jídla a víno, pocítil tak strašný hlad, že mu vůbec odolat nemohl. Usedl ke stolu a pravil: „Ať zde bydlí kdokoli, poprosím ho, aby mi popřál místa u svého stolu a nějakého toho sousta. Vždyť hory se s horami nescházejí, ale lidé s lidmi, a snad i já bych mu to někdy oplatit mohl, i já, nyní žebrák bez jmění!“

Čekal, čekal, ale nikdo nepřicházel. Dodal si tedy kupec ducha, talíř k sobě přisunul, do polévky se dal a zvěřiny si potom nakrájel, najedl se, pochutnal si, dobrým vínkem červeným jídlo zapil. Rozjařil se kupec a zrůžověl, ale marně se ke dveřím díval, kdy se konečně objeví neznámý hostitel. Nikdo se neukázal, až už noc nastala a ve světnici světla se sama rozsvítila.

„Ať jsi kdo jsi,“ zavolal kupec hlasitě, „za večeři ti děkuji a o nocleh prosím! Dobrým ti to někdy odplatím, až ke mně osud bude milostivější!“

Pohlédl za sebe a tu už stála postel odestlaná s polštáři a přikrývkami. Ale že bylo ten den zázraků příliš mnoho a kupec velmi unaven, nedivil se ani tomu, odstrojil se, světlo zhasil a ulehl.

A spal na měkkém lůžku a ve snu viděl dům svůj i tři dcery a spal až do rána bílého.

Když se ráno probudil, viděl u své postele stolík s křišťálovým umyvadlem a nejhebčími ručníky; na stole pak bylo připraveno chutné snídaní, jako by je neviditelná ruka v tu chvíli připravila.

Kupec posnídal a vydal se na cestu, před odchodem ve dveřích postál a hlasitě za pohoštění poděkoval.

Když vyšel z vrat, octl se v překrásné zahradě, kde bylo plno vzácného kvítí všech možných barev, že oko nevědělo, kam se dříve podívat, a vzduch byl až těžký samou vůní. Uprostřed zahrady byl veliký záhon bílých růží a ty přerozkošně voněly a vůbec nemohlo být krásněji ani v zahradě rajské.

Divil se kupec v zahradě, neboť včera nic takového nepozoroval, a když se zadíval na záhon bílých růží, připadla mu na mysl nejmladší dcera miláček a její prosba. Řekl sám sobě: „Užil jsem už tolik dobrodiní, byl jsem nasycen a dobrými věcmi obsloužen, že snad pán toho domu nebude mi mít za zlé, když si na památku natrhám kytici bílých růží za dárek pro dcerušku.“

Bílé růže dotrhal, do kytice je svázal, ale sotva poslední poupě urovnal, zatřásla se země a celá zahrada se zatměla, a nastalo velké blýskání a vítr hvízdal, a najednou před polekaným kupcem stál obrovský medvěd, černý a se silnými tlapami a strašnýma očima, dvakrát tak vysoký, jak člověk bývá. Medvěd byl rozlícen a tlapami proti kupci se hnal a takto řval nešťastnému kupci do tváře:

„Ještě málo jsem tě hostil, ještě málo jsem ti všecko pohodlí připravil, že mě okrádáš o věc nejmilejší?“

Kupec klekl na zem a úzkostně prosil medvěda za odpuštění, ale ten se nedal uprosit a řval dále:

„Propadl jsi životem za svůj nevděk a svévoli! Roztrhám tě, člověče ničemný!“

Kupec znovu prosil a plakal a volal, že tu kytici chtěl přinést dárkem dceři, když žádné nemohl přinést památky jiné, neboť jmění jeho je navždycky pochováno v hlubokosti mořské.

A tu medvěd zlostně pravil: „Není ti pomoci a roztrhán být musíš, ledaže by ta, pro kterou jsi bílé růže trhal, dobrovolně sem místo tebe přišla a mne si za manžela vzala. A nyní domů utíkej a do měsíce na tomto místě být musíš buď ty, nebo dcera tvá. Jinak tě vyhledám, i kdyby ses skryl do nejhlubšího sklepení nebo do nejvyšší věže!“

Celou cestou kupec plakal a naříkal, na svůj smutný osud bědoval. Kdykoli na kytici bílých růží pohlédl, vždycky znovu ho slzy polily. Smutný a zbědován blížil se ke svému domu. Dcery ho už vyhlídaly a jak užasly, že nejede v krásném kočáře, ale že

se vrací pěšky a utrápen a že nenese nic, docela nic, jenom kytici bílých růží v ruce. Ale jak žasly ještě víc a do pláče se daly, když kupec vypravoval, že už jim nezbývá nic, že o všecko přišli, že budou muset prodat dům i nábytek a dokonce že na něho smrt čeká.

Zvláště obě starší dcery vysokým hlasem naříkaly a vlasy si trhaly. Ovšem ne proto, že jejich sestra nejmladší má si do měsíce vzít obrovského medvěda, na tom jim nic nezáleželo a pro nejmladší sestru by ani slzičku neuronily, ale že otec je nyní chudobný a ony že se nyní nemohou strojit ani hlavy vysoko vynášet. A pak se obě svorně do nejmladší sestry pustily, dorážely na ni a vyčítaly jí, že jest ona vinna neštěstím, neboť jen ona chtěla za dárek takovou podivnou věc, kytici bílých růží! Když si neštěstí zavinila, ať jen pěkně trpí za to, ať jde za panem medvědem a dá se od něho roztrhat, že se jí bílých růží zachtělo. Tak na ni křičely a uštěpačně se jí vysmívaly, ale ona jen zbledla a pravila: „Dobře, tatíčku, půjdu tedy do lesa a černého medvěda vyhledám. Já sama jsem zavinila, že se na vás medvěd rozhněval."

Otec se sice bránil, že půjde raději on sám, že jest stár a na životě že mu beztoho nezáleží, když je nyní tak nuzný, ale obě starší dcery mu ani domluvit nedaly a pořád na nejmladší pokřikovaly, ať jde, ať jenom jde, že vždycky byla taková podivná a každému se jen líbit chtěla.

Kupec musel nyní prodat vše, co mu zbývalo, dům i nábytek, starší dcery se musely zbavit šperků a nečekalo na ně tedy nic jiného, nežli jít na službu. Naštěstí pro ně se našli dva ženichové, už starší a jinak známí lotři a podvodníci, ale bohatí, a obě kupecké dcery byly by si vzaly i nejohavnější loupežné rytíře, jen aby nemusely bídu třít a se namáhat. Nikdy práci neuvykly, dovedly se jen strojit a okrašlovat, a nyní by měly podlahu drhnout, vařit, nůše nosit, nebo dokonce ve chlévě dobytek poklízet!

Kupce se ujal jeden soused, který si ho vzal do svého obchodu, a když byli všichni zaopatřeni, vypravila se třináctého dne nejmladší dcera, aby šla hledat černého medvěda, svého ženicha.

Sestry její nyní sice bědovaly a ji litovaly, ale byla to všecko jenom přetvářka a faleš. Jen si jdi, říkaly si v duchu, budeš mít manžela ještě horšího a ohyzdnějšího, než máme my! A plakat budeš, až ti oči zčervenají!

Otec ji však na velký kus cesty vyprovázel a potom se rozloučili hlasitým pláčem a objímáním. A sotva od otce odešla a k lesu se přiblížila, zatřepalo se před ní světýlko, jež ji bezpečně vedlo, až se dostala k domu s velikými okny a širokými vraty a nádhernými zahradami.

Vstoupila dovnitř, dostala se do chodeb a do světnic, a tu v jedné, která se zdála nejkrásnější a nejpohodlnější, stůl byl připraven, jako by se to slavila hostina svatební, a na stole ubrusy vzácné byly a drahocenné mísy a talíře i sklenice pro dvě

osoby, a pro dvě osoby byla také křesla ke stolu přistrčena. Všecka omámená a udivena usedla si ke stolu a hned neviditelné ruce jídla nosily a víno nalévaly, a sotvaže z jednoho talíře trochu pojedla, už tu bylo něco nového, a to jídla tak vzácná a chutná, že nikdy takových doma nejídala ani za největší nádhery. Vedle ní také jídla z talířů ubývalo a víno se ztrácelo, jako by někdo neviditelný s ní jedl a vína si připíjel, a najednou se druhá sklenice s vínem zvedla a k její tak prudce přiťukla, až se křehké sklo rozbilo a červené víno se rozlilo po drahocenných ubrusech. Byla to podivná hostina a podivné svatební připíjení, když nevěsta seděla u stolu zarmoucená a ženich byl neviditelný!

Když se setmělo a ve světnici nebylo už vidět ani na krok před sebe, najednou ucítila nevěsta, že vedle ní sedí kdosi obrovský, a poznala, jak se měkká srst tlačí k její ruce. Medvěd! hlavou jí proletěla myšlenka a mráz jí projel tělem. Teď udeřila moje poslední hodina, myslila si a zavřela oči. Ale místo medvědího řvaní uslyšela tichý a srdečný hlas, který jí pravil takto: „Neboj se mne, neublížím ti! Nikdy litovat nemusíš, žes přišla do mého domu! Všecko zde tobě patří, každé tvoje přání se splní v okamžiku! Ale jedné věci nesmíš nikdy porušit! Jsem medvěd a medvědem tak dlouho zůstat musím, až nadejde má chvíle. Nikdy se nesmíš pokusit, aby ses v noci na mne podívala, jak vlastně vypadám. Kdybys mé prosby nedbala, přivedla bys mne do velkého neštěstí a sama na sebe velký trest bys uvalila. Slibuješ?“

Medvěd vzal její ruku do své těžké tlapy a nevěsta mu tichým hlasem slíbila, že na jeho zákaz nezapomene, ale celá se třásla divnou hrůzou. Najednou slyšela, jako by na zem něco těžkého spadlo, jako kůže nebo kožich, a hned potom se jí zdálo, že vedle ní už nesedí medvěd, ale člověk, a ten jí pořád domlouval, jen aby se nebála a jemu ve všem důvěřovala, že v ničem neucítí nedostatek a že se bude mít ještě mnohokrát líp, než se měla za šťastných dnů v domě otcovském.

A opravdu se měla nevěsta v medvědím domě velmi dobře. Žádných starostí mít nemusela, o všecko se staral medvěd; čeho si jen přála, hned to bylo splněno. Po celý den ho neviděla, večer za tmy k ní přicházel v medvědí podobě a potom vždy slyšela, jak z něho kůže padá a on lidsky hovoří. Ale jak vypadá? Je to nestvůra, na kterou nelze bez hrůzy pohledět? Nemá krvavý obličej a jediné oko? Nemá místo vlasů jedovaté hady? Ale ať hádala sebevíc, toho se nedohádala, ať se trudila sebevíc, toho se nedotrudila.

Potom i tomu zvykla a byla vděčná medvědu, že se tak o ni stará. Chystal jí nejchutnější pokrmy, v zahradě vzácné květiny jenom pro ni voněly a večer jí hrála hudba neviditelných hudebníků. Jenom na jednu věc často myslila: co dělají její sestry a co dělá tatíček. Ačkoli sestry jí nic dobrého nepřály, přece ona nikdy na ně ve zlém nemyslila, a zejména na otce vzpomínala, je-li zdráv a spokojen, jak se mu daří a netrpí-li nouzi. A tu mnohokrát plakala, když si vzpomněla na domov, na otce, na sestry.

Jednoho večera zastihl ji medvěd uplakanou a ptal se jí, co ji bolí a rmoutí. Je v jeho domě nešťastna, ukazuje jí málo laskavosti? A tu mu ona za vše srdečně poděkovala, jak je dobrý a starostlivý, a řekla, na co myslí po celé dni. Ale medvěd jí řekl: „Nu dobrá, když se chceš domů podívat, i v tom ti vyhovím."

Druhého dne, když už slunce zapadlo, přišel k ní zase za tmy a pravil: „Přichystej se na cestu, pojedeme. Sedneš mi na můj hřbet a poputujeme po celou noc. Až k městu tě zanesu a celý zítřejší den je tvůj. S otcem se potěš a se sestrami si pohovoř. A jako dar dej jim oběma, po čem kdysi toužily, zlaté šaty a perlový náhrdelník. Ale až večer zase tma padne a první hvězdy se na nebi ukáží, rozluč se se všemi a vrať se. Budu tě čekat a zanesu tě zpáteční cestou, jak jsem tě přinesl. Kdyby ses včas nevrátila, nikdy bys na své neštěstí nenašla cestu lesem k mému domu."

Radostně vsedla na medvědí hřbet a medvěd klusal lesem a tmou. Dříve ještě, než boží slunko vyšlo, byl s ní už u města a tam se s ní rozloučil. A to bylo divení a křiku, když se časně ráno objevila u sester a vyhledala tatíčka! Sestry jedna přes druhou křičely, dary od medvěda si prohlížely a hned si zase naříkaly, jak se mají špatně, že mají zlé muže, tvrdé a lakomé, kteří jim žádných radostí nedopřejí, ba dokonce je i bijí. Bijí je – a ony byly přece zvyklé na pohodlí a nádheru! Ale tatíček si nestěžoval, byl zdráv a spokojen, v nové službě se mu dobře dařilo a měl jenom největší radost, že jeho nejmladší dcera přišla ve zdraví. A tu musela všecko vypravovat, jak se má a co dělá, jak je všecko výborně v domě připraveno, jak se v zahradách prochází a hudbu poslouchá a že nemá v ničem nejmenšího nedostatku. A řekla také, že po celý den je sama, ale večer že k ní manžel přichází v podobě medvědí, a že potom za tmy kůže spadne a že u ní sedí člověk. Ale že se nesmí nikdy na něho podívat, jak vlastně vypadá, jinak že by ji stihlo veliké neštěstí. Když to všecko vypravovala, sestry závistí až bledly, a hned ji přemlouvaly, že medvěda poslechnout nemusí. A kdož ví, tak pravily, s jakou nestvůrou to vlastně žije v domě a kdo jí všecky dary chystá. A řekly, že se o tom může lehce přesvědčit. Až medvěd bude spát, ať potichu vstane, lampičku rozsvítí a na obludu se podívá. Že se tak medvěd nikdy nedoví, co se vlastně v noci stalo a jak jeho příkaz přestoupila. A nejstarší sestra jí hned lampičku přichystala a ta se k tomu hodila velmi dobře.

Večer, když vyskočily první hvězdy na oblohu, rozloučila se s otcem i se sestrami a vydala se na cestu. Medvěd na ni čekal a zase jeli lesy a nocí, ale ona nebyla docela nic veselá, jenom pořád myslila na radu sester. Koho má poslechnout, starostlivého medvěda nebo sester a své vlastní zvědavosti?

Nespala po celé noci a nerozveselila se. O půlnoci vstala, po špičkách se přikradla na místo, kde medvěd spával, a ruce se jí třásly, když rozsvítila darovanou lampičku.

Ale jak se podivila, když uviděla místo medvěda krásného mládence, tak krásného, že až od něho záře vycházela, s růžovou tváří a zlatými vlasy. Srdce jí v těle poskočilo a očí od mládence odtrhnout nemohla, dívala se a dívala, hodiny utíkaly

a lampička dohořívala. A tu poslední kapka oleje, která v lampičce zbývala, ukápla a dopadla na rameno spícího mládence. V tom okamžiku se spící manžel probudil, a jak oči otevřel, hned se celý proměnil a byl rozhněván a strach z něho šel. Hned poznal, že žena příkaz jeho přestoupila, a oči mu svítily, a to vypadalo, jako by ve světnici pochodně hořely, neboť lampička zhasla.

„Tak jsi poslouchala, oč jsem tebe prosil!“ zavolal, ale v tom hlase bylo víc bolesti než hněvu. „Tak jsi mi odplatila mou starostlivost a mou dobrotu? Nic jsem ti těžkého neuložil, leda jenom přikázání, a ani to jsi zachovat neuměla!“

Tu žena poznala, čím se provinila, a měla v té chvíli tak veliký žal, že na kolena padla, rukama lomila a vlasy si trhala. Bylo jí tak hrozně, že chtěla být raději tisíc sáhů pod zemí, než poslouchat hlas rozhněvaného muže, který byl tak dobrý a v ničem jí neublížil. Ale muž volal:

„Nikdy už mě neuvidíš, ledaže bys tyhle dvě misečky samých slz vyplakala a tyhle dva železné střevíce v bolesti sešlapala a tuhle železnou hůl po cestách do polovice zedřela!“

Tu ženě z hrozného zármutku všecka krev ze srdce vystoupila a z úst vystříkla jako červený pramen a ten poznačil velikým znamením košili rozhněvaného muže.

Najednou strašně zahřmělo a země se zatřásla a všecko se ztratilo – a už tu nebylo prostranného domu ani krásných zahrad, nic, dočista nic tu nebylo z veškeré nádhery, jen smutná paseka se táhla se spálenou trávou a kolem dokola byly černé a smutné lesy. Vítr hučel a naříkal, a opuštěná žena na zemi klečela v těžkých mdlobách, které se smrti podobaly, a u jejích nohou na zemi ležely dvě stříbrné misky a železná hůl a pár železných střevíců.

Když se z mdlob probrala a uviděla, jak je opuštěná, dala se znovu do velkého nářku a její oči krvavé slzy plakaly. Ale to nic nepomohlo, medvěd se už neukázal, a tak si ona vzala železnou hůl, železné střevíce a stříbrné mističky a vydala se do širého světa. Bloudila, bloudila, nevěděla ani sama kam, všude se lidí vyptávala na černého medvěda, ale nikdo jí nemohl dát rady ani cestu ukázat.

Tak půl roku prochodila, a nikde ani nejmenší stopy nenašla, až jednou večer přišla v lese k staré chalupě a tam prosila o nocleh. V chalupě poklízela stará žena a ta pravila: „To bude těžká věc! Neboť můj syn je Vítr a ten přijde za malou chviličku. Mohl by ti lehko ublížit, když se tak vrátí z cesty unaven.“ Ale ona pořád prosila, a tak se stařenka dala uprosit a schovala ji do staré almary.

Za chvilku se přihnal syn Vítr a celá chalupa se zatřásla, jak si zhluboka oddychoval. Brzy poznal, že matka skrývá neznámého hosta, a tak musela žena vylézt z almary a ukázat se Větrovi. Ale Vítr byl na štěstí toho večera velmi vlídný, nic jí neublížil, ale pořád se jí vyptával, kam jde a co hledá, a tu mu ona vypravovala celý svůj příběh,

jakého otce je dcera a jak za muže medvěda dostala. Vítr kroutil hlavou, ale ani on jí nemohl rady dát, ani on nevěděl, kde nyní černý medvěd přebývá. Ale pravil: „Možná že bude o tom něco vědět náš bratr, bledý Měsíček. Zítra se vydáš na cestu, ale je to daleko, stěží za půl roku tam dojdeš.“

Poděkovala žena za radu a nocleh a ráno zase si připravila hůl, střevíce a mističky, které už měla zpolovice plné, a vydala se na další cestu. Za půl roku sešlapala zpolovice střevíce a odřela hůl a přišla v lese k staré chatrči, kde zase stařenka poklízela a ze dveří vyhlídala. Nechtěla však noclehu přát, ale pravila: „Můj syn je bledý Měsíček a ten přichází ráno z cest unaven a rozmrzelý. Nediv se, mnoho lidských špatností a hříchů vidí, a snadno by tě mohl roztrhat.“ Ale ona velmi srdečně prosila, a tak se dala stařenka uprosit a schovala ji v almaře. Ráno přišel bledý Měsíček, šedivý stařeček, a ten hned poznal, že není s matkou sám, velmi se mrzel na matku, ale když žena vyšla, zapomněl na mrzutost a na všecko se vyptával, proč má železné střevíce a stříbrné mističky. A když všecko slyšel, hlavou kroutil, ale ani on černého medvěda neznal, a tak pravil: „Jedině by nám mohl dát radu náš bratr, jasné Sluníčko. Ten svítí všude, každou skulinku prohlédne, do nejdálnějších končin dohlédne. Ale daleká je cesta k němu, půl roku poputuješ.“

Půl roku putovala, ještě více střevíce zchodila a hůl zedřela a do misticek plakala. A jednou večer došla v hlubokém lese k chaloupce, kde stařenka večeři připravovala, ale ta nechtěla o noclehu ani slyšet. „Nemohu nikoho přenocovat,“ bránila se, „a ty utíkej odtud, je-li ti život milý. Zakrátko přijde můj syn, jasné Sluníčko, boží děťátko. Spálil by tě, kdyby tě zde našel, a na mne by se velmi hněval.“ Ale když pořád prosila, dala se stařenka přece jen uprosit a schovala ji do almary. Za chvilku přiletělo jasné Sluníčko, světnici obletělo a hned poznalo, že v almaře je host. Nic nepomohlo, musela vyjít z almary a Sluníčko se nejdříve velmi rozhněvalo, ale potom se udobřilo, když slyšelo celou příhodu. Nakonec zakývalo zlatou hlavou a pravilo:

„Vím, já dobře vím, kde je tvůj muž, černý medvěd. Mé paprsky všude proniknou a všecko prohlédnou. Daleko odsud je na skleněné hoře a těžká je cesta k němu. Až přijdeš k hoře, dole pod horou najdeš kovárnu. Tam si dej obě ruce okovat, neboť jinak by ses nedostala po hladkých stěnách na vrcholek skleněné hory.“

Časně ráno ještě před úsvitem vstala, jasnému Sluníčku za rady i pohostinství ze srdce poděkovala a Sluníčko jí řeklo: „Abys lépe mohla svůj úkol provést, zde ti daruji zlatý kolovrátek, stříbrný kužel a stříbrnou přeslici.“ S tím vším se vydala na cestu a za půl roku došla ke skleněné hoře. A byla to hora velmi vysoká a příkrá a hladká, že se nic na ní nemohlo udržet. Dole pod horou v kovárně dala si obě ruce okovat a škrábala se na horu. Ale stěny byly tak hladké, že v půli cesty se nemohla udržet a spadla na zem. Škrábala se znovu a znovu, až se jí okované ruce úplně sedřely a krvavý pásek značil cestu, jak se namáhala nahoru. Ale nepřestala, až se dostala

na sám vrcholek, a tam zůstala ležet jako mrtvá a z rukou jí krev tekla a železné střevíce byly už úplně sešlapány a hůl odřena.

Na skleněné hoře byla velká rovina a krásné louky i zahrady a v nich stál vysoký zámek. Šla tedy k bráně a prosila, aby ji vzali do služby. V zámku bylo mnoho služek a ty pravily: „To se nám dobře hodí, neboť je v zámku práce pro sto rukou. Náš pán se chystá za tři dni k svatbě s cizí princeznou a tu se všecko připravuje k slavné hostině."

Když to žena slyšela, strašně zbledla, ale neřekla ani slova, a tu ji služky poslaly k potoku, aby vyprala pánovi košili. A pravily jí: „Je to divná košile a rady si s ní nevíme. Krvavé znamení je na ní a to živou mocí nechce pustit, ať pereme jak pereme. Ani jedna z nás té košile vybílit nemůže."

Vzala košili do ruky a hned poznala, že je to znamení její krve, jak jí ze srdce krev vystříkla. Šla k potoku a tam dala se do tak mocného pláče, že už obě mističky přetékaly, jak byly plné a jak nové a nové slzy jí z očí padaly. Ale sotva se dala do praní, skvrna zmizela, jako by jí nikdy nebylo.

Divily se služky a šly to oznámit paní, a to byla ta cizí princezna, se kterou měl černý medvěd slavit třetího dne svatbu. Princezna vyšla a hledala dovednou pradlenu, ale ta už seděla u vrat a předla zlaté niti na zlatém kolovrátku a každá nit byla tak tenká jak nejjemnější hedvábí. Princezna se na ni dívala a hned zatoužila mít ty krásné věci, ale přadlena nechtěla prodat, až nakonec řekla: „Prodala bych tenhle stříbrný kužel, kdybych za to dostala dovolení spát v koutečku v té světnici, kde spí pán toho zámku."

To bylo divné přání, ale princezně se kužel tak líbil, že v noci ji zavedla do pokoje, kde spal pán, a ona se skrčila do koutečku. O půlnoci vstala a hned poznala, že je to její muž, černý medvěd, ale v té chvíli to nebyl medvěd, ale krásný muž, tak jasný, že až od něho záře šla.

Naklonila se nad ním a pravila potichu: „Dvě mističky slz jsem naplakala, železné střevíce jsem sešlapala, železnou hůl do polovice odřela a tebe přece, můj milý, na skleněném vrchu nalezla."

Ale muž tvrdě spal a ani se nepohnul.

Druhého dne zase pilně pracovala a k večeru si opět sedla s přeslicí a kolovrátkem. Zase k ní přišla princezna a chtěla jí obě věci odkoupit, ale ona prodala jenom přeslici za dovolení, že smí přespat v pokoji pánově. A všecko bylo jako první noc, o půlnoci se naklonila nad spícím mužem a řekla potichu: „Dvě mističky slz jsem naplakala, železné střevíce jsem sešlapala, železnou hůl do polovice odřela a tebe přece, můj milý, na skleněném vrchu nalezla." Ale ani tenkrát se muž z hlubokého spánku neprobudil.

Třetího dne prodala princezně i zlatý kolovrátek a ulehla si do koutku. O půlnoci vstala, nad mužem se naklonila a promluvila: „Dvě mističky slz jsem naplakala, železné střevíce jsem sešlapala, železnou hůl do polovice odřela a tebe přece, můj milý, na skleněném vrchu nalezla.“

A tu se teprve muž probudil a oči otevřel, a když uviděl ženu nad sebou, zasmál se, ale neřekl ani slova a zase oči přivřel, jako by spal nejtvrdším spánkem.

Ráno pak, když se sjížděli ze všech stran svatební hosté a když se všecko připravovalo k slavné hostině, kázal ženich zavolat všecky do nejkrásnější světnice na zámku. A už to nebyl černý medvěd, ale krásný muž, tak jak býval vždycky za noci, s růžovým obličejem a zlatými vlasy, a ten vypravoval hostům tuto příhodu:

„Měl jsem vzácnou skříň a od ní drahocenný klíč. Ale ztratil jsem klíč a dal jsem si udělat nový. Když už jsem měl nový, našel jsem na štěstí starý klíč. Nuže, poraďte mi, kterého klíče mám užívat, starého či nového?“

A tu všichni hosté jedním hlasem zvolali: „Rozumí se, že starého!“

A princezna, druhá nevěsta, také řekla: „Kdo by hledal nový klíč, když je po ruce starý!“

Tu se jí ženich uklonil a pravil, že sama o své svatbě rozhodla, a hned kázal zavolat svou první ženu, za ruku ji vzal a srdečně se s ní vítal, všem ukazoval její sešlapané střevíce a dvě mističky slz, které pro něho vyplakala. Nová svatba se sice neslavila, ale hostina byla přece velmi nádherná, a všem se líbila první žena, kupecká dcera, jak je krásná a věrná a vytrvalá. Ale ona nemohla ani sousta spolknout, pořád plakala radostí, že dlouhé její putování je u konce.

A škoda že pohádka musí skončit, když to začíná nejkrásněji.

O královských dcerách v podzemním zámku

Za dávných a dávných časů žil jeden král. Byl to starý, dobrý dědeček, který každému přál vše nejlepší, o svou říši se staral a nikomu nedal ubližovat. Dokud byl silný a zdráv, bylo dobře se všemi v celém království, ale bylo zle, když zestárl, že se už ani hýbat nemohl. Jenom z okna se mohl dívat na město a na zahrady. Ani nevěděl, jak zatím jeho dvořané utlačují a okrádají poddaný lid.

Ale mnohem horší než nejtvrdší a nejkrutější dvořané byly dvě královské dcery. Ty byly pyšné a nemilosrdné, chudým lidem se vysmívaly, chodily v nejvzácnějších šatech a běda tomu, kdo se jim neklaněl až k zemi. Královským dcerám bylo nyní hej, když jejich otec musil pořád pobývat v zámecké komnatě – kdekdo se třásl před jejich hněvem. A nejvíc, to se rozumí, kořili se jim dvořané, kteří okrádali lid.

Lidé v království si zpočátku jen potají stýskali, ale potom reptali víc a víc a královské dcery zatracovali. Když se sešli večer na besedy do chalup, bylo slyšet pořád stejný nářek: „Bude zle, dokud budou v královském hradě obě pyšné dcery! Ať se propadnou pod zem, ať je ohniví draci odnesou! Tam by se naučily, co je bída a utrpení!“

A tu se jedné noci strhla strašná bouře. Zdálo se, že celá země shoří, jak blesky svítily. Obloha byla pořád v jediném ohni. Města i dědiny se třásly v základech. Tu najednou strašná rána otřásla královským hradem, okna i dveře praskly, jak kdyby byly z nejtenčích třísek, a dva ohniví draci letěli nad hradem. A když bouřka pominula a po hrozné noci zase nastal jasný den, nenašli služebníci královské dcery. Ztratily se od té noci nadobro a nebylo po nich ani památky.

To se rozumí, že si lidé v celém království oddechli. Kdekdo jim toho přál. Málem by byli lidé vystrojili velké slavnosti a radovánky, že už mají pokoj od tyranských dcer – ale přece jenom se trošku báli.

Jenom jeden člověk naříkal a kvílel bez přestání. Můžete si lehko domyslit, že to byl starý král. Ať byly princezny jaké byly, byly to přece jenom jeho dcery. A starý otec byl zarmoucen až k smrti, že už nemá nikoho a že je nadobro na tom světě opuštěn.

Všude, po městech i po dědinách, bylo vyhlášeno, že dostane velkou odměnu ten, kdo ztracené princezny najde. Starý král sliboval, že dá zlata a stříbra bez počítání. Ba dokonce dodal, že si může vysvoboditel vzít i tu princeznu za manželku, která by se mu lépe líbila.

Lidé to slyšeli, potají se smáli a šeptali si: „Bodejť – kdo by se plahočil za zlými princeznami! Jak je dobře, že jsou za doly a za horami! Škoda starého pana krále, ale bez jeho dcer se přece jen volněji dýchá! A ještě dostat jednu dcerušku za odměnu, aby se trápila do smrti – ne, ne, nepůjdeme a pěkně zůstaneme doma!“

To byla rozumná řeč. Ale našli se všelijací chytráci, kteří chtěli rychle zbohatnout. Královské dcery nechtěli osvobodit, ale peníze se jim líbily. Šli ke králi a prosili o nějaké peníze, že prý půjdou ztracené dcery hledat. Ale potom se ztratili a už se nevrátili a o dcerách nebylo ani slechu ani dechu. Tehdy se král rozhněval a poručil, aby k němu už nikoho nepouštěli.

Ale přece byl jeden poctivý člověk a ten to myslil doopravdy. Byl to mladý voják, bubeník, chlapík urostlý a švarný. Měl veselý pohled a statečné srdce. Povídá si: „Panečku, to by byl hezký kousek, kdybych tak právě já našel královské dcery. Věru bych nezahodil nějakou tu hromádku peněz. Lehčí živobytí bych si za ně mohl připravit!“

Ale když přišel ke královskému hradu, se zlou se potázal. Ani ho nepustili ke starému králi. Vousatý hlídač se na něho nevlídně podíval a zahučel: „Jen táhni po svých a pana krále neobtěžuj! Vždyť už zde bylo takových ptáčků několik! Před měsícem jsme ještě dvěma vyplatili peníze, že půjdou dcery hledat – a přece není po nich ani nejmenší stopy! Tys jistě též takový – kdepak by bubeník našel cestu ke královským dcerám!“

Tak zahučel a huboval a bubeník se dopálil. „A tož takové je to na královském hradě!“ pravil hlídači. „Člověk jde k vám s upřímným srdcem, pomoci vám chce, ztracené ukrutnice hledat slibuje – a vy ho odháníte od brány! Pravdu povím: na těch královských slavných dcerách mi ani zvlášť nezáleží! Ale chci ukázat, že jsem lepší, než si myslí nezdvořilý hlídač! Přece je půjdu hledat! A třebas zadarmo, i když mám v kapse leda pár měďáků!“

„Hlehle, smělého hlupáka!“ obořil se hlídač. „Ani úcty nemá ke královskému hradu! A jaké to řeči vede! Stojíme my o tebe a o tvou pomoc! Hezky rychle se ztrať, sic by ses mohl snadno octnout v našem sklepení – a to je pořádně hluboké!“

Bubeník odcházel a měl velkou zlost. Ale povídal si: „A přece jim ukážu, že se i obyčejný bubeník k něčemu hodí!“

Vydal se do světa a šel pořád na západ. Šel tři dni, čtyři, týden, přeptával se, ale o královských dcerách nikdo nic nevěděl. Ještě se mu lidé smáli: „To se tuze k sobě hodí – bubeník a královské dcery!“

Jednoho večera přišel do jedné hospody u lesa. Měl už hlad i žízeň a byl unaven. V krčmě za stolem seděli dva chlapíci, jedli nejlepší jídla, hřmotili, smáli se, zpívali a pili, až se hory zelenaly.

Uviděli bubeníka a pravili: „Pojď a přisedni k nám, hladovče! Napij se – však to není ani za naše peníze! A beztak jsme už s těmi penězi na dně!“

„A kdo jste?“ ptal se bubeník.

„Chytří lidé!“ smáli se. „Hledáme ztracené královské dcery. Tak jsme napovídali starému králi, ten nám dal peníze – a my se teď nestaráme ani o krále, ani o jeho roztomilé dcery! Jenom když nám v kapse zvoní poslední dukáty a víno je na stole! Kdo by se staral o dcery! Vždyť byly zlé a nikdo jich nelituje!“

„To jsou nějací lotříci, před těmi se musím mít na pozoru!“ pomyslil si bubeník, ale nahlas řekl: „A to je dobré! To se mi pěkně hodí! Já jdu také hledat královské dcery!“

Chlapíci otvírali oči a prohlíželi si smělého bubeníka ze všech stran.

„A myslíš to doopravdy?“ ptali se.

„Doopravdy!“

„Chceš je opravdu najít?“

„Chci – bude-li mi štěstí přát.“

Chlapíci se zasmáli a pravili: „Když je to takové, můžeme jít s tebou. Budeme mít víc kuráže pospolu a ve třech se jde vždycky líp než jednomu. Najez se a napij a zítra se vydáme na cestu!“

Druhého dne vyšli tedy všichni tři. Byl už svrchovaný čas, že oba chlapíci z hospody odešli: utratili poslední groš – a krčmář jistě chlapíky s prázdnými kapsami neslavně vyžene!

Tak šli a šli, až přišli do černého lesa. Neměl konce a byl čím dál tím černější a hroznější. Úzko bylo v něm všem třem. Zakrátko poznali, že bloudí a že nikde nevidět cestičky.

„Co dělat?“ pravil bubeník. „Zde v lese zůstat nemůžeme. Hladem bychom zemřeli a zvěř by nás roztrhala. Ale mám nápad – někdo z nás vyleze na nejvyšší borovici a podívá se po lese. Snad uvidí cestu nebo aspoň nějakou chalupu.“

Chlapíci byli pohodlní a nechtělo se jim lézt na strom. Proto pravili:

„Tys nejmladší a nejobratnější, máš dobré oči a uvidíš daleko. Zkus to ty.“

Vylezl tedy bubeník na borovici a rozhlížel se na všechny strany. Ale ať se díval co nejdále, viděl jenom les a les. Ale přece uviděl v dálce najednou něco světlejšího a to byla malá chaloupka. Slezl tedy k chlapíkům a pravil jim, co uviděl, a všichni tři šli tedy v tu stranu.

Už byla úplná tma, když našli chaloupku. Zaklepali – a vyšla stařenka, celá nahrbená, šedivá a samá vráska. Bubeník smekl, pěkně pozdravil a prosil o nocleh.

Stařenka se dívala pozorně na všechny tři a potom řekla – „Dám vám nocleh i večeři přichystám.“

Postlala jim na zem, a když oba chlapíci spali, dala se do řeči s bubeníkem. Ptala se ho, kdo je a kam má namířeno. A bubeník jí všecko podle pravdy pověděl, že jdou hledat ztracené královské dcery.

„Vím o nich,“ smála se stařenka. „Staré oči často víc vidí než mladé a stará hlava mnoho věcí přechovává. Královské dcery jsou v podzemním království, a to zrovna pod tímhle černým lesem. Dva draci je hlídají a zle se daří vyhýčkaným královským dcerám. Však už se naplakaly, že by z jejich slz byly kyselé potoky.“

„A jak se k nim dostanu?“ ptal se bubeník.

„Ó, těžko, milý hochu,“ řekla stařenka. „Ale pomohu ti, žes zdvořilý a poctivý. Sto kroků odtud je veliká studna, hluboká tři sta sáhů. Na jejím dně je cesta do podzemního království a tam jsou princezny. Dám ti dvě věci, které se ti dobře hodí: houbu, abys mohl vodu vysušit, a provaz, aby ses mohl na dno spustit. Ale dobrou radu ti dávám: měj se na pozoru před svými kamarády. Nic dobrého jim z očí nehledí a jistě jenom přemýšlejí, jak by tě podvedli a nakonec do neštěstí připravili.“

Druhého dne se rozloučili všichni tři, dostali jídlo na cestu a bubeník srdečně poděkoval stařence. Ta mu pravila: „Také ty mi něco uděláš. Až se dostaneš k drakům, přines mi do téhle sklínky trochu dračí krve – potřebuji jí pro sebe i pro jiné.“

Bubeník slíbil, že nezapomene, a všichni tři šli dále do lesa.

Brzy přišli k hluboké studni. Voda její byla studená a černá. Bubeník se zasmál a pravil oběma svým společníkům:

„Cesta ke královským dcerám je na dně této studny. Musíme se dostat na dno. Nic jiného nezbývá, než abyste vodu z této studny vypili – vy přece umíte výborně pít!“

Ale oba chlapíci se dali do hlučného smíchu: „Tys podařený hlupák! Tolik vody vypít! Věru – málo nám voda chutná! Kdybychom pili do soudného dne, nevypijeme tolik vody, kolik je jí v této studni!“

„Zkusíme to tedy jinak,“ smál se jim bubeník. „Co nedovedete vy, snad se mně podaří. Tento provaz pevně držte a spusťte mě do studny – zde čekejte tak dlouho, až vám dám znamení, potom mě zase vytáhněte!“

Uvázal si tedy bubeník provaz kolem pasu a do ruky vzal houbu.

A hle – sotva se voda dotkla houby, hned jí ubývalo, jak by ji houba čarodějně vypila. Voda klesala a klesala – už ubylo padesát sáhů – potom sto – potom dvě stě –

a bubeník se spouštěl stále hlouběji a hlouběji, až už ho tělo bolelo a hlava se mu točila.

Když konečně přišel na suchou zem, uviděl už z dálky jasný a nádherný zámek.

Směle šel k němu, brány byly dokořán otevřeny, nikdo mu nezabraňoval vstoupit.

Po stěnách bylo plno ozdob, že až zrak přecházel. Ale bubeník se ničím nezdržoval a šel chodbami, až přišel k velikému sálu.

Směle jej otevřel a viděl, že tam u okna sedí princezna uplakaná a utrápená. Jakmile uviděla člověka, vyskočila a vykřikla udiveně:

„Odkud přicházíš, milý příteli, jak se ti podařilo vniknout do dračího paláce? Už tak dávno jsem neviděla lidské tváře a neslyšela lidský hlas. Ale utec co nejrychleji, je-li ti život milý – drak zde bude za okamžení!“

„Neuteku a na draka si počkám!“ řekl bubeník bez bázně.

„Nezachráníš se a zbytečně zahyneš,“ pravila královská dcera. „Je to strašný a mocný drak. Má hroznou sílu – ani představit si to nemůžeš. Jenom ten by ho mohl přemoci, kdo umí zacházet s tímto mečem.“

Na stěně visel veliký a těžký meč. Bubeník chtěl jej vytasit z pochvy, ale všecko marno, nemohl ho ani pozdvihnout.

„Vidíš,“ pravila dívka, „bude to těžký zápas s drakem. Ale máš-li odvahu a chceš mě vysvobodit, musíš mít více sil. Snad síly nabudeš, když se trochu našeho vína napiješ.“

Nalila mu do sklenice červeného, ohnivého vína. Bubeník víno vypil a cítil, jako by mu oheň probíhal žilami. Pozdvihl meč a už jej mohl aspoň v ruce udržet. Napil se vína po druhé a cítil ještě větší sílu. A když se po třetí vína napil, zdálo se mu, že by mohl i nejhroznějšího draka holýma rukama roztrhat.

Nemohl dlouho uvažovat. Chodbou se ozvalo hučení, jak by ze všech čtyř světových stran větry bily, a do síně se vehnal hrozný drak.

„Oho, hosta máme!“ zařval a hned se vrhl na bubeníka.

Ale ten nemeškal, přiskočil ke stěně, vytrhl meč a jedním seknutím uťal drakovi hlavu. Plno dračí krve se valilo po síni, ale ne červené, neboť draci mají krev zelenou. Královská dcera se dala do pláče samou radostí a bubeníkovi chtěla ruce líbat. Už to nebyla ta zlá a pyšná princezna: tvrdý život v dračím paláci ji dobře vyučil.

Sňala s prstu drahocenný zlatý prsten a podala jej bubeníkovi. „Zde vezmi,“ pravila, „můj největší dobrodinče! Udělám ti všecko, oč požádáš, když mi ten prsten ukážeš!“

Bubeník schoval prsten, nabral dračí krve do polovičky láhve, kterou mu dala stařenka, ale pravil: „Půl práce jsme šťastně udělali. Ale rád bych se podíval také na druhou krásnou a vzácnou dceru královskou. Cítím dnes tolik síly v sobě, že bych se bil s celým vojskem draků!“

Vedla ho tedy osvobozená princezna do jiné síně, ještě větší, a tam našli druhou královskou dceru. Jakou ta měla radost! Vždyť viděla, že její sestra je už volná a že také pro ni přichází vysvoboditel.

Bubeník se napil ještě jednou čarovného ohnivého vína a oči mu jenom jiskřily.

Sotva vypil poslední doušek, už se přihnal drak, ještě strašnější než první. Zařval vztekem, když viděl svého bratra mrtvého a cizího člověka u vězněných dívek. Skočil na něho, oheň na něho plival, ale bubeník vytáhl meč, rozehnal se, až meč zasvištěl, a zase jedním seknutím uťal drakovi hlavu.

To bylo jásotu v podzemním paláci! Princezny plakaly a hned se zase smály, bubeníka hladily po tváři a slibovaly mu modré z nebe. Také druhá princezna mu dala z prstu vzácný prsten a slíbila, že na něho nikdy nezapomene.

Bubeník nabral ještě trochu dračí krve do láhve a potom pravil:

„Teď bychom se zase mohli podívat vzhůru na jasný svět!“

Uvázal první princeznu kolem pasu, dal znamení a hle, provaz se napjal a oba chlapíci vytahovali královskou dceru nahoru.

Tak se stalo i s druhou. Teď se měl uvázat sám bubeník, ale tu si vzpomněl, co mu stařenka říkala. Dostal strach, že oba chlapíci pomýšlejí na nějaký ničemný kousek.

„Můžeme to zkusit,“ řekl si, „uvidíme, co v těch lotřících vězí!“

Našel velkou kládu, tu uvázal místo sebe na konec provazu a dal znamení.

Provaz se napjal, kláda byla vytažena nahoru, ale když byla ve výšce padesáti sáhů, pustili chlapíci provaz a kláda dopadla na dno s velikým hřmotem.

„Takové je to tedy,“ zasmál se bubeník. „Moji milí druhové se mě chtěli zbavit, aby jim zůstaly královské dcery. Štěstí, že se jenom kláda trochu potloukla.“

Ale brzo ho smích přešel: viděl, že je v podzemním paláci sám a sám a že se na světlo denní tak lehce nedostane.

Chodil po paláci, prohlížel si všecko a divil se vzácné nádheře po stěnách a v síních. Tu v jedné světnici našel skříňku a v ní malou stříbrnou píšťalku.

Vzal ji do ruky, díval se na ni a pravil: „Píšťalka je na to, aby se na ni pískalo. Zkusím, jak umím písničku zapískat!“

Ale sotva zapískal, ozvalo se šumění křídel a před bubeníkem se snesl obrovský orel. Byl jako ze železa a křídla měl jako veliké desky. Položil se pokorně k nohám bubeníkovým a očekával pokorně jeho rozkazu.

„A to je velice krásné!“ zaradoval se bubeník. „Orel mě asi rychleji zanese nahoru, než bych se tam dostal po provaze!“

Usedl si orlu na záda, pohodlně se uvelebil, chytil orla za krk a zavolal: „Vysoko, orlíčku, na boží svět, do černého lesa a k dobré stařence!“

Orel vyletěl. Letěli a zakrátko byli zase na zemi v hlubokém lese a u malé chaloupky.

Stařenka už stála u dveří a čekala na něho.

„Kde máš princezny a kam se poděli oba tvoji společníci?“ ptala se.

„Ach, babičko,“ stěžoval si bubeník, „padl jsem do rukou velkým ničemům. Podvedli mě a okradli. Utekli mi s královskými dcerami a ještě mě o život chtěli připravit.“

„Vždyť já vím,“ usmála se babička. „Což jsem ti to předem neříkala? Ale jen se neboj, všecko se ještě k dobrému obrátí. Přinesl jsi pro mne dračí krve?“

„Přinesl,“ řekl bubeník a odevzdal stařence lahvičku s podivným darem.

„Mám nyní dračí krev,“ řekla stařenka, „mám nyní také moc k podzemnímu paláci. Ale pro tebe je připraven palác na této zemi – ten se ti dobře bude hodit.“

Ukázala mu cestu, jak by se co nejdříve dostal z černého lesa. Bubeník jí ještě poděkoval za radu a za pomoc, ona mu za dračí krev a už šel zpátky z lesa, až se zase dostal na okraj, do světla a do polí.

Šel, šel, až přišel do hlavního města. Tam bylo plno praporů, ulice byly vyzdobeny kvítím, lidé byli vystrojeni jak o největším svátku, hudba hrála, vojáci pochodovali na počest, zkrátka, všude bylo plno slávy a radosti. A nejnádherněji vypadal královský hrad: byl samé kvítí a prapory.

„Aha, takové to je,“ usmál se v duchu bubeník, ale neřekl nikomu ani slova, prohlédl si všecko pozorně a potom si našel nocleh u jednoho hospodského.

„Jaké jsou to slavnosti?“ ptal se ho.

„Vidět, že přicházíš z ciziny,“ pravil mu hospodský. „Naši zemi potkalo veliké štěstí. Před nějakým časem dva draci unesli našemu králi obě jeho dcery a ty teď vysvobodili dva stateční a obratní chlapíci. Pravda, dříve to byly princezny zlé, tuze

pyšné a panovačné, ale nyní se nadobro změnily, jsou samá vlídnost a laskavost. Král hned poručil, aby se vystrojila svatba a jeho dcery aby si vzaly oba osvoboditele. A tak se zítra bude slavit velká svatba."

„A co královské dcery?" ptal se bubeník.

„Ty nechtěly zpočátku o svatbě ani slyšet a prosily krále, ať je k svatbě nenutí. Ale král dal už své čestné a královské slovo oběma zachráncům, že si mohou žádat za svůj slavný skutek cokoli. Nu – a oni si vybrali každý po jedné královské dceři."

„Umějí dobře vybírat," usmál se bubeník, ale hospodskému se neprozradil ani nejmenším pohnutím.

Když se naobědval, řekl hospodskému: „Kmotře krčmáři, dobrý byl tvůj oběd a já ti za něj pěkně děkuju. Ale musím ti říci smutnou zprávu, že peněz nemám a zaplatit nemohu. Ale nejsem podvodník a okrást tě nechci. Podívej se – zde mám krásný prsten z ryzího zlata a s drahými kameny. Znamenitě by se hodil vzácné nevěstě k zítřejší svatbě. Jdi do zámku a prodej jej – ale žádej peněz co nejvíc! Nesmíš však prozradit, od koho ten prsten máš!"

Hospodský sice kroutil hlavou a trochu také bručel: „Bojím se, že budu zavřen a prohlášen za zloděje!" Ale nakonec šel přece. To se rozumí, nevěsta hned poznala svůj prsten, vyskočila a ptala se, kdo ten prsten prodává. Ale hospodský mlčel a nechtěl prozradit. Tedy princezna dala aspoň velké peníze za prsten, ale pořád plakala, když se na prsten podívala.

Hospodský přišel s velkou radostí a měl ještě větší radost, když mu bubeník nechal polovici peněz. Bubeník pravil: „Šťastně a dobře jsme prodali prsten jedné nevěstě. Mohli bychom prodat ještě tento druhý prsten. Nesluší se přece, aby se jedna nevěsta chlubila drahocenným prstenem a druhá neměla stejně nádherný."

Vrátil se tedy hospodský do královského hradu a nesl druhý prsten. Tam už bylo hotové pozdvižení, první nevěsta ukazovala každému koupený prsten, i své sestře a svému otci, a druhá jenom litovala, že nebyla při prodeji. Tu se ukázal hospodský. Obě nevěsty hned k němu utíkaly, prsten mu vzaly, peníze daly, ale slibovaly mnohokrát více, když jim prozradí, kdo prsten prodává a kde je.

Hospodský se vykrucoval, dlouho nechtěl prozradit, ale nakonec přece povolil, když mu královské dcery slibovaly mnoho peněz. Vypravoval tedy, že do hospody přišel takový a takový člověk, že peněz neměl a místo toho že nabízel k prodeji dva prsteny.

Jak to princezny uslyšely, hned poznaly, o kom je řeč a že je to jejich pravý vysvoboditel. Utíkaly kvapem z královského hradu do hospody a s velikou radostí

bubeníka vítaly. Jedna přes druhou se k němu tlačily, hladily ho a s velikou slávou ho vedly na hrad.

A starý nezdvořilý hlídač, ten, který ho kdysi tak odbyl, poklonil se mu uctivě až k zemi.

V ten čas se právě dívali z okna oba podvodní chlapíci. Usmívali se spokojeně. Jak by ne – zítra měli být ženichy a jednou dědici starého krále! Zbledli jak stěna, když poznali bubeníka. Pohlédli na sebe, dali si znamení a už skrytými uličkami utíkali z hradu a z města ven. Ale útěk se jim nepodařil. Drábové je chytili a vychytralí podvodníci dostali každý padesát ran na paty. Teprve potom je pustili, aby šli hodně daleko. Hlavnímu městu a královskému hradu se jistě potom vyhýbali – na padesát ran se těžko zapomíná.

Pro bubeníka byla nyní těžká volba. Druhého dne byla svatba a on měl dvě nevěsty! Obě ho chtěly, a on si mohl vzít přece jenom jednu!

Vybral si tedy mladší, ta byla pěknější a více se mu líbila. A tak druhého dne byla svatba, krásná a nádherná svatba, že se o ní vypravovalo dvacet let. I starý král zapomněl na své stáří a na svou nemoc. Nejšťastnější byla ovšem nevěsta. Jenom si považte – žít s ohavným šupinatým drakem v podzemním zámku… a potom dostat místo něho švarného a statného bubeníka!

Jenom druhá dcera si o svatbě v koutečku poplakala. Kdo by se tomu divil? Ale i pro ni brzy přišel ženich. Byl to princ z daleké země. Ve starých knihách se ta země jmenuje Kamferolalitamanakavalie. Ani sám nevím, jak bychom do té země došli. Ale je prý až na druhém konci světa.

O chytrém a hloupém lháři v daleké zemi

Včera jsem vám vypravoval o té divné zemi Kamferolalitamanakavalii, jak se z ní vypravil královský syn hledat nevěstu. Ale ta země měla ještě jednu podivnost, a to mnohem větší. Byla tam totiž před dávnými lety královská dcera a ta měla náramně dlouhou chvíli v královském hradě. To by nebylo nic divného, neboť vyšívat zlatem na hedvábí se jí nechtělo a plést sítě nebo rohože se na královskou dceru právě nesluší. Div se z dlouhé chvíle neukousala. Vymyslila si tedy takovou věc, jak by se pobavila:

Dala vyhlásit po celé zemi a po všem sousedství, že podaruje velkými penězi toho, kdo ji pobaví. Ale musil jí vypravovat příhodu takovou, která se nestala a ani nikdy nemohla stát. A dříve nedostal odměnu, dokud rozmařilá dcera nezvolala, že to všecko není pravda, a ten, kdo vypravuje, že je lhář.

Na první pohled se to zdálo velmi lehké. Lidé dovedou lhát přece velmi dobře. O bílém řeknou, že je černé, o studeném, že je horké. Ale princezna se nedala napálit. Na všecko jen hlavou pokyvovala, že je to možné a že se to mohlo stát, a smála se, když vypravovatel ve své řeči uvázl. S tím potom už bylo běda: dostal několika ran na paty, že vznešenou princeznu obtěžoval. A ještě si poseděl měsíc v královské šatlavě o chlebu a o vodě. Tak se tedy ta královská dcera bavila.

V jedné zemi byli dva bratři: jeden hloupý, který pořád seděl za pecí, a druhý chytrý. Tomu prvnímu se všichni smáli, že se mu kolečka v hlavě popletla. A ten druhý sám o sobě myslil, že je chytřejší nad všecky mudrce světa.

Ten chytrý slyšel, jakou odměnu princezna slibuje, a pravil si: „Že bych si já nedovedl ty peníze vydělat? Že bych neuměl vypravovat příhodu, která se nestala, ani nemohla stát? To je přece lehká hračka pro takového mudrce, jako jsem já!“

Ale tu vylezl hlupáček ze zápecí a pravil svému chytrému bratrovi:

„Také já bych se rád na tu divnou princeznu podíval. Také já bych se o odměnu pokusil!“

„Hoho, ubožáku,“ smál se mu chytrý, „kam ty chceš jít se svým rozumem! Ale když tolik toužíš, abys dostal na paty a měsíc si poseděl v šatlavě o chlebu a vodě, můžeme to zkusit. Připrav se, zítra odejdeme!“

Šli a šli, až přišli po mnohých dnech do země Kamferolalitamanakavalie. Přišli, zamířili hned ke královskému hradu a dali se ohlásit u princezny.

Princezna měla právě velmi nemilostivý den. Všecky služebníky z dlouhé chvíle trápila, protože prý ji nikdo nepřichází pobavit.

Když se ohlásili oba bratři, zasmála se a rukama zatleskala. Hned dala svolat dvořany, sluhy i služky do veliké síně a potom poručila, aby se dal chytrý do vypravování.

Chytrý se tedy uklonil, ze široka se rozkročil a začal takovou příhodu:

„Od nás tisíce mil daleko je podivná země. Tam v řekách teče mléko a tam z haluzí stromů visí nejkrásnější jitrnice, už připravené a pečené. Kdo má chuť, lehne si pod strom, prstem kývne – a jitrnice se hned snese k němu a může se nakrmit bez námahy."

„Proč by ne?" smála se princezna. „Takové věci jsou možné a snad je taková země na světě."

Chytrák vypravoval dále: „V té zemi jsou hory ze samé uvařené kaše. Když se lidé vypraví do hor, vezmou si motyky a rýče, kopají a kopají, až hory překopají a dostanou se na druhou stranu."

„Proč by ne?" smála se zase princezna. „To je možné a ti lidé tam aspoň pohodlně hory překopají."

„Chodit v té zemi nikdo nemusí," dal se chytrák zase do řeči, ale už studený pot mu vystupoval na čele, „jenom zapískne na ptáka a už přiletí velký orel nebo sokol a odnese člověka za několik okamžiků, kam si jenom přeje."

„To je velmi pěkné," řekla princezna, „že tam lidé vyzráli tak chytře na ptáky. Můžeme to i u nás zkusit, je to přece možné."

Ale chytrý už jenom přešlapoval a klobouk v ruce mačkal, nic víc už vypravovat neuměl a žádná příhoda mu nenapadala.

„Chlapíku, málo jsi nám pověděl," řekla princezna a třikrát tleskla do dlaní. A na to znamení přišli drábové, vyplatili nešťastného chytráka a odvedli do šatlavy, aby si tam poseděl celý dlouhý měsíc.

Nyní začal vypravovat hloupý bratr:

„Když jsem se z vojny vrátil a přišel domů, viděl jsem, že se mi za ten čas narodil dědeček."

„Haha," smáli se dvořané, ale princezna neřekla ani slovíčka. Hlupáček pokračoval:

„Povídám si: Narodil ses, musíš být pokřtěn. Ale pro tebe není vody dobré v celém světě, tobě musím vodu přinést až z nebe. Ale nebe je velmi daleko a velmi vysoko. To je lehký kousek, povídám si. Z vojny jsem si přivedl rychlého koně – ten letí jak vítr a ještě rychleji. Letíme tedy, letíme, až jsme přijeli do jedné země, a tam byla věčná zima. Všude ležel sníh a po tom sněhu se hnalo strašlivé stádo vlků. Jak mě na koni

uviděli, hned se pustili za mnou, pořád nám byli v patách, na koně vyskakovali, ale my letěli ještě rychleji, až jsme tu zemi přejeli. Tak jsme se dostali do toho koutku, odkud se do nebe vystupuje.“

„Proč ne?“ pravila princezna. „To je všecko možné a byla to jistě pěkná cesta. A je dobře, že tě vlci neroztrhali.“

„Tam v tom koutku je hluboká studna a voda je tam čistá, že vidět až na dno. Kůň měl žízeň, pil a pil, až vypil celou studnu. To je divná věc, povídám si, že by kůň celou studnu vypil! Ohlédnu se a vidím s hrůzou: co kůň vypil, to zase z něho krkem vytékalo, poněvadž ho hladoví vlci ohryzali víc než z polovičky a nechali mu jenom hlavu, krk a přední dvě nohy.“

„To byl pěkný kůň a ráda bych se na takového podívala,“ řekla princezna.

„Také si myslím, že to byl pěkný kůň,“ přisvědčil hlupáček. „Ale povídám si: Tobě, chudáku, musím přece pomoci, když jsi mi tak věrně sloužil: Natrhal jsem tedy vrbového proutí, opletl jsem celého koně, hlínou zamazal, vrba se rozrostla a já jsem měl pěkné zvířátko, polovic koně a polovic vrbu. Potom jsem si vytrhl z těla jedno žebro, zasadil do země, z něho vyrostla za chvilku krásná borovice. U té borovice jsem uvázal vzácného vrbového koně.“

„To bylo ještě krásnější,“ pochvalovala princezna a dvořané se usmívali.

„Ale teď nezbývalo než vystoupit do nebe. Do nebe je pořádný kousek cesty, k tomu je potřebí žebříku. Ohlížím se na všechny strany a vidím: na zemi leží kosti včely, kterou lev roztrhal. A to se mi znamenitě hodí, povídám si. Posbíral jsem tedy kosti včely, zlatými hřebíčky jsem je dohromady přibil, až byl žebřík tak vysoký, že dosahoval až do nebe. To se to, panečku, vystupovalo po takovém žebříku! Za chvilku jsem byl nahoře. Poklonil jsem se tam, čepici smekl, pěkně poprosil a oni se usmáli a vody mi do skleněného džbánečku dali. A teď zpátky dolů! Ale běda! Přišel jsem na to místo, kde jsem nechal žebříček – ale co vidím? Za ten čas se strhla velká bouřka, odnesla mi můj žebřík na tisíc mil daleko a hodila jej do ohnivého moře. Ale pro mne nebylo a není nic těžkého: bylo tam hodně písku, ten jsem spletl dohromady, udělal z něho pěkný provaz a už jsem se spouštěl dolů. A tu nová nehoda! Provaz byl krátký, aspoň sto loket mu chybělo. Vystoupil jsem znovu nahoru, uřezal nahoře těch sto loket a přivázal k dolnímu konci. Sláva, provaz zrovna stačil a já jsem se dostal znovu na zemi i se džbánkem a nebeskou vodou.“

„To bylo pěkné cestování, až ti závidím, chlapíku,“ pravila princezna.

„Ale veselejší kousek teprve nastane,“ řekl hlupáček. „Odvázal jsem koně, jedeme zase jak vítr. Přijíždím zase k naší chalupě – a co vidím? Ten dědeček, co jsem ho chtěl pokřtít, už se po čtyřech v prachu batolí, vesele si brouká a za vlasy drží princeznu, a jak ji zlatou hůlkou po zádech vyplácí, tak ji vyplácí. Až se z ní prášilo!

A pořád jenom křičí: ‚Ty mizerná princezno, ty rozmařilá, lenivá princezno, já ti povím mít dlouhou chvíli a trápit lidi!'"

„Cos to řekl?" vykřikla zlostně princezna. „Kohože tvůj dědeček za vlasy držel? Koho to zlatou hůlkou vyplácel a cože křičel?"

„Vždyť jsem už pravil," divil se hlupák. „Princeznu. To se ví, že jenom ze země Kamferolalitamanakavalie. A dědeček křičel: Ty ukrutná a rozmařilá princezno, já ti povím, já tě naučím."

„Ty lháři!" vskočila mu do řeči princezna a hněvem se třásla na celém těle. „To je lež, to se nestalo, ani nemohlo stát!"

„Vždyť já neříkám, že se to stalo a že se to mohlo stát!" usmál se hlupák a poklonil se. „Ale vyhrál jsem a pěkně prosím za odměnu!"

Tu se teprve rozesmála princezna, až se to v celém zámku rozléhalo, do smíchu se dali dvořané i dvorní paní, sluhové i služky, a už nesl královský pokladník pytel zlaťáků, že jej hlupáček ani unést nemohl.

Počkal si ještě měsíc, až jeho chytrého bratra pustili ze šatlavy a pak se s ním vrátil domů. Střídali se v nesení peněz, ale oba ani rukou necítili, když už přicházeli k domácí chalupě.

A věčná škoda, že dnes ta princezna už neslibuje takovou odměnu.

Jistě by k ní lidé pospíchali ze všech světa stran!

Boj se třemi draky

V dalekých zemích žil král, kterému umřela žena. I vzal si za choť dívku neobyčejně krásnou, ale i neobyčejně zlou. Chtěla jen sama vládnout v celé říši a nejvíc zanevřela na králova syna z prvního manželství. Bála se totiž, že ji zapudí a sám se ujme vlády.

Jednoho večera pravila tedy králi: „Jsi slepý a hluchý, že nevidíš, jak tvůj syn strojí úklady proti tobě. Se spiklenci se schází, o život a vládu tě chce připravit. Není jiné pomoci, než aby jeho hlava padla pod mečem katovým."

Dlouho přemlouvala nerozhodného krále. Ten se bál své krásné a zlé ženy, bránil se, váhal, až konečně dal rozkaz syna zajmout a uvěznit. Ale věrný sluha vše vyposlechl a rychle oznámil královici, jaké nebezpečí mu hrozí. V největším spěchu uprchl králevic z rodného hradu, přestrojen za služebníka a v roztrhaných šatech.

Putoval celou noc a celý den, až navečer dorazil k černému lesu. Nebylo možno jít lesem dále. Smutně se ohlížel na všechny strany, až najednou uviděl, jak se v dálce blýská světýlko. Šel po kraji lesa pořád za ním, až přišel k malé chaloupce ze dřeva sroubené.

Ve dveřích stála stařenka, šedivá, vrásčitá, malá, a vlídně mu odpověděla na pozdrav.

„Pro lásku boží prosím vás, stařenko," zahovořil králevic, „dopřejte mi noclehu a kousek chleba k večeři. Jsem ušlý a hladov, jdu už celou noc a celý den!"

Stařenka jen hlavou zakývala, dovnitř ho pozvala a už tu v teplé světnici stálo jídlo na stole, z talířů se kouřilo a červené víno bylo ve sklenici.

S radostí a lačně se pustil králevic do jídla. Stařenka se usadila proti němu, dívala se, jak mu chutná, a pořád jen hlavou pokyvovala.

„Kam jdeš, hochu?" ptala se po večeři.

Ale králevic váhal, má-li neznámé stařence vypovědět své hoře.

„Vždyť já už vím všecko," usmála se stařenka, „před zlou macechou utíkáš a před navedeným otcem. Ale nic se neboj, všecko se v dobré obrátí. Odpočineš si a zítra s novými silami poputuješ do světa. Zatím se napij červeného vína a posil se po cestě!"

Pije králevic víno červené a cítí sílu ve všech žilách, ale zároveň se mu oči zavírají a sladká mdloba tlačí se mu na hlavu. A zdá se mu: už ne stařenka sedí proti němu u stolu, ale matička jeho zemřelá, sedí, vlídně se na něho dívá, vlasy mu hladí a tiše hovoří.

A tak mu praví matka nebožka, krásnější, než kdykoli byla za živa: „Ráno přes černý les se dej a přijdeš do druhého království, tam za horami je královský zámek, který svítí do širého kraje. Tam službu hledej. Aby se ti lépe sloužilo, ode mne dary přijmi: šaty z čistého zlata, jak se na králevice sluší, peníz, který do výše vyhoď, když koně budeš potřebovat, a váček se vzácnými semeny.“

Řekla a zmizela a králevic se probudil. Na lůžku ležel, v chaloupce bylo plno světla, neboť už byl bílý den. Vyskočil, neznámou stařenku hledal, ale v chaloupce nikoho nebylo. Na stole však už snídaně stála připravena, chléb, mléko a vedle toho uzlíček. Zlaté šaty z něho probleskovaly a na nich byl peníz a drobný váček se semeny.

Dlouho kroutil králevic hlavou, ale potom dal peníz do kapsy, posnídal a s uzlíčkem na ruce vyšel z chaloupky. Na prahu se ještě třikrát uklonil, jako by děkoval za pohostinství i veliké dary.

Nesmírný černý les ležel před ním tak temný, že až teskno bylo. I napadlo králevici, co slyšel v noci o čarovném zlaťáku. Vyňal z kapsy peníz, vyhodil jej do výše a hle, v okamžiku stál před ním krásný bělouš s nádherným sedlem, řemením a uzdou. Meč ve vzácné pochvě ležel napříč v sedle.

Radostně zařehtal bělouš a moudrým okem se na králevice podíval. Králevic pochopil, rozveselil se a vděčně si na matku vzpomněl. Na koně vsedl, do ruky vytasený meč vzal, a hned se tryskem lesem rozjeli. Vytasený meč takové světlo vydával, že se všecky temnoty lesní prosvětlily a neproniknutelné houštiny před ním ustupovaly. Jediným švihnutím vyrubány byly cesty v divokém lese.

Jeli, jeli, až vyjeli na pláň, a za ní se táhly modré hory.

Bělouš pořád rychle klusal, až se dostali horami do utěšeného údolí, kde se rozkládal královský zámek tak nádherný, že podobného není na celém světě. Svítil věžemi a zlatými střechami do kraje tak, jako by to slunko zapadalo.

Tu se koníček zastavil, králevic na zem seskočil a vděčně běloušovi hřívu pohladil.

A hle, divná věc, v okamžení nebylo tu koníčka ani sedla nádherného, jen na dlani se králevici octl peníz zlatý, tak čistý a skvělý, jako by právě ražen byl.

Zasmál se králevic, zavýskal a chutě bral se dále, až přišel k nádherné bráně královského hradu. Vousatý vrátný stál před bránou a nevlídně přeměřil králevice v obnošených šatech.

„Čeho si žádáš?“ ptal se drsně.

„Službu hledám,“ pokorně odpovídal králevic a uctivě čepici smekl.

„Nemáme žádné," zahučel vousáč, „ledaže bys chtěl být zahradníkem. Starý nám umřel před týdnem. Ale musíš umět kus poctivé práce, lenocha nepotřebujeme."

Králevic se zarazil, neboť zahradnictví nerozuměl ani zbla, ale za chvíli pravil odhodlaně: „Rád přijímám a budu tedy zahradníkem."

Vedli jej do rozsáhlé zahrady, ale zanedbané a zpustlé. Květiny byly pošlapány, hustá tráva rostla mezi nimi v divokém nepořádku, cestičky byly zanedbány.

Podivně se díval na svou práci králevic, ale přivstal si časně zrána, ještě se ani sluníčko neukázalo, a dal se do práce. Pošlapané květiny vytrhal, celé záhony znovu rozryl, cestičky urovnal. Ale co má naset v rozryté hlíně? Na darovaný váček si vzpomněl, z uzlíčku jej vytáhl, semínka rozséval do dlouhých záhonů.

A když ráno na druhý den vstal, sám překvapením oči otvíral a svému zraku věřit nechtěl. Neboť záhony byly plny nejvzácnějšího kvítí, nádherné růže se splétaly v křoviny a dýchaly tak líbeznou vůní, že každý zapomněl na svou bolest a utrpení. A přišli dvořané, pilného a dovedného zahradníka pochvalovali, přišel i král a poklepal mu na rameno.

A k poledni se přihnala jak vítr rozpustilá dívčina, měla černé vlasy a černé oči, divoce zpívala a tančila a hned do růžových křovin. Šlapala po růžích a nešetrně keře lámala.

„Hned jdi na cestičku," vzkřikl na ni, „je hřích šlapat květiny! Nesadilas, nepracovalas, nesmíš ani ničit!"

„I ty otrhaný umazanče," vykřikla zlostně dívčina a nosíčkem nakřivila, „ty mi budeš rozkazovat a na mne pokřikovat? Víš, kdo já jsem? Královská princezna, krále dcera nejstarší!"

A vztekle udeřila zahradníka po tváři.

Ale to si nedal králevic líbit, rozlítil se, chytil princeznu v půli a nevšímaje si jejího křiku, přehodil ji přes plot až na cestu.

Dal se znovu do práce, ale tu přicupitala druhá princezna, hnědovlasá a hnědooká, a hned oběma rukama trhala květiny a růže lámala, že na cestičkách bylo brzy plno oškubaných květin.

„Nenič ty růže!" vykřikl na ni zahradník, „zlé srdce má, kdo květiny plení!"

„A hle, blázen jakýsi," ušklíbla se princeznička, „moudré rady by mi dával! Nepotřebuji jich! Jen si hleď své práce, hlupáku!" Napřáhla ruku, aby ho udeřila, ale králevic byl mrštnější, chytil ji v pasu a ani se nenadála, už přeletěla plot a dopadla do prachu silnice.

Králevic se vrátil k záhonu, ale už tu byla třetí princezna, nejmladší, zlatých vlasů a modrých očí, tak krásná, že se králevici naráz zalíbila.

„Dobrý den, zahradníku," usmála se vlídně, „dovolíš, abych si růží do kytice nastříhala?"

Králevic jen přikývl, jak nemohl očí odtrhnout od krásné princezny, tak milé a půvabné jak žádná jiná dívčina na světě. A princezna vytáhla stříbrné nůžky, pozorně růže stříhala a v kytici je rovnala.

„Děkuji ti, milý zahradníku," zdvořile poděkovala a zase se tak krásně usmála, že králevici až srdce radostí poskočilo.

Když odcházela, dlouho se za ní králevic díval, ale málo se mohl vynadívat, neboť vtom přicházeli k němu dva drábové s okovy a řetězy.

„Urazil jsi naše dvě princezny, nejstarší a prostřední," řekli mu drsně, „nectně jsi na ně ruku vztáhl! Však, chlapíku, pocítíš, zač je toho loket a jak jsou hluboké naše lidomorny!"

„Vari ode mne!" vykřikl králevic, „chcete-li hlavy nosit na svých trupech!"

Rozehnal se tak opravdově, že drábi strachem ucouvli a teprve po hodné chvíli si znova dodávali kuráže.

Ale dříve než se mohli podruhé k němu přiblížit, ozval se z dálky strašný hukot, jak by se země otvírala a hory valily, blýskalo se a zatmělo se. A čím dál tím více znělo to strašné hučení a země se třásla.

Drábové zděšeně prchli a králevic přistoupil ke vratům. Z dálky viděl děsivou nestvůru, jak se valí od hor do údolí, strašlivého draka o třech hlavách, které oheň vydychovaly a síru plivaly.

Drak svým nestvůrným tělem zatarasil cestu mezi horami a zařval tak strašlivým hlasem, že se až třásly věže královského hradu.

„Králi! Tvou nejstarší dceru žádám za ženu! Nedáš-li mi ji, celou tvou zemi zničím, města rozbiji, vody otrávím! Čekám do večera, až se první hvězda ukáže!"

Postrašený král dal svolat celou radu, ministry, generály, dvořany a všecko velké panstvo, aby mu poradili, co má dělat. Ale nikdo mu nemohl dát kloudnou radu, všichni se třásli a ztratili poslední špetku zmužilosti. Beztak jí nikdy příliš mnoho neměli! Po chvíli se sice nabízel nejvyšší generál v uniformě zlatem prošívané, že vypraví celé vojsko, ale král se bál ztratit tolik mladých lidí a váhal přijmout generálovu radu. Zatím se v nádvoří a všude po cestách před hradem shromáždily nesmírné zástupy lidu, měšťané i vesničané, jak ze svých domů uprchli, všichni

křičeli, naříkali, plakali, rukama lomili. Mnozí hlasitě volali, aby jen král dal drakovi svou dceru nejstarší, že je beztoho zlá a hubatá a že jí nebude škoda.

Tu král poslal hlasatele, aby všem rozhlásili jeho vůli: Kdo se vypraví proti draku a podaří se mu draka sprovodit ze světa, tomu se dostane vysokých hodností a nesmírných pokladů.

Ale nikdo se nehlásil, ba i ten generál, který chtěl proti draku vojsko poslat, nyní zbaběle mlčel.

Když se stmívalo, zněl celý hrad, nádvoří i ulice, domy i chalupy jenom bolestným pláčem, král bez přestání vzdychal, královna lomila rukama a zlá princezna si trhala zoufalstvím dlouhé černé vlasy. Jen jeden člověk byl vesel: králevic – zahradník, který chodil mezi záhony a spokojeně si pohvizdoval.

První hvězda se ukázala na obloze a drak mocně zařval: „Králi! Pošli princeznu, sice je veta po tvé říši!“

Nezbývalo nic jiného, nežli že se princezna vypravila k horám, zoufale plačíc, a hedvábným šátečkem si slzy utírala a naříkala tak zoufale, jak nikdy ještě ve svém životě. A když přišla blíže k drakovi, zář ohně z jeho nozder tak ji oslepila a zápach síry tak ji omámil, že klesla v mdlobách u cesty.

Ale již tu šel vedle ní králevic-zahradník s ranečkem, a když viděl princeznu v mdlobách, usmál se a vzal jí z rukou hedvábný šáteček, kterým si slzy utírala. Kousek od ní do houští odskočil, z ranečku zlaté rytířské šaty vytáhl, své staré rozedrané opět do uzlíčku složil a vyšel ne už jako ubohý zahradník, ale jako krásný a zářící rytíř. Zlatý peníz do výše vyhodil a již tu stál bělouš s nádherným řemením a vzácným sedlem, s jasným mečem přes sedlo. Radostně bělouš zařehtal, králevic do sedla skočil, lesklým mečem zamával, až záře jako blesk osvítila celou krajinu.

Prudce, nebojácně se hnal proti draku.

Drak vztekle zařval, když viděl, že se k němu blíží ne princezna, ale smělý rytíř na bělouši, ve zlatých šatech a s blýskavým mečem, celý příval ohně a síry vychrlil na něho, ale jeho zloba se beze škody odrazila od rytířského brnění.

Byl to strašný boj, ale meč byl nad meče, ostrý, hbitý a zázračný. Dvě hlavy srubl drakovi bez obtíží, ale třetí byla nezranitelná: kdykoli dopadla na zem, srubnutá úderem meče, hned v ten ráz naskočila na trup a žila jako předtím. Už umdlévaje, připadl králevic na dobrou myšlenku: uťal hlavu, bleskurychle vytáhl šáteček, jímž si princezna slzy utírala, vhodil jej na ránu a hle, hlava přirůst nemohla a skutálela se mrtva na zem.

Tak byl drak mrtev, králevic si utřel zkrvavený a znečištěný meč a již se hnal vesele zpáteční cestou. Přijel k princezně, jež se probouzela právě z mrákot.

„Jsi svobodna a zachráněna!“ pravil jí zamračeně.

„Jak se ti odvděčím, krásný zachraniteli?“ pravila princezna v slzách. „Jenom tobě děkuji za svůj život! Čím ti mám sloužit, jaké skvosty ti mám dát?“

„Jenom jedno si žádám – nic nevezmu, jen dám!“ zasmál se králevic, rozpřáhl se a udeřil princeznu po tváři, tak jako ona jej udeřila v královské zahradě.

Ještě se neprobrala ze svého omámení, když už skvělý rytíř zmizel. A králevic zašel do houští, zlaté šaty složil do uzlíčku, roztrhané služebnické oblekl a bělouš se mu opět v peníz proměnil.

Ale už se hrnuly zástupy k princezně, v čele král, královna, obě mladší princezny, generálové, ministři a všecko panstvo, radostně zachráněnou princeznu vítali, jiní hned zabitého draka prohlíželi a jeho velikosti i ohavnosti se podivovali. A princezna přerývaným hlasem vypravovala, jak rytíř ve zlatých šatech jel od zabitého draka, jak mu děkovala a jak ji on do tváře udeřil.

„To jí patří, to jí patří!“ myslili si všichni generálové, ministři a všecek lid, ale nikdo se neodvážil uštěpačná slova pronést nahlas.

Hledali zlatého rytíře, ale ovšem marně. Kdopak by si všiml rozedraného zahradníka! Ten se ztratil mezi lidem a smál se hovorům rozradostněných měšťanů, až mu slzy z očí kapaly. Bylo hodně radosti v celé říši, ale neuplynul ani měsíc a řev ještě strašlivější se valil od hor. Nad údolím, kde se vypínal královský hrad, rozložil se drak o mnoho strašnější než dříve, drak šestihlavý, který dýchal oheň a síru. Země se třásla, zdi se trhaly, věže se kácely, když drak strašlivě zahřměl:

„Králi! Tvou prostřední dceru žádám za ženu! Nedáš-li mi ji, nezůstane z tvého hradu a z tvých měst ani kámen na kameni! Do večera čekám, až se první hvězda zjeví na obloze!“

A zase hrůza a zmatek, porady ministrů a generálů bez výsledku, a tak když se ukázala večernice na obloze, vypravila se zdrcená princezna k drakovi. Byla už takřka u něho, ale tu na ni dýchl takový žár, že se skácela bezduchá pod strom a šáteček jí vypadl z ruky. Zahradník-králevic jí šáteček vzal, do zlatých šatů se přestrojil, na bělouše vsedl a dal se do krutého boje.

Ale byl to zápas mnohem těžší než předešle, neboť šestihlavý drak měl dvojnásobnou sílu než drak tříhlavý, a teprve když se králevici podařilo na ránu živé hlavy šáteček vhodit, dodýchala obluda.

Unaven odjížděl na bělouši králevic k princezně, která se z mrákot probírala, a když mu vřele s velikým pláčem děkovala za zachránění, napřáhl jen ruku, jako by ji chtěl udeřit, ale rána nedopadla. Pobídl koně, do houštin odcházel a zakrátko se ubíral ke královskému hradu otrhaný zahradník právě v ten čas, kdy se ubíral z bran mocný průvod vstříc vysvobozené princezně.

Za měsíc potom třetí drak se ukázal před královským hradem, drak nad každé pomyšlení strašlivější, o devíti děsných hlavách a dechu tak morového, že až lidé omdlívali. Ten žádal nejmladší princeznu za ženu a vyhrožoval, že celou zemi na prášek rozbije a nikoho živého nezanechá. A když marně hlasatel vyvolával a přeskvělou odměnu sliboval, vypravila se krásná princezna ještě před svitem večernice na smutnou cestu k ohavnému draku.

Cestou ji dohonil králevic-zahradník.

„Kam pospícháš na noc, milý zahradníku?“ vlídně hovořila uplakaná princezna, která tiskla hedvábný šáteček ke krásným modrým očím.

„Na draka se podívat trochu zblízka,“ zasmál se zahradník, ale princezna ho varovala: „Jen se vrať domů, dost už na tom, když já jediná zahynu!“

Ale vtom ji už drak zahlédl a zařval tak, že i králevici se kolena zachvěla: „Pojď už, ať dlouho nečekám!“

Princezna omdlela, králevic ji uložil pod obrovitý strom, šáteček jí odňal a zase jako dříve na bělostném koni a ve zlatých šatech vstříc draku přijížděl.

Ale tentokrát se zdálo, že jeho síly nedostačují, ačkoliv zázračný meč jen sekal do hlav nestvůry a kůň kopyty po nich šlapal. Všecek unaven, takřka neživý, rozdrásán a popálen se zhroutil k zemi, právě když se mu podařilo největší hlavu srubnout a na ránu hedvábný šáteček přiložit.

Dlouho tak ležel, věrný koník jen smutně nad ním řehtal, když se princezna z mdlob probrala a dala se na cestu k drakovi. Našla draka bez hnutí a v zátopě husté krve devět hlav leželo na zemi a nedaleko nich kůň řehtal a kopyty hrabal. U jeho nohou rytíř-osvoboditel ležel a v rukou ještě držel meč, všecek zbrocený krví drakovou.

Poklekla u jeho hlavy princezna, přilbici s hlavy mu sňala a zpocené vlasy hladila, až králevic oči otevřel a usmál se na princeznu.

„Přej si, co chceš, krásný a statečný rytíři,“ řekla princezna hlasem tak milým a sladkým, že zněl králevici jako hudba.

„Dej mi zlatý prsten z prstu,“ zaprosil králevic a princezna sňala vzácný prsten a navlékla jej králevici na prst.

„A nyní mi řekni," srdečně zaprosila, „kdo jsi, odkud jsi přišel a jací jsou tvoji rodičové! Pohrdáš odměnou, kterou ti otec chystá i za mé starší sestry?"

„Dosud nemohu prozradit své jméno," vrtěl králevic hlavou. „Ale přijde doba, že odměnu z tvých rukou vezmu!"

„Ale tvou tvář jsem už někde viděla," rozpomínala se princezna.

Králevic neodpověděl, na koně vskočil, v houštině zmizel a za chvíli z ní zase vycházel jen ošumělý zahradník.

Byla z toho v celé zemi radost nesmírná, zvláště byl šťasten král, který velice svou nejmladší dceru miloval. I vystrojil za několik dní na prostranném nádvoří velikou slavnost a prohlásil, že v ten den všecky tři dcery zasnoubí; vysvoboditel ať přijde a zlatý prsten nejmladší dcery odevzdá.

Bylo slavné veselí, lidu se shromáždilo celé mračno, jedlo se, pilo, veselilo a pak královští hlasatelé provolávali, že si král přeje ticho.

„První dceru odevzdáme přednímu našemu generálovi, druhou prvnímu ministrovi – a kdo si přijde pro nejmilejší dceru nejmladší?"

„Já," ozval se výkřik a již se bral kupředu skromný, odraný zahradník. Jak se tu lidé smáli, pošklebovali, hlasitě volali, že takový otrhánek má být dráby vymrskán, aby neurážel princeznu!

Ale zahradník před princeznou poklekl a podal jí uctivě její zlatý prsten. Princezna hned svého zachránce poznala, ruce mu stiskla a všecka štěstím se zarděla.

Avšak král nedůvěřivě hlavou vrtěl a dvořané reptali a tu zahradník zvolal: „Jen posečkejte okamžik a uvidíte mne v pravé podobě!"

A za okamžik se objevil krásný rytíř ve zlatých šatech na nádherném bělouši a tu už nebylo nejmenší pochyby, kdo tři princezny vysvobodil. Králevic vyprávěl králi své osudy, o matce nebožce pověděl i maceše zlé, a bylo radosti a jásání bez konce. Jen obě sestry šťastné princezny se trochu mrzely, neboť i jim se mladý rytíř lépe líbil než starší jejich manželé a odpustily rády králevici, že je přes plot vyhodil.

Jen jedna práce zbývala ještě králevici: dověděl se, že macecha ukrutně nakládá s otcem, že jej do hladomorny dala vsadit a celou zemi že nemilosrdně sužuje. I vypravil se proti ní s velikým vojskem, otce vysvobodil a ji dal vsadit do stejné věže, kde otec trpěl.

Pak šťastně žil a moudře kraloval po všecky dni svého života.

O ptáku-princezně

Za starých časů byl živ v jedné zemi král, který měl tři syny. Jednoho z prvního manželství, dva z druhého. Král měl všecky tři syny stejně rád, ale královna, druhá jeho choť, nenáviděla nejstaršího syna, neboť se obávala, že on bude jednou v zemi vládnout a oba její synové že budou odstrčeni. Proto, kde mohla, na nevlastního syna žalovala a vlastní své syny proti němu štvala. Král zpočátku věřil královně a činil nejstaršímu synu všelijaká příkoří, ale nakonec poznal, že všecky pomluvy a žaloby jsou klamné, a proto přísně poručil, aby se všichni tři synové snášeli v lásce a svornosti. Ale v srdci dvou mladších synů nepřestávala nenávist proti nejstaršímu.

Jednou se stalo, že král lovil v hlubokém lese se všemi třemi syny. Tu uslyšeli najednou překrásný zpěv, jaký ještě nikdy v životě neslyšeli. Ani nejznamenitější zpěvák z královského dvora nedovedl zpívat tak sladce. A král měl přece zpěváky a hudebníky, jaké mu mohl každý závidět!

Šli tedy všichni opatrně na onu stranu, odkud vycházel čarovný zpěv, a přišli na rozsáhlou mýtinu, kde uprostřed stál rozložitý strom. Na stromě seděl pták tak krásný, že až oči přecházely, a ten zpíval tak sladce. Král a tři synové až dýchat zapomněli, jak poslouchali líbezné zvuky, a ani se nehýbali, jen aby ptáka nezaplašili. Ale pták přece za chvilku zpozoroval, že jeho zpěv někdo poslouchá, sletěl na zem a zmizel v propasti, jež se tměla mezi kořeny jednoho stromu.

„Kdo mi přinese toho čarovného ptáka, tomu dám celé království!“ zavolal prudce král, když se pták ztratil v propasti. „Nikdy jsem nic tak krásného neviděl, ani neslyšel. Žít nemohu bez zázračného ptáka. Nuže, synové moji, kdo z vás ptáka přinese, ten může po mně panování ihned převzít!“

„Přineseme!“ zavolali všichni tři synové jedním hlasem a odkvapili do nedaleké chatrče. Z ní přinesli provazy a veliký sud.

„Vstoupím do sudu a vy mne budete pomalu spouštět,“ řekl nejmladší. „Ale kdybych zpozoroval, že mi hrozí nebezpečí, zavolám na vás a provazem trhnu, abyste mne mohli ihned vytáhnout!“

Spouštěli tedy oba dva nejmladšího, ale za několik okamžiků bylo slyšet z propasti úpěnlivý hlas, aby vytáhli sud nahoru. Když se nejmladší objevil zas na božím světle, vyděšen vypravoval:

„Když jsem sestoupil do propasti, vystoupil proti mně strašlivý obr a chtěl mne kopím probodnout. Nemohl jsem vzdorovat jeho síle, tak byl veliký a hrozný.“

„Nuže, nyní se dám spustit já!“ zavolal prostřední.

Ale ani jemu se lépe nedařilo, za chvilku i on zděšeně volal a stejně pak vypravoval, že se na něho vyřítil děsný obr s napřaženým kopím. Král byl z toho všecek rozmrzelý a smuten odcházel od stromu, neboť nevěřil, že by se nejstaršímu podařilo to, co nemohli zmoci mladší.

„A já jistě ptáka přinesu, i kdyby byl k podzemním skalám přikován!“ vykřikl nejstarší a vstupoval spěšně do sudu. „Raději chci zemřít, než abych zarmoutil svého otce. Sedm dní a sedm nocí čekejte na mé znamení, neboť se bez ptáka nevrátím. Nevrátím-li se přece do sedmi dnů, pomodlete se za mou duši, neboť pak jistě nejsem mezi živými!“

Sud se spouštěl do propasti a najednou se stejně jako na oba mladší vyřítil z podzemních temnot muž s napřaženým kopím. Ale nebyl to obr, nýbrž mužíček zcela nepatrný.

Nejstarší syn se však nepolekal, chytil mužíčka za bradu a za krk a volal:

„Tak lehko se nedám, jak se dali moji bratři!“

„Máš pravdu, jen mě pusť, neboť ti neublížím!“ řekl mužíček. „Vidím, žes jiný hrdina, než byli oba předešlí, zbabělci polekaní! A žes tak statečný, budu ti nápomocen ve tvém podnikání. Řekni, proč sestupuješ do naší podzemské říše, která je mnohem rozsáhlejší, krásnější a bohatší než všecka vaše království na zemi!“

„Ptáka čarovného hledám, tak nádherného, jak nic na světě, zpěváka líbezného, jehož zpěv je rozkoší nadevšecko vzácnější! Slyšeli jsme jej a otci našemu zastesklo se po něm. Nechce bez něho žít, království za něj nabízí!“

„To není pták obyčejný,“ poučoval mužík. „To je princezna, dcera vladaře naší podzemní říše. Nyní je už daleko odtud, ale já ti pomohu, abys ji našel. Ale připomínám ti předem, že tě čeká úkol velmi obtížný. Neboť král i princezna jsou mocní čarodějníci, kteří se dovedou přeměňovat a kouzelné kousky provádět. Už nejeden hrdina ztratil svůj život, když se ucházel o princeznu. Ale tobě se všecko může zdařit, budeš-li na slovo poslouchat mých rad. Jdi stále touto cestou a přijdeš k domku, kde přebývá stará žena. Tu popros o koníčka na další cestu a všecko učiň, co ti koníček poručí. Nezapomeň oň se postarat, čerstvé vody mu dát, čistého ovsa a sena suchého!“

Nejstarší syn poděkoval mužíkovi za dobré rady, vystoupil ze sudu a dal se na cestu, jak mu bylo ukázáno. Skutečně došel brzy k domku, z něhož vyšla stará žena. Dal jí pěkné pozdravení, ona vlídně hlavou pokývla a na jeho prosbu koníčka bílého vyvedla.

„Ale poslouchat musíš na slovo, co ti koníček bude radit,“ volala za ním, „a nikdy koníčka nezanedbávej!“

Syn přislíbil a koníček se dal do rychlého klusu, takže ještě před západem slunce stanuli před nádherným zámkem, z něhož se lila skvělá záře na všecky strany. Ze zámku vystoupil král v blýskavém šatě a obořil se na jezdce:

„Čeho zde pohledáváš před večerem?“

„Pohostinství žádám a více nad to,“ směle vykřikl syn, „o princeznu se ucházím, ptáka nádherného, krásného na podiv a čarovného zpěváka!“

„Jsi smělec,“ zamračil se král, „a tajemství jedno jsi prohlédl. Ale dceru každému a zadarmo nedám. Veliké úkoly musí vykonat ten, kdo se o mou dceru uchází. Provedeš-li všecko, ruku princezny ti odevzdám, ne-li, nikdy nevyjdeš na povrch zemský a pod boží oblohu. Snad ti příliš hlava na krku překáží a ty by ses jí rád zbavil. Neboť milosrdenství nečekej, neprovedeš-li přisouzené úkoly!“

„Dobrá,“ řekl statečně syn. „Pro princeznu jsem přišel a bez ní se nechci vrátit!“

„Nuže, poslyš podmínky,“ pravil král. „Šest dní bude trvat náš závod. Prvé tři dny se ti budu já skrývat a tvou povinností bude, abys mne vyhledal, byť i ten úkryt byl sebepodivnější. Další tři dny se opačně zase uschováš ty.“

„Ano, slyšel jsem a s podmínkami souhlasím.“

„Zítra časně ráno začne náš zápas,“ dodal ještě král. „Ráno se uschovám a do večera, dříve než první hvězda vyjde, musíš můj úkryt objevit. Nyní dej koně do stáje a pospěš k večeři!“

Stalo se tak, králevic dal koně do stáje, čisté vody mu navážil, ovsa nasypal, sena nahrnul. Koníček hlavou pokyvoval, a když se nasytil a napojil, pravil:

„U večeře nic nejez, byla by to tvoje zhouba! Ale vrať se brzy, i o večeři se postaráme, lepší, než má pro tebe král!“

Vešel tedy králevic do skvostného večeřadla, kde bylo množství lidí, statných rytířů i půvabných dívek. Ale když mu jídlo nabízeli, odmítl:

„Jím jenom jednou za devět dní,“ pravil, „a právě včera jsem se dosyta najedl, takže ještě osm dní mohu vystačit.“

Odešel brzy od hostiny, aniž co pojedl, ke koníčkovi se vrátil, a ten mu pravil:

„Do pravého ucha mého vlož ruku a vytáhneš z něho ubrus, prostři jej a večeře bude pro tebe připravena!“

Učinil tak, ubrus z ucha koníčkova vytáhl, na zemi jej prostřel a už tu byla večeře vybraná, samá vzácná jídla a víno lahodné. Když pojedl, uložil se ke koníčkovi a ten mu pravil:

„Spi bez obav, budu nad tebou bdít až do ranního úsvitu.“

Králevic ráno vstal a hned na koníčka myslil, vodu mu přinášel i oves a seno a pak sám pojedl jako včerejšího večera. Potom koníček pravil:

„Král už se skryl, ale nestrachuj se a nepospíchej, lehce ho do večera najdeme. Jdi procházkou do královské zahrady, ve středu je krásná jabloň a ta nese překrásná jablka. Na samém vrcholku roste jablko celé červené. Tam v tom červeném jablku je ukryt král. Vylez na strom, z vrcholku jablko utrhni, mečem rozřež a krále nalezneš.“

Vyplnilo se všecko, jak koníček předpověděl. Králevic jablko utrhl, mečem rozsekl a hned z něho vyskočil král a zamračeně pravil: „Dnes byl úkol lehký, proto jsi vyhrál. Ale já už najdu skrýš, kam tvá chytrost nevnikne!“

„Kdož ví,“ usmál se pouze králevic. A zase se dělo všecko jako předešlého dne, zase z ucha koníčkova ubrus vytáhl a dosyta se najedl nejvybranějších jídel, zase si ke koníčkovi ustlal a spal tvrdým spánkem až do rána bílého. Ráno koníček pravil: „Ani dnes si král nenašel takové místo, abychom ho nenašli. Jen počkej a nepospíchej! Král se uschoval do jednoho pstruha, kteří se honí v rybníce. Najdeš ho lehce: vytrhni mi žíně z ocasu, hoď do vody, pstruha, který po žíni chňapne, z vody vytáhni, rozřež a tak krále nalezneš.“

Ještě před večerem vytáhl králevic pstruha z vody, rozřezal a král stál před ním zamračenější než včera.

„Jen počkej,“ pravil, „však zítra tě čeká úkol nejtěžší. Ještě nejásej, dosud jsi nevyhrál!“

Ráno pak zase pravil koníček:

„Dnes opravdu král vyhledal obtížné místečko. Ale neměj strach, můj důvtip zvítězí i nad jeho zchytralostí. Skrývá se v kaménku prstenu, který je na prstě jeho dcery, překrásné princezny – ptáka. Půjdeš do hradu, princezna tě přivítá, hostit tě bude chtít a omámit. Nezapomeň však na svůj úkol, prsten jí s prstu strhni a hned do ohně hoď. Jen tak krále objevíš.“

Ve hradě už opravdu princezna čekala, nade vše pomyšlení krásná, že králevic v prvním okamžiku až mluvit zapomněl, líbezně se na něho usmívala, za ruku uchopila a dále zvala. A hned jej vedla k pokrytým stolům, kde byly vonné pokrmy a vína drahocenná, do jídla a do pití jej nutila a lichotně se k němu měla. Už už zapomínal králevic na všecko, když se díval do jejích krásných očí, už už bral do ruky číši, neboť její řeč zněla jako dojemná hudba a odolat jí nemohl. Ale v tom okamžiku se vzpamatoval, za ruku princeznu pevně chopil, s prstu jí prsten stáhl a hned jej do krbu hodil.

Z ohně vyskočil král, zuřivě se na vítěze podíval, pak se zasmál a pravil:

„Zdá se, že jsi pořádný chlapík, který nadarmo chleba nejí. Dobrá, dosud jsi vyhrával, ale to je jenom polovice našeho zápasu. Uvidíme, umíš-li se tak znamenitě skrývat, jak výborně jsi uměl hledat. Nu, zítra ukážeš, co dovedeš!“

Ráno opět koníček pravil:

„Dám ti dobrou radu, jak tě král nenajde. Vytrhni žíni z mého ocasu a vklouzni na místo vytržené a žíní se přikryj. Bez hnutí a trpělivě čekej tak do večera.“

Král marně prohlížel všecko, zuřil a vztekal se, ale úkryt neobjevil, až královic večer se mu ukázal všecek rozradostněn, že i tentokrát krále přelstil.

Druhého dne nalezl koníček takový úkryt:

„Spočítej mi zuby a vytáhni poslední stoličku dole na pravé straně. Na toto místo se ukryj a zase stoličku zasaď. Tak krále oklameme.“

Skutečně ani druhý úkryt král neobjevil, ale poslední den pravil koníček smutně a zamyšleně:

„Dnes hrozí velké nebezpečí nejen tobě, ale i mně. Neboť král dobře tuší, že bezpečný úkryt u mne nalézáš, a chce mě zabít. Naposledy ti tedy tento úkryt radím: vyjmi hřeb z mé podkovy, ukryj se do ní a zase hřeb zapusť jako dříve. Ale král přijde a bude zuřit, snad mě i zabije. Nuže, potom sáhni do mého pravého ucha, vytáhneš lahvičku se zázračnou vodou. Tou mi ihned jazyk potři, ale nezapomeň tak učinit hned večer, neboť by potom voda ztratila oživující sílu. Měj se tedy na pozoru!“

Královic se ukryl a vzápětí přiběhl král všecek rozlícen. Vztekle uchopil meč a rozsekal koně na mnoho kusů, ale ať hledal jak hledal, ukrytého královice přece nenašel. Hněvem a lítostí rval si vlasy a nakonec zvolal:

„Jsem přemožen, prohrál jsem, měj si tedy princeznu!“

Kázal přivést princeznu a ona se hned přívětivě na vítěze usmála a do komnat jej vést chtěla. Blažený královic už stál u vrat, ale v posledním okamžiku si vzpomněl na rozsekaného koníčka, odtrhl se vší silou od krásné princezny a pospíchal ke svému věrnému druhu, který mu tolik znamenitých služeb prokázal. Zázračnou vodou mu potřel jazyk a ve mžiku stál už před ním koníček s veselým řehtáním.

Koníček pravil: „Neváhej nyní a dej se hbitě na cestu. Neboť král ještě nyní pomýšlí na to, aby ti princeznu odňal a lstivě tě o život připravil. Je-li ti život milý, nemeškej ani chvilku!“

Nebylo třeba velkého pobízení, králevic uchopil princeznu, na koně ji vsadil a bez rozloučení zakýval jen králi rukou. A už ujížděl koníček jako střela ke královskému hradu.

Jeli celou noc, k ránu přišli opět k domku a k staré babičce, koníčka odevzdali a králevic srdečně koníčkovi poděkoval za všecko dobré, co od něho přijal. A pak šli dále, až přišli k mužíčkovi s napřaženým kopím. Ten už na ně čekal a měl radost, že králevic zkoušky šťastně přestál a princeznu si vydobyl.

„Ale nyní," pravil, „princezna ztratí čarodějnou moc, až si vezme syna lidského a trvale zůstane na zemi. Už se nikdy nepromění v čarodějného ptáka, ale přece nepozbude ani krásy, ani líbezného zpěvu."

Sud, který je měl vynést na světlo denní, visel připraven.

„Holá!" zavolal králevic, „táhněte, bratří, ale dvakrát musíte dnes práci opakovat!"

Oba mladší jeho bratři stále čekali u propasti, ale myslili už, že nadobro v podzemní říši zahynul a že už nikdy na světlo denní nevyjde. Nermoutili se z toho příliš, neboť tak měli větší naději na vladařství po otci. Když uslyšeli bratrův hlas, s malou radostí zatáhli za provaz a vytahovali sud, ale pořádně oči vykulovali, když viděli místo bratra překrásnou princeznu, jaké nebylo rovno daleko široko.

„Moje bude!" zavolal nejmladší, sotva princezna vystoupila na zem.

„Ne, nikdy, ale moje!" odporoval prostřední.

„Nedám ti ji dobrovolně!"

„Ani já!"

Vytasili meče a dali se do kruté šarvátky. Marně je princezna prosila a bílé ruce k nim vztahovala, meče zvonily a zanedlouho leželi oba dva smrtelně zraněni v kořenech stromu. Bratr bratra zabil v tomto souboji.

Marně volal nejstarší syn dole v propasti své bratry, aby ho vytáhli na povrch zemský. Ti ho už neslyšeli a princezna jen žalostně hořekovala.

Tu konečně přišel na ta místa král, aby popatřil, co se u propasti děje. Zůstal jako zkamenělý, když viděl oba syny mrtvé a u nich krásnou dívčinu hořekující a uplakanou.

„Kdo jsi ty?" ptal se král. „A kdo zabil mé syny?"

A tu princezna spěšně všecko vypravovala, že ona je tím ptákem čarovným, který na stromě zpíval, že si ji králevic vysloužil a že nyní čeká v propasti.

Král bez váhání táhl sud a za chvilku vytáhl nejstaršího syna, který nemohl pochopit, proč tak dlouho musel pobývat v hlubinách. Když viděl oba bratry, srdečně zaplakal, neboť je měl rád, i když mu oni všemožně ubližovali. Ještě více však kvílela královna, až jí hořem puklo srdce.

Král však dodržel slib, že dá království tomu, kdo přinese čarovného ptáka. Postoupil synovi i vladaření a vystrojil mu s krásnou princeznou hlučnou svatbu. Deset dní trvala ta svatba a bylo tam hostí jako máku a drahocenných pokrmů, až se stoly prohýbaly. Nejlepší víno teklo v potůčcích a hudba hrála od rána do noci. I já jsem tam byl: a dali mi tam koláčů, dali, až se mi sladkostí v ústech rozplývaly.

Perly z očí, růže z úst

Byl jednou jeden král a ten měl tři dcery. Když dorostly, velmi se staral, aby jim našel nejlepší ženichy. Zavolal si proto nejslavnějšího mudrce z celé země a toho prosil o radu. A mudrc mu pravil: „Dej je tomu, kdo přijde prvý do tvého zámku v den, kdy je světla nejvíce!“

Čekal tedy král na tu dobu, kdy je den nejdelší a noc nejkratší. Ale o tom se dověděly obě starší dcery a prozradily to, první královskému synu z druhé země, druhá synu bohatého šlechtice. Nejmladší sestře neřekly ani slova. Neměly ji rády, že z nich byla nejkrásnější a že ji měl otec nejvíce rád.

A když přišel den, který je v celém roce nejdelší, ukázal se časně ráno na královském zámku princ ze sousední země s velikým průvodem. Král měl radost, když ho uviděl, srdečně ho uvítal, vzal svou nejstarší dcerku za ruku a vedl ji k princi. A také princezna měla radost, že dostala tak bohatého ženicha.

Potom se ozvalo veselé troubení a hluk koňských kopyt a na nádvoří vjel syn bohatého pána, který měl po králi největší majetek v zemi. I toho viděl král rád, vesele ho pozdravil a přivedl k němu svou druhou dceru.

Potom dlouho nikdo nepřicházel, až po slunce východu se ukázal v bráně mladý a silný nádeník, který šel prosit krále o dřevo z královských lesů. Když ho král uviděl, zakryl svou tvář a smutně zvolal: „Běda, smutný osud čeká mou nejmladší dceru, kterou jsem měl nejvíc rád!“ Ale nejmladší dcera řekla: „Slovo jsi dal, otče, a na slově královském země stojí.“ A tak dal král nejmladší dceru nádeníkovi, který si ji odvezl za několik dní do své chalupy do lesa.

Žila nyní princezna v chalupě, pracovala a starala se, ale nebyla smutná a často si zpívala. Muž pracoval v lese a chodil domů pozdě večer, a tu v chalupě bylo vždy čistě a uklizeno. Po roce se jim narodilo krásné děvčátko, ještě krásnější, než byla princezna sama, a z dcerky měli nádeník i princezna radost největší.

Ale když poprvé děvčátko zaplakalo a princezna je konejšila, viděla, že místo slz padají dcerušce z očí čisté perly. Bylo jich brzy půl kolébky a byly veliké a jasné. Ale co bylo stejný div: když se potom děvčátko usmálo, odpadla mu od úst krásná červená růže, že celá světnička brzy voněla samými růžemi.

Podivila se princezna, jaký div se stal, ale bylo to tak každý den: když si děvčátko zaplakalo, padaly mu perly z očí, a když se zasmálo, byla země pod ním plna růží.

Princezna o tom nikomu neřekla, ale sbírala perly do veliké truhly, a když už měla perel mnoho, zavolala svého muže a řekla: „Vezmi tyto perly, jdi do hlavního města a tam je prodej zlatníkům a klenotníkům.“ Nádeník se také divil, ale poslechl

princeznu, šel s perlami do města a dobře je tam prodal. Perly byly krásné a dokonalé a dostal za ně tolik zlata, že je ani uvézt nemohl.

Nyní poslala princezna pro nejznamenitější stavitele a umělce a poručila jim: „Na tomto místě vystavíte zámek, jakého není v celé zemi. Musí být nádhernější, než má sám král. Nelitujte zlata, drahých kamenů a vzácného dřeva, vše vám zaplatím do posledního groše.“

Dali se stavitelé a umělci do práce, kreslili plány, najali robotníky, a už se kopaly základy, sváželo kamení, mramor, křišťál a dřevo z cizích končin. A za nedlouhý čas stál místo chudobné chalupy zámek tak krásný, že sám král neměl takového, a v tom zámku bylo nyní mnoho služebnictva a tam přebývala princezna, její dcerka a muž, který byl dříve nádeníkem a nyní chodil v nejlepších šatech.

Přešlo několik roků a obě starší princezny, ta, která si vzala královského syna, i ta, která měla panského syna, umluvily se, že půjdou také navštívit svou nejmladší sestru nádenici. Nesly jí obnošené šaty a něco peněz, aby ji podarovaly, ale ovšem otvíraly oči, když místo ubohé chalupy našly překrásný zámek a místo chudobné nádenice bohatou paní, kolem které běhalo plno služebníků. Nejmladší princezna uvítala své starší sestry velmi srdečně, přišel také její muž, kterého ani nepoznaly, a oba hostům vystrojili skvostnou hostinu, že sestry nevycházely z podivení. Prohlížely si všecko, dívaly se na nádherné světnice, na vzácné sochy a na obrovské poklady a samou závistí až zelenaly. Na obnošené šaty si ovšem už ani nevzpomněly a velmi se styděly, že je s sebou nesly. A jak se teprv divily, když jim nejmladší princezna přivedla svou překrásnou dcerušku! Děvče se na ně usmálo a hned mu padaly růže od úst. Ale matka jí hubovala, že nepolíbila svým tetám ruce, a tu děvčátku odpadly z očí místo slz jasné perly, které se po zemi kutálely.

Sestrám podivem a závistí ani nechutnalo a řekly si: „Opravdu, nikoho nepotkal tak šťastný osud jako naši sestru nádenici. Ale to už není nádenice, to je bohatá paní nad všecky krále.“ Vypravovaly o tom i svému otci, starý král svou nejmladší dceru navštívil a měl radost z jejího štěstí.

O tom šla pověst po celé říši, ba i v cizině se vypravovalo o dívčině, která perly pláče a v růžích se usmívá. V ten čas už dceruška dospěla a zůstala stejně krásná, jak byla za svého dětství. O její kráse a bohatství uslyšel mocný král z daleké země a hned si umínil, že to bude jeho nevěsta. Přestrojil se, aby ho nikdo nepoznal, potají přešel hranice a přišel až k nádhernému jejímu zámku. – Ukryl se a čekal, až dcerka vyjde. Za nějaký čas vyšla dcerka a králi se až dech v prsou zatajil, jak ho její krása oslepila. Vyskočila ze zámku, zazpívala si, usmála se a hned krásné červené růže padaly jí od úst.

Tu už král neváhal a umínil si, že žádná jiná jeho nevěstou být nemůže. Vrátil se spěšně do svého království a hned poslal vzácné poselstvo s neobyčejnými dary, aby jeho jménem poprosilo u nejmladší princezny za její dceru.

Poselstvo přišlo, princezna i její muž je uvítali a s poděkováním dary přijali. O králi slyšeli jen samé dobré věci, jak je statečný, moudrý a spravedlivý a jak dobře svou zemi spravuje. A proto byli rádi, že se o jejich dceru uchází ženich tak vzácný a rádi mu ji přislíbili. Nevěsta hned se přichystala na cestu.

Mezi služebnictvem byla také stará komorná, která měla dceru velmi krásnou. Už pro ni přišlo mnoho ženichů, ale ona všechny zahnala a jim se vysmívala. „Pro nevěstu tak krásnou musí přijít princ nebo král, jinému ji nedám," říkala komorná. A v duchu si pravila: „Vždyť je má dcera stejně krásná jak dcera naší princezny, proč by i ona nemohla mít královského manžela?"

Když se perlová a růžová nevěsta na cestu strojila, přišla k ní komorná a pravila: „Po mnoho let jsem byla u tebe a věrně sloužila tobě i tvým rodičům. Má dcera s tebou vyrůstala a spolu jste si hrávaly. Jak těžce to ponese, že se nyní musíte navždycky rozejít! Proč činíš tak velikou bolest jejímu srdci?"

„Nedělám bolest jejímu srdci a nikoho nechci zarmoutit," pravila nevěsta. „Proč bychom se měly navždycky rozejít? Pojď se mnou do cizího království a vezmi dceru s sebou, tak budeme zase spolu."

S radostí to přijala komorná a dceru nastrojila tak skvěle, že nebylo poznat, která je dcera princeznina a která dcera komorné. Ještě že nevěstě při každém úsměvu růže od úst padaly.

Poselstvo odešlo i s nevěstou, komornou a její dcerou, oba rodiče daleko je vyprovázeli a všeho štěstí jim přáli. Putovali dlouho, překročili hranice a přišli do druhého království. Jednou na noc přišli k černému lesu a ubytovali se v hospodě u lesa, aby přenocovali.

Před spánkem vyšla si nevěsta a dcera komorné na kraj lesa, aby se trochu pobavily. Komorná šla s nimi, a když byly hodně daleko, že nikdo nemohl slyšet jejich hlasy, vyskočila na nevěstu a povalila ji do mechu. Zavázala jí ústa, aby nemohla křičet, přivázala ji ke stromu a vyloupla oči. Pak jí vzala její šaty a hodila je své dceři. „A ty zde užívej svatební hostiny," tvrdě se vysmívala nevěstě, „však má dcera dobře se na tvé místo hodí. A o tebe se postarají vlci, krkavci a jiní dobrodinci."

Ráno řekla naoko, že její dcera je nemocná a že se vrátí domů, a tak šli všichni dále i s nepravou nevěstou, která si hlavu otočila hustým závojem. Za několik dní přišli k hlavnímu městu, kde už bylo všecko připraveno k uvítání nevěsty. Král jí vyšel daleko naproti, hudba hrála, domy byly ozdobeny kvítím, prapory vlály a všude bylo plno radosti a veselí.

Králi se krásná nevěsta velmi líbila, ale přece se mu zdálo, že poprvé, když ji viděl v jejím domově, byla mnohem krásnější. Jenom to se divil, že ani jediná růže jí od úst neupadla. Bavila se přece velice, smála se rozpustile, ale ani při největším smíchu se jí růže neukázala. Ba ani když se jednou do prstu udeřila a lítostí zaplakala, nepadaly jí z očí perly, ale tekly obyčejné slzy. „To není nic divného," rychle to vykládala komorná, „nevěsta je dalekou cestou velmi unavena, a proto jí nepadají perly z očí a růže z úst. Však až si odpočine a pohoví, dobrým jídlem se posílí, však potom plno nejkrásnějších růží bude po zemi, kam jen pokročí."

Ale nestalo se tak, mladá paní si už odpočinula, pohověla a dobrým jídlem posílila, a přece se neukázaly ani nejmenší perličky ani nejubožejší šípkové růžičky. Krále to velmi mrzelo, ale ještě více ho rmoutilo, že jeho mladá žena byla velmi hrubá a ukrutná, že jen kratochvíle a zábavy vyhledávala, svým služkám nadávala a za vlasy je škubala. Vzdychl si potají, že se tak nevěsta proměnila, těžce nesl její řeč i hrubý smích, ale křivého slova jí neřekl, jenom do lesů vycházel, zvěř lovil, aby tak zapomínal na trápení, které ho doma čeká.

Komorná se veselila, jak se její dcera královnou stala, ačkoli před lidmi nemohla být matkou mladé královny, ale jen obyčejnou komornou. Nepravá nevěsta jí mnohokrát řekla: „A já se přece bojím, že to manžel někdy pozná a že se dcera naší princezny z lesa do města dostane." Ale matka jí domlouvala a utěšovala: „Bláhová, nic se neboj! Nad tou už leda zpívají havrani. Hle, ve zlaté skříňce mám její oči a bez očí se do hradu nedostane."

A přece nad ní ještě havrani nezakrákorali.

Dlouho ležela na mechu, když ji opustila komorná, ležela a pohnout se nemohla, neboť byla ke stromu přivázána, ani volat o pomoc nemohla, neboť měla ústa zavázána. Jak bolestí plakala, padaly jí z očí perly za perlou a zakrátko jich bylo tolik, jako by je po mechu rozesel.

Druhého dne k poledni přišla na ta místa stará babička, která sbírala v lese houby a suché klestí. Když uviděla děvče na mechu ležet, velmi se polekala a bála se k ní přiblížit, ale potom přece jí pomohla, šátek odvázala a provaz přeřezala. U studánky ji omyla a srdečně nad ní zaplakala, když uviděla, že je slepá.

„Neběduj, babičko," pravila perlová nevěsta, „a nejdříve posbírej všecky perly, které jsou pode mnou na mechu. Je to velké bohatství a mnoho příjemných věcí si za ně koupíš. Zaveď mne do své chaloupky a u sebe mne ponech, jistě toho litovat nebudeš. Polovička perel je tvá, ale s druhou jdi do města a prodávej u královského hradu. Ale nic jiného za ně vzít nesmíš, jen oči, lidské oči."

Babička přisvědčila, starou hlavičkou zakývala a nevěstu za ruku vedla přes kořeny a po cestičkách, až došly ke své chalupě. Byla to chatrč malá, malinká, ale dobře

bylo v ní, a stařenka naskládala, co jen měla k jídlu, kousek chleba a medu, a potom ustlala nevěstě v chudobné posteli, aby si mohla odpočinout.

Na druhý den se vydala stařenka na cestu, perly do uzlíčku zavázala a tak došla do města.

Z oken královského hradu právě vyhlížela nepravá královna.

„Kupte, vzácná paní, krásné a čisté perličky!“ volala stařenka a ukazovala uzlíček.

Perly! Nepravou královnou škublo. Kdyby jich měla hodně, mohla by králi namluvit, že jí z očí padaly!

Zavolala svou matku komornou. „A co bys chtěla, stařeno, za ty perly? Kolik dukátů za celý uzlík?“

„Oh, neprodávám je za zlato, neprodávám za peníze,“ kroutila stařenka šedivou hlavou, „ale oči chci za ně, jenom lidské oči!“

„Neblázni, stařeno,“ osopila se na ni komorná, „k čemu jsou ti? Dáme ti celý uzlík dukátů, nejkrásnější dům si za ně koupit můžeš.“

„Nechci nic jiného,“ stála stařenka na svém, „jenom oči potřebuji.“

Šla tedy komorná pro zlatou skříňku, vyňala jedno oko a stařenka jí dala polovičku perel. Za druhou polovičku nakoupila jídla, sladkého vína a hojivých mastí a zase pomalu cupitala ke své chalupě.

Došla a slepá nevěsta už zdaleka volala: „Máš oči?“

„Mám jedno oko, děvečko,“ odpovídala babička a hned oko zasadila do prázdného důlku a hojivými mastmi ránu pomazala.

A byly to dobré masti, neboť slepá se dala do radostného křiku: „Stařenko, už zase vidím boží svět!“

Zasmála se, že se aspoň jedním okem na svět může dívat, a hned jí padaly krásné červené růže z úst, že za chvilku byla podlaha plna růží a po růžích voněla celá světnička.

„Zítra půjdeš, stařenko, ještě jednou do města,“ pravila, „do košíčku růží vezmeš a prodávat je budeš. Ale za nic jiného je dát nesmíš, jen za oči, lidské oči.“

Vypravila se stařenka s košíkem růží a pod královským hradem prodávala: „Kupte si růže, krásné a vonné růže!“

Dívala se nepravá královna z okna a pravila komorné: „Hleď, matko, jak krásné růže! A v takový čas, kdy všude jinde už růže odkvetly!“

Komorná se ptala: „Zač bys prodala, stařeno, celý ten košík růží? Kolik dukátů za ně chceš?“

„Ne, já za peníze neprodávám,“ kroutila stařenka šedivou hlavou, „chci za ně jen oči, lidské oči.“

Komorná sebou trhla a měla podezření. „Nač tobě oči, stařeno?“ nevlídně se osopila. „Sobě je zasadit chceš?“

„Sobě či jinému,“ vymlouvala se stařenka, „to už je moje starost.“

Nepravá královna tolik po růžích zatoužila, že nedbala na matku, pospíšila pro skříňku a vyměnila oko za celý košík růží. A když měla pohromadě perly a růže, utíkala ke králi a zdaleka volala: „Hle, muži, už mi zase perly padají z očí a růže z úst!“

Ale král se jen smutně podíval na perly a na růže a neřekl ani slova.

Stařenka zatím pomaličku cupitala z města k dědinám a k lesům, přešla cesty a cestičky a došla do své chalupy. „Máš, stařenko, oko?“ volala perlová nevěsta už zdaleka. „Mám, děvečko,“ řekla stařenka, zasadila oko, hojivou mastí ránu pomazala a zase viděla nevěsta jako dřív.

Tu nebylo její radosti konce, zpívala, tančila a na všecky trampoty zapomněla a plno růží jí od úst padalo, že na zemi v chalupě to vypadalo jako v růžovém sadě.

Tak obě hospodařily v malé chatrči, celý svět se jim ztratil a bylo by jim dobře, kdyby si dívčinka nevzpomínala na matku princeznu a na otce. Tenkrát ji vždy srdce zabolelo a z očí padaly nejkrásnější perly.

Jednoho dne lovil král, zabloudil v lesích a dostal se až na místa, kde měla stařenka chaloupku. Byl unaven a žízniv a zaklepal na dveře. Z chaloupky vyšla nevěsta a pozdravila cizince.

Jak ji král uviděl, zatřásl se a nemohl ani promluvit: tak se mu zdálo, že už ji někdy viděl. Když se vzpamatoval, poprosil o trošku vody, ale sotva rty omočil, jak se na ni pořád díval.

„Krásný kvítek roste v mých lesích a já jsem o něm neměl ani tušení,“ zažertoval a tu se nevěsta zarděla, lehounce se usmála a hle, v tom okamžiku jí odpadlo krásné růžové poupátko králi přímo pod nohy.

Král zbledl, vyskočil a třásl se na celém těle. „Zde se stalo něco hrozného!“ vykřikl. Ale nevěsta se polekala, že snad cizince urazila, a v očích se jí objevila slza, ale ne slza, jen jasná a čistá perla.

„To nikdo jiný perly nepláče a v růžích se nesměje, jen má žena," zvolal a vešel do světnice.

„Máš to divnou dcerku, stařenko!" vykřikl na babičku.

„Ach, ne dcerku, vzácný pane, a dobře by mi bylo, kdyby to dcerka byla!" řekla babička a vypravovala králi všecko, jak ji v lese našla, jak za perly jedno oko koupila a za růže druhé, a král už jí ani domluvit nedal, neboť všecko pochopil a poznal, a hned se ke své pravé nevěstě obrátil a poznat se jí dal. A bylo z toho mnoho radosti a v chalupě padaly hned perly a hned růže, jak se radostí smála a hned zase plakala.

Ale za chvíli král vzkřikl strašným hněvem, když si vzpomněl na nepravou královnu a na komornou, dal se do troubení, až se lesy rozléhaly, a přivolal svou čeleď. Ta ho ani poznat nemohla, jak se celý změnil, a král jim ukázal svou pravou ženu a všichni se jí uctivě poklonili. A pak jel slavný průvod do hlavního města a na královský hrad, král s královnou uprostřed, a čeleď vesele troubila, neboť se králi toho dne podařil lov nejvzácnější.

Jak ke hradu přijížděli, nepravá královna hned poznala skutečnou nevěstu a dala se i s komornou na útěk. Ale vojáci ji chytili a na hradě byl veliký soud. Hrozná muka jim chystal král, ale pravá královna tak za ně prosila, že je král jenom z hradu a ze své země vyhnal. Ale od té doby nikdo o nich už ani slůvka neslyšel a nikdo neví, kde a jak zahynuly.

Potom král žil s královnou šťastně a panovali moudře. Perel královně už málo z očí napadalo, ale zato růží každý den vrchovaté košíky.

O princezně tanečnici

Šel starý voják z vojny domů, už trochu šedivý a chromý, šel, o hůlku se opíral a takto si sám mluvil:

„Co nyní se mnou ubožákem? Na vojně jsem zestárnul a síly pozbyl, na vojně mi vlasy prošedivěly. A k čemu se nyní hodím a čeho se mám chopit? Pořádné práci jsem se nenaučil, na drvoštěpa nemám sil, k obchodu peněz potřeba. A doma v rodné dědině mě už nikdo nezná, aby se mne ujal a přístřeší poskytl. Věru, nezbývá mi nic jiného, než abych šel žebrotou anebo skočil do vody. Smutný je život člověka starého a chudobného."

Tak mluvil a tak se staral, po cestě šel do širého světa.

Tu přišel na louku u lesa, kde viděl dva lidi v hrozné hádce. Nadávali si těžkými nadávkami, bili se, za vlasy se trhali, až bylo ošklivo se na ně dívat.

„Hoj, hoj, přátelé," volal na ně voják, „co jste se dali do takové rvačky? Není vám líto vlasů a kůže? A nač taková ošklivá slova vykřikujete?"

Přestali se oba rváči bít a jeden z nich povídá vojákovi: „Nemůžeme se dohodnout o dědictví! Jsme bratři a po otci nebožtíku nám zbyla tahle halena a tamty střevíce. Já jsem starší a chci obojí."

„A to není spravedlivé," vykřikl druhý, „rozdělíme se na polovici!" Podivil se voják, že se oba bratři hádají o halenu hodně obnošenou a střevíce vetché, ale starší mu to vyložil:

„To není obyčejná halena a to nejsou obyčejné střevíce. Ale kdo si halenu obleče, ten je v té chvíli neviditelný. A kdo si střevíce obuje, může urazit co krok to sedm mil."

„Na mou věru, taková halena by se mi hodila a taky bych potřeboval takových střevíců," pomyslil si voják a nahlas pravil:

„Počkejte, přátelé, snad bych vám mohl pomoci a dát dobrou radu. Vystřelím z téhle pušky, a kdo první kulku v trávě najde, tomu bude patřit halena i střevíce."

„A to je dobrá rada," řekli oba dva. „Děkujeme ti, žes nás tak spravedlivě rozsoudil."

A voják vystřelil, kulka vyletěla a oba bratři jali se hledat kulku. Ale voják zatím opatrně a potichoučku se přitočil k haleně, rychle halenu oblékl a střevíce obul, pokročil a namoutě milou, v tom okamžiku už neviděl bratří a lesa, ale stál před branou velikého města.

„Ach, to je znamenitá věc!" zaradoval se voják, „ta mi pomůže v mém trápení! Co krok to sedm mil a neviditelný k tomu!"

Přišel blíže ku bráně a viděl, že je na ní nastrkáno plno uťatých hlav. Svlékl halenu a nemůže se vynadívat.

„Ale to je mi podivná ozdoba," divil se voják, „ještě jsem neviděl, aby se uťaté hlavy na brány stavěly. Hej, příteli" – a volal na jakéhosi občana – „nemohl bys mi vyložit, proč si tak okrašlujete svou bránu?"

„Ale to má náš král takovou zálibu," vysvětloval měšťan. „To jsou všecko hlavy nedbalých strážců. Abys věděl, vojáku, náš král má princeznu a s tou je to už delší čas všelijaké. Každou noc se ztratí, nikdo neví kam, ráno si zase lehne do postele unavena a udýchána, ale noc co noc roztrhá dvanáct párů střevíců. Nikdo nemůže prozkoumat, jak a proč. Král už vypsal velikou odměnu, kdo to tajemství uhádne a kdo po tři noci princeznu uhlídá. Ale dosud se to nikomu nepodařilo a každý místo odměny ztratil hlavu."

„Tohle bych mohl zkusit," pravil si voják. „Ztratit hlavu je sice šlakovitá věc a neměl bych k tomu právě veliké chuti, ale tři noci hlídat není přece nic strašného. Co jsem se nahlídal ve vojenském táboře, a byla zima a nepohoda, a nikdy jsem neusnul!"

Nemeškal dlouho, ohlásil se u krále, postavil se jako struna, vojensky pozdravil a hned králi ohlásil, že se chce pokusit a princeznu po tři noci hlídat.

„Jak chceš," pravil král mrzutě, „beztak i ty hlavu přitom ztratíš."

Služebníci zavedli vojáka k princezně a ukázali mu její světnici, kde spávala na zlatém lůžku. Vedle její světnice byl malý pokojík, kde měl hlídat voják, ale obě světnice byly odděleny křišťálovou stěnou, takže voják mohl dobře vidět, co se děje u princezny.

Přišel večer, voják seděl v pokojíku, s chutí se navečeřel a čekal. Zázračnou halenu si pověsil na stěnu a střevíce postavil do kouta.

Za chvíli přišla k němu princezna, velmi krásná a mladá, celá bílá a růžová jako jablíčko, ohebná jako srna. Oči jí jen jen hrály a nožky se stále pohybovaly jako v tanci. Usmála se na vojáka, přisedla k němu, do řeči se dala a pořád mu cosi lichotně vypravovala. Potom mu přinesla láhev vína, do skleničky nalila, voják se napil – napil – a zakrátko spal jako zabitý.

Když se probudil, byl už bílý den, sluníčko svítilo do pokojíka, ale princezna byla už dávno vzhůru a dvanáct párů střevíců bylo rozedráno.

„Poprvé mi to dopadlo velmi špatně," škrábal se mrzutě voják za ušima. „Víno bylo sladké a řeči lahodné, jaký tedy div, že jsem usnul a tajemství zaspal!"

Večer si svatosvatě umiňoval, že si dá dobrý pozor a neusne, ale když přišla princezna a do řeči se dala, přece jen se trošku vína napil. Nemnoho, jen tak, že si

rty omočil, ale ať dělal co dělal, víčka se mu zavírala a dřímota se na něho tlačila. Převrátil se, usnul a ráno trpce viděl, že druhou noc propásl, a přece princezny neuhlídal.

„Mně se zdá," říkal si u sebe, „že už se mi hlava na krku viklá. Pozor, starý vojáku, teď už nejsou žerty a lehce by se ti skutálela tvá stará šedivá hlavička."

Proto když večer princezna přišla, ani jí neodpovídal a na víno se nepodíval. A když ho princezna příliš nutila, víno vzal, ale nepozorovaně je pod postel vylil. Pak se tvářil, jako by byl už velmi ospalý, na postel se převrátil a princezna rychle utíkala do své komnaty.

Voják ležel, těžce oddychoval, vůbec dělal, jako by spal nejtvrdším spánkem, ale zatím dobře pozoroval, co se bude u princezny dít.

Princezna zaťukala na dveře, z nich vyšla dívka velmi nastrojená a hned se s princeznou pozdravila. Se země vzala dvanáct párů střevíců už připravených a obě se vrátily do pokojíka k vojákovi. Ten pořád ležel a oddychoval jako v nejtvrdším spánku.

„Myslím, že i dnes bude spát ten vousáč šedivý," smála se princezna, „však si zase přihnul a to už o spánek je do zítřka postaráno. A zítra ráno mu hlavička sletí."

„Můžeme se přesvědčit, spí-li," pravila její družka, vytáhla zlatou jehlici z vlasů a vrazila ji vojákovi do paty. Voják v duchu sice strašně láteřil, ale ani se nepohnul a ležel jako dřív.

„Spí dnes zase jako dřevo," pravila dívka. „Můžeme odejít bez starostí."

Vešly do světnice, tam odstrčily princezninu postel, vyzvedly kus podlahy a hle, v otvoru bylo vidět schody z nejlesklejšího mramoru, jež vedly kamsi do hlubin země.

„Ahá, tudy chodí princezna na noční toulky," pomyslil si voják. A když obě vskočily do otvoru a sestupovaly po mramorových schodech, vyskočil voják z postele, rychle si oblékl halenu, zlatou jehlici vytáhl z paty a vložil do vojenské torby, ve které nosil chléb a vojenské listiny. Nato si obul sedmimílové střevíce a byl hotov jedna dvě. A hned za dívkami po mramorových schodech.

Princezna s družkou utíkala sice velmi spěšně a měla též jakési rychlé střevíce, které je nesly velikou rychlostí, ale co to bylo všecko proti sedmimílovým střevícům, které měl voják na nohou! Brzy dohonil princeznu a už byl za ní skok co skok.

Když sestoupili po schodech, přišli na krásnou cestu, plnou rozkošného kvítí. Potom přiběhli k hustému lesu, kde bylo všecko ze stříbra, stromy, jehličí, ba i mech i tráva. Tak to všecko zvonilo, když jím ubíhali.

Voják se velice divil a utrhl jednu stříbrnou větévku. „Abych měl na památku!“ pravil si. Ale když větévku utrhl a do vojenské torby vložil, zazvonila tak jasně, jako by nejčistšími zvonky zvonil.

„Mně se zdá, že jde přece jenom někdo za námi,“ pravila princezna a ohlédla se. „Neslyšelas, jak větévky zvonily?“

„I kdo by šel!“ vymlouvala jí družka. „Viděla s, jak voják tvrdě spal. Zavadily jsme o větévku, a proto zvoní.“

Přeběhli stříbrný les a přišli do lesa zlatého, kde zase všecko, kůra stromů, jehličí, mech, bylo z ryzího zlata. Leskl se a třpytil ten les, jako by hořel. A tu si opět chtěl voják vzít něco na památku, utrhl větvičku a celý zazvonil jasným a překrásným cinkáním.

Princezna se zastavila, obrátila dozadu a pravila:

„Přece jenom mám strach, že nás dnes někdo pronásleduje. Což kdyby ten voják?“

Ale druhá dívka jí vymlouvala její strach, a tak všichni tři utíkali dále a dorazili do třetího lesa, který byl nejkrásnější ze všech. Stromy byly z nejskvělejších diamantů a světlo se na nich blýskalo a bylo to tak, jako kdyby se nejnádhernější duhy táhly od stromu ke stromu. „I to si musím utrhnout kousíček na památku,“ pravil si voják, utrhl diamantovou větvičku a uschoval do torby. Ale když ji utrhl, lesem se ozvala lahodná hudba, všecko hrálo, stromové větévky i mech, a byla to hudba tak krásná, že voják byl by si nejraději sedl pod strom a poslouchal bez přestání.

„Dnes už to není s dobrým,“ pravila princezna, když uslyšela hudbu; „jistě někdo je nám v patách a vyslídí naše tajemství.“ Ale ať se dívala jak se dívala, vojáka neuhlídala. Kouzelná halena dělala znamenité služby!

Pak přišli k jezeru, hlubokému a černému. Tam převážel starý převozník, černý jako havran. Obě dívky rychle vskočily do loďky, a když už chtěl převozník odrazit od břehu, vskočil do ní i voják, a to tak prudce, že se loďka až zakymácela.

„Hola,“ pravil převozník. „Dnes mám náklad větší než jindy. Vždyť se naše loďka skoro potápí. Co jste si vzaly dnes tak těžkého? Anebo jede s vámi někdo třetí?“

„Nic těžkého jsme si nevzaly,“ odpovídala princezna. „Jdeme lehce a jen dvanáct párů střevíců nesu s sebou. Ale i já mám tušení, že někdo utíká s námi!“

Vojáka ovšem nenašli, a tak se všichni přeplavili přes jezero. Na druhé straně se vypínal nádherný zámek a z něho už svítilo plno světel a zaznívala veselá hudba k tanci. U brány čekal je pán zámku a byla to podivná nestvůra, pán podzemí, s lidskou hlavou, ale s ohavnými dračími tlapami a širokýma nohama. Vítal princeznu

a její komornou, za ruku je uchopil a vedl do ozářeného sálu, kde bylo prostřeno k hostině a kde hráli neviditelní hudebníci.

„A tohle se mi líbí!“ pravil si voják, když si princezna sedla za stůl a když služebníci začali nosit celé společnosti vzácná jídla na zlatých talířích.

Když princezna pojedla, přistoupil neviditelný voják ke stolu, vzal jí talíř, zlatý nůž i vidličku a schoval si všecko do torby.

„Ztratil se mi talíř, nůž a vidlička!“ vykřikla princezna, ale nikdo na to nic nedbal, neboť v tom okamžiku znovu se ozvala hudba k tanci a pro princeznu přišel sám pán zámku, ona nestvůra s lidskou tváří a dračími tlapami.

Princezna se dala do tance a byl to divoký tanec, všecko se otřásalo a výskalo, hudba divoce hrála, sál se točil a tanečníci křičeli.

A když byl tanec skončen, princezna měla rozedrán jeden pár střevíců. Hodila je do kouta, obouvala si nové, ale voják roztrhané zachytil a zase pěkně uschoval do torby. Měl už tam hodně pěkných věcí pohromadě!

Tak to šlo celou noc, princezna tančila bez ustání s pánem zámku, a po každém kousku protančila jeden pár střevíců. A voják je všecky sbíral a schovával.

Když tančila naposledy a podvanácté, hledala rozedrané střevíce, které házela do koutů. Ale v koutě nic nebylo a po střevících ani vidu.

Mrzela se princezna, že jí někdo střevíce ukradl, znepokojila se, ale pán zámku jí domlouval a pěkně se s ní loučil. Poněvadž už bylo pozdě, museli se dát rychle na cestu, aby dorazili domů ještě před ranním úsvitem.

Byla to divoká a rychlá cesta! Nejdříve se převezli po jezeře, pak to šlo diamantovým lesem, nato zlatým a konečně stříbrným, ale voják se svými sedmimílovými botami byl napřed a dorazil do svého pokojíku o hodnou chvíli dříve než princezna a její komorná.

Rychle se svlékl, halenu pověsil na stěnu, střevíce zul, torbu si uschoval pod postelí, ba dokonce si i jehlici zarazil do paty. A pak se natáhl, zavřel oči, pokojně oddychoval a vypadal, jako by spal nejtvrdším spánkem.

Ale už tu byla princezna a komorná a hned k vojákovi. Ale ten spal a jak pořádně! Komorná ukázala na jehlici v patě a pravila:

„Vždyť jsem si to myslila, že voják se ani nehne a že ho víno z postele nepustí! Kdepak by on nás mohl uhlídat!“

„Však dnes hlídal naposledy!“ smála se princezna. „Ráno se mu hlavička pěkně s krčku skutálí a budeme zase beze strachu!“

Ráno přišel k vojákovi král a ptal se ho, uhlídal-li a vyzvěděl-li tajemství.

„Neuhlídal," pravil voják a tvářil se velmi smutně.

„Čeká tě tedy poprava!"

„Co dělat?" pokrčil voják rameny. „Propadl-li jsem, ať má hlava za to pyká. Měla líp hlídat a neusnout!"

Zavolali tedy kata a vedli vojáka na popravu. Byl to veliký průvod a leckdo vojáka litoval a na princeznu huboval, že pro její podivné rozmary a noční toulky už tolik statných a pořádných lidí ztratilo život. Ale příliš nahlas neosmělil se nikdo mluvit takové buřičské řeči, neboť v průvodu bylo mnoho drábů a vojáků a mohlo by se lehce stát, že by za všetečný jazyk hlavička trpěla.

I princezna s komornou šly se podívat na průvod a měly z toho velikou radost, že vojáka už vedou na popraviště. Přece jenom měly strach, aby jejich tajemství nebylo prozrazeno.

Došli na popraviště, kat se připravoval, voják předstoupil, narovnal si svou starou vojenskou torbu a prosil krále, aby směl ještě před smrtí vypravovat sen, který se mu zdál této poslední noci.

„To je podivná žádost," divil se král, „ale nevíš-li nic rozumnějšího, budiž!"

A voják vypravoval:

„Zdálo se mi této noci, když jsem tvrdě usnul, že přišla ke mně princezna a její komorná, obě připraveny na cestu a s dvanácti páry nových střevíců. A komorná se chtěla přesvědčit, spím-li jistě, a vrazila mi zlatou jehlici do paty. Zdá se mi, že ta jehlice vypadala jako tato."

Sáhl do torby, vytáhl jehlici a podal králi. Král vrtěl hlavou, ale princezna i komorná rázem zbledly.

„Zdálo se mi," vypravoval dále voják, „že jsme sestupovali po mramorových schodech, princezna s komornou přede mnou a já za nimi. A přišli jsme do stříbrného lesa, kde byly stromy i mech z čistého stříbra."

„Ale to je divný sen," kroutil král hlavou, „takového lesa ani není."

„A já jsem si přece z něho větévku utrhl na památku," odpověděl voják, sáhl do torby a podal králi krásnou větvičku z nejlepšího stříbra. Všichni hned větvičku prohlíželi a museli uznat, že skutečně je to čisté stříbro.

„Potom jsme přišli do lesa zlatého a já mám i odtamtud malou památku," vypravoval dále voják a vyňal z torby zlatou haluz.

„Třetí les byl z diamantů," – pravil voják a král mu vskočil do řeči: „Přinesls i z toho lesa větvičku?"

Voják tedy sáhl do torby a ukazoval větévku diamantovou.

Dále vypravoval, jak se přepravili přes jezero, jak princeznu uvítal podivný zjev, jak se hodovalo a tančilo, a na důkaz toho vytáhl zlatý talíř, nůž a vidličku a všech dvanáct protančených střevíců.

„Ale pak to nebyl vůbec sen, ale holá skutečnost!" vykřikl král, ale v tom okamžiku omdlela princezna i s komornou, takže všichni poznali, že voják mluvil pravdu a že skutečně vyzvěděl jejich tajemství.

Vojáka ovšem hned odvedli z popraviště a už nebylo ani řeči o katovské práci. Když se princezna vzpamatovala, přiznala se, že všecko je pravda, jak to voják vypravoval, a že skutečně chodívala tančit každé noci do podzemního zámku. Prý se zavázala podzemnímu netvorovi, že nevynechá ani jediné jeho zábavy. A nyní že se bojí, že se jí příšera bude mstít za to, že nedodrží slova.

A tu se voják nabídl, že se vypraví proti podzemní obludě. Vyžádal si od princezny její náprstek, kterého užívala při šití, oblékl si zázračnou halenu a obul sedmimílové střevíce. Šťastně se dostal do podzemního zámku, našel i obludu, jak odpočívá na drahocenném koberci. Vrhl se na ni a zlatou jehlicí, kterou mu předešlé noci vrazila komorná do paty, probodl netvorovi srdce. Nato zachytil tři kapky krve do náprstku, a když se vracel, pokropil kapkou les diamantový, druhou zlatý a třetí stříbrný. V okamžiku místo stromů bylo tu veliké množství lidí, kteří byli zakletí podzemní nestvůrou, a všichni srdečně vojákovi děkovali, že je po tak dlouhých věcích vysvobodil.

Když všichni vystoupili do princezniny komnaty, zmizelo všecko, mramorové schody, i otvor se zakryl, jako by tam odjakživa byla jenom podlaha.

Král měl z vysvobození své dcery velikou radost, objímal vojáka, děkoval mu a nakonec mu nabídl vysvobozenou princeznu za manželku:

„Když sis ji uhlídal a z moci podzemní nestvůry vysvobodil, budiž tvá!"

Ale voják mnohokrát za tu čest děkoval a prosil krále, aby se nehněval, že nemůže takové velké milosti přijmout.

„Já jsem už starý a šedivý," pravil, „a obyčejný voják, který se nevyzná v uhlazeném mravu. Byl by to věru špatný ženich pro královskou dceru. A jak bych jí mohl kupovat každé noci dvanáct párů střevíců, kdyby zase chtěla tančit?"

Král se zasmál, vojákovi už princeznu nenabízel, ale dal mu hodně peněz a čtvrt roku ho hostil na královském hradě. Za čtvrt roku však se vojákovi zastesklo a pořád jenom, že půjde do světa. Král ho už nezdržoval.

„Jdi tedy spánembohem," pravil mu, „ale když se ke mně vrátíš, vždycky tě přijmu jako svého bratra. Přijď jako do svého, všecky dveře jsou ti otevřeny."

Vyšel tedy voják do světa a snad chodí se zázračnou halenou a sedmimílovými střevíci dosud. Aspoň onehdy jsem potkal starého vojáka, už šedivého a chromého, jak se o hůlku opíral, a měl vám takovou podivnou ošumělou halenu a torbu a ošoupané střevíce, jaké se už dávno nenosí. Díval jsem se na něho a hle, v tom okamžiku se mi ztratil, a už jsem ho neviděl. Na mou věru, že to byl ten voják a že ty střevíce byly sedmimílové!

O hadím ženichovi

Za starých časů přebývali v jedné zemi v chudobné chalupě dva manželé. Na polích kopali, žitko sklízeli, o svou chaloupku dbali. A přece nebyli veselí, třebas jim úroda dobře rostla na polích. Neměli dětí a to je velmi mrzelo.

Říkali si mnohokrát: „Až budeme mít vlasy šedivé a síla nás opustí, kdo nás bude chránit ve stáří?“

Tu řekla žena: „Byla bych ráda, kdybychom měli dítě, ať je jakékoli! Ať má třeba hadí kůži! I takové ráda uvítám!“

Tak si přála a její přání se splnilo. Narodilo se jí děťátko, synáček, ale ten byl docela jiný, než jak děti bývají. Po celém těle byl pokryt modrými a tvrdými šupinami. Opravdu vypadal jako had. Neplakal, i hlas měl syčivý jako hadí, a také po zemi se plazil jako had.

Přišli sousedé a sousedky, aby se podívali na podivné dítě. Všichni radili, aby rodiče hadí dítě hodili do vody. Pravili: „Vždyť to není dítě k obrazu lidskému podobné! Nebudete mít radosti z něho, ale samé utrpení!“

Ale matka nedovolila, aby hadímu dítěti ublížili. Zatočila je, do kolébky položila, pěkné písničky mu zpívala na uspávanou. Pravila:

„Hadí dítě jsem si přála, hadího syna jsem dostala, hadího syna také vychovám!“

Vychovala ho starostlivě, jako by to bylo nejkrásnější dítě. Syn rostl, ale divná věc – nepromluvil ani slova, jenom syčel a po zemi lezl jako had.

Tak to trvalo dvacet let a za celý ten čas syn slova nepromluvil a na nohy se rovně nepostavil. Oba rodiče už byli šediví a sil jim ubývalo a tu řekli jednoho dne: „Přece jenom jsme si špatný dar vyžádali! Jak nás ochrání tento ubožáček? Na nohy se nepostaví a slova promluvit neumí!“

V tom okamžiku se hadí syn narovnal a po prvé promluvil: „Nebojte se, maminko a tatínku! Postarám se o vás a dobré stáří vám zajistím! Bude se vám blaze žít a všeho budete mít v hojnosti!“

Potom se obrátil k matce a pravil: „Jdi, maminko, nyní rovnou do hlavního města a do královského zámku. Ohlas se tam přímo u krále a pověz mu tato slova: Můj syn, hadí syn, prosí pana krále a paní královnu, aby mu dali svou dceru za manželku!“

Matka se polekala a pravila: „Jak bych se toho mohla odvážit, synáčku?“

Ale hadí syn pravil: „Jenom se nic neboj a jdi do královského zámku!“

Tu se matka ustrojila a s bázní šla do města. Strážcové ji už od brány vyháněli a smáli se: „Královská milost nemá kdy, aby se sužovala s každou babičkou!“ Ale matka velmi prosila, a proto ji nakonec přece před krále pustili. Uklonila se před ním hluboce až k zemi a pravila: „Můj syn, hadí syn, prosí pana krále a paní královnu, abyste mu dali svou dceru za manželku.“

Král se smál, až mu slzy z očí tekly, zavolal dvořany a ti se smáli ještě víc. Král pravil: „Pěkného ženicha to dostala naše krásná dceruška! Vyžeňte opovážlivou ženu ze zámku a přidejte jí něco na pamětnou!“

Dvořané volali na dráby a ti si hned pospíšili, holemi bili starou matku a vyhnali ji se smíchem ze zámku.

Plačky se vrátila matka do chalupy a vypravovala to všecko hadímu synovi. Ale ten řekl: „To se všecko promění! A ještě i dvořané se před mou starou matičkou pokloní!“

Řekl to, pohladil si své hadí šupiny, pohladil po druhé a pohladil po třetí – a v tom okamžení se ukázali v chalupě samí malí hádci, ne větší než kousek provázku, po podlaze lezli a syčeli: „Čeho sssi přeješ, náš pane?“

„Jděte, moji služebníci, do hlubin země! Tam jsou skryty veliké poklady. Oko lidské jich ještě nikdy nevidělo. Přineste mi skvostný dar: kytici ze zlata a ze stříbra na míse křišťálové!“

Hadi poslušně zasyčeli, odplazili se a za chvilku přilezli zpátky a přinášeli vzácný dar: mísu křišťálovou a na ní kytici ze zlata a ze stříbra.

Tu pravil hadí syn matce: „Tento dar otevře cestu i do královského zámku!“

Vzala tedy stará matka kytici a šla ještě jednou do města. Vrátný ji nechtěl ani pustit, ale když viděl vzácný dar, přece jí ukázal cestu ke králi.

Uklonila se hluboce před králem a pravila: „Můj syn, hadí syn, posílá tuto kytici ze zlata a ze stříbra a pěkné pozdravení urozené princezničce. A jenom tuto princeznu si žádá za manželku.“

Tu se už král nesmál ani nehněval. Zavolal dvořany a zavolal i princeznu a všichni se divili vzácnému daru a všichni hlavou kroutili. To byl přece překrásný dar! Mnoho měst, vesnic, polí a dvorců bylo možno za něj koupit! Kytice se všem líbila a princezna pravila staré ženě:

„Je tvůj syn tak mocný a bohatý, že kytice ze zlata a ze stříbra rozdává? Nuže dobrá – rozvážím si a uvidím! Ale musil by mi dát svatební dar vzácnější a dražší, než každá jiná nevěsta na světě dostane! Musila bych dostat svatební šaty vyšívané z nejjemnějších a nejčistších zlatých nitek. Musila bych dostat závoj, který jest upleten z nejtenčích nitek stříbrných. Musila bych dostat náhrdelník z největších

a nejzářivějších perel, jaké se skrývají v hlubinách mořských. Když to dovede a takový dar mi pošle, ať se chystá ke svatbě!“

Tak to řekla a všichni se usmívali, král i dvořané. Každý si myslil:

„Dobře to nastrojila naše princeznička! Ó, to je chytrá hlavička! Kde by nabral ženich takové bohatství? Vždyť by stálo víc než celé naše království! I kdyby to byl boháč nad boháče, takové šaty a takový závoj a takové perly nepřinese!“

Vyřídila to tedy matka svému hadímu synovi a smutně se na něho podívala. Ale ten se jenom zasmál, luskl prsty a pravil: „Myslili si, že mi dají těžký úkol, ale zmýlili se, i to já dovedu.“

Hladil si své hadí šupiny, hladil dvakrát a hladil třikrát, hladil desetkrát a hladil dvacetkrát, a najednou celá jizba byla plná hadů, velkých a malých, modrých, zelených, černých i žlutých. Všichni lezli po podlaze, kolem hadího syna se ovíjeli a pokorně mu syčeli:

„Zavolal jsssi násss, pane, z hlubokých děr a propassstí, z jessskyň a temnot, čeho sssi od nás žádáš?“

„Velkou službu vám ukládám,“ pravil hadí syn. „Rozejděte se do hlubin země i do temného moře, pracujte pilně a sbírejte po tři dni a po tři noci a za tři dni mi přineste nejvzácnější svatební šaty z jemných a čistých zlatých nitek, závoj z nejtenčích nitek stříbrných a perly nejkrásnější a největší, jaké se jen v moři skrývají!“

Hadi zasyčeli, opustili chalupu a na čtvrtý den jich bylo zase plno, velkých i malých, modrých, zelených, černých i žlutých.

„Vykonali jste, co jsem vám poručil, služebníci moji?“ ptal se hadí syn.

„Ssspráwně, jak sssisss přál, všecko jsssme udělali,“ syčeli hadi a přinášeli dary. Najednou se v chalupě rozsvětlilo, jako by to byla nejživější blýskavice za léta: ale to jenom tak svítily šaty ze zlatých nitek a závoj z nitek stříbrných a perly, které blýskaly jako duhy. Nikdo ještě neviděl daru tak vzácného a žádná nevěsta na světě nedostala ještě svatební šaty tak nádherné.

Propustil hadí syn své služebníky a pravil matce: „Svatební dary jsou připraveny pro královskou princeznu. Dostala, čeho si přála. Ať se nyní na třetí den ke svatbě chystá!“

Matka přišla s tímto vzácným darem do královského zámku a tu se všichni sběhli a drahocenným šatům se divili. Byly opravdu krásné, až oči přecházely. Celé království by bylo možno koupit za ně. Princezna se probírala v zlatých nitkách, ovíjela si závoj lehký a jasný, potěžkávala perly. Ale přece jen jí z očí slzy kapaly, že se musí provdat za tvora tak ošklivého. Nebude to rytíř ani králevic z daleké země,

ale hadí syn! Daroval sice tolik bohatství, ale co na tom, když přece jenom je to had! Král byl truchlivý a dvořané byli smutní, ale nic nepomohlo: princezna dala slovo a na třetí den se svatba musila chystat.

Princezna nespala po dvě noci a pořád plakala. A když přišel třetí den, oblékla si zlaté šaty, na hlavu dala stříbrný závoj a kolem krku otočila velké perly.

Znovu plakala, když uviděla ženicha. Považte: plazil se po zemi jako had, měl modré a tvrdé šupiny – hu, hu, s takovým mužem být po celý život!

Byla to věru smutná svatba! Nikomu se nechtělo do jídla ani do řeči, nikdo se nezasmál a veselého slova nepromluvil, hudba nehrála a lidé se neradovali. Kdekdo litoval dobré a chytré královské dcery:

„Proč právě ta naše krásná princezna si musila vzít ženicha tak strašného, hadího člověka?“

I staří rodiče byli na svatbě, ale už ne ubozí chuďasové: hadí syn se opravdu o ně postaral. Dal jim pokladů tolik, že mohli žít bez starosti až do konce svého života.

Bylo po svatební hostině a mladí manželé zůstali sami. Tu zavřel hadí syn starostlivě všecka okna a dveře.

Byla už noc, když se princezna dala do usedavého pláče.

„Proč jsem jenom chtěla svatební šaty ze zlata, závoj ze stříbra a perly mořské? Do nejdelší smrti toho budu litovat!“

„Nebudeš, věru nebudeš, má nevěsto!“ řekl hadí syn, zatřásl sebou dvakrát a zatřásl sebou třikrát – a v tom okamžiku stál před ní krásný mladý muž, statný jak strom v lese, s dlouhými zlatými vlasy.

„Ty nejsi tedy had?“ radostně vzkřikla princezna.

„Nejsem, ale za dne ponesu vždy kůži hadí. V noci jsem však člověk jako ty a takový, jak mě nyní vidíš. Nikomu nesmíš prozradit toto mé tajemství, nikdo se dovědět nesmí, v jaké podobě stojím před tebou. Dej mi slavný slib, že toto tajemství u sebe zachováš a nikdy ho neprozradíš. Prozradíš-li, uvrhneš mne do velkého trápení a sama mnoho zakusíš.“

Ráda slíbila princezna, že nikdy neprozradí tajemství, a těšila se velice, že má ženicha krásného a zdravého.

Druhého dne ji přišla navštívit její matka a velmi se podivila. Hle, nevěsta nepláče a nenaříká, ale směje se a veselé písně si prozpěvuje!

„Netruchlíš, dcerko, že tě potkalo velké neštěstí a tys dostala za manžela hadího člověka?“ ptala se královna.

„Ani dost málo,“ smála se princezna.

„Vždyť je to přece hrozné být u hada! Ženich – a má šupinatou kůži a plazí se po zemi!“ naříkala zase královna.

„Ale on není šupinatý a po zemi se neplazí!“ zapomněla princezna na svůj slib a radostně vykřikla. A tu se jí královna dále vyptávala a její zvědavost byla každou chvíli ohnivější. Tak princezna prozradila, že hadí muž v noci okna i dveře zavřel, třikrát sebou zatřásl, až z něho hadí kůže spadla, a že potom před ní stál krásný mladý muž, silný a přímý, se zlatými vlasy.

„Takové je tedy jeho tajemství!“ řekla královna. Ani ona netruchlila, že její dcera dostala tak podivného muže.

Ale přece si přála: „Kdyby se tak mohl ženich ukázat před celým světem v pravé lidské podobě!“

Pravila proto své dceři: „Musíš mu vzít jeho hadí kůži. Jistě všecko kouzlo je jenom v té kůži. Kdyby ji neměl, nemohl by se proměnit v hada a musil by stále zůstávat v podobě lidské. Této noci mu kůži schovej a mně daruj – však já už budu vědět, co mám s ní dělat.“

Poslechla dcerka nerozumné rady matčiny. Uvěřila, že tak svému muži nejlíp prospěje.

V noci, když spal, vstala potichu a vzala mu jeho kůži, kterou večer na podlahu setřásl. Vykradla se ze světnice, potichu zavolala matku a dala jí podivnou kůži.

Královna ihned kázala rozdělat veliký oheň. Plameny vesele šlehaly a ona hodila do ohně hadí kůži.

Ale v tom okamžení se zatřásl celý zámek, jako by se strhla největší bouře, blýskalo se a hřmělo, a hrůza padla na všecky.

A ze všech stran bylo slyšet hrozné syčení, jako když se valí na tisíce hadů.

V pokoji, kde spal manžel, rozzářila se okna, veliké světlo naplnilo celou jizbu a hadí muž se probudil na lůžku. Těžce zasténal, zanaříkal jako ve velké bolesti, svíjel se a potom hněvivě zavolal na princeznu:

„Tys příčina mé bolesti! Tys zavinila, že nyní musím odejít na kraj světa! Nemohla jsi smlčet tajemství? Nezachovala jsi slib, který jsi mi dala. Nyní odejdu od tebe – ty sama jsi zničila štěstí své i mé!“

Tu teprve poznala princezna, jakého skutku se dopustila a jaké neštěstí připravila svému muži. Ucítila lítost, až omdlévala. Klekla na kolena, ruce sepjala před svým mužem, prosila ho, aby jí vinu odpustil. A v té chvíli vytryskly jí z očí krvavé slzy a dopadly na bílou košili hadího ženicha.

„Nadarmo pláčeš a naříkáš, nadarmo mě prosíš za odpuštění!“ volal muž. „Hledej mě, máš-li dosti síly! Dříve mě nenajdeš, než dvanáct párů železných střevíců roztrháš, dvanáct misek slz vypláčeš a dvanáct železných holí na cestě rozedřeš!“

Potom se ještě jednou zablýsklo a zase všecko zhaslo. Jenom syčení tisíce hadů bylo slyšet a vzdálené hřmění. Princezna omdlela a zůstala ležet na zemi jako mrtvá.

Když se vzpamatovala, byla sama – její muž se ztratil a nezbylo po něm nejmenší stopy.

Mladá žena naříkala a vlasy si trhala, hlavou o zem bila, ale nikdo jí nemohl pomoci.

Tu se vydala na cestu. Dvanáct párů železných střevíců si připravila, dvanáct misek si nachystala, dvanáct železných holí si uvázala. Kudy šla, tam se ptala, neviděl-li někdo jejího manžela, ale všecko nadarmo.

Tak chodila městy i vesnicemi. Kdekdo litoval mladé a krásné ženy, nikdo jí rady dát neuměl. Často si myslila: „Všecky mé útrapy jsou nadarmo a nikdy už svého manžela neuvidím!“ A tak naříkala a vlasy si rvala: „Ach, já nešťastná! Běda mně ubohé! Tajemství jsem prozradila, krásného a dobrého muže jsem ztratila!“

Tak bloudila čtyři roky a za ten čas čtyři páry železných střevíců roztrhala, čtyři železné hole rozedrala a čtyři misky slz vyplakala.

Tu jednou večer přišla do divné krajiny. Nebylo tam nic jiného jenom stará nachýlená chaloupka.

Mladá žena byla už tak unavena, že sotva na nohou stála. Zaklepala na dveře a tu z chaloupky vyšla stará babička, nahrbená a s vlasy bílými jako mléko, ale vlídná a s jasnýma očima.

„Prosím o nocleh, babičko,“ naříkala princezna, „už ani nohou necítím a zdá se mi, jako bych měla umřít.“

„Ráda bych tě přenocovala, dceruško,“ pěknými slovy zahovořila stařenka, „ale k ránu přijde můj syn z dalekých cest a ten má někdy podivné myšlenky. Když přijde mrzutý, nic se mu nelíbí – a lehce by se mohlo stát, že by tě i roztrhal.“

Ale unavená princezna prosila velmi úpěnlivě, a tak se stařenka nad ní smilovala a pravila: „Nuže, zkusím to a schovám tě do staré skříně. Ale dříve nesmíš vylézt, až uvidím, že se můj syn nehněvá.“

„A kdo je tvůj syn?“ ptala se princezna.

„Vidíš ho v noci na nebeské báni,“ pravila stařenka. „Je to Měsíček. Nebeský hlídač. Celý svět musí prohlédnout, když lidé odpočívají. Nediv se, že je často unaven a že na svou těžkou službu hubuje. A kdo jsi ty, dceruško, a jak ses octla v těchto místech?“

Tu princezna všecko s velikým naříkáním vypravovala, jak si vzala hadího muže a jak to vlastně byl člověk krásný a dobrý, jak už čtyři páry železných střevíců roztrhala, čtyři železné hole rozedrala a čtyři misky slz vyplakala a jak je to všecko marné, neboť nikdo o jejím muži neví docela nic.

Stařenka kývala šedivou hlavou: „Zeptám se syna, neví-li on něco. Mnoho vidí. Mnoho tajemství zná. Ale nejdříve povečeříš a odpočineš si.“

Princezna povečeřela a celou noc si s babičkou vypravovala. K ránu stařenka řekla: „Už je čas, schovej se.“

Sotva ji stařenka uschovala, bylo slyšet kroky a do chaloupky přišel stařec s bílou bradou a bílými vlasy.

Byl na prahu, ale už křičel: „Koho zde máš, matko? Cítím člověka v naší chaloupce!“

Tu matka prosila bělovlasého Měsíčka, nebeského hlídače, aby se nehněval, a vypravovala mu o princezně, jak přišla unavena, a ptala se ho, neví-li o hadím manželovi.

Měsíček se udobřil a pravil: „Celý svět prohlížím, hodně tajemství zvím, ale neviděl jsem hadího muže a nic o něm nevím. Ale snad by nám mohl povědět můj bratranec, ohnivé Sluníčko, jasný pán oblohy.“

Tu stařenka zavolala princeznu, pověděla jí všecko, co Měsíček řekl, a pravila: „Zůstaneš u mne několik dní, až si odpočineš. A potom poputuješ dále!“

Za nějaký čas se vypravila princezna na další cestu. Vyptávala se všech lidí, které potkávala, jak daleko je k Sluníčku. Jedni se smáli, jiní ji litovali, že se snad pomátla na rozumu. Jenom několik moudrých lidí jí řeklo: „Daleko, daleko je k němu. Aspoň čtyři roky trvá cesta.“

Tu se vyptávala princezna na hadího muže, ale o tom teprve nikdo nevěděl.

Tak prošly čtyři roky, další čtyři páry železných střevíců roztrhala, čtyři misky slz vyplakala a čtyři železné hole rozedrala, a pořád nenašla místa, kde bydlí Sluníčko.

Jednoho dne přišla před večerem k čistému a světlému domečku. Byla už na smrt unavena. Zaklepala na dveře a z vnitřku vyšla stará babička.

„O slitování prosím, stařenko, a o nocleh,“ sepjala ruce princezna.

Stařenka odpověděla: „Ráda bych ti dala nocleh, ale bojím se, že bych ti málo prospěla. Za chvilku přijde z dalekých cest a po těžké práci můj syn. Je to ohnivé Sluníčko, jasný pán oblohy. Mohl by tě spálit, bude-li rozhněván. A to víš, mnoho lidí hřeší, mnoho je příčin k hněvu.“

Ale princezna byla ráda, že už našla domek Sluníčka, a hned vypravovala své příhody a také to, že už byla u Měsíčka.

„Tedy tě moje sestra posílá,“ řekla vlídně stařenka. „Pojď dále, schovám tě, a uvidím, jaká ti bude pomoc a rada.“

Za chvíli přišel stařec, celý ohnivý a zlatý, a hned ve světnici bylo horko jako ve vytopené peci.

„Koho přechováváš, matko,“ křičel stařec Sluníčko už ve dveřích, „cítím člověka.“

Stařenka se nejdřív vymlouvala a chlácholila starce Sluníčko, aby se nehněval, ale nakonec vypověděla všecko o princezně, která hledá hadího muže.

„Nevím, neslyšel jsem,“ kroutil stařec zlatou hlavou. „Celý svět osvětluji, a přece jsem nikdy hadího muže ani okem nezahlédl. Ale přece by někdo mohl poradit – a to je bratranec, rychlý Větříček.“

Když stařenka viděla, že se její zlatohlavý syn uložil k spánku, zavolala princeznu z úkrytu a všecko jí pověděla. Dala jí večeři a vypravovala, kudy je cesta k její sestře a jejímu synovi Větrovi.

Tak se vydala smutná princezna za několik dní na další cestu.

Ale ta cesta byla těžší než všecky předešlé. Musila jít divokými horami a holými pouštěmi. Nebylo tam ani kapky vody, ani nejmenší travička tam nerostla. Čtyři roky putovala, slzy plakala, střevíce roztrhala.

Už byla víc podobna mrtvému než živému člověku. Tak přišla po čtyřech letech ke skrčené chaloupce. To už neměla ani jeden střevíc, ani hůl, všecko rozedrala a všecky misky slzami naplnila.

V chaloupce přebývala stará babička a tu prosila princezna pro všecko na světě, aby jí dala něco k večeři a nocleh. Stařenka se vymlouvala a tu princezna vypravovala, že už byla předtím u Měsíčka a u Sluníčka a že od nich nese pěkné pozdravení. Tu se stařenka rozveselila a zvala ji dovnitř.

„Ale dříve tě musím schovat,“ řekla, „bojím se, aby tě můj syn, rychlý Větříček, neroztrhal.“

Princezna se schovala a vtom se chaloupka otřásla v základech, jak se rozléhalo ostré fičení: to Vítr přicházel a brzy ho bylo plno.

Když si Vítr odpočal a byl laskavější, ptala se ho stařenka: „Neslyšel jsi ještě nikdy, synáčku, o hadím muži, který kůži svléká a stává se krásným mužem?“

„Ó, slyšel, slyšel, matko,“ odpověděl Vítr, „daleko odsud na skleněné hoře přebývá, v krásném zámku má nádherné světnice, mnoho služebníků a služebnic.“

Tu ho stařenka prosila, aby pomohl princezně, která už tolik vytrpěla. I princezna vyšla z úkrytu a na kolena padla před Větrem, a teprve potom řekl na jejich prosby Vítr: „Dobře, pomohu ti a zítra tě zanesu až pod skleněný zámek. Ale nahoru tě zanést nemohu. Pokus se, dostaneš-li se po skleněném úbočí. Ale nevím, nevím… dosud se žádnému nepodařilo vyšplhat až nahoru.“

Druhého dne ráno vstal Vítr, zatočil princeznu do pláště – a už se nesli nad lesy a nad vodami, nad skalami a písčinami, až zdaleka uviděli plno světla: to se jim před očima blýskal skleněný vrch. Vrch byl nesmírně vysoký a na jeho nejvyšším místě se vypínal krásný zámek. Byl nádherný a svítil do daleka. Vítr postavil princeznu pod skleněný kopec, popřál jí dobrého pořízení, mocně zafoukl a už po něm nebylo ani památky.

Smutně stála princezna pod kopcem a dívala se nahoru. Jak se dostane na vrcholek?

Byla to těžká, přetěžká věc. Skleněný kopec byl tak hladký, že nikde nebylo možno se zachytit. Princezna se nadarmo o to pokoušela, rukama se chytala hladkého skla, do krve si ruce rozedřela. Ale sotva kousíček se dostala, již zase sklouzla a dopadla na zemi. Tak ležela dlouho, ani sama nevěděla, kolik času uplynulo. Už ani plakat nemohla.

Tu najednou uslyšela šum jako hučení velké bouře. Těžce pozdvihla hlavu a viděla nad sebou obrovského orla, mnohem většího, než orli bývají, a ten se na ni vrhal.

Princezna vztáhla k němu ruce a vykřikla: „Orle, silný ptáku, vyrvi si z mého těla kolik chceš, ale za odměnu za to vezmi mne a zaleť se mnou na nejvyšší vrchol skleněné hory až ke krásnému zámku!“

Orel silně zakřičel, dvakrát, třikrát princeznu zobákem udeřil, ale podivno, jinak jí neublížil, ani z těla nic nevyrval, ale chytil do silných drápů, pevně uchvátil a už se s ní vznášel do výše. Za chvilku ji položil na vrcholek skleněného kopce; byla polomrtvá z únavy a hrůzy.

Dlouho tak ležela princezna na vrcholku. Vzpamatovala se a vidí: leží nedaleko pramene jasné vody a u toho pramene stály tři pradleny. Praly krásnou, bílou košili. Princezna se zdvihla a přišla k nim.

„Dobrý den, milé pradleny," pravila jim, „jakou to práci děláte? Nepotřebujete někoho na výpomoc?"

Pradleny se velice divily: Jak se mohla neznámá žena dostat tak vysoko? Nebylo přece slýcháno, aby člověk vystoupil na skleněný kopec a dostal se k zámku.

Potom pravily: „Lehkou práci děláme – a přece těžkou, neboť dílo se nám nedaří. Máme poručeno, abychom vypraly tuto košili. Jsou na ní skvrny od krve. Ale všecko mamo, už po mnoho let pereme ji a přece skvrny ani dost málo neblednou."

Princezna se podívala a zaradovala se: vždyť je to košile jejího manžela, hadího muže! A ty skvrny jsou od jejích krvavých slz, které vyplakala před dávnými lety v onu nešťastnou noc!

Pravila pradlenám: „Dovolte mi, já se pokusím – snad mi bude štěstí přát."

Ale pradleny se smály: „Nám se to nepodařilo po mnoho let – jak by se tobě podařilo smýt krvavé skvrny?"

Nakonec jí přece daly zakrvácenou košili. A tu princezna vzala dvanáct misek, do kterých slzy naplakala, a všecky slzy vylila na košili. A hle! Všechny krvavé skvrny zmizely a košile byla bílá, bělounká.

Pradleny se nemohly dost vynadivit a princezna jim pravila: „Poproste za mne svého pána, aby mne vzal do služby. Mnoho pěkných věcí umím a skrovným koutkem se spokojím. Snad se pro mne najde v tomto nádherném zámku malé místečko a krajíček chleba."

Ale pradleny řekly: „Náš pán je už mnoho roků těžce nemocen a nikdo mu neumí pomoci. Pořád leží na lůžku jako ve mdlobách a jenom na chvilku se probouzí."

Princezně se bolestí až srdce sevřelo. Tím více prosila, aby jí dovolily pána v nemoci ošetřovat.

Přišla do jeho světnice a poznala ho hned: na lůžku ležel její manžel, hadí muž, ležel tak krásný, jak se jí ukázal, ale byl bledý a oči měl zavřeny.

Princezna se nad ním sklonila a potichu mu do uší šeptala: „Muži můj drahý, předrahý, už jsem svůj trest vytrpěla a svou úlohu vykonala, už jsem dvanáct párů železných střevíců roztrhala, dvanáct železných holí na cestě rozedřela a dvanáct misek slz jsem vyplakala. Procitni a odpusť mi!"

Ale manžel se na posteli ani nepohnul.

Druhé noci se stalo zrovna tak a zase princezna mluvila nad svým mužem a zase se on nehýbal.

Tu třetí noci, když všecko spalo a jenom hvězdy na obloze svítily, naklonila se princezna nad hadím manželem a šeptala mu tak sladce a tak tiše, jak jenom nejlépe uměla: „Muži můj drahý, předrahý, dvanáct párů železných střevíců jsem roztrhala, dvanáct železných holí jsem rozedřela a dvanáct misek slz jsem vyplakala, procitni a odpusť mi!“

Jak to dořekla, otevřel manžel oči a potichu se usmál. A hned potom mu tváře zčervenaly, byl krásnější než předtím, vyskočil z lůžka a pravil své ženě: „Nyní je všecko napraveno a hrozná kletba spadla ze mne. Už nikdy nemusím vzít na sebe hadí kůži.“

Princezna radostí až omdlévala a manžel jí pravil: „Nikdy se už od sebe neodloučíme. Ale nikdy se už nevrátíme na svět k ostatním lidem. Zde zůstaneme na skleněné hoře a v krásném zámku, zde budeme žít a zde na všecko své utrpení zapomeneš –“

A žili tak, žili – ale marně byste k nim hledali cestu; ten skleněný vrch je daleko, předaleko.

Nikdo ho ještě od té doby nenašel. A tak se jenom o něm povídá toto vypravování.

Princezna bílá jako sníh

Povídám, povídám utěšené vypravování o jednom starém králi, který panoval v zemi za mořem a za devaterými horami. A ten král měl velké bohatství, krásné paláce a všeho dostatek, ale přece ho srdce bolelo: byl už šedivý a cítil, že smrt na něho číhá někde za dveřmi královských síní.

Měl jediného syna, pěkného a dobrého, a tomu už chtěl dávno odevzdat vládu. Ale syn se pořád vymlouval, že ještě počká a že má na panování ještě hodně pokdy.

Starý král mu ukazoval obrazy nejkrásnějších princezen na světě, ale králevic si nevěstu nechtěl vybrat. „Ani jedna se mi nelíbí. Najdu si takovou, ve které bych měl zalíbení."

Tu se stalo jednou v zimě, že napadlo mnoho sněhu; bylo ho až po kolena. Králevic se vesele procházel po nádvoří a brodil se sněhem. Ořezával si přitom bičík, ale nůž mu nějak vyklouzl a dvě nebo tři kapky krve vystříkly na bílý sníh.

„To je přece pěkné," zasmál se. „Na bílém, čistém sněhu červená barva. Jako by i v zimě růže kvetly! Ano, takovou nevěstu chci, bílou jako padlý sníh a ve tvářích červenou jako růžová poupata!"

Uslyšel jeho řeč starý král a pravil: „Taková nevěsta by se ti tedy líbila? Nuže, vyprav se do světa a hledej! Snad ti bude štěstí přát a já se ještě dočkám tvé svatby."

„Vypravím se!" zvolal králevic a hned se chystal na cestu.

Král mu radil, aby vzal s sebou hodně velký průvod, služebníky na koních a vojáky s meči a s kopími. Ti ho měli chránit, kdyby byl v nebezpečí, ti mu měli pomáhat, kdyby bylo jejich služby zapotřebí. Ale králevic se smál, že si pomůže a poslouží sám. Nevzal s sebou nikoho, oblékl se do pěkných šatů, hrst zlaťáků si strčil do kapsy, vsedl na koně, pěkně se rozloučil se svým královským otcem a už se vydal na cestu do širého světa.

Putoval dlouho podivnými zeměmi. Projel města, dědiny, pole i lesy, viděl dívky na hradech i děvčata z vesnice, viděl panny krásné i usměvavé, s vlasy černými jak havran a světlými jak zralé obilí, ale ani jediná se mu nelíbila. Ani jediná nebyla jako padlý sníh a ve tvářích červená jako růžová poupata.

Tu se jednoho dne dostal už za večera k černému lesu a na jeho kraji stál vysoký dům, ale divně stavěný: dole byl úzký a rozšiřoval se čím dále do výše.

Až u samé střechy bylo malé okénko, hustě zamřížované, a u něho seděla mladá, krásná dívčinka.

Královice jako by do srdce bodl, jak se náhle zarazil: ta dívčinka byla krásnější nad všecky princezny na světě a byla opravdu bílá jako padlý sníh.

Seskočil s koně, smekl čapku, uctivě se poklonil a zavolal nahoru do okénka:

„Krásná dívčinko, neviděl jsem nikdy nic tak půvabného! Řekni, mohl bych s tebou promluvit? A šla bys se mnou do našeho království a stala se královnou?“

„Ach, nemohu,“ ozval se smutný hlas z okna, „i kdybych stokrát chtěla. Ten dům patří staré čarodějnici. Ta mě kdysi mému otci uloupila. Nyní mě na pět zámků zavírá a svobody mi nepřeje. Neboť poslyš, statečný královici: pravíš, že jsi královský syn, ale i já jsem z královského rodu. Můj otec je mocný, bohatý, ale pomoci mi nemůže, neboť neví, v kterých končinách světa jsem. Vysvoboď mne a půjdu s tebou, kam jenom poručíš!“

Vtom bylo slyšet vzteklé oddychování. V povětří se ukázalo cosi jako podzimní mračno. Ale nebylo to mračno, byla to stará, ošklivá a hrbatá čarodějnice. Letěla k vysokému domu a snesla se za chvíli na zemi.

Zaskuhrala takovým hlasem, jako když se vítr prohání nad holým polem. „Hoho, panáčku, co zde pohledáváš? Hodně brzy vsedni zase na koně a ujížděj nazpátek!“

„Nevsednu a dříve neodejdu, než dostanu princeznu bílou jako sníh, tu z nejhořejšího okénka!“ směleji řekl královic.

Babice se ušklíbla a ruce si posměšně hladila: „Tak, tak, mládenečku – královská dceruška se ti zalíbila a rád bys ji dostal? Ale ovšem – můžeš ji dostat a hodně lacino! Vstup ke mně do služby a vykonej tři práce! Když se ti zdaří všecky tři, můžeš si princeznu odvést! Nedovedeš-li toho, hlavu zde zanecháš i svůj mladý život.“

„Dobrá, přijímám!“ zavolal královic, uvázal koně a vešel se starou ženou do domu.

Dostal večeři, ale byl opatrný: vytáhl z tašky kousek chleba, který mu ještě zbyl, a to byla jeho večeře.

Druhého dne ho zavedla stará žena na louku a tam bylo plno ptáků nejrozmanitější barvy a velikosti, červených, černých, modrých, bílých. Poletovali a vesele se po louce honili.

„Tyto ptáky budeš dnes hlídat,“ zasmála se ošklivá babice, „až se večer vrátím, odevzdáš mi je všecky a nesmí chybět ani jediný.“

Řekla to a vyletěla do povětří. Ráz, dva – a už letěla jako sivé podzimní mračno.

Ale v stejném okamžiku vyletěli i ptáci, vznesli se do výše, malí i velcí, černí i bílí, letěli jako oblak tím směrem, jak letěla čarodějnice. Za chvilku nebylo po nich ani památky a na prázdné louce zůstal královic nadobro sám.

Tu ovšem byla dobrá rada drahá! Králevic sklopil hlavu a hluboce si povzdychl: „Už vidím, co se stane se mnou! Ztratím hlavu i svůj mladý život – a přece královskou dceru nedostanu!“

Chtěl se s ní aspoň rozloučit, a proto se vrátil k čarodějnému domu. Princezna už vyhlížela z okna a pravila mu: „Vidím, že jsi smuten! Jistě se ti ptáci rozutekli. Ale snad bude ještě i pro tebe pomoc a rada. Ledačemu jsem se už u staré čarodějnice naučila a nejednu pomoc znám v nouzi!“

Shodila mu dolů malý zvoneček a pravila: „Až se bude stmívat, zazvoň a čekej na louce!“

Tak se i stalo. Králevic odpočíval na louce, a když slunce zapadlo a nikde nebylo vidět ani jediného ptáka, vytáhl zvoneček a zvonil.

A hle, v tom okamžiku letěli ptáci ze všech stran, malí i velcí, černí i červení, modří i bílí, vesele pokřikovali a křídly třepetali. Králevic zvonil a zvonil, šel k domu a ptáci letěli za ním.

Čarodějnice už čekala před domem. Viděla, že všichni ptáci letí za králevicem, strašně se zamračila a zlostně křičela.

Ale králevic jí jenom pravil: „První den jsem si poctivě vysloužil!“

„Však počkej! Zítra bude služba těžší!“ skřípěla čarodějnice zuby.

Druhého dne ho zavedla na louku a tam bylo veliké stádo beranů. Měli hustou vlnu a silné, zatočené rohy.

„To je moje stádo,“ pravila, „budeš je pást a večer mi je zase odevzdáš. Ale běda, bude-li chybět jeden jediný!“

Zase vyletěla do povětří a za chvilku se ozvalo zevšad mečení beranů. Utíkali do houštin, a než bys do sta napočítal, nebylo na louce ani jediného, jako by se byli do země propadli.

„To je divné,“ řekl si králevic. Ale tentokráte hlavu nesvěsil a šel přímo k princezně.

Princezna mu shodila s okna malý bubínek a pravila: „Jenom bubínkem znovu berany přivoláš. K večeru na louce zabubnuj a o nic více se nestarej.“

Teď už se králevic nebál docela nic. Natáhl se na louce, o berany se nestaral. Když se stmívalo, vesele si zabubnoval.

A hle: z té strany se ozvalo mečení, tu z oné, tam z houštiny, a už k němu přibíhali silní berani se zakřivenými rohy a hustou vlnou.

„Vesele, stádo, zpátky domů," poručil králevic a hnal berany k čarodějnici. Zamračila se ještě hůř, když viděla, že králevic i druhého dne úkol šťastně vykonal. Ale slíbila mu: „Třetího dne bude úkol nejtěžší!"

Byl opravdu: měl pást stádo divokých koní. Ale ke koňům se nebylo možno ani přiblížit. Sotva čarodějnice odletěla, ozvalo se hlučné řehtání, země se zatřásla pod kopyty – a za chvilku nebylo po divokých koních ani památky.

Ale princezna i tentokráte pomohla. Shodila mu malou stříbrnou píšťalku a pravila: „Ta ti pomůže před večerem."

Králevic poděkoval a už chtěl odejít, ale královská dcera mu pravila: „Nevěř čarodějnici, že mě pustí. Třikrát jsem ti pomohla, dnes v noci musíš pomoci ty mně."

K večeru zapískal králevic na píšťalku a hned bylo vidět, jak se stádo koní k němu valí. A když pískal do kroku, klusalo za ním nadobro poslušně.

„I třetí práci jsem vykonal!" pravil králevic čarodějnici. „Podle práva a podle slibu patří tedy princezna mně."

Čarodějnice se ušklíbla: „Počkej do zítřka! Nepustím tě s prázdnou a odměním se ti za věrnou a opatrnou službu."

Ale králevic nevěřil a večer se díval klíčovou dírkou čarodějnici do kuchyně. Viděl, jak vaří vodu ve velikém kotli, jak ji míchá a hází do ní podivné zeliny. A jak zvláštní slova při tom propovídá.

Zatřásl se strachem, uvažoval. Potom všecko ztichlo a čarodějnice usnula. Králevic se vykradl nahoru až ke dveřím, kde byla vězněna princezna. Dlouho trvalo, než ukroutil zámek, ale nakonec se mu i to podařilo. Hned vypravoval princezně, co viděl v čarodějnické kuchyni.

„Ó, běda," zvolala princezna, „čarodějnice strojí tobě smrt. A nejen tobě, ale i mně. Nezbývá nám nic jiného než rychle utéci ještě této noci. Řekni mi věrně, můj ochránce, máš srdce statečné, aby ses pro mne odvážil i nebezpečí?"

„Mám, krásná princezno!" vykřikl radostně králevic. „Pro tebe půjdu třeba na konec světa!"

Šli tak potichu, že by se ani myška nemohla tišeji po schodech krást.

Šťastně se dostali před dům, odvázali koníka – a už se koník dal do klusu, až mu jiskry od kopyt sršely.

Koník byl tak rozradován, že se už skončila služba u čarodějnice, že vesele zařehtal.

Ale jeho řehtání uslyšela čarodějnice, probudila se ze spánku a hned pospíchala nahoru, kde věznila princeznu, a potom do komůrky, kde odpočíval po tři noci králevic.

Ta zuřila a křičela, až se celý dům otřásal! Viděla, že není ani princezny, ani králevice!

Nerozvažovala dlouho a hned vyběhla za nimi.

Nepotřebovala věru koníka; vzala si kus starého dřeva, vsedla na ně, udeřila, jako kdyby koníkovi na hlavu bila, vzkřikla a už letěla vysoko nad zemí na černém dřevě.

Kůň s princeznou a králevicem uháněl sice rychle, ale čarodějnice mohla ujíždět ještě rychleji. Netrvalo dlouho a oba, králevic i princezna, slyšeli její křik a její rychlé oddychování za sebou.

„Neboj se," pravila princezna králevici, „nebyla jsem nadarmo tak dlouho u staré čarodějnice. Jejímu čarování jsem se dobře naučila a na cestu jsem si opatřila mnoho užitečných věcí."

Podala mu svůj hřeben z vlasů a pravila: „Hoď jej za sebe!"

Králevic tak učinil. V jediném okamžiku vyrostl z hřebene široký les a jeho stromy se vypínaly až k obloze.

Takový les nemohla čarodějnice proletět. Musila jej objíždět širokou oklikou, potom kus cesty jít pěšky – a kde už za ten čas byl kůň s králevicem a princeznou!

Ale přece jenom uměla čarodějnice líp lítat než kůň cválat. Za krátký čas už ji měli zase v patách a už zase slyšeli, jak jim vyhrožuje:

„Tebe, princezničko, bílá jako sníh, hodím do vřelé vody, abys zčervenala, a tebe, králevici z dalekých zemí, roztrhám na tisíc kousků!"

Tu sňala princezna svůj závoj a pravila: „Hoď jej za sebe!"

Stalo se tak a rázem se udělala nad celou zemí hustá mlha, bílá jako mléko, že nebylo vidět ani na pár kroků před sebe. To se rozumí, že čarodějnice ztratila cestu, bloudila sem a bloudila tam, vyletěla až k obloze a hned se zase snesla k zemi – a za ten čas urazili oba zase pořádný kus cesty.

Co to bylo všechno platno, když ji za chvíli opět slyšeli, jak křičí a vyhrožuje!

Tu pravila princezna: „Už mám jenom jedinou zbraň. Budeme nešťastni, když ta nám nepomůže. Ve tvých rukou je můj život a má naděje."

Vytáhla dlouhou ostrou jehlici a pravila: „Miř čarodějnici přímo do srdce!"

Králevic zastavil koně, seskočil a čekal na čarodějnici.

„Ty ubohý panáčku, už je po tobě!“ zaskuhrala čarodějnice a chtěla ho chytit za krk, ale králevic rychle hodil proti ní dlouhou jehlici. Měl jistou ruku a dobré oči, a tak se jehlice zabodla čarodějnici přímo do srdce.

Spadla na zem a ani se nepohnula.

Princezna si radostně vydychla, ze srdce se zasmála a pravila:

„Nyní jsme nadobro osvobozeni. Nyní se nemusíme bát čarodějnice a její moci. Odpočiňme si a potom pomalu pojedeme do našeho království k mému otci.“

Odpočinuli si, koník se nakrmil a napojil, a potom jeli devět dní, až přijeli do země, kde vládl princeznin otec.

Tam bylo plno smutku, černé prapory byly na všech věžích, všecky radovánky byly zakázány, neboť král nemohl zapomenout na svou dceru a stále ji oplakával. Už myslil, že je mrtva – a tu najednou dvořané přibíhají, že přijíždí zdravá a krásná a že ji statný mládenec veze na koni.

Všichni se jí vyhrnuli naproti a bylo radosti, že to ani vypovědět nelze.

Král plakal a hned se smál, králevici za vysvobození děkoval, dvořané jásali, lid se sbíhal, princeznu i králevice vítal – a už zvony zazvonily a černé prapory byly s věží sňaty.

To bylo slávy v celé zemi! Slavnost stíhala slavnost a lidem se ani spát nechtělo.

Potom čekala ještě jedna cesta, ke králevicovu otci. Teď se už nevracel králevic sám, ale nejdříve jelo sto rytířů v plné zbroji a potom sto urozených paní, dále otec nevěstin, princezna a králevic a za nimi zase sto rytířů v brnění a s vytasenými meči.

Uvítání bylo slavné, starý králevicův otec ani očím věřit nechtěl, všemu se divil, znovu a znovu se vyptával. Ale nejvíce se mu líbila nevěsta, kterou si jeho syn přivezl, princezna bílá jako sníh a s růžemi na tvářích.

Svatba byla ovšem taková, až se stoly prohýbaly. Nemohla trvat méně než čtrnáct dní a všichni byli veselí, mladí i staří, bohatí i chudobní. Každý se najedl a každý se napil a domů výslužku dostal.

A muzikanti jim hráli na cestu veselou písničku. A já vám i tu písničku zazpívám. Poslechněte!

Svatebčan – ten nepláče,

vždyť má v kapse koláče.

Vytáhne si za rohem jeden koláč s tvarohem.

Makové či mazané –

drobeček mu zůstane – ejchuchu, ejchuchu!

Cesta do země Alamanalalie

Starý král umíral a měl velkou starost: zbývalo po něm šest dětí, tři synové a tři dcery. Což, o ty syny se nebál, byli to zdraví a statní hoši, kteří si dovedli ve všem poradit – ale co s dcerami? Chtěl je vidět zaopatřeny ještě před posledním okamžikem, ale sám cítil, že smrt se blíží rychlými kroky. Zavolal proto své tři syny a pravil jim: „O vás jsem už učinil poslední vůli a království rozdělil na tři díly, abyste se po mé smrti nehádali a svorně žili jako bratři. Ale velkou starost mám o vaše sestry, aby i ony nemusely na mne naříkat. Odevzdávám vám je do opatrování a starosti. Po mé smrti je provdejte, ale pravím vám, nikomu jinému leč králi, i kdyby ten král panoval na samém konci světa."

Přislíbili synové, že budou věrně zachovávat vůli svého otce, a ten jim dal ještě několik dobrých rad a potom se navždycky rozloučil s nimi, s celým královstvím i s životem.

Zanedlouho po pohřbu, když všech šest dětí sedělo večer ve veliké síni, strhl se venku hřmot a bouře, jako by se země otvírala, a z té bouře se ozýval hlas: „Dejte mi svou sestru za ženu, synové královští!"

Synové viděli, že se k zámku blíží obrovská postava, ale nemohli rozeznat, kdo to je. Dodali si odvahy, otevřeli okna a zvolali do tmy: „A jsi ty králem?"

„Jsem," odpověděl hrozný hlas, „a tisíce bojovníků poslouchá mého rozkazu, bojovníků tak strašných, že už jejich křik zahání nepřátele na útěk."

„A kde je tvé království?"

„Daleko odtud, pro mne je to pět dní cesty, pro vás celých pět roků!"

I radili se synové, mají-li dát svou sestru tomu nápadníku. Oba starší, kteří byli lakomí, chtěli od ženicha dostat předem drahocenné dary, ale mladší jim připomínal, jak zněla vůle otcovská. Vyšli starší synové do tmy a pravili:

„Nedáme ti svou sestru, dokud od tebe nedostaneme vzácné dary!"

Ale mladší uchopil svou nejstarší sestru za ruku a pravil: „Odevzdám ji bez darů a zde je zlatý pohár a skvosty, které má dostat věnem."

Bránili mu oba bratři, ale tu viděli, že nápadníkem je obrovský lev, tak veliký, jak žádného jiného lva na světě není takového. Hřívu měl až na zem a strašné oči, které svítily v temnotách. Lvu dát sestru za nevěstu? Ale slovo už bylo vysloveno, a tak posadil nejmladší syn sestru lvovi na hřbet, rozloučil se s ní a přál jí všeho štěstí. A lev se rozběhl a zakrátko nezbylo po něm ani stopy.

Vyčítali bratři nejmladšímu, že dal sestru do neznámých končin a k tomu ještě zadarmo! Co všechno mohli dostat od nového švagra! Skoro s ním ani nemluvili, když se tu zase jednoho večera ozval před zámkem hřmot a křik: „Dejte mi svou sestru za ženu, synové královští!“

„A jsi ty králem?“ ptali se synové.

„Jsem,“ odpovídal hrozný hlas, „a nikdo nemůže odolat mým strašným bojovníkům.“

„A kde je tvé království?“

„Daleko odtud, pro mne je to deset dní, ale pro vás by to bylo deset roků!“

Radili se synové a oba starší navrhovali, aby aspoň tentokrát nedávali sestru zadarmo, ale aby si vyžádali od nápadníka drahocenné dary. Mladší však pravil:

„Když starší šla bez darů, je spravedlivé, abychom i prostřední sestru dali zadarmo!“

Vzal ji za ruku a vyvedl do tmy, ač mu starší velmi bránili, a tu viděli všichni, že před zámkem stojí obrovský a krásný tygr silného těla a strašných očí. Ale nejmladší dal i jemu sestru, posadil ji tygrovi na hřbet, rozloučil se s ní a dal jí věno, které jí patřilo.

Neuplynul od té doby ani měsíc, když se zase jednoho večera strhla bouřka a vítr a hlas zvolal: „Dejte mi za ženu svou nejmladší sestru, synové královští!“

„Jsi králem?“ ptali se.

„Jsem,“ odpověděl hlas, „všecko, co očima přehlédnu, je v mé moci!“

„A jak je daleko tvé panství?“

„Pro mne trvá cesta patnáct dní, pro vás by trvala patnáct roků.“

Tu se oba starší synové hned domáhali, aby aspoň tentokrát zaplatil nápadník za sestru drahocennými dary, když už je to sestra poslední, kterou provdávají. Ale nejmladší se opět proti tomu opřel a radil, aby i nejmladší sestru dali uchazeči bez darů. Vyvedl ji do tmy, ale na zemi nikoho nebylo, jen nad zámkem mocný orel bil silnými křídly. Orel se snesl k vratům, nejmladší syn pomohl princezně na jeho hřbet, rozloučil se s ní, přál jí všeho štěstí, dal jí její věno a orel zatřepetal perutěmi a zakrátko se ztratil v husté tmě.

„Tak jsme sestry hloupě provdali,“ hněvali se starší bratři a doráželi na nejmladšího: „Ale to jen ty jsi vinen! Máme pěkné švagříčky, ani na svatební hostinu nás nepozvali a k jednomu je pět let, k druhému deset, k třetímu dokonce patnáct roků cesty! Byla by to pěkná procházka, kdybychom chtěli sestry navštívit! Dříve bychom zešedivěli, než bychom uviděli jejich království!“

Od té doby zanevřeli na nejmladšího a chystali mu protivenství, kde jen mohli. Pěkné slovo na něho nepromluvili, vlídným okem na něho nepohleděli. Proto chodil nejmladší raději sám, toulal se po lesích a také přespával zcela o samotě ve staré věži, kde už po léta nikdo nepřebýval.

Jednou se mu zdál podivný sen. Ukázala se mu krásná princezna, tak sličná, jako by ji vymaloval nejdokonalejší mistr světa, bílá a růžová, s dlouhými zlatými vlasy a modrýma očima, že bylo nesmírnou rozkoší jen se na ni dívat. Královici se zalíbila už v tom snu a tu mu princezna pravila: „Pojď za mnou, jsem tobě souzena!“ A v tom okamžiku zmizela a královic se probudil.

„Eh, to byl divný sen,“ mnul si rozespalé oči a litoval, že sen netrval déle. Celý den myslil na princeznu, na její růžové tváře a zlaté vlasy a byl by dal všechny své poklady, kdyby princezna nebyla jenom snem, ale živým člověkem. A druhé noci měl zase stejný sen. Zase se mu ukázala růžová a bílá princezna, jako druhé není na světě, usmála se na něho, zakývala a pravila: „Pojď za mnou, jsem tobě souzena!“

Ano, šel by za ní, ale kam, do kterých končin světa?

Té třetí noci, když se mu princezna zase ukázala a zase bílým prstem kývala, zeptal se ve snu: „A kam mám jít za tebou?“ A princezna se na něho krásně usmála a řekla: „Do země Alamanalalie. Alamanalalie!“ Vtom se princ probudil, mnul si oči a opakoval si: Alamanalalie! Alamanalalie! Takové podivné jméno!

Takové jméno ještě nikdy neslyšel. Hledal ve starých knihách, ale marně, ani nejtlustší, ani nejmoudřejší kniha takového jména neznala. Vyptával se moudrých lidí v království, ale ani nejučenější a nejstarší mudrci, kteří měli šedivé vousy až po pás, nevěděli mu dát radu. A princezna přece ve snu jasně řekla: „Do země Alamanalalie!“

„A já přece půjdu do té divné země!“ rozhodl se nakonec, vypravil se na cestu, vzal si peníze a ohlásil bratřím, že déle doma nezůstane, ale že půjde do světa hledat nevěstu.

„Jdi si jenom na kraj světa, když se ti žádná z domácích nehodí!“ smáli se mu pošklebně bratři. „A přiveď nevěstu velmi krásnou, abychom i my se mohli vypravit za tebou. A do jaké země vlastně jdeš?“

„Do země Alamanalalie!“

„Alamanalalie?“ otvírali bratři oči a smáli se na plné kolo. „A to se povedlo! To je ta pravá země, kde rostou nevěsty pro našeho nejmladšího bratříčka! Inu, Alamanalalie! Vždyť, hošíčku, takové země ani na světě není!“

„Není nebo je – uvidíme!“ řekl klidně nejmladší, podal bratřím ruku a vyšel ze zámku. A bratři až skákali radostí, když ho viděli vycházet. Přece se ho zbavili, přece budou mít od něho pokoj!

Vyšel králevic do širého světa, aby hledal přisouzenou princeznu. Šel horami a dolinami, městy i vesnicemi, lesy i pustinami. Dařilo se mu všelijak, neboť na světě jsou lidé dobří i zlí, jedni ho vlídně přijali, přenocovali a pohostili, druzí jen výsměškem odbývali. Ptal se v palácích a chalupách, ptal se lidí urozených i sedláčků, ptal se učenců i tichých prosťáčků, kde je země Alamanalalie. Ale nikdo o ní nevěděl ani slovíčka a nejeden si přitom posměšně na hlavu ťukal a myslel, že se králevic najisto minul se zdravým rozumem.

Jednou už večer přišel do obrovského černého lesa, kde nebylo konce vidět, a zbloudil. Ať chodil jak chodil, nemohl přijít na cestičku, ani stopy neviděl po lidské noze, ani nejmenšího světýlka. Stmívalo se víc a více, v lese bylo plno černých stínů a králevice přepadl podivný smutek, ač byl srdce statečného. Všecek už unaven a hladov posadil se pod košatý strom a chystal se, že na tom místě přenocuje. Ale ještě si ani kosti nenarovnal, když tu slyší těsně nad sebou strašný řev. Vyskočil – a před ním stojí veliký lev s dlouhou hřívou a lesklýma očima. Díval se vztekle na králevice a připravoval se ke skoku.

„Jsi ztracen, životu jsi propadl!“ zařval lev. „Kdo naše království překročí, živ neodejde!“

„A v které končiny mne osud zavedl?“ ptal se úzkostlivě králevic.

„Jsi v království lvů,“ odpovídala šelma, „a veliké je naše království, celé roky bys musel putovat, než bys přišel na hranice. Všecko, co vidíš, lesy skoro bez konce, všecko poslouchá našeho mocného krále!“

Králevic se v té chvíli zaradoval.

„Je-li to království lvů,“ pravil, „pak bys měl se mnou jinak mluvit a uctivěji se chovat, milý lve, neboť jsem švagrem vašeho krále a královna vaše je má sestra!“

Lev se na něho díval nedůvěřivým pohledem, zlostně cosi zabručel a nakonec pravil: „O tom se můžeme lehce přesvědčit. Zanesu tě sám k naší královně. Vsedni si na můj hřbet a drž se pevně mé hřívy, abys nespadl. Ale běda ti, lžeš-li. Pak dnes udeřila tvá poslední hodinka a já tě roztrhám na tisíc kusů!“

„Nemám nejmenšího strachu,“ zasmál se králevic a vsedl lvu na hřbet.

Jeli, jeli… a byl to rychlý let, až se králevici hlava točila. A kolem nich byla nejčernější tma a pořád hustý les, ale v temnotách svítily lvovi oči jako lampičky.

Ještě před půlnocí dorazili ke krásnému zámku, který byl vystavěn z mramoru a obložen drahocennými deskami, že z nich vycházela záře, jako by se pořád blýskalo.

„Počkej zde," poručil lev a vešel do zámku. A za malou chvilinku za ním vyběhla královna lvů, králevicova nejstarší sestra, radostně se s bratrem vítala, radostí plakala a hned se zase srdečně smála, na všecko se vyptávala, co dělají bratři a jak sem přišel do lvího království. Ale dříve, než jí mohl na tolik otázek odpovědět, vtáhla ho dovnitř a v okamžiku byla před ním chutná večeře, a tak králevic jedl a přitom vypravoval a královna do řeči mu skákala, smála se a hned zase plakala. A když byli v nejlepším, ozval se z dálky strašný hřmot, jako kdyby se valilo veliké hromobití, a královna se polekala, zbledla a svého bratra za rukáv chytila.

„Můj muž se vrací z lovu," pravila ustrašeně, „je půlnoc a v tu dobu on domů pospíchá. Je dobrý, ale přece jen se bojím, aby ti neublížil, když je ještě lovem rozpálen. Nezbývá nic jiného, než abych tě ukryla!"

Dala mu drobný kamínek, králevic si jej dal pod jazyk a hned se z něho stal malý lvíček. Královna mu poručila, aby zalezl pod postel, ale ještě tam ani nebyl, když se už přihrnul do síně strašný lev a třikrát oběhl kolem stěn.

„Nezatajuj nic přede mnou, ženo, a nikoho neskrývej," mocně zařval, „je zde člověk a čichám lidský dech!"

„Ale to se ti tak zdá," vymlouvala se mu královna, „celý den lovíš po lesích a ve světnici si zvyknout nemůžeš."

Usedli ke stolu, královna se ke lvu lichotila, hřívu mu hladila a potom pravila: „A co by se stalo, kdyby se sem dostal člověk?"

„Roztrhal bych ho na tisíc kusů," odpověděl lev.

„Každého bys roztrhal, i mé bratry?" ptala se dále královna.

„Dva nejstarší tak rychle, co bys očima zamžikala."

„A co kdyby přišel můj nejmladší bratr?"

„Jenom toho jediného bych přijal s radostí, jak se sluší poctivému a milému švagrovi. Hostil bych ho nejlepšími lahůdkami, které máme na zámku, a tak dlouho bych mu bratrskou poctu dával, dokud by sám chtěl s námi pobývat. Neboť tomu jedinému ze všech lidí jsem povinován vděčností a jenom toho jediného kromě tebe na celém světě mám rád!"

Tu už to déle nevydržel králevic, vytáhl z úst kamínek a hned se z něho stal člověk, postavil se před lva a pravil: „Jsem tedy u tebe, švagře, a za pohostinství tě žádám!"

Lví král byl tomu velmi rád, přijal ho nadmíru srdečně, hostil ho vším možným a stále pozýval, jen aby zůstal na zámku co nejdéle. Nakonec se ptal, jak se do jeho království dostal, a tu mu králevic musel všecko vypravovat o podivném snu, který se třikrát opakoval, o překrásné princezně a o zemi Alamanalalii, do které se ubírá. Ale lev kroutil hlavou, když slyšel jméno podivné země.

„Nikdy mi ještě nikdo o takové zemi nevypravoval," pravil, „a nemohu ti poradit. Ale možná že o ní něco ví můj bratr a tvůj švagr, král tygrů. Až budeš chtít, cestu ti k němu ukážu."

I pobyl u něho králevic několik dní, pohovořili si a pobavili se, jak se na dobré příbuzné sluší, lev mu ukazoval své panství a předváděl všelijakou kratochvíli, ale potom chtěl králevic přece jen dále. Lví král i sestra ho dlouho zdržovali, ale když jinak nedal, srdečně se s ním rozloučili a dali mu na cestu krásného, silného lva a ten ho měl dovézt až na hranice lvího a tygřího království. Králevic si vzal ještě na památku čarovný kamínek, kterým se ve lva proměnil, vsedl lvu na hřbet a lev uháněl v rychlém skoku, až se zakrátko octli u hranic. Tam lev mocným řevem přivolal obrovského tygra, který měl v těch končinách stráž, a vyřizoval mu, jakého vzácného hosta do jeho ochrany odevzdává. Králevic lvovi poděkoval, usedl na tygra a už zase uháněli novým královstvím, které patřilo druhému švagru.

Druhá sestra byla sama doma, neboť její muž byl právě na lovu a také přehlížel svou říši, jak to každého dne dělával. S radostí ho uvítala, až se dala do pláče, na všecky se vyptávala a pohostila ho, ale i ona se bála svého muže, aby mu snad v náhlém hněvu neublížil. Dala mu proto kamínek, králevic si jej vložil pod jazyk a v té chvíli byl z něho statný tygřík.

A už tu byl tygr, krásný a mocný, který třikrát kolem stěn oběhl a zařval: „Skrýváš zde člověka a já dobře čichám lidský dech!"

Ale královna mu to vymlouvala, a když usedli ke stolu, ptala se: „Roztrhal bys tedy každého člověka, kdyby k nám přišel, i mého bratra nejmladšího?"

„Jenom toho jediného ne," odpověděl tygr, „jenom jeho bych pohostil a srdečně přivítal!"

Tu si dodal králevic odvahy, vyňal kamínek z úst a už stál před tygrem a ruku mu na uvítanou podával. Tygr měl z jeho návštěvy velikou radost, nevěděl, co dobrého snést k jeho pohoštění, ale když slyšel, že králevic cestuje do země Alamanalalie, vrtěl hlavou, že takové země není pod božím sluncem. „Ledaže by o ní věděl tvůj třetí švagr a můj bratr, orlí král," pravil nakonec, „ale dříve u nás pobudeš, ať se při dobré besedě potěšíme, a potom teprve do jeho království poputuješ."

Když se za nějaký čas od něho vypravil a na památku si čarovný kamínek vzal, dal mu král silného tygra a ten ho zanesl až na hranice tygřího království a tam ho

odevzdal velikému orlu. Na orlích křídlech odletěl ke královskému zámku a našel sestru samotnou. Je pravda, obě sestry byly rády, když po dlouhé době viděly zase svého nejmladšího bratra, ale co samou radostí dělala nejmladší sestra, těžko vypovědět. Objímala ho a líbala, na domov vzpomínala, o svém životě vypravovala a nejvybranější mlsky mu snášela. Ale když měl přiletět z lovu její muž, orlí král, polekala se i ona, dala bratru kamínek a místo člověka byl tu krásný orel, který si usedl na trám pod stropem.

Za chvíli se přihnal jako nejprudší vítr převeliký orel, obletěl světnici a pořád volal, že cítí člověka.

„Každého člověka rozklovám," křičel, „jenom tvého nejmladšího bratra nikoli, toho bych rád viděl a pohostil!"

A dříve ještě, než se mohl králevic proměnit, uviděl ho král pronikavým orlím zrakem a řekl: „Jaký je to orel? Není věru takového orla mezi mými poddanými!"

„Ovšem že není," smál se králevic, seskočil na podlahu a vítal se s orlím králem.

Orlí král měl z jeho příchodu velikou radost a vystrojil na jeho počest slavnou hostinu. V říši ptáků to bylo zvlášť krásné, neboť král svolal nejznamenitější zpěváčky a ti zpívali a koncertovali tak líbezně, že to vypadalo jako v ráji. Ale králevic si přece vzpomněl, že zde navždycky zůstat nemůže, a řekl králi, kam putuje.

„Země Alamanalalie?" vrtěl hlavou král. „Nikdy jsem o takové zemi neslyšel. Ale počkej, sezvu všecky poddané a snad některý nám podá zprávu!"

I sezval král všecky ptáky, co jich bylo v jeho království, i slétli se všichni od nejmenšího střízlíčka až po sokoly a jestřáby, ptáci zpěvaví i krákoraví, ptáci pokojní i draví. Ale když se král ptal, kdo ví o cestě do Alamanalalie, ani jediný ze všech nemohl dát radu.

„Jsou zde všichni moji poddaní?" ptal se král.

Ministři jeho hned počítali a přehlíželi a nakonec poznali, že nepřišel jediný, starý krkavec, už pár set roků starý, který pro stáří a nemoc už ani lítat nemohl.

„Hned ho přiveďte!" poručil král.

Přivedli tedy ke králi stařečka krkavce a byl to už pták tak unavený, že sotva na nohou stál a křídla za sebou vlekl.

„Znáš, dědečku krkavče, zemi Alamanalalii a víš cestu k ní?" ptal se král.

„Zemi Alamanalalii?" rozpomínal se krkavec a vzpomněl si. „Ovšem že znám a nad ní jsem letěl, přede dvěma sty roky to bylo, když jsem byl mladší a když mě křídla ještě unesla. Zabloudil jsem tam jednou a viděl zemi krásnou se zámky a nádhernými

městy. Ale je to od nás daleko, přes velké propasti a pouště a moře, a na vysokých horách leží to království ke slunci východu.“

Králevic nechtěl déle čekat a hned že se vydá na cestu. Marně ho zdržovala sestra i orlí král, králevice už nic netěšilo, ani slavnosti a radovánky, ani ptačí zpěv. Vybral tedy orlí král své nejlepší vojáky, samé orly statné a vytrvalé, kteří měli křídla jako kovová a cestou neumdlévali, a ty daroval králevici, aby ho zanesli do hledané země.

Králevic za všecko srdečně poděkoval, vzal si čarovný kamínek, sám se orlem stal, na nejstatečnějšího orla si sedl, orli se dali do mocného křiku a už byli vysoko v povětří nad černými lesy a orlím královstvím a letěli ke slunce východu.

Letěli dlouho a dlouho. Viděli dole propasti i širé pouště, kde nebylo ani zvířátka, ani travičky, viděli moře, které hučelo a divoce bouřilo, ale oni letěli nad propastmi a pouštěmi a mořem, samí orli vytrvalí a silní, a na nejsilnějším z nich krásný orlík, proměněný to králevic.

Potom přiletěli k vysokým horám, tak vysokým a ostrým, že by se na ně žádný člověk nevyšplhal, a tak jasným, že vypadaly jako z nejčistšího křišťálu. A na nich bylo překrásné město, samé nádherné paláce a věže a mezi nimi rozkošné zahrady, a všude nejvzácnější sochy a vodotrysky. Nikdo nikdy ještě takové město neviděl. A to byla ta země Alamanalalie, kterou králevic hledal.

Na nejvyšším místě města mezi stromy a květinami stál zámek nejkrásnější, a to byl zámek královský, ale z věže smutně vlál černý prapor na znamení smutku.

Snesli se orli na nádvoří před královský palác, králevic se proměnil v člověka, orli se rozestoupili zrovna tak, jako když se vojáci stavějí do rovných řad, a králevic vešel do zámku. „Co značí ten černý prapor, který máte na věži?“ ptal se hned v bráně.

„Ach, velké neštěstí stihlo naši zemi a našeho krále,“ odpovídal hlídač. „Před roky zkameněla naše princezna, která byla nad všecko pomyšlení krásná, a proměnila se v bílý mramor. Veliký kouzelník ji tak zaklel a pravil, že dříve jí nikdo nepomůže, dokud nepřijde vysvoboditel, který se v mocná zvířata umí proměňovat, a to ve lva, tygra a v orla.“

„A to jako by ten kouzelník myslil na mne!“ zasmál se králevic a žádal o vstup ke králi.

Král se velice podivil, když k němu přivedli neznámého cizince. Ale hned zavrtěl hlavou: „Je to div, velký div, že ses do naší země dostal, ale princeznu neosvobodíš. Strašlivé kouzlo leží na ní a hrozná kletba kouzelníkova. Kdo umí bílý mramor proměnit v člověka? Jen se podívej!“

A vedl ho do nádherné síně, která byla celá vykládaná křišťálovými deskami, že tam bylo plno nejjasnějšího světla, a tam na skvělém lůžku ležela mramorová princezna.

Královici se až dech zatajil, neboť jasně poznal, že před ním je ta princezna, která se mu ve snu ukázala a zvala ho do země Alamanalalie. Ale měla oči přivřeny a její krásná tvář byla bílý mramor, vlasy mramor a celé tělo chladný mramor, který se ani nepohnul.

Starý král se dal do pláče, když uviděl svou dceru zkamenělou a bez hnutí. A královic vesele pravil: „A proč bychom nezkusili, jak se mramorová princezna vysvobozuje?“

Dal si pod jazyk první kamínek a už tu v síni pobíhal statný lev, který proběhl kolem lůžka. A hle, v tom okamžiku se levá ruka princeznina zatřásla, jako by chtěla lva pohladit. Ale ten se už změnil v tygra a hned se pravá ruka princeznina pohybovala. Za okamžik byl v síni veliký orel, který několikrát přeletěl nad lůžkem a pak usedl princezně nad hlavou. A to poprvé princezna zhluboka vydechla, ale její tvář a její tělo pořád zůstávaly bílým mramorem.

Král se zaradoval a pravil: „Vidím, že velká kouzla umíš a že moc kouzelníkovu zlomit dovedeš. A jsi ty opravdu mé dceři souzen za manžela? Hle, mramor se ještě v člověka neproměnil a má dcera leží na lůžku bez hnutí!“

„Věřím, že jsem souzen!“ zvolal královic, chytil princeznu za kamennou ruku, naklonil se nad ní a políbil ji na čelo.

A tu se stalo něco divného a neuvěřitelného. V tom okamžiku zrůžověla princeznina tvář a ruce i celé tělo bylo též růžové a teplé, vlasy dostaly krásnou zlatou barvu, princezna zadýchala a otevřela na královice velké modré oči.

„Má dcera žije, má dcera je vysvobozena!“ vykřikl radostně král a dal se z nesmírného veselí do tance. A princezna se zasmála, když viděla starého otce vyvádět tak pošetilé kousky (což to nebylo směšné, když pan král tak bláznivě poskakoval?), a povstala z lůžka. Královic jí ruku podal a ona se na něho usmála tak líbezně jako tenkrát ve snu.

A hned z věže služebníci shodili černý prapor a v celém městě i v celém království se slavně vyzvánělo a všichni měli radost, že se princezna směje a chodí. A teď následovala slavnost za slavností, zpěvy a tance a hudba, celá říše oslavovala jedno velké posvícení a největším svátkem všech svátků bylo, když se slavila svatba královicova s princeznou země Alamanalalie.

Po všech hodech vypravil se královic na zpáteční cestu s velikými poklady a zase orli jej i jeho krásnou mladou paní nesli. Ovšem že se zastavili u švagra orla a potom u švagra tygra i švagra lva a všude byli velmi pohoštěni a radostně vítáni. A jak měly

všechny tři sestry radost, že se jejich nejmladšímu bratru podařilo dostat tak milou, laskavou a krásnou princeznu!

Jenom oba starší bratři se dívali velmi závistivě, když se králevic vrátil do své země s poklady a s nejkrásnější ženou. Hněvem a vztekem se užírali, potají bratru nadávali, že měl takové štěstí. Ze závisti nemohli ani spát ani jíst. Ztratili se tedy jednoho dne a vypravili se také do čarovných zemí na východ pro poklady a pro nevěsty.

Ale nikdy se už nevrátili. Kdož ví, kde našli bídný konec! Možná že je roztrhal nějaký lev ve lvím království, neboť asi se sotva dostali dále než na hranice první země. Byl tedy králevic sám panovníkem v celé zemi.

A vy byste chtěli také jít do země Alamanalalie? Nevím, nevím, kdo by nás tam dovedl. Starý havran dědeček jistě už dávno nežije, aby nám o cestě pověděl. A pak se to stalo hodně dávno, když se ještě děly zázraky a divy a když žili mocní čarodějníci.

A neroztrhali by nás lvi a tygři a orli na cestě?

O vyměněné matce

Daleko na severu až u moře, v staré zemi, kde ještě žijí zázraky a báječné bytosti, panoval před dávnými časy starý král. Když už cítil, jak ho síly opouštějí, zavolal k sobě jediného syna a pravil mu:

„Slunce se ubírá k západu a člověk se sklání k smrti. I já cítím, že dnů mého života je namále. Ale dříve než zavřu navždy oči, rád bych viděl tvou nevěstu. Vyprav se proto, milý synu, na cestu. Pojedeš dvacet dní stále na východ a přijedeš do království, kde vládne dávný a dobrý můj přítel. Ten má krásnou a milou dceru, o které všichni vyprávěli jen nejlepší věci. Požádej ho o ruku dcery jeho a to bude pro tebe nevěsta nejvhodnější."

Syn učinil, jak mu starý otec radil, vypravil se na cestu, průvod si shromáždil a srdečně se s otcem rozloučil. Při loučení mu otec ukázal jednoho sokola a pravil:

„Hle, toho sokola jsem kdysi dostal od krále, svého přítele, k jehož zemi popluješ. Ten jistě nezapomněl na cestu do východního království. Až ucítím, že choroba moje a stáří rozlomí úplně moje síly, sokola vypustím, aby tě vyhledal. To bude pro tebe zvěst, že očekávám co nejdříve konec života svého. Vyprav se proto bez prodlení potom i s nevěstou, abys po mně vládu mohl převzít!"

Plavba byla příznivá, pohoda znamenitá, loď hbitě uháněla po vlnách mořských, a tak skutečně dvacátého dne přiblížila se výprava k břehům východního království.

Od krále byli srdečně uvítáni a králevic byl přijat jako vlastní syn, když vypověděl pozdrav od svého otce. Při slavnostní hostině oznámil králi, proč přichází a že snažnou žádost chová, aby si domů směl odvést východní princeznu za svou vyvolenou nevěstu.

Král se přívětivě usmál a kázal přivést svou dceru.

Byla to dívka neobyčejně krásná, s dlouhými plavými vlasy, jež spadaly až k zemi. Měla modré a laskavé oči, jež se na každého uměly pěkně podívat, a milá její řeč každému srdce otvírala.

Král spojil ruku své dcery s rukou králevicovou a pravil: „I moje to bylo vroucí přání, aby přátelství, které chovám od dávných let k tvému otci, utvrzeno bylo svatbou našich dětí. Dám rád tobě svou dceru. Buďte šťastni a potěšte srdce nás obou! Ale ihned tě domů nepustím. Pobudeš u nás a já pošlu tvému otci poselství, žes šťastně dojel a že tvá žádost je příznivě vyřízena!"

Za několik dní byly slaveny hlučné hody svatební a poselstvo se vypravilo zpět ke starému králi.

Králevic se cítil v samém ráji se svou mladou ženou, neboť nikdo ji nemohl převýšit ani krásou, ani dobrotou. Tak v štěstí a radostech zapomínal na svého starého otce, zvláště když mu po čase mladá manželka darovala roztomilého synáčka.

Ale jednoho dne, právě když králevicova žena kolébala synáčka, zaťukal na okno tvrdým zobákem statný sokol.

Jakmile se o tom králevic dověděl, ihned jej bodlo u srdce, neboť si vzpomněl na otce. Toť jistě znamení, že se starému a neduživému otci přitížilo a že přišel na konec své životní cesty! Nemeškal dlouho, loď kázal vypravit, průvodčím svým poručil všecko potřebné přichystat a upřímně se loučil s pohostinským dvorem východního krále. Ten, když naposledy objal svou dceru, jež odcházela do daleké země, a požehnal jejího synáčka, pravil truchlivým hlasem:

„Milé děti, nechci vás polekat, ale mám tušení neblahé, že vám cestou hrozí velké nebezpečí. Neopouštějte ani na okamžik jeden druhého, abyste si mohli přispěchat ihned ku pomoci. A sokolem tímto cvičeným mi zprávu dejte, až přistanete šťastně u břehu své země!“

Pluli, pluli a zdálo se, že i tentokrát bude jim pohoda příznivá a že za dvacet dní cestu urazí. Ale když byli asi v polovici cesty, nastalo bezvětří a loď bezmocně utkvěla na nehybné hladině. Marné bylo úsilí plavců, aby mocným veslováním vrátili lodi její bývalou rychlost. K večeru byli už všichni unaveni, a když nastala tma, odpočívali do jednoho v hlubokém spánku. I králevic tvrdě spal.

Jenom mladá paní se synáčkem nespala. Seděla u lodního okraje a dívala se na temné moře. Tu najednou viděla, jak se cosi černého k lodi blíží. Zakrátko zpozorovala, že je to člun, v němž sedí obrovská ženská postava. Úlekem nemohla ze sebe ani slova vypravit, když člun přirazil k lodi a obří žena vyskočila z ní. Byla to hrozná nestvůra, třikrát větší než každá jiná žena, se strašným obličejem a nesmírně širokými ústy, z nichž vyčnívaly zuby jako kly divokého kance.

Nestvůra přikročila k mladé paní a divoce se zasmála: „To se můj bratr zaraduje, jakou jsem mu choť vybrala! Ustup, bledule, na tvém místě budu sedět na královském stolci!“

A rychle strhala s mladé paní veškeré její ozdoby i šat, jen spodní lněný šat jí ponechala. Pak ji uchopila silnýma rukama, do svého člunu vhodila a pak zavolala z lodi do noční temnoty: „Leť, člunku, leť, jako střela leť, která se cíle nechybí! Leť do podsvětí, k černým útesům a divokému hradu, k bratru mému, vladaři temnému! Leť, člunku, leť, kořist mu odevzdej, bledulinku křehoučkou, leť, jako střela leť!“

A hle, člun jako šipka ujížděl po klidném a tmavém moři. Tu se teprve mladá paní vzpamatovala z hrozného úleku, děsně vykřikla a ruce k synáčkovi vztáhla. Ale

všecko bylo marné, člunek se vzdaloval od lodi, od synáčka, od spícího králevice a za chvilku se úplně ztratil v husté tmě.

Na lodi zatím obrovská nestvůra naházela na sebe uloupené prádlo a ozdobila se šperky a – podivno, v tom okamžiku ztratila svou trojnásobnou velikost a nabyla úplně podoby zmizelé mladé ženy. Měla její krásnou tvář, plavé vlasy až k zemi i modré oči. Uchopila hošíčka do náručí, ale ten, sotva se ho dotkla, dal se do srdcelomného nářku a nedal se ničím utišit. Pláč jeho pronikal celou loď. Marně ho nepravá matka hýčkala, konejšila, marně mu zpívala, marně ho i líbala, synáček plakal tím usedavěji a hlasitěji.

Když se nepravá matka pokoušela marně dítě utišit, šla s ním k spícímu králevicovi. Hrubě jím zatřásla, a když se králevic ze spánku vytrhl, obořila se na něho zlostnou a pronikavou řečí:

„Ty zde spíš a mě o samotě necháváš! Tak málo o mne dbáš a jen na své pohodlí hledíš! I já bych si ráda ulehla, ale kluk neposlušný do noci řve, až mi jeho křik uši trhá!“

Podivil se velmi králevic, že slyší svou ženu tak zlostně křičet, neboť byl zvyklý jen milému a měkkému zvuku její řeči, podivil se také, že hošík tak bolestně naříká. Vzal jej do náručí, promlouval na něho a synáček se utišil, usnul blaženě a ze spánku se usmíval.

Od té doby musel být králevic stále u svého dítěte. Neboť sotva se přiblížila k němu nepravá matka, ihned vyrazil pronikavý křik a úzkostně ručkama mával.

Konečně zavanul příznivý vítr, plachty byly napjaty a loď opět hbitě jela po moři. Za několik dní dorazili k domovské zemi, ale jaké bylo jejich ustrnutí, když viděli vlát ze všech věží jenom smuteční prapory.

Králevic se dal hned do pláče, neboť rázem pochopil, co znamenají smuteční prapory. Nemuseli mu ani oznamovat nejpřednější dvořané, kteří jej přišli uvítat na břeh, že otec jeho před týdnem umřel a slavně byl pochován. Poslední jeho myšlenka že byla vzpomínkou na milovaného syna. A dvořané pozdravili v králevici svého nového panovníka a uctivě se poklonili před královnou.

Mladý král si hořem trhal vlasy, neboť si za vinu přičítal, že tak dlouho v cizině meškal, rozkoší hleděl a na starého otce zapomínal. Sokola vypustil, že šťastně domů dorazil, ale na krk mu upevnil psaní, že otce už ke své velké žalosti nezastihl na živu.

Vládl tedy mladý král spravedlivě a moudře, ale trpce poznával den za dnem, jak se oklamal v královně. To nebyla ta vlídná žena, kterou si odváděl z východního království, ale zlostná a ukrutná tyranka, k níž nikdo nemohl přilnout. Jen vládnout

chtěla a rozkazovat, nádherně se strojit a okázalé slavnosti pořádat, v divokých honech se uštvat až do umdlení. Krutě nakládala se služebnictvem, hrozné tresty na ně vymýšlela, na pozdrav poddaných se neusmála a vlídně nepoděkovala. Dvořané se třásli před jejím zamračeným pohledem, a když se ubírala s králem, lid jásal dobrému králi vstříc, ale k ní vzhlížel jen polekaně. Na synáčka se mračila a hrubými slovy mu spílala, neboť ten lítostivě plakal, kdykoli jen ji nablízku uviděl.

Rmoutil se mladý král, že taková tvrdá žena vládne vedle něho na královském stolci, a bál se, aby pro její pýchu a ukrutnost nepozbyl lásky poddaných. Ale rady si nevěděl, a kdykoli domlouval své ženě, obořila se na něho vyčítavou a hlomoznou řečí, že raději umlkal. Synáčkovi však obstaral pěstounku, dobré a opatrné děvče, jež bylo by hošíkovi modré z nebe sneslo, takže i chlapeček si ji oblíbil, jen s ní chtěl si hrát a její písničky a ukolébavky poslouchal.

Tu se stala příhoda, o které se brzy mluvilo v celém královském hradě.

Dva dvořané, kteří byli určeni ke službě v hradě, uslyšeli jednou o půlnoci podivný a tlumený rachot, jenž vycházel z komnaty královniny. Plížili se opatrně a potichu, až se dostali ke dveřím, a dívali se úzkou skulinkou do komnaty.

Hrůzou ustrnuli, když viděli, jak královna shazuje se sebe šat a šperky a jak rázem stanula pak v komnatě děsná nestvůra, jež sahala až ke stropu a ještě se musela shýbat, nestvůra s obrovskou hlavou a nesmírnými ústy, z nichž ostré zuby vyčnívaly. Ale hrůzy nebylo ještě dosti: podlaha se zachvěla, náhle prolomila a z ní vystoupil obr ještě nestvůrnější, než byla nepravá královna. Obr ten byl všecek černý s obrovskýma rukama, strašně zarostlý a s hořícíma očima. V ruce držel obrovskou mísu, plnou krvavých pokrmů.

Obě nestvůry se pozdravily a obr pravil:

„Jak se máš, sestřičko, na královském hradě?“

„Dobře se mám,“ zasmála se ženská nestvůra s rachotivým smíchem.

„Každý poslouchat musí a klanět se před mou velebností. Však každý cítí moji tvrdou ruku! A jak se tobě daří, poslouchá-li tě žena?“

„Ach, neposlouchá,“ pravil obr, „ustavičně pláče a po dítěti touží. Marné jsou sliby a hrozby. Ale za tři dny i to skončí a ona propadne mé moci!“

„Ale nyní ukaž, co jsi přinesl,“ vybízela žena. „Mám hlad a po našem jídle se mi stýská!“

Obr odkryl mísu a oba hltali jídlo s takovou nenasytností, že oba dvořané odporem až oči zavírali.

Odplížili se zase opatrně a dlouho se radili, co mají činit. Konečně si dodali odvahy a rozhodli se, že ráno na úsvitě vypovědí králi, co všecko viděli. Ale král, když vyslechl jejich zprávu, jen se hlučně zasmál a odbyl je, že snad se jim jenom zdál ošklivý sen. Kdeže by se objevili obři a nestvůry v královském hradě!

Ale téhož dne v noci se stalo ještě něco jiného.

Když pěstounka ukolébala synáčka ke spánku a sama už podřimovala, tu zapraskala podlaha a do komnaty vstoupila krásná a smutná paní, velmi podobná královně, ale mnohem laskavější a ztrápenější. Oděna byla jen ve lněný spodní šat, od pasu jí však splýval těžký řetěz, který se ztrácel až kamsi v propasti.

Paní přikročila ke kolébce, chlapečka pohladila, na čelo políbila a smutně se naň usmívala. Šeptala mu cosi do ouška a znovu jej po vláscích hladila.

Když se pěstounka vzpamatovala z údivu, nebylo už v pokoji nikoho. Oči si mnula a nevěděla, co to bylo, sen či skutečnost. Ale vždyť přece viděla krásnou paní s řetězem kolem pasu, jak se k synáčkovi nahýbala a jej hladila!

Druhé noci už dávala bedlivější pozor. A skutečně zase když už podřimovala, z podlahy vystoupila bledá paní, jež opět přikročila ke kolébce a děťátko hladila. Pěstounka slyšela jasně, jak na rozchodnou řekla paní hlasem nesmírně žalostným:

„Ještě jedenkrát a už nikdy, nikdy, můj synáčku!“

Pěstounka nemohla už celou noc usnout a ráno, když král navštívil hošíka, vypravovala mu o nočním zjevení i co krásná paní na rozchodnou hořekovala.

Král nedůvěřivě vrtěl hlavou, všecko se mu zdálo velmi neuvěřitelné, zvláště že už to bylo druhé podivné vypravování, ale večer přišel do komnaty svého synáčka, oděn v brnění a ozbrojen těžkým mečem.

O půlnoci, když už hošík dávno spal, zapraskala podlaha a zase se ukázala paní s velikým řetězem kolem pasu. Král ihned v ní poznal svou pravou manželku, a když se na něho lítostivým zrakem podívala a náruč k němu rozpřáhla, nemohl slz udržet. Vytasil meč a sekal do řetězu, aby jej přeťal. Řetěz však byl nesmírně pevný a k tomu v propasti pod podlahou zazněl tak strašný rachot, divoký hluk a praskot, jako by se měl celý hrad rozbořit a propadnout. Ale konečně přece se králi podařilo přetnout řetěz a královnu osvobodit. Rozseknutý řetěz se zřítil s hrozným hlomozem a podlaha se uzavřela.

Nyní teprve objala královna svého manžela, srdečně se pozdravovali a s radostným pláčem vypravovali si o svých příhodách a neštěstí. Královna vypravovala, jak byla přepadena nestvůrou, která jí uloupila šaty a ozdoby, jak byla posazena do člunku, jak člunek připlul jako šipka k černým skalám. Vypravovala dále, jak z černých skal jí

vyšel v ústrety děsný obr s velikýma rukama a hořícíma očima a vítal v ní svou manželku. Ale ona se bránila, nechtěla být jeho ženou, snášela raději trpělivě všecky ústrky, hlad a trýznění. Konečně slíbila nestvůrnému obru v podzemních černých skalách, že se přece stane jeho manželkou, když jí dovolí třikrát uvidět jejího synáčka. Obr jí to dovolil, ale přikoval ji obrovským řetězem až k podzemní bráně, aby nemohla uniknout.

A oba, král i královna, střídavě se smáli a zase plakali, všecko z radosti, že královna byla vysvobozena z podzemního vězení. Královna tiskla k prsům synáčka, a ten se probudil ze sna, a když viděl svou matičku, vesele se na ni smál.

Ale král v tom okamžiku vskočil ke komnatě nepravé choti, rozbil zavřené dveře a stál tváří v tvář rozlícené ženě, která už pozanala, že její podvod je vyzrazen a její vladaření je zlomeno. Strhl jí s těla ozdoby a šat, v té chvíli vyzdvihla se před ním nestvůra, která se naň vrhla se strašným křikem. Ale silnému králi se podařilo, že ji přemohl a smrtelně raněnou z okna svrhl. Spadla na skalní útesy a roztříštila se na tisíc kusů. Její rozbité kusy těla nahromadili pak na hranici a upálili.

Královna s králem vládli potom spokojeně a šťastně. Národ zvěděl, jaké utrpení prožila krásná a laskavá královna, a nebylo v celé zemi človíčka, aby si královnu nezamiloval. Jako dříve nenáviděli pyšnou a krutou cizinku, tak nyní radostně pozdravovali pravou královnu.

A jistě ze synáčka vyrostl statný hrdina, který mnoho slavných skutků vykonal. Ale to by byla zase jiná pohádka. Že však už je čas spát, musíme přestat na jedné. Však zítra zase, až hvězdy vyjdou a oheň vesele zapraská, povíme si jinou.

Čarodějnický tovaryš

Byl jednou jeden dosti bohatý sedlák a ten měl jediného syna. Syn dospíval a byl z něho chlapík, jakých bylo málo v širokém okolí, urostlý a hezký a chytrý. I pravil sobě sedlák: „Těžce jsem musil žít po celý život, lopotit se ve vedru i v mrazu, tvrdou zemi rýt a proti vlkům stáda ochraňovat! Na každém tolaru, který je v truhle uschován, je můj pot a moje namáhání! Nebylo by dobře, aby můj syn žil tak svízelně jako já a poznal všecku bídu selského života! Vždyť je na světě taky lehčí chléb než náš černý selský, vždyť je na světě i bílý chléb z pšeničné mouky a pomazánka k němu!“

Tak si řekl, potom zavolal syna a řekl mu toto: „Nebudeš se v životě tak lopotit, jako musel dřít tvůj tatík. Do světa půjdeš a veškeré moudrosti se naučíš. Dříve se nevracej, než poznáš všecko, co jenom možno na světě poznat!“

Prodal sedlák skoro všecka pole i všecka stáda, že mu jenom kravička zbývala, koníček a pár záhonů, prodal to a stržené peníze synovi odevzdal, rozloučil se s ním a kus cesty ho až za dědinu vyprovázel.

Odešel syn a dlouhý čas nebylo o něm slýchat ani slovíčko. Teprve za deset roků se znova ukázal u selské chalupy a byl z něho takový švarný, silný mládenec, že starý otec ani věřit nechtěl, že je to jeho syn. Radostně ho do světnice vedl, vítal se s ním, radostí plakal a snášel mu k jídlu všecko možné, co se jen v chalupě sehnalo.

A syn vypravoval, na kolika školách pobyl a čemu se všemu naučil, že umí číst ve starých knihách a kolika řečem rozumí, že umí hojit lidské bolesti a pozná i poslední travičku v lese, že nenechal jediného prázdného dne, aby něco nového nepoznal. Kýval starý otec spokojeně hlavou a měl radost, že se mu syn tak vydařil a že nebyly vyhozeny peníze, které mu dal na cestu před deseti roky.

Tu přiletěli dva černí havrani a usedli na střechu. Křídla si rovnali a hlučně krákorali. Otec se na ně podíval, prstem na ně ukázal a zeptal se syna:

„Co si vykládají ti staří havrani?“

Syn se udiveně podíval na otce a pokrčil rameny: „Jak bych já to mohl vědět?“

„A to víš ještě málo,“ pravil mu otec. „Lidským řečem rozumíš, ale zvířecí řeč neznáš. A což – uměl by ses proměnit v takového havrana?“

„Neuměl,“ přiznával syn.

A tu pravil starý sedlák: „Nezbývá nic jiného, než aby ses ještě jedenkrát vypravil do světa. Jdi k nejmocnějším čarodějníkům, dej se k nim do učení, všecky jejich kousky prohlédni a všemu jejich umění se nauč. Dříve se nevracej, dokud z tebe nebude čarodějník nad čarodějníky!“

Syn přislíbil a otec poprodal všecko, co mu ještě zbývalo, chalupu, kousek pole, kravičku a koníčka, do ubohé chatrče jako podruh se přestěhoval, na panských polích robotoval, ale syn jeho byl v té době už daleko za černým lesem u mocného černokněžníka, u kterého se učil všem možným kouzlům a čarodějnickému umění.

Přešlo pět roků a tu jednoho večera, když starý otec si narovnával unavené kosti, zazvonily okenní tabule, okno se otevřelo a na podlahu vletěl pěkný černý havran.

Třikrát obletěl světnici, třikrát se otočil ve vzduchu a hle, najednou se před staříkem objevil jeho syn, hezký a urostlý, a takto pravil svému otci:

„Vyučil jsem se u nejmocnějšího čarodějníka a umím už tolik kouzel jako nikdo na celém širém světě. Možná i se svým mistrem bych se mohl do zápasu pustit. Umím se přeměňovat ve všelijaká zvířata, zvířecí řeči rozumím, ba i myšlenky číst umím. Mnohokrát mě chválil můj mistr a pravil, že nikdy ještě neměl tak schopného a dovedného tovaryše. Ale právě proto mě pustit nechce a divnými kouzly mi v odchodu brání. Pravil, že mě dřív nepropustí, než když si ty sám pro mne přijdeš a domů si mě odvedeš. A to je těžký kousek!“

„Pravda, těžký kousek,“ řekl otec, „jsem už stár a nohy mě pobolívají.“

„To by bylo to nejmenší,“ řekl syn, „umím už těžší kousky než rychle vzduchem lítat. Ale jde o to, že čarodějník mě neukáže v mé pravé podobě, ale v zvířecím přestrojení. Jednou budu havranem, podruhé holubem, potřetí koněm. A vždycky nás bude dvanáct pohromadě, dvanáct čarodějnických tovaryšů, a ty budeš hádat, kdo z nás je tvůj vlastní syn. Bedlivý pozor dávej a pořadí nezapomeň: poprvé budu v řadě třetí, podruhé sedmý, ale potřetí – to nevím sám a teprve při zkoušce ti dám dobré znamení. Ale teď se vydáme na cestu! Vytrhni z mého křídla jeden brk, roztáhni jej a naň si usedni!“

A už stál zase před staříkem havran s moudrýma očima a lesklým peřím, sedlák mu z křídla brk vyškubl a široce jej rozevřel a už tu z brka byla lenoška pohodlná a měkce vycpaná a do ní si stařík sedl a letěli vzduchem, jen to fičelo nad dědinou, nad širokými poli, nad řekou i černými lesy. Lesklý havran letěl vpředu s mocným krákoráním a za ním letěla poslušně lenoška i se staříkem, kterému se až hlava točila z té rychlé jízdy.

A potom se snesli před velký a černý dům a z něho vyšel čarodějník a byl vám to vysoký a kostnatý člověk s šedivými vousy až po pás a v pomalovaném šatě s jakýmisi divnými znameními. Zasmál se, jak když vůz po kamení přejíždí, a pravil:

„Aha, pro synáčka sis přišel? Dobrá! Po třikráte ho vyhledáš, a uhádneš-li, je zase tvůj; ne-li, po všecky časy u mne zůstane mým pomocníkem a tovaryšem!“

Ráno zavedl staříka do prostranné a vysoké síně, kde na stěnách byly vzácné obrazy a na oknech drahocenné záclony. Třikrát zatleskal a hned přiletělo dvanáct havranů, kteří se posadili v řadě před nimi. Čarodějník ukázal na dvanáct havranů, stejných až po poslední peříčko, a pravil:

„Hádej a hledej, který z nich je tvůj syn!“

„Neposlal jsem do světa havrana, ale mládence statného a hezkého,“ pravil stařík, „ale přece se pokusím a syna svého najdu i v peří havraním!“

Šel od havrana k havranu, každému do očí pohlížel, po peří hladil a nakonec se zastavil před třetím a pravil: „Ten to je, dobře ho poznávám!“

„Dobrá, uhádl jsi,“ zahučel čaroděj, „ale ještě jsi nevyhrál docela!“

Druhého dne to bylo zase tak, jenom s tím rozdílem, že místo havranů přiletělo dvanáct holubů úplně bílých a docela stejných až do posledního peříčka.

„Neposlal jsem do světa holuba, ale mládence statného a hezkého,“ řekl stařík, „ale štěstí zkusit mohu a syna najdu i v peří holubím!“

A když po hledání našel jej a ukázal na sedmého v řadě, zahučel čaroděj ještě zlostněji: „Ještě ti zbývá jedno hádání a připrav se, lehké nebude!“

A byl to opravdu těžký kousek, neboť třetího dne přivedl čaroděj do síně dvanáct koní, bílých jako padlý sníh, ale zase zcela stejných.

„Neposlal jsem do světa koníka, ale mládence statného a hezkého,“ opakoval otec, ale čaroděj se jen ušklíbá: „Najdi si ho tedy!“

Stařík chodí, od koníka ke koníku chodí, do moudrých očí se jim dívá a na znamení pozor dává. Ale nic se nehýbe, všech dvanáct koní stejně hlavu zdvíhá a stejně kopyty hrabe. Uhádnout stařík nemůže a mráz mu probíhá po hřbetě. A tu se lépe podívá a vidí, že kolem koně posledního v řadě zlatá muška lítá, kolem hlavy jeho vesele poletuje a bzučí, jako by tajemství prozrazovala.

Dodal si stařík odvahy, oči zavřel a na dvanáctého koně statečně ukázal.

Čaroděj zlostně zaklel, rukama zatleskal, jedenáct koníků ze síně odklusalo, ale místo dvanáctého zbyl syn v lidské podobě, krásný jak královský princ, a vesele se usmíval.

„Sázku jsi vyhrál a já v slovu stojím,“ hučel čaroděj, „odveď si ho domů a nikdy mi na oči nechoď! Ale dostanu-li ho ještě jednou do své moci, těžko mu bude dostat se na svobodu!“

Teď by bylo všechno v pořádku, viďte? Ale naše pohádka se ještě nekončí, neboť čarodějnický tovaryš teprve nyní chtěl ukázat, co všecko dovede a že si umí lehčí a bělejší chléb vydělat.

Otec mu pravil: „Co si nyní počneme? Do práce už nestačím a chatrč nám brzy na hlavu spadne!“

„Žádné strachy,“ povídá syn, „dnes si dobře povečeříme a pěkně se vyspíme. A zítra půjdeme na trh do města a tam mě budeš prodávat. Udělám se ptáčkem, líbezně budu zpívat, ale pamatuj si, laciněji mě nesmíš prodat než za dvě stě tolarů. Ani groše spustit nesmíš. A co ještě více: smíš mě prodat jen samotného, klec ne, jinak bys mě přivedl do velikého neštěstí.“

Šli ráno do města na trh, čarodějnický syn se udělal ptáčkem měňavých barev, v kleci seděl a tak líbezně zpíval, že za okamžik bylo kolem klece lidí až černo. Nikdo ještě tak překrásného zpěvu neslyšel, ani nejznamenitější slavík nikdy tak nezpíval. Leckdo by si ho rád koupil, měšťané i šlechtici po něm toužili – ale panečku, dvě stě tolarů je dvě stě tolarů, a to byla tenkrát velká síla peněz! A tolik peněz za jediného ptáčka! Ale na trh přišla i královská dcera, a když uslyšela sladký zpěv, zůstala jako omámena. Zastavila se, nikoho si nevšímala a jenom stále poslouchala líbezného zpěváka, který nyní zpíval nejpůvabněji a nejdojímavěji.

„Toho musím mít, i kdyby stál všechny poklady mého otce!“ zvolala ani nedýchajíc.

„Poklady královské nestojí, jenom dvě stě tolarů,“ řekl stařík a princezna už zavolala královského pokladníka, který ji všude doprovázel, a ten vysázel za barevného ptáčka zlaté penízky.

Dlouho se princezna z líbezného ptáčka zpěváčka netěšila. Ještě nebyla ani u královského hradu a ptáček už vesele vyletěl jí z rukou a jako na posměch poslal jí z výšin svou nejkrásnější písničku. Pomohl si stařík ze stržených peněz, chalupu zakoupil a žil vesele s černokněžnickým synem. Ale jednoho dne syn pravil: „Už jsme s penězi zase na dně, nezbývá, než abychom si zase nových nahospodařili. Zítra půjdeme do města na trh, já se proměním v silného býka a ty mě prodávej, ale ne laciněji, než za pět set tolarů a bez provazu, jinak bych byl velmi nešťasten!“

I stalo se a na trhu kdekdo se podivoval statnému a obrovskému býku, jakého neměl žádný šlechtic v celém království, ba ani sám král. Ale pět set tolarů – kdo by vyhodil tolik peněz? Jenom princezna nedbala, že krásné zvíře stojí tolik peněz, koupila jej a kázala odvádět do královských stájí. Ale před hradem se býk vzepřel, obrátil se proti svým průvodčím a v okamžiku nebylo po něm ani stopy. Kdo by ho hledal za stolem u starého sedláka, který vesele přepočítával utržených pět set tolarů a počítal, co všecko za ně koupí, pole i koně i kravičky? A zase si spokojeně povečeřeli a sedlák si mnul ruce, jak to s učeným synem vyhrál.

Třetí kousek byl ještě podařenější. Čarodějnický syn se proměnil ve vraníka takové hebké srsti, že se leskla jako hedvábná, a kromě toho se zdálo, že koni z nozder přímo plameny srší. Přikazoval však přísně otci, že ho musí prodat bez uzdy, nechce-li mu způsobit veliké neštěstí. Na trh přišla princezna a té se kůň zalíbil na prvý pohled. Upřeně se dívala na něj, na jeho jiskrný pohled, na jeho silné tělo, a bez uvažování kázala pokladníkovi, aby vyplatil za něj tisíc tolarů, to je tolik, kolik si za koně stařík žádal. Ale dříve než přišel pokladník, už tu byl u staříka nevzhledný jakýsi muž v černém odřeném kabátku, hubený a s dlouhým vousem až po pás, a ten nabízel za koně dva tisíce, ale chtěl za to mít i uzdu.

„Eh, co uzda, taková malicherná věc!“ myslil si stařík, „však si syn pomohl z větších těžkostí! A tisíc tolarů za samotnou uzdu!“

Zlakomil se sedlák na tolik peněz, a když kupec pořád naléhal, že bez uzdy si koně nekoupí, prodal jej i s uzdou a vesele shrábl dva tisíce tolarů. Co to bude koní a krav a ovec a koz! Nevšímal si ani, jak smutně naň kůň pohlížel.

Ale smích ho přešel, když se vrátil domů a syn pořád nepřicházel. Už nastala noc, hvězdy vyšly na oblohu, ale on byl sám ve své selské chalupě. Tu si vzpomněl, jak mu syn důrazně přikazoval, že nesmí uzdu prodat, nechce-li ho uvrhnout do velkého neštěstí. Pozdě hořekoval, pozdě chtěl utržené peníze oknem vyhodit, kde měl hledat ztraceného a prodaného syna?

Tomu se zatím dařilo velmi špatně, neboť nevzhledný muž, který si ho na trhu koupil za dva tisíce tolarů, nebyl nikdo jiný než mistr čarodějník. Celou cestu bil koupeného koně a spokojeně si pomlaskával: „Přece jsem na tebe vyzrál, koníčku! Přece ještě není tovaryš chytřejší nad mistra! A teď poznáš, co je to moje služba! A teď uvidíš, jak je daleko tvoje svoboda!“

Když přišel se začarovaným koníkem domů, odevzdal jej spolehlivému učni a přísně mu nakazoval, že musí koníka opatrovat jako oko v hlavě a nikdy mu nepovolovat uzdu. Než odešel, bičíkem koupeného koně zešlehal, velmi skoupě mu obroku odměřil a pořád se jen smál: „A teď, koníčku, zkoušej svoje kousky! A teď, koníčku, ukaž, čemu jsi se v mé službě naučil!“

A koníček skutečně ukázal, čemu se od čarodějníka naučil. Hlavu sice klopil a nijak se nebránil učni, svému hlídači, ale číhal jen na okamžik, až strážce v ostražitosti poleví. A když jednou unavený učeň dřímal u žlabu, potrhl koník hlavou, šťastně uzdu setřásl a hup, hup! už byl u dveří a pádil po cestě. Čaroděj v ten čas četl z čarodějných knih a byly to takové obrovské černé knihy, samými klikyháky pomalované, a z nich hned vyčetl, co se stalo a že drahocenný koník utekl. Nemeškal, knihy odhodil, oknem vyskočil a už se hnal za uprchlíkem. To byla divoká jízda! Ale místo koníka vyletěl k obloze statný havran, černý a hedvábného peří, a v ten okamžik se proměnil čarodějník v krahujce a hnal se za havranem.

Už ho dostihoval a takřka za křídlo chytal, když přiletěli k velikému jezeru. Havran do vody vletěl a už z něho byla drobná, hbitá rybička, která rychle plovala na druhý břeh. Ale ani černokněžník nemeškal, proměnil se v dravou štiku a divoce rybičku pronásledoval. Na druhém břehu jezera byla v té chvíli právě královská princezna se svými družkami, ta, která kdysi koupila ptáčka a býka a koně. U vody seděla a bílé nožky si v jezeře umývala. Viděla rybičku, jak ve vodě pluje, viděla i dravou štiku, jak za ní uhání. Ruce nastavila, jako by rybičku zachránit chtěla, ale ta se už z vody vymrštila, hup, hup, ve vzduchu se třikrát otočila, proměnila se v lesklý prstýnek a princezna se ani nenadála, až jej měla na svém prstíku na ruce. To si můžete myslet, jakou měla princezna radost, že má na prstě takový krásný prstýnek, který z vody přiletěl! Každému jej ukazovala, pořád jej hladila a nebyla by ho dala za poklady celého království.

Ale čarodějník se s prohrou nesmířil. To by tak bylo pěkné, aby tovaryš zvítězil nad ním, nad mistrem!

Večer, když král pořádal slavnou hostinu a když všichni dvořané a panstvo seděli u vzácných jídel – nu, ovšem, princezna seděla se svými družkami též za stolem a pohrávala si se zlatým prstýnkem, přihlásil se vzácný zpěvák a hudebník se čtyřmi kamarády a prosil o vstup. Žádal krále, aby mu směl zazpívat a zahrát a tak jeho hostinu ještě více oslavit. A byl to takový divný člověk, černý jako mouřenín a vousatý a jeho druhové vypadali nejinak, než jak by na ně pořád pražilo nejžhavější sluníčko. Měli černé pláště a v rukou housličky.

Král měl velmi rád hudbu i zpěv a zvláště se zálibou poslouchal je při hostinách. S radostí kývl neznámému černému zpěváku a ten se svými druhy zpíval tak krásně, že nikdo ani nedýchal a také nikomu ani nenapadlo, aby si připíjel a cinkotem rušil krásný zpěv a hudbu. Když dozpívali, všichni hlučně zatleskali a sám král byl na výsost spokojen. Nejraději by si je byl ponechal trvale u dvora, ale zpěvák se vymlouval a nechtěl pozvání přijmout. Tu pravil král:

„Žádej tedy, zpěváku, jakoukoli odměnu za svůj čarovný zpěv!“

Černý zpěvák se hluboce uklonil a pravil: „Neměj mi za zlé, milostivý králi, snad se ti bude zdát má prosba neskromná, ale jiné odměny nežádám a nemohu přijmout leč zlatý prsten, který se svítí urozené princezně na prstě pravé ruky!“

Princezna když slyšela, že se má rozloučit s drahým prstýnkem, poplašeně vykřikla a hned z hodovní síně utekla. Král byl z toho všecek rozmrzelý a nabízel zpěvákovi skvělé odměny jiné, a ty by stonásobně vyvážily zlatý prstýnek, ale černý zpěvák jen hlavou vrtěl a s hlubokými úklonami opustil síň. Nepřijal ani odměny, ani vína, ani jídla, které se nabízelo jemu a jeho druhům.

Ale druhého večera přišel zase a zpíval ještě krásněji než poprvé a znovu žádal za odměnu zlatý prstýnek z princeznina prstu. Princezna s pláčem utekla a královský její otec s ní už toho večera ani slova nepromluvil.

Zato si umínil, že potřetí už hanbě předejde. Jakýpak byl by to král, kdyby ho ani vlastní dcera neposlouchala! A když třetího večera přišel zase zpěvák se svými druhy a zpíval tak líbezně, že až srdce všem tlouci ustávalo, stiskl král pevně ruku své dceři a ze síně ji nepustil. Když pak zpěvák zase žádal za odměnu jen prstýnek, poručil král přísně, aby ihned prsten sňala s prstu a zpěvákovi jej odevzdala.

Princezna neviděla jiného vyhnutí, prsten s prstu sňala, ale když jej měla dát černému zpěvákovi, zhrozila se a hodila jej na zem. A hle, v tom okamžiku se proměnil prsten v zrníčka hrachu, která se rozkutálela po celé podlaze. A ještě větší div – zpěvák i jeho druhové se proměnili v pět lesklých kohoutů a zobali rychle zrníčko za zrníčkem. Ale jeden hrášek se zakutálel princezně pod střevíc, a když se k němu největší kohout přiblížil, proměnil se hrášek v mocného sokola, který zakrátko všecky kohouty rozsápal.

To bylo divení v celém hodovním sále, jaké to zázraky se dějí, že se zpěváci proměnili v kohouty a prstýnek v hrášek a pak v sokola! A ještě více se všichni divili, když najednou místo sokola stál před králem švarný a statný muž, který se uctivě ukláněl králi, princezně a celé vznešené společnosti a vyprávěl, že zpěvák nebyl zpěvákem ani kohoutem, ale mocným čarodějníkem a ostatní druhové byli jeho pomocníci!

Hned byl pozván k hostině a posadili jej k princezně, která byla velmi krásná a milá, že se zalíbila čarodějnickému tovaryši na první pohled. Přiznal se jí, že to byl on, který byl kdysi ptáčkem zpěváčkem, býkem a nádherným koníkem.

„Třikrát jsem si tě koupila," usmála se princezna, „a třikrát jsi mi utekl. Ale počtvrté tě nepustím, neboť mám na tebe právo, když jsem třikrát za tebe zaplatila!"

Ale tovaryši ani na mysl nepřišlo, aby nyní utíkal, zvláště když princezna byla k němu tak laskavá a vlídná. Nakonec ani král nic proti tomu neměl, když se za měsíc slavila velká svatba dcery s mocným kouzelnickým tovaryšem, teď už mistrem nad mistry, když jeho učitel byl zahuben. Neboť takového čarodějnického zetě může potřebovat i nejslavnější král.

Starý otec dostal pěkný výměnek na královském hradě a často si sedávali s panem králem, který šel také na odpočinek, a vypravovali si o starých časech.

A mladý král už málo čaroval, jen tenkrát, když chtěl udělat svým dětem a mladé paní králové nějakou kratochvíli. A ta mu pořád připomínala: „Koupila jsem si tě za dvě stě a za pět set a za tisíc tolarů!"

Ale on se proto nehněval.

Neboť to bylo všecko velice krásné.

Jako v pohádce!

Světlo slepým

Zima je dlouhá a den je nakrátku, u ohně se posadíme a já vám povím pohádku, celý večer ji vypravovat budu stále a stále. A o čem bude? O dvou synech starého krále.

A tož ten král panoval v jedné zemi daleko za našimi končinami. Za sedmi horami to bylo a za sedmi řekami a za sedmerým mořem, a dlouho byste museli putovat a po vodách plout, než byste do té země došli.

A ten král měl dva syny, staršího, kterého měl nade všecko rád, a mladšího, který mu nebyl dvakrát milý. A ten starší byl marnotratný a lenivý, do žádné práce se mu nikdy nechtělo, učil se špatně, že jeho učitelům už z toho vlasy šedivěly, a nejraději se jen s veselými kamarády bavil, popíjel a rozmařile žil. A když se nastrojil do krásných šatů, nebylo nad něho, jak byl hezký a štíhlý, že se každý na něho díval a každý zapomínal, jak je lehkomyslný a jak rád peníze utrácí. Zato mladší nebyl ani dost málo hezký, ve tváři měl jizvy po dávné nemoci, ale měl milé a upřímné oči a dobré srdce. Lidé ho měli rádi a často říkali: „Škoda že není tak hezký jako jeho starší bratr!“ Otec ho však neměl rád, neboť celou jeho lásku měl jenom starší syn, a kde jen trochu mohl, ukazoval svou přízeň jenom staršímu synu. Mladšímu neřekl jinak než chlapec ošklivеček.

Jednoho rána – a bylo to právě tenkrát, kdy je den nejdelší a noc nejkratší – pravil starý král: „Hola, hoši, vypravujte mi, co se vám této noci zdálo! Slyšel jsem od moudrých lidí, že se najisto splní to, co se lidem zdá!“

Starší syn se usmál a pravil: „Ach, to byl krásný sen, tatíčku! Seděl jsem ve veselé společnosti, byli to samí dobří přátelé, a na stolech byly nejvzácnější pokrmy a drahocenné víno. Pili jsme, jedli a veselili jsme se. Potom k nám přišla krásná princezna a s tou jsem jel po dalekých cestách!“

„To byl pěkný sen,“ usmál se starý král také, „jen ať se ti splní! A co se tobě zdálo, chlapče ošklivečku?“

„Nemohu říci, jaký jsem měl sen,“ pravil, „bude lépe, když sám u sebe zachovám to tajemství. A nechci ani, aby se mi můj sen splnil!“

Ale otec byl zvědav a starší bratr také, oba naléhali na něho nejdříve po dobrém a potom po zlém, až se nakonec dal mladší syn pohnout a vypravoval svůj sen: „Zdálo se mi, že jsi sestoupil ze svého trůnu a já jsem se naň posadil. A na stupních přede mnou ležel můj bratr mrtev a slepý!“

„Och ty vražedníku ošklivý!“ vykřikl hněvivě otec. „Jaké to máš myšlenky! Na co se ve dne myslí, to se v noci před oči staví! Myslíš na to, jak bys mne z trůnu zapudil a jak bys bratra o život a oči připravil! Ale o to se už postaráme, aby se tvůj sen nevyplnil a abychom byli před tebou bezpečni!“

„Nemyslím na nic takového!“ bránil se mladší syn, ale otec křičel a starší syn svému bratru vztekle hrozil, a tak starý král, jak byl rozhněván, kázal zavolat kata a poručil mu: „Hned bez váhání se chopíš mého mladšího syna! Je to zrádce nešlechetný, který má vražedné myšlenky na srdci. Zavedeš ho do nejhlubšího lesa a tam o život připravíš, abych o něm už nikdy slyšet nemusel. A na znamení, žes můj rozkaz vykonal, přineseš mi jeho prst a misku jeho krve!“

Mladší syn dal se do pláče a svého otce za smilování prosil, ale otec byl tvrdého srdce a starší syn ho ještě popouzel. Šel tedy smutně mladší syn s katem do lesa, hořce cestou plakal, že se každému srdce nad ním svíralo.

„I mně je tebe líto,“ pravil kat, když přišli do hlubokého lesa, „ale co mám dělat, když jsem královým služebníkem? Nevykonám příkaz, svůj vlastní život zahubím. A přece bych dal za to nevím co, kdybych tě mohl zachránit.“

Ale královský syn prosil tak úpěnlivě, že se i kat obměkčil. Na štěstí chytil v lese vlka, toho zabil, jeho krev do misky nachytal, a potom králevici prst usekl, aby mohl králi přinést znamení. Rozloučili se spolu, mladší syn mu srdečně za jeho milosrdenství poděkoval a potom se vydal dále na cestu lesem, aby se dostal do druhého království. „Tam mne nikdo nepozná a otcův hněv tam nezasáhne,“ myslil si, „však se i pro mne najde kousíček chleba.“

Šel, šel, dlouho putoval lesními pustinami, až přišel k chaloupce mezi stromy. Byl už hladov a unaven, proto vešel dovnitř, aby poprosil o nocleh a občerstvení. Ve světnici seděl starý muž s dlouhou bílou bradou, seděl u těžkého stolu a kolem něho bylo plno knih a sklenic a krabic a sušeného kvítí. A byla ve světnici taková těžká vůně, že se princi až hlava zatočila.

„Dám ti občerstvení a noclehu ti popřeji,“ řekl stařec a přinesl mu jídlo. S chutí se pustil do něho a stařec se vyptával, co se mu přihodilo a kam putuje, a on vypravoval všecko o otci i bratru, o podivném snu i rozsudku, o katově milosrdenství a putování lesem.

„Divné věci se na světě dějí,“ zakýval stařec hlavou, „ale jenom na chvíli hněv a hřích vítězí. Jen se neboj, sem už moc tvého otce nedosáhne. Kdybys chtěl, vezmu tě do služby a mnohým rozumným věcem se u mne naučíš. Hojivé byliny budeš po lese sbírat a masti z nich doma uděláme. Už jsem stár, těžko se mi po lese chodí a dobře bych služebníka potřeboval.“

Královský syn se dlouho nerozvažoval, stařec se mu na první ráz zalíbil a proto hned s radostí slíbil, že zůstane na službě a že bude poctivým a opatrným služebníkem.

Zůstal tedy u starce v chaloupce a dobře mu tam bylo. Ráno ještě za rosy a někdy i o samé půlnoci chodil do lesa, hledal hojivé rostliny, jak mu stařec ukázal, doma masti dělali, jak to bylo ve starých knihách napsáno, a když jich měli plné krabice

a mističky, šli je do města prodávat a tam za ně pěkné peníze stržili. Nemoci byly na světě odjakživa a kdo by si nechtěl pomoci, když se prodávaly dobré léky a zázračné masti!

Tak přešly tři roky, co byl u moudrého starce na službě. Po třech letech pravil mu stařec:

„Dobře jsi mi sloužil po všecek čas. Zde ti dávám sto dukátů, to je tvá výslužka. Za ně si můžeš ledaco krásného a příjemného koupit, ale chceš-li mé rady poslechnout, učiň takto: Jdi do města, trhem se procházej a sečkej, až přijde muž s kytkou úplně černých květů. Tu si kup a nelituj žádné ceny, dobře se ti kup vyplatí."

Divil se sice syn královský, že si má právě kytku koupit, ale přece poslechl starce, šel do města a po trhu se procházel. K poledni přišel muž, měl v ruce černou kytku a prohlížel si trh. Princ k němu přistoupil, uctivě pozdravil a ptal se, je-li kytka na prodej.

„Je i není," smál se muž, „pro tebe asi není, neboť ji laciněji nedám než za dvě stě dukátů."

Dvě stě dukátů za kytku, i když černých květů, to byla pořádná cena. Také princ se zarazil a kytku koupit nemohl, neboť měl jen polovici ceny. Vrátil se ke starci a vypravoval mu, jak je kytka drahá.

„I za ty peníze je ještě dost laciná," pravil stařec, „koupíme ji tedy na polovičku. Ty dáš sto a já sto dukátů."

Vypravil se tedy princ znovu do města, koupil kytku za dvě stě dukátů a přinesl ji do lesní chaloupky.

„To je dobře, to jsem rád," řekl stařec, „už dávno jsem neměl nic tak pořádného."

Ale princ byl rozmrzelý, že kytku koupil, za polovičku ceny musel přece tři roky sloužit!

Ale stařec si nevšímal, že je rozmrzelý, květy utloukl a vařil, až z nich mast uvařil, nejsilnější léky do ní přidával, potom znovu převařoval a nakonec naplnil malou lahvičku.

„Málo je masti, ale zato je výborná," pravil stařec, když byl hotov, „ještě se mi nikdy nepodařilo takovou mast vyrobit. Pomažeš-li slepému touto mastí oči, uzdraví se, i kdyby byl od narození slepý."

Rozloučil se princ se starcem a vydal se dále do světa. Zamířil ke slunce východu a přišel k veliké řece. Na druhé straně řeky bylo veliké město s vysokými věžemi,

zámky a kostely a přes řeku převážel v lodičce převozník. Bylo už plno lidí v loďce a ti se chtěli také dostat na druhý břeh.

„I já se dám převézt přes řeku," pomyslil si princ a tlačil se do loďky. Ale převozník ho zastavil a pravil: „Máš peníze? Dva groše za převozné zaplať, jinak se na druhou stranu nedostaneš."

Zarazil se princ, neboť neměl v kapsách ani nejmenšího penízku. „Peněz nemám," pravil převozníkovi, „ale snad bych ti mohl v nemoci pomoci. Učil jsem se lékařem, znám masti a léky proti mnohým nemocem."

„Hoho," smál se převozník, „takové služby naštěstí nepotřebuji, jsem zdráv jak buk. Ale v loďce sedí slepec, už nejeden lékař mu pomáhal a nikdo si s ním rady neví."

Sestoupil k němu princ a pomazal mu oči mastí. A v tom okamžiku radostně slepec vyskočil, až se loďka zakymácela, a div se do tance nedal. Znovu viděl moře a boží oblohu a lidi a domy! Plakal radostí, dal princi všecky peníze, které měl u sebe, a pořád mu děkoval, že mu vrátil zrak.

Za malou chvíli po tom, co se loďka dostala na druhý břeh, roznesla se zpráva městem, že v lodičce byl neobyčejně moudrý lékař, který uzdravil slepého. Princ si zašel do hospody, aby si po cestě odpočinul a nasytil se, ale za malou chvilku byl hospodský dvůr plný lidí, kteří přiváděli nevidomé a na oči churavé, a všichni prosebně volali, aby se nad nimi zázračný lékař z cizí země smiloval a slepotu uzdravil.

Princ tedy léčil a měl štěstí u všech. Kdo měl oči nemocné, tomu stačilo mastí přetřít víčka, kdo už dlouho slepotou trpěl, ten potřeboval dvojnásobného léčení, a kdo byl slepý od narození, tomu musely se oči třikrát pomazat. Na dvoře byl jásot a veselí, uzdraveni slepci křičeli a veselili se, kdekdo moudrého lékaře chválil a byli by ho penězi zasypali, jak se radovali z uzdravení.

„Vzácný a moudrý pane," pravil mu hospodský, „považuji za velkou čest, že pán tak znamenitý a lékař tak slavný přišel do mé hospody. Dám připravit nejlepší pokoje a uchystat pokrmy, jakých si jen přát budete. Jen přání vyslovte a budeme vás všichni na slovo poslouchat. Ale smím-li radit, šetřte svých zázračných mastí, neboť i náš pan král je po několik roků slepý a jistě se brzy doví o vašem léčení."

Ještě to ani nedomluvil, když k hospodě přihrčel nádherný královský kočár, dva premovaní sluhové na kozlíku a dva vzadu, a z kočáru vyskočil dvořan samé zlato a řády, a ten se velmi uctivě ukláněl před moudrým lékařem, královský pozdrav vyřizoval a zároveň prosbu, aby se bez váhání odebral ke králi. Prý se pan král před chvilkou dověděl, jaké štěstí potkalo jeho město a kolik už občanů bylo uzdraveno a že všecku svou naději v jeho moudrost skládá. Prý už bylo u něho mnoho lékařů, nejvzácnější mudrci, kteří se našli v jeho říši i v cizině, ale nikdo si s jeho slepotou

rady nevěděl, ačkoli velká odměna byla slíbena. Co zlata a drahocenných pokladů by čekalo šťastného lékaře a nade všecko poklad nejdrahocennější, jediná dcera královská!

Vsedl tedy lékař do kočáru a dvořan ve zlatě a s řády k němu, kočí práskl do koní a už jeli ke královskému zámku.

Král seděl v temné komnatě, smutný a shrbený, oči měl zavázány temným obvazem a hlavu klonil na prsa. U něho seděla mladá princezna s krásnými vlasy a milým pohledem, ale také smutná, jak se nad neštěstím otcovým soužila.

„Buď vítán, moudrý muži z dalekých končin," pravil mu tiše král a ruku mu podával na uvítanou, „těžkým zármutkem jsem stižen, že zhaslo mi světlo mých očí. Marně mne léčilo tolik proslavených lékařů ze všech zemí, marně jsem nabízel velikou odměnu, všichni odešli s nepořízenou. Nyní jsi přišel ty a sláva tvá jde rychleji než tvoje kroky. Uzdravíš-li mě, na nevděk si nikdy stěžovat nebudeš."

„A já ruku svou dám tomu, kdo tatíčkovi zrak vrátí," řekla princezna a srdečně se na lékaře podívala.

Lékař sňal obvazy a viděl hned, že nemoc je velmi těžká, neboť oči byly krvavě zapáleny a na nich veliké rány, které krále nesmírně bolely. Ale sotva poprvé se mast dotkla očí, král sebou pohnul a radostně zvolal: „Bolest přestává a mně se v očích rozsvětluje!"

Princ mu pomazal oči podruhé a král zvolal: „Už trochu vidím, jsem ve světnici, zde je dcera a zde můj dvořan nejvyšší. Ale ještě jejich tváře nepoznávám!"

Potřetí tedy a opatrně byly oči pomazány a hned král vesele skočil s trůnu, radostně se otočil a volal: „Vidím, vidím, dobře vidím! Všecko zase jasně poznávám! Ani za dob své mladosti jsem neměl tak bystrý zrak! A za to mohu děkovat jen tobě, moudrý lékaři! Buď pochválen den, kdy jsi přišel do naší říše, buď pochválena tvoje moudrost!"

A hned utíkal na nádvoří, všem shromážděným dvořanům ohlašoval, že zase vidí, ani nasytit se nemohl pohledu na lidi kolem sebe a na krásné stavby. Po celém městě nastal jásot, průvody občanů se hrnuly ke královskému zámku a král musel pořád jen děkovat za provolávání slávy. Ale vedle sebe měl vždycky učeného lékaře a tomu se volala sláva stejně hlučně jako panu králi.

Princ žil nyní na zámku v samých radovánkách. Král se ho vyptával, čeho si jen přeje, a snášel mu nejdražší poklady ze svých klenotnic, strojil na jeho počest slavnosti a hony a projížděl s ním a s dcerou královstvím. Také princezna si ho oblíbila a nikterak nelitovala, že mu svou ruku slíbila.

Jednoho dne, když projížděli zemí, přišli do krajiny, kde trestanci spravovali cesty a vozili kamení. Když projížděli vedle nich, všiml si princ vysokého, štíhlého a hezkého trestance, který se na ně upřeně díval a který nijak nevypadal, že by byl stvořen k namáhavé práci. Princ se podíval lépe a v tom okamžiku mu bylo, jako by mu někdo nůž do srdce vrazil: poznal v trestanci svého staršího bratra.

Jak ten se dostal do této země? Hned se vyptával a dozorce nad vězni mu vypravoval, že je to vykutálený ptáček a pořádný ničema, že se před rokem do říše vloudil a dokonce o princeznu se ucházel, za bohatého prince se vydával a peníze rozhazoval, ale když mu peníze došly, velké dluhy dělal a podvodně peníze lákal, po hospodách se rval a počestné občany mrzačil. Teď že za své hříchy ztuha musí pracovat, aby mu měkké ručky ztvrdly a suchý chléb s vodou dobře chutnal.

Princ měl dobré srdce, a když se ho král vyptával, kdo je ten trestanec, nezapřel svého bratra a vyprosil si jeho svobodu. Starší syn měl zpočátku velikou radost, bratru děkoval a velmi se divil, že je živ, zdráv a tak vážen, ale když viděl, jak má krásnou princeznu za nevěstu a kolik má peněz, pocítil velkou závist a jenom přemýšlel, jak by svého mladšího bratra o to připravil.

Po čase vzpomněl si starší bratr, že by bylo nejlépe, kdyby se vrátil domů, že už otec jistě dávno na všecek hněv zapomněl a že ho s radostí přivítá. Také mladší princ zatoužil po otci, na kterého často myslil, a rád by mu ukázal svou nevěstu i své poklady. Proto se rozloučili oba s králem, ten jim dal na cestu hojně služebnictva, a tak se celý průvod vypravil na cestu.

Ale starší bratr pořád se trápil závistí, kdykoli se podíval na princeznu a na vozy s poklady. Ten ošklivеček, jak mu kdysi říkal, má nevěstu tak krásnou a on dokonce musel kamení vozit, ač nad něho nebylo krásnějšího! Ani jíst nemohl, ani spát, ani se rozveselit a v hlavě měl nejčernější myšlenky. Sužoval se tím více, čím byl k němu bratr vlídnější a princezna přívětivější.

Jednou přišli do hlubokého lesa, průvod pustili napřed a oba bratři se rozhlédli, co by mohli ulovit. Schovali se do hustého houští, ale tu najednou vyskočí starší bratr, vytasí dýku a přepadne mladšího. Ten se přepadení nenadál, ani se nebránil, a starší bratr mu zasadil tak těžkou ránu do hlavy, že hned upadl v mdlobách na zem a krev se mu řinula v praménku do mechu. Ale to nebylo ještě všecko; starší bratr mu vyloupl oči.

„Teď už cestu domů nenajdeš, bratříčku ošklivče," smál se starší, „pěkně si v houští pobudeš, vranám a krkavcům na oběd! A mi pěkná kořist padne, peněz hodně a krásná princezna!"

Vrátil se k průvodu a vyřizoval princezně, že se bratrovi stalo velké neštěstí a že ho na lovu medvěd roztrhal. Princezna se dala do usedavého pláče, z jejích krásných

očí velkým zármutkem až tekla krev a pořád svého ženicha volala. A starší princ jí přísně poručil, že o tom nikomu mluvit nesmí a že on nyní jest jejím ženichem.

Princezna po celou cestu plakala a její oči byly krvavé studánky. Tak došli do hlavního města, kde už starý král svého syna nedočkavě očekával. Zaradoval se, když mu hlásili jeho příchod, a daleko mu vyšel naproti s celým svým dvořanstvem a služebníky.

„Hle, otče, jak krásnou a bohatou nevěstu jsem si vysloužil," chlubil se princ a ukazoval otci uplakanou princeznu.

„Vždycky jsem věděl, že ty jsi jediný na světě," vítal ho král, „a splnil se ti opravdu tvůj sen o dobrých přátelích a krásné princezně."

Ale v tom okamžiku, kdy syn políbil svého otce, vykřikli oba hrůzou: sotva se dotkla jejich ústa, ucítili tmu v očích, jak by z nejjasnějšího poledne nastala nejčernější půlnoc.

„Oslepl jsem!" zvolal otec.

„Oslepl jsem!" opakoval syn.

Dvořané je museli odvést do komnat, zavolali lékaře, ale bylo všecko marno: oba zůstali slepí, tma byla kolem nich a hrůza v jejich srdcích. A tak v zámku nastal smutek, zakázány byly všecky slavnosti a kratochvíle, král i princ se ukrývali v nejzazších pokojích a princezna plakala, neboť pořád myslela na otce a na svého ženicha, kterého tak brzy ztratila.

Ale ztratila ho toliko na čas, ne navždycky.

Když mladší syn ležel v houští ve mdlobách a oslepen a krev mu praménkem tekla z ran, objevil se před ním stařeček s dlouhými bílými vousy, zdvihl jej na ramena a zanesl do své chaloupky. Tam mu očistil rány, mastmi pomazal a ovázal, potom vytáhl zvlášť drahocennou mast a tou pomazal jeho oči. A hned prohlédl nemocný a dlouho se nemohl vzpamatovat, když sebe viděl na lůžku a před sebou stařečka, u kterého se učil lékařství. Mnul si oči a nevěděl, co je sen a co je pravda, a hned si na princeznu vzpomněl a na ni se vyptával.

„Jen se neboj, brzy ji uvidíme," těšil ho stařeček, „ale předtím nás čeká ještě jedno léčení. To já půjdu s tebou, neboť i já bych rád léčil. Vždyť mi také mast patří, na polovičku jsme ji koupili, ty sto dukátů, já sto."

Když byl princ zdráv a zase tak jasně viděl jako předtím, vydali se na cestu, princ si vzal dlouhý plášť a stařeček ho vedl cestami a pěšinkami, až přišli k rodnému městu princovu. Ale tam bylo plno smutku, lidé chodili potichu ulicemi, nikdo si zazpívat nesměl, hudba a tanec byly zakázány.

„Co se přihodilo ve městě?“ ptal se princ vojáka hned ve bráně.

„Velké neštěstí, cizinče,“ odpovídal voják. „Stalo se to hned toho dne, kdy se z ciziny náš princ vrátil a překrásnou princeznu si za nevěstu přivedl. Jen krále políbil a hned oba oslepli a od té doby nevidí ani člověka ani květiny a oba se skrývají v nejskrytějších komnatách na zámku.“

„A co princezna?“ tázal se dále princ a srdce mu přitom bušilo.

„Pořád pláče a ničím se utišit nechce, oči si do krvava vyplakala a jenom na své neštěstí žaluje.“

„Jdi tedy a ohlas nás a řekni, že přišli dva moudří lékaři z dalekých zemí. Nejednoho člověka už uzdravili, i když byl slepý od narození. Máme masti zázračné a hojivé.“

Když je sluhové přivedli oba před krále a staršího prince, srdce se sevřelo mladšímu bratru lítostí. Viděl otce, který ho odsoudil na smrt, viděl bratra, který mu o život usiloval, a viděl je nyní ubohé, osleplé, jak rukama po stěnách hmatají a o hole se opírají.

„Z dalekých končin jsme přišli,“ řekl stařeček, „dobré masti neseme a vyhojit slepotu umíme. Ale co dostaneme odměnou, když se nám dílo podaří?“

„Když se mi vrátí světlo mých očí,“ sliboval pokorně král, „hned v tom okamžiku sestoupím z trůnu a vzdám se království. A moudrý lékař, který mě vyhojí, může si usednout na mé místo a vládnout celou mou říší. Neboť zrak je vzácnější nežli všecka království světa.“

Mladší princ přistoupil k otci, vytáhl drahocennou mast, dvakrát pomazal oči otci a král hned vyskočil, oči si protíral a volal: „Zase vidím, zase vidím, už nejsem slepý!“

Ale když se podíval lépe na zázračného lékaře a když viděl jeho useknutý prst, poznal svého syna a hrůzou až zbledl, neboť myslel, že syn z hrobu vstal. Hned před ním na kolena klekl a za odpuštění prosil, ale syn jej zdvihl a oba srdečně zaplakali. Ale otec už nechtěl usednout na trůn, a jak slib dal, tak jej také plnit chtěl: mladší syn si musel usednout na královský stolec a král mu té chvíle odevzdal zemi a celou vládu.

Když to slyšel starší syn, poznal hned hlas svého mladšího bratra a zděsil se tak, že se strachem třásl na celém těle jako osika. Mladší princ chtěl k němu přiskočit a také mu oči pomazat, ale bělovlasý stařec mu v tom zabránil, jenom žlutou rukou zakýval a v tom okamžiku spadl starší syn na zem, jako by byl bleskem omráčen. Marně ho křísili, marně ho zdvíhali, nikdo mu už života nevrátil.

Ale vtom už spěchala princezna, radostně vykřikla, když svého ženicha poznala, a její krvavé oči se vyjasnily a očistily a na tvářích se jí ukázaly růže krásnější, než

jaké kvetou v královských zahradách. To bylo radosti a vyptávání, jak se v lese zachránil a kdo mu zdraví vrátil, ale když chtěl moudrému stařečkovi za všecko poděkovat, nikde ho nebylo. Ztratil se jako pára, nikdo ho neviděl odcházet a nejmenší stopy po něm nezůstalo.

Starý král nyní hořce litoval, jak kdysi synovi ubližoval, a vyčkal jenom pohřbu staršího syna a svatby mladšího a potom odešel do hlubokých lesů, aby ho nikdy lidské oko nevidělo. Zatím mladý král moudře vládl i s princeznou a v jejich království byla spokojenost a štěstí. Až budeme velcí, vsedneme si na lodě a poplujeme po širém moři dlouho, dlouho, celé dni a celé noci a podíváme se do toho šťastného království. Pojedeme všichni, ani jeden z nás chybět nesmí!

O pyšném panovníkovi

Dávno tomu, pradávno, co byl živ jeden mocný panovník. Mnoho zemí mu patřilo, bohatá města a úrodné krajiny. „Pán pánů“ mu říkali, neboť králové a knížata ho poslouchali a čekali na jeho rozkazy. Z dalekých končin přicházeli na jeho dvůr poslové, dary mu přinášeli, o jeho pomoc ho prosili. Všecky své nepřátele v bitvách porazil, velké kořisti si dobyl. V jeho pokladnicích bylo plno zlata, vzácných skvostů a drahého kamení. I syna měl zdárného a manželku laskavou. Nic mu nechybělo ke štěstí a spokojenosti.

I zpyšněl velice ten panovník. Jednou po polednách si vyšel do své překrásné zahrady, díval se na vzácné stromy, díval se na svůj panovnický hrad. A tak si sám pravil: „Kdo je mocnější na celém světě? Kdo má větší sílu a bohatství? Koho více lidí poslouchá? Nejsem já pánem pánů? Věru není většího pána na zemi ani na nebi!“

Řekl to a ruce roztáhl kolemkol. Všecko to jemu patřilo. Ani nejostřejší zrak nedohlédl hranic jeho zemí.

Bylo horko a slunce silně pálilo. „Vykoupám se!“ řekl si panovník. V zahradě měl čisté jezero, vykládané drahocenným kamením. Voda v něm byla jasná a svítila jako stříbrná. Na břehu jezera rostly silné stromy; pod nimi byl stín a chládek.

Panovník odložil své vzácné šaty pod strom a sestoupil do jezera. V tom okamžení, když se ponořil pod vodu, ukázalo se velké světlo a u panovníkových šatů stálo divné zjevení. Byl to muž do posledního vlásku podobný panovníkovi, měl stejnou postavu, vlasy, čelo, oči, nos i vousy. Vzal si panovníkovy šaty a nechal místo nich jenom starý plášť, už hodně roztrhaný. V panovníkových šatech vešel do zámku a stráž se před ním hluboce klonila.

Panovník se vykoupal a osvěžil. Příjemně mu bylo, horka už necítil, vesele se na svět díval. Přišel ke stromu – a oči úžasem otevřel. Kde jsou jeho odložené šaty, kde je vzácný kabátec, pás stříbrem protkávaný, zlatý řetěz, hedvábná košile? Kdo se opovážil vzít mu jeho majetek? Místo všeho zůstal roztrhaný plášť, jaký žebráci nosívají.

Ale musil jej přece vzít na sebe. Tak došel k bráně a chtěl vejít do hradu. Strážce se postavil proti němu s napřaženým kopím: „Zpátky, odranče! Ne pro tebe je tento vchod a nádhera panovnického hradu!“

„I ty opovážlivý otroku!“ zvolal panovník. „Budeš litovat svých smělých slov! Do hlubokého sklepa dám tě vsadit!“

„Hoho – ty mi vyhrožuješ, žebráku?“ smál se strážce.

„Víš, kdo jsem? Zapomněl jsi to?“ křičel panovník v rozedraném plášti a jeho tvář byla hněvem všecka ohnivá. „Já jsem mocný panovník této země a všech království kolemkol!“

Strážce se smál, až se za břicho chytal: „Ty, blázne? Ale dobře si pamatuj: milostivý náš pán se před chvilkou vrátil ze své zahrady a ze své koupele. Těmato očima jsem ho viděl!“

„Smělče a lháři!“ hněval se panovník. „Vždyť já jsem byl v zahradě – a je to má zahrada! Vždyť já jsem se koupal – a je to mé jezero!“

Strážce se ho dotkl kopím: „Zpátky – a ztrať se co nejrychleji! Jinak tě toto dřevo a železo přivede k rozumu!“

V té chvíli se otevřely dveře od hradních komnat a na stupních stál vysoký, vznešený muž, do posledního vlásku podobný panovníkovi, se stejnými vlasy i vousy, v jeho nádherných šatech, s jeho zlatým řetězem na krku. A vedle něho stála panovnice, po levici syn a za nimi plno dvořanů a služebníků.

„Milostivý pane,“ hlásil strážce, „ten blázen se vtírá do hradu a křičí, že on je panovník této země a všech království kolemkol!“

Tu se zasmála panovníkova manželka i syn, smáli se dvořané a služebnictvo a u brány se rozléhalo: „Hahaha – hahaha – ten odranec mocným panovníkem!“

Muž ve vzácných šatech se zamračil a oči mu hněvem svítily: „Odejdi, aby těžký trest na tvou hlavu nepadl!“

„Ale vždyť já jsem panovník, já jsem pán pánů! Mne poslouchají králové a mocná knížata!“ křičel panovník v roztrhaném plášti.

„Jakou smělou lež jsi vymyslil!“ řekl muž na prahu. „Nuže, má paní, řekni, kdo je tvým chotěm, a ty, synu, pověz, kdo je tvým otcem, a vy, moji milí, svědectví dejte tomu bláznovi, kdo poroučí této zemi a sousedním královstvím!“

Tu zavolali všichni jediným hlasem: „Jenom ty, jenom ty, náš pane milostivý!“

Muž na stupních v panovníkově šatě zdvihl ruku a pravil: „Že se ti rozum popletl, nepotrestám tě! Odejdi k lesům do nějaké chatrče a živ se tam počestně prací svých rukou!“

A na jeho pokynutí odehnal strážce panovníka od brány. Panovník hlavu naklonil a klopýtal k lesu. Síly ho najednou nadobro opustily. Nemohl tomu všemu uvěřit: co se hrozného stalo v malé hodince! Vždyť ještě ráno seděl na trůně a cizí posly přijímal! Vždyť o polednách seděl s manželkou a synem u hostiny! Vždyť vešel do

zahrady a sestoupil do vody! A nyní ho odehnal strážce kopím od jeho brány a na schodech stojí muž v jeho podobě!

Pozdě večer došel k hlubokému lesu. Tam na pokraji stála poustevna, malá chaloupka z dřeva a kůry. Poustevník v ní přebýval, moudrý a zbožný muž. Dobře ho znal panovník: nejednou se u něho na lovu zastavil a dary ho vždycky obdařil.

Panovník zaklepal na jeho okénko. „Zbožný muži," prosil ho, „popřej mi nocleh této noci a nasyť mě!"

Poustevník otevřel poustevnu a vystrčil šedivou hlavu: „A kdo jsi, prosebníče?"

„Což mě neznáš?" divil se panovník. „Vždyť já jsem mocný vladař této země, jsem pán pánů a často jsem ti krásné dary přinášel!"

Ale poustevník ho nepoznal. „Lžeš!" vykřikl. „Znám našeho pána, znám jeho hlas! Velkou nepravost sis vymyslil! Vysoko míříš a nízko spadneš! Odejdi od mého příbytku! Vidět tě nechci a do lesa tě zaháním!"

Tu unavený panovník padl několik kroků od poustevny na kořeny a tak proležel celou noc. Bylo mu zima v rozedraném plášti, hlad měl a bál se divoké lesní zvěře.

Rozednilo se, ptáci zazpívali, svět byl veselý. Ale panovníkovi bylo těžko u srdce jak ještě nikdy v životě.

Vešel dále do lesa. „Ať mě třebas šelmy roztrhají!" pravil si. „Velké neštěstí padlo na mou hlavu!"

Šel dlouho hlubokým lesem a hladem se už potácel. Došel na paseku a tam uviděl dřevorubce, jak silný strom kácí. Nedaleko na vyvráceném pařezu ležel dřevorubcův uzlíček a z něho vyhlížel silný krajíc černého chleba.

Tu pocítil vyhnaný panovník ještě více hlad. „Dobrý člověče," zaprosil, „podaruj mi kousek chleba, hladem už omdlévám!"

Dřevorubec odložil sekeru a podíval se na muže v roztrhaném plášti. Pravil mu: „Víš ty, člověče, jak se těžce přijde v lese ke kousku chleba? Za práci dostávám jenom drobný penízek – a za jeden penízek je jenom malý bochníček. Nejdříve mi pomoz – tento strom se těžce brání mé sekyře. Podle práce a pomoci bude i sousto."

Dal mu druhou sekyru a postavil ho ke kmeni. „A nyní se chutě dej do práce!" pobízel ho a sám znovu zaťal svou sekyru do dřeva.

Nikdy v životě takovou práci panovník nedělal. Ruce ho brzy pálily a tělo v zádech bolelo. Ale přece se styděl před dřevorubcem; pracoval proto jako on, sekyru zdvíhal a do kmene ji vrážel.

Když strom skáceli, oddechl si dřevorubec, utřel si pot s čela a pravil:

„Nyní si na chvilku odpočineme a posnídáme!“

Velikým nožem ukrojil z chleba malý krajíček a podal svému pomocníkovi.

Panovník se hladem a únavou převrátil do mechu. Rukou sáhl po krajíčku.

Chléb byl černý a tvrdý, chutnal hořce a po popelu, ale hladovému panovníkovi byl v té chvíli nad všecky lahůdky jeho kuchyně.

Pojedli, z nedalekého pramene se vody napili. Tu pravil dřevorubec:

„Brachu, abych pravdu pověděl, nejsi dobrý pracovník! Síly máš dost, ale jsi lenivý a záda ohýbat neumíš! Věru, ani toho krajíčku chleba sis nezasloužil! Ale potřebuji pomocníka – chceš-li, zůstaň u mne. Spolu budeme stromy kácet a dřevo štípat. Ale napřed ti pravím: Pořádnou práci čekám, ne lenošení. Chleba je málo, lenoch mi nesmí ujídat mé skrovné jídlo. Když někdy v lese ve vykotlaném stromu najdeme divoké včely, chlebíček si osladíme.“

Panovník si bolestně vzdychl a velice se styděl. Jakže, on, pán pánů – a má pomáhat v hlubokém lese špinavému dřevorubci za kousek tvrdého a hořkého chleba! Ale co měl dělat? Měl v lese hladem umřít?

Tak zůstal panovník u dřevorubce. Ve dne byli v lese a pracovali, na noc pak odcházeli do bídné dřevorubcovy chaty. Byly to horší noclehy než v jeho nádherném hradě! Ne v měkké posteli a v prachových peřinách, ale na tvrdé dřevěné lavici. Do chaty pršelo a vítr se hnal všemi děrami. Ó, mnoho zimy a deště zakusil panovník v černém lese! A mnoho jiného protivenství vytrpěl, neboť dřevorubec byl hrubý a často mu jídlo vyčítal. Jeho ruce ztvrdly, zčernaly a byly plné mozolů. Z lesa nevycházel, človíčka neviděl po celý čas. Jenom dřevorubec někdy dřevo odvážel a jindy se vypravil, naložil si na záda smůlu, pryskyřici a lesní med nebo kožešiny ulovených zvířat a putoval do města to prodat. Jednou se ho panovník ptal, když se z města vrátil, co je tam nového. „I co by bylo?“ pravil dřevorubec. „Náš vznešený panovník slavně vládne a v městě je plno nádhery.“ – „To není pravý panovník, to není pán pánů!“ chtěl vykřiknout dřevorubcův pomocník, ale včas se vzpamatoval. Jenom hlavu sklonil a slzy mu vstoupily do očí.

Ubíhaly dny a měsíce, přešlo léto, podzimní větry se honily a zima nasypala sníh na lesní chatu. Ani vyjít nemohli a tenkrát zakusili mnoho mrazu a hladu. A zase se jaro ukázalo i na lesní pasece a zase slunce zářilo na obloze.

Tak uplynul rok od té doby, co se panovník dostal do lesa a k dřevorubci. Ten den si mnoho vzpomínal na svůj život a minulé časy se mu objevily před očima. Před rokem byl silný a bohatý, měl laskavou manželku a statného syna, králové a knížata ho

poslouchali! Ale zpyšněl a hříšná slova mluvil! Cože to pověděl v ten nešťastný den? Že není většího pána na zemi ani na nebi!

Ve velké pýše hlavu zdvihl a za to byl ponížen! A král pocítil velikou lítost nad svým celým životem.

Opustil dřevorubcovu chýši a putoval lesem, až přišel k poustevně. Zaklepal a prosil: „Vyslyš, zbožný otče, má slova! Velká vina leží na mém srdci!“

Starý poustevník se ukázal na prahu a ptal se: „Kdo jsi a co u mne hledáš, prosebníče?“

A tu panovník klekl před ním a zvolal: „Velkou pýchou jsem se provinil! Chtěl jsem být nejmocnější na zemi i na nebi – a do prachu jsem nyní zašlapán!“

V té chvíli poznal poustevník svého panovníka, poklonil se mu a pravil: „Vítám tě u svého příbytku, milostivý pane! Ale v jakém ubohém šatě to přicházíš?“

„Těžký trest jsem trpěl zrovna rok a den!“ vzdychal panovník.

Poustevník pravil: „Nevím, co se s tebou stalo, milostivý pane. Ale tvé místo není v lese u poustevnické chatrče – je na hradě a na trůně!“

Uchopil ho za ruku a vedl ho od lesa cestami a pěšinami k hlavnímu městu. Lidé je poznávali, každý se panovníku hluboko klonil. Divili se jen, že jejich mocný pán pánů je oblečen v takový roztrhaný plášť. Vždyť má mít na sobě zlatohlav a hedvábí, jak vždycky nosíval!

Došli ke skvělému panovnickému hradu. V bráně stála stráž, ihned panovníka poznala, zbraněmi mu čest vzdávala. I ona se divila, v jaké podobě slavný panovník přichází – ale podle čeho může služebný oděnec poznat panovníkovu vůli?

V té chvíli vyšla z hradu panovníkova choť a srdečně se rozesmála.

„Co se stalo, milovaný choti?“ divila se. „Vždyť jsi přece vyšel před malou půlhodinkou a pravil jsi, že jdeš sám na daleký lov! A vracíš se tak brzy? Což ti dnes štěstí nepřálo?“

Ani slova nepromluvil panovník, jenom objal svou choť a vešel do svých komnat.

A hle, v nejnádhernější síni stál jeho zlatý trůn – a na něm, podivno, položeny byly jeho šaty, jak je před rokem v zahradě u jezera pod strom položil, i zlatý řetěz a hedvábná košile. A nad šaty bylo plno jasného světla, jako by tam hvězdy napadaly.

„Má choti,“ promluvil nyní pán pánů, „ne malou chvilku, ale celý rok byl jsem od tebe vzdálen. Trpěl jsem za svou pýchu, ale oči se mi otevřely a duše se mi proměnila.“

Manželka však nerozuměla jeho slovům. „Co pravíš, milovaný manželi? Vždyť celý rok nebyl nikdo laskavější, spravedlivější a mírnější nežli ty ve své moci a slávě!“

Tu pozdvihl panovník své upracované ruce a pravil jasným hlasem:

„Hle, znamení a svědectví!“

Ale jeho dlaně nebyly už tvrdé a černé: svítily jako jasné stříbro a krvavé mozoly se leskly jako drahokamy.

Tu pochopil panovník, jaký div se s ním stal a že má to tajemství skrýt ve svém srdci.

Padl na kolena a srdečně se rozplakal. Nebyl to pláč zármutku, ale radosti a velikých díků.

Oblékl se zase do svých nádherných šatů, ale roztrhaný plášť kázal pověsit nad svůj zlatý trůn.

„Ať mě napomíná a je mi památkou na veliký rok!“ pravil manželce a synovi ukázal na plášť: „I v ubohých cárech může být panovník!“

A od té chvíle vládl spravedlivě i laskavě a pýchy už v něm nebylo. Chtěl se podobat tomu, kdo rok seděl místo něho na zlatém trůně.

O sluneční panně

Za dávných časů žil jeden velmi bohatý a mocný král, který měl na světě všechno, co si jen přál. Měl krásnou zemi a statečné vojsko, na dvoře měl nejznamenitější učence a umělce, občané ho milovali, a tak se zdálo, že nemůže být šťastnějšího člověka nad něho. A přece jedna věc trápila jeho srdce a jediné věci neměl, totiž dětí, ač po nich ze srdce toužil. Už byl stár a mrzel se, komu všecko připadne po jeho smrti. Proto často vycházel z hradu a toulal se po lesích, aby lidé neviděli, co ho trápí a že si často potají zapláče.

Jednou se toulal hlubokým lesem a přišel na rozsáhlou paseku. Bylo léto, všecko vonělo, motýli vesele lítali v povětří a ptáci prozpěvovali. Na modrém nebi svítilo sluníčko tak přívětivě, jako by chtělo potěšit a zahřát i nejbídnějšího člověka. Byl krásný den a dobře bylo na světě.

Ale starý král se rozlítostnil a pravil sám sobě: „Hle, všecko se raduje, kdekdo je spokojený, i poslední žebráček v chatrči i nejmenší brouček v trávě. Jak by mně bylo dobře, kdybych ve stáří měl syna pro potěchu srdce! Ale kdo mi ho dá? Ty, boží sluníčko vysoko na modré obloze, které dáváš člověku a celé zemi život, pohleď na můj smutek a dej mi syna! Dej mi syna, jenom to jediné si žádám ještě před mou smrtí na tomto světě – a vem si za to, co chceš!“

Ani se nenadál, když se před ním objevil nachýlený stařeček se žlutými vousy až po pás a dlouhými vlasy. O hůlčičku se opíral, ustaranou hlavou pokyvoval a tak pravil králi: „Syna si žádáš? Nu, dobře, když je tak mocná tvoje prosba, ať se ti splní! Syna dostaneš, osmnáct let ho můžeš vychovávat, ale potom sedm roků zase mně patřit bude a na sedm roků přijde ke mně do mého zámku na službu!“

Podal král stařečkovi ruku, jako že tuto úmluvu přijímá, a už nebylo po stařečkovi ani nejmenší stopy, jenom se trochu zablýsklo, jak by sluníčko jasněji zasvítilo.

A skutečně se královně do roka narodil syn, a byl to chlapec tak krásný, jakého ještě lidské oko nevidělo. Vlasy měl jasné a světlé, jako by se v nejčistším zlatě vykoupal, a od jeho tváře šlo světlo. Král samou radostí strojil jenom slavnosti a kratochvíle a hoch rostl jako z vody a byl každým dnem krásnější.

Ale král si pamatoval, co mu stařeček na lesní pasece povídal, a bál se o syna, že ho musí ztratit. Proto kázal vystavět obrovskou věž ze samého skla a tam byly krásné síně s největšími poklady, drahocenným nábytkem a vzácnými koberci, a co se jen nejlepšího dalo v zemi sehnat, to všecko do skleněné věže nashromáždil. Tam měl pobývat syn zlatovlásek. Aby mu nebyla dlouhá chvíle, nasnášel mu král do věže nejdokonalejší hračky a zbraně a oštěpy, poslal mu tam syny nejpřednějších šlechticů, aby si s ním hráli, a nejlepší učitele, aby ho učili moudrosti světa, a hudebníky a kejklíře, aby ho obveselovali podařenými kousky, a nejvybranější

pohádkáře, aby mu vypravovali nejkrásnější pohádky. Věru nebylo smutno zlatovlasému hochu ve věži, když měl hračky i zbraně i kamarády i pohádkáře! Ale z věže nesměl vyjít ani na krok, ani nikdy se potěšit hrami nebo lovem v polích a v lesích.

Tak vyrostl chlapec, až mu bylo osmnáct roků, a byl z něho mládenec tak dokonalý, krásný i moudrý a vlídný, že to nelze ani slovem povědět. Sám otec díval se vždycky v úžasu, když ho přišel navštívit, a čím dál tím více se třásl strachem, že by ho měl jednoho dne ztratit.

Právě ten den, kdy mu docházel osmnáctý rok, měl ve věži několik dobrých druhů a hráli si se zbraněmi. Házeli oštěpy do velikého kruhu a měli radost, kdo z nich nejlépe zasáhne do prostředka. Zlatovlasý mládenec chtěl ukázat ostatním, že on umí házet nejlépe, rozehnal se oštěpem ze všech sil, ale podivno, minul se kruhu a oštěp zaletěl až ke skleněné stěně. Stěna byla tak silná, že se nedala ničím rozbít ani škrábnout, ale v té chvíli zazvonila a už se ukázala velká díra v ní.

„Stěna se rozbila!“ vykřikli kamarádi a ještě se ani nevzpamatovali z údivu, když se otvorem ve stěně protáhla dlouhá ruka, zlehounka uchopila zlatovlasého mládence a ještě zasvítily zlaté jeho vlasy a v nejbližším okamžiku už nebylo po něm ani památky.

Král hned přiběhl do věže, a když viděl, co se stalo, lomil rukama a vlasy si trhal, nejsladšími slovy volal svého syna, ale bylo to všecko nadarmo. I kázal ze všech věží vyvěsit černé prapory a zapovědět všecky radovánky v celé zemi tak dlouho, dokud se jeho syn nevrátí. Skleněnou věž dal strhnout a od té doby skrýval se v nejzapadlejších síních svého zámku nebo v nejhlubších lesích, skoro nic nejedl, jenom chřadl, vzdychal a na syna zlatovlasého vzpomínal.

A kde ten byl v té chvíli? To byla pěkná cesta, kterou proletěl z věže povětřím! Jenom se to všecko blýskalo kolem něho a hlava se mu točila. Nic neviděl, jenom letěl a letěl a pořád na východní stranu.

Když se vzpamatoval, byl před krásným zámkem z čistého zlata. Svítil se zámek ten, jako by hořel. A ve dveřích stál stařeček shrbený a šedivý, hlavou pokyvoval, usmál se na zlatovlasého hocha a pravil: „Kdo nechce dobrovolně, toho ke službě přitáhnu. I ty budeš po sedm roků v mé službě. Ale nic se neboj, těžká to služba nebude a sedm roků uplyne, ani se nenaděješ!“

Tak začala služba a opravdu nebyla těžká. Měl na starosti hlídat koníčka rychlého se zlatou hřívou. A to nebylo ještě všecko, proč byl ten koníček vzácný: uměl mluvit lidskou řečí a byl rozumný jako člověk.

Vedle toho měl na starosti hlídat poklady v devětatřiceti světnicích zámku. Když koníčka nakrmil, napojil, učesal a přátelsky si s ním porozprávěl, dal mu stařeček

klíče a pravil: „Zde máš klíče od devětatřiceti světnic. Celý den vždycky vládnout budeš, neboť já musím odcházet na daleké cesty. Poklady prohlédni, není-li někde škody, drahocenné zbraně a štíty opraš, na pořádek pozor dej, opatrně zase za sebou zamkni. A tak každého dne dělat budeš: koníčka opatruj, nikdy naň nezapomínej, světnice otvírej a poklady ochraňuj!“

Dlouho byl smuten zlatovlasý mládenec, neboť na otce svého myslil a na kamarády, ale potom si zvykl službě ve zlatém zámku a dbal své práce tak, že nikdy mu stařeček nic vyčítat nemusel, když se večer vrátil z dalekého putování. S koníčkem to ani práce nebyla, ale veselá zábava, jako když se hovoří s milým přítelem, a také světnicemi procházet nebylo nic těžkého. Koho by netěšilo: otevřeš světnici a vidíš zlato, až oči přecházejí, drahé nádoby, vzácné zbraně, štíty, ozdoby, a tak pořád světnice, až jich napočítáš devětatřicet! Ale když otevřel a prohlídl všechny světnice, zbývala ještě jedna, čtyřicátá, ale od té klíčů neměl. Divil se, proč poslední světnice zůstává zavřena, a řekl to stařečkovi.

„To není pro tebe,“ pomračil se stařeček a vážně hlavou zakýval, „tam je velké tajemství ukryto, které by ti jenom neštěstí přineslo. Máš dosti na tom, co jsem ti ukázal, a nechtěj nikdy se podívat do světnice čtyřicáté!“

Divil se velice zlatovlasý hoch a strašně ho trápila zvědavost. Ale co měl dělat? Světnice se neotvírala a klíčů od ní nikdy neviděl.

Tak utíkal den za dnem, měsíc za měsícem a rok za rokem, každý den byla jiná služba a ani jednou svou práci nezanedbal. A přešlo sedm roků a služba byla u konce.

„Dobře a správně jsi mi sloužil,“ řekl stařeček, „a platu si poctivě za svou službu zasloužíš. Řekni si tedy sám, čeho za těch sedm roků požaduješ!“

Zlatovlasý mládenec se na chvíli zamyslil, ale potom vykřikl rychle: „Nic jiného nechci, jen mi dovol, abych se směl podívat do světnice čtyřicáté! Nebudu mít pokoje, dokud tajemství nezvím!“

Zakýval stařeček vážně hlavou a pravil: „Nevíš sám, zač žádáš. Ale co sis vyvolil, to měj!“ A dal mu klíček, kterým se otvírala čtyřicátá světnice. „Až půlnoc udeří, otevři!“ řekl mu.

To se zlatovláskovi ruka třásla, když otvíral světnici!

Vrzly dveře a přišel do nádherné síně a z ní šla cesta rovnou do vzácné zahrady, plné krásných květin. A uprostřed té zahrady bylo velké jezero a voda tam byla čistá, že bylo vidět až na dno.

Schoval se zlatovlásek do křovin na břehu a vtom bylo slyšet šustění křídel, a k vodě přiletěli tři velicí ptáci, tři krásné bílé labutě, a usedli u vody. Dívá se zlatovlásek, dívá a vidí a očím věřit nechce: najednou s labutí spadlo bílé jejich peří a v okamžiku tu byly tři překrásné panny, které vesele skočily do vody, koupaly se, smály a bavily. Všecky tři byly krásné, ale nejmladší byla takové podivné krásy, že zlatovlásek mohl na ní oči nechat. Ani nedýchal, jen se díval na vodu a na pannu. A když se panny dosti pokoupaly a pobavily, vyskočily na břeh, oblékly peří a už tu byly labutě, které zatřepetaly křídly a odletěly.

Zlatovlasý hoch bez dechu se vrátil ke stařečkovi. Oči měl veliké a svítily mu jako lampičky.

„Dědečku, dědečku," klekl před něho a ruce sepjal, „pro všecko na světě tě prosím, smiluj se a pomoz mi k panně, kterou jsem viděl ve vodě! K té nejmladší a nejkrásnější!"

Zakýval stařeček hlavou a pravil: „Věděl jsem, jak to dopadne a po čem toužit budeš. Ale těžko, hochu, dostaneš bílou pannu. Tys lidský syn, ale ona je sluneční panna. A ta těžko může žít s člověkem a poslouchat jej. Ale chceš-li se pokusit, takto si počínej. Zítra o půlnoci znovu si světnici otevři. Až se panny vykoupají a oblékat se budou, vezmi nejmladší panně její šat z peří a pak bude tvá. Potom půjde za tebou a poslouchat tě bude. Ale nikdy nesmí dostat do rukou zpátky své peří: v ten okamžik by ti odletěla a ty bys ji podruhé nenašel, ledaže bys ještě nových sedm roků chtěl u mne sloužit v tomto slunečním domě."

Na druhou noc se vypravil zlatovlásek a pamatoval na všecka slova slunečního stařečka. Otevřel dveře, uschoval se do křovin k vodě a čekal. A zase přiletěly labutě, svlékly ze sebe bílé peří, proměnily se v panny, koupaly se a smály se. A zatím zlatovlásek potají uschoval peří nejmladší panně.

Když se vykoupaly a hodily na sebe peří, marně hledala nejmladší panna svůj bílý šat. Obě starší už odletěly, ale ona pořád po břehu pobíhá, do všech křovin nahlíží, pláče a běduje. Tu vystoupí z křoviny zlatovlasý mládenec, směje se a vysoko zdvíhá svou kořist, bílé peří labutí.

Jak vykřikla panna, jak žalostně ruce k zlatovláskovi vztahovala! Prosila ho a slibovala všecko možné, veliké poklady a čarovné věci, jen když jí šat vrátí! Ale on se pořád smál a rukama kýval.

A už vychází ze dveří a panna musí jít za ním, a už jsou u stařečka a zlatovlásek se s ním loučí a za všecko dobré děkuje. A praví, že hned se domů odebere a sluneční pannu za nevěstu domů přivede.

Stařeček pravil: „Daleká je cesta do tvého domova. Ale za tvé věrné služby dám ti koníčka, kterého jsi po sedm roků opatroval, ten zná cesty po širém světě a ten tě brzy domů donese.“

Sluneční panna sice pořád ještě usedavě plakala a zlatovlasého hocha prosila, aby jí šaty vrátil, ale nebylo jiné pomoci, musela taky na koně vsednout se svým ženichem. Koníček zařehtal, rozjeli se a už utíkali, až jiskry z křemenů vyskakovaly, jeli celou noc a panna se pevně držela mládence, aby nespadla.

Sluníčko právě vycházelo, když dojeli ke královskému domovskému zámku. Zlatovlásek se zarazil, když viděl černé prapory a smuteční odznaky, ale hned seskočil s koně, panně na zem pomohl a volal na hlídače:

„Hej, starý, znáš mne?“

„Neznám, pane, jak bych mohl znát?“ odpověděl hlídač a mnul si oči, ale když se mládenec zasmál, poznal ho a hned utíkal dovnitř, aby oznámil králi a královně radostnou novinu.

Starý král přiběhl, přiběhla i královna, slzy jim tekly z očí a vítali svého syna, kterého po sedm let oplakávali. Vítali i jeho nevěstu, která se jim velice líbila až na to, že vypadala velmi smutná a uplakaná.

Král hned kázal shodit černé prapory a trubači rozhlašovali po celém království slavnou zprávu, že se milý syn i s krásnou nevěstou domů vrátil. Večer byla veliká slavnost na uvítanou a k ní byli pozváni nejpřednější hosté ze země, i všichni přátelé, s kterými si syn dříve hrával, i všichni učitelé, kteří ho vyučovali. Všichni se radovali a jásali, jenom sluneční panna nic nejedla a pořád plakala.

Když bylo po slavnosti a všichni se odebrali na lůžko, odešel zlatovlásek ke své staré matce, dal jí uzlíček s bílým labutím peřím a pravil: „Uschovej mi, matičko, toto peří na nejtajnějším místě zámku, ale tak, aby nikdo nevěděl o úkrytu. A nikomu ho nevydávej, i kdyby ti nabízel poklady světa.“

Ale sluneční panna dávala na všecko dobrý pozor a slyšela, co její ženich matce vypravuje, a viděla, že královna uschovala uzlíček do postele pod hlavu. Když všichni usnuli, když spal i zlatovlasý mládenec, potichu vstala a vkradla se do světnice, kde spala královna. Hledala v posteli a našla pod její hlavou uzlíček. Vytrhla jej, utíkala k ženichovi a radostně vykřikla: „Bílé mám šaty, zázračné labutí peří! Sluneční panna člověku neuvěří!“

Zlatovlasý mládenec otevřel oči, ale vtom už panna na sebe vhodila labutí šat, zasmála se, křídly zatřepetala a už oknem vyletěla vysoko k obloze a za chvíli se ztratila jako bílá tečka.

Do jakého křiku se to dal mládenec! Oknem chtěl vyskočit za pannou, k matce běžel a vyčítal jí, že ho o nevěstu připravila. Všechny vzbudil svým křikem a bědováním a nikdo ho potěšit nemohl. A hned pravil, že se příštího dne znovu do světa odebere a zase sedm roků bude sloužit u slunečního stařečka.

Marně mu zbraňovali všichni, marně ho prosil král i královna. Vypravovali mu, že nejkrásnější panny z celé země s radostí ho uvítají za ženicha, ba že může zaprosit i u nejbohatších princezen na celém světě, ale zlatovlásek ani neposlouchal, ale pořád jen volal, že nemůže žít bez sluneční panny.

A ráno, sotva se rozednívalo, vstal, přistrojil svého koníčka, kterého si vysloužil za sedm roků služby, rozloučil se se zarmouceným otcem i matkou i všemi na zámku, vsedl na koně a odjížděl.

Když odjel, královna se dala do velikého pláče a král znovu kázal vyvěsit černé prapory a smuteční odznaky na tak dlouho, dokud se syn ze služby nevrátí.

Zlatovlásek zatím jel na koníku bez oddechu a bez zastávky, až pozdě večer přijel k domu slunečního dědečka. Ten už čekal na schodech a jen se usmál, když mládenec s koně seskočil.

„Uletěla ti tedy tvá nevěsta," pravil, „vím už o tom, neboť jsem ji viděl přiletět. Chceš tedy ještě jednou jít ke mně do služby?"

„Chci," řekl zlatovlásek všecek rozlítostněn.

Tak mu začala služba nanovo. Byla ještě lehčí než dříve, ale mládence nic netěšila, neboť počítal den za dnem, kolik mu zbývá ještě do sedmi roků. A čas šel tak pomalu: jak bylo dlouho od úsvitu do večera!

Ale voda teče a život lidský plyne, i největší řeka odplyne a nejdelší doba pomine. A tak po dlouhých sedmi letech přišel den, který měl být poslední zlatovláskovy služby.

Stařeček mu dal klíč a on utíkal ke čtyřicáté světnici. Otevřel a přišel do zahrady, schoval se do křovin a srdce mu tlouklo jako kovářské kladivo, když sluneční panny dlouho nepřicházely.

Ale vtom zašustěla křídla, tři bílé labutě se snesly k vodě, bílé peří spadlo na břeh a už vskočily do vody tři překrásné panny a nejmladší z nich nejkrásnější. Zlatovlásek potichu se přikradl k šatům, vzal bílý labutí šat a už s ním uháněl zahradou ven ze dveří.

Šust – šust – křídla se zatřepetala a bila do vzduchu, dvě labutě odletěly, ale nejmladší panna po břehu pobíhá a bílé labutí peří hledá, a zlatovlásek se smíchem jí na útěku šat ukazuje.

Na koníčka vsedl, a sluneční panna musila vyskočit za něho, ačkoli usedavě plakala a rukama lomila a nejvzácnější dary slibovala, jen když ji pustí a bílé peří vrátí!

A tu stařeček k zlatovláskovi přišel, ruku mu podával na rozloučenou a pravil:

„Zase sedm nových roků jsi poctivě sloužil a práci vykonával jako dobrý služebník. Byl jsem s tebou spokojen a rád bych ti dal zlato nebo drahokamy, kdybys nechtěl sluneční pannu. Ale že tak po ní toužíš, měj si ji a bedlivý pozor dej, abys ji domů přivedl. Poprvé jsi vysloužil u mne koníčka hbitého, rozumného a lidskou řečí obdařeného, podruhé ti dávám jen tuhle deset kousků dříví. Ale dřevo má zázračnou moc. Jakmile domů přijdeš, s nikým nemluv a neotálej, především oheň z dřívek rozdělej a na ohni spal bílé šaty labutí. Jenom tak může zapomenout tvá nevěsta, že je sluneční panna a ty lidský syn. Když se ti to podaří, budeš šťasten a blaze ti bude na zemi, ale když i tentokrát pozbudeš labutího šatu, navždycky ztratíš sluneční pannu. Neboť by odletěla do dalekých končin, kam žádný smrtelník nikdy nedojde, a ty bys ji nenašel, ani kdybys nových sedm roků chtěl sloužit v mé službě. Jeď šťastně a buď doma králem spravedlivým.“

Zlatovlásek ještě jednou poděkoval a už koníček zařehtal a utíkal takovým divokým letem, že jejich cesta byla samé jiskry a prach. Letěli jako bouře, na koníčku zlatovlásek a za ním sluneční panna.

Ráno přijeli k zámku a viděli tam ještě černé prapory a smuteční odznaky. S koně seskočil zlatovlásek – už ne hoch, neboť ve službě vyrostl v krásného silného muže – a nikoho nedbal, jenom utíkal na nádvoří. A za ním běžela sluneční panna a na zem klekla a prosila, tak úpěnlivým hlasem, že by se kámen obměkčil, a jenom volala po bílém šatě labutím.

Ale zlatovlásek nic nedal na její pláč ani na žalostivé řeči, nedbal, že se k němu ze všech stran nádvoří sbíhají hlídači a vojáci, nedbal, že s radostným voláním utíká k němu otec a matka. Rychle rozdělal oheň z darovaných dřívek, plamen vysoko vyšlehl a dřevo zavonělo, a zlatovlásek vyškubl z úkrytu na těle labutí peří a vhodil je do ohně zrovna v okamžiku, kdy po něm sluneční panna naposledy ruku vztáhla. Ale tentokrát se jí už nepodařilo bílý šat vytrhnout, jen se trochu popálila, a oheň zapraskal a ve chvíli bylo z peří jenom něco sivého popelu, který se rozletěl do všech stran.

Tu zavolala sluneční panna hlasem velkým: „Ze země kouzel jsem už vyloučena, už nejsem sluneční panna, už jsem lidská žena!“ A jak dohořelo poslední peříčko, stala se s ní veliká změna: přestala plakat a naříkat a srdečně se na svého ženicha usmála.

A už se objímal zlatovlasý syn s králem i královnou a hned se strhovaly černé prapory a trubači vytrubovali zprávu, že se zlatovlásek podruhé šťastně vrátil i s nevěstou, a hudba hrála a zvony zvonily a lidé z radosti zpívali a tančili.

A to už i naše pohádka je u konce. Neboť když se oslavila svatba synova s cizí pannou, odevzdal mu otec hned na druhý den království. Byl už chudáček šedivý jako holub a královna nachýlena jak vrba u vod a byli rádi, že si mohou trošku odpočinout na královském výměnku. A tak vládl v zemi král Zlatovlásek První a vládl moudře a spravedlivě; také jeho žena, paní králová, byla nejen nejkrásnější z celého světa, ale i nejlaskavější a nejvlídnější. A zpívat uměla: když zazpívala, znělo to, jako když se udeří do nejčistšího stříbra. Žil tedy král v štěstí a spokojenosti – a když někdy dostanete do ruky staré zaprášené knihy, vázané do těžkých desek, kde se vypravují příhody o starých králích, najdete tam o králi Zlatovláskovi Prvním a paní králové samé pěkné věci.

Voda z dračí zahrady

Byl jednou jeden král a měl tři dcery. Obě starší byly pyšné a nevlídné, ale mladší neuměla říci tvrdého slova. Měl ji proto každý v celé zemi rád, jenom její sestry nenašly na ní poctivého vlásku a nic dobrého jí nepřály. Jednoho večera, když seděly princezny ve svých světnicích, přiletěl bílý holub a zobákem ťukal na okno nejstarší princezny. Ale ta vzala dřevěnou hůl a udeřila jej po hlavičce, až spadl na zem. Dlouho ležel na zemi, ale potom se vzpamatoval, zatřepal křídly a odletěl.

Druhého večera přiletěl holub a posadil se na okno prostřední princezny, ale ta vzala velikou plachtu a odehnala ho. I odletěl holub, ale přiletěl zase třetího dne na okno nejmladší princezny a ta hned otevřela okno, holuba přivítala, drobného hrášku mu přinesla. Nazobal se holub a potom pravil: „Dej mi ještě misku mléka, abych se mohl vykoupat!“ Přinesla tedy princezna mísu mléka, holub skočil do něho, křídla si vykoupal a hle, z mísy vyšel už ne holub, ale krásný princ v nádherných šatech a se zlatými vlasy. Princ se uklonil princezně a pravil: „Máš dobré srdce, princezno, a jenom tebe si chci vzít za nevěstu. Chtěla bys jít se mnou do mého království?“

Princezně se krásný princ velice líbil, ale pravila: „Jak ti mohu odpovědět, když ani nevím, kdo jsi a kde je tvé království?“

„Kdybys sedm řek přebrodila a sedm hor přešla ke slunci východu, našla bys mé království. Bohatá je to země, všeho je tam dostatek a nic ti nebude chybět, ať zatoužíš po čemkoli!“

Svolila princezna a princ jí podal drobný oříšek. „Zde v tomto ořechu,“ pravil, „je můj dar, svatební šaty pro tebe. Nikomu však nesmíš prozradit, kdo ti je daroval.“

A pak si v mléku ruce omočil a čelo potřel a hned v tom okamžiku se stal z něho zase holub, křídly zatřepetal a odletěl.

Druhého dne rozbila princezna ořech a vytáhla nádherné šaty, celé bílé a stříbrem vyšívané, že žádná nevěsta ještě takové šaty neměla. Vtom vstoupily do světnice obě starší sestry, velmi se divily jejím krásným šatům a závistí až zmodraly. Vyptávaly se sestry, kdo jí šaty daroval, ale ona nic neodpovídala, jenom se usmívala.

Proto sestry čekaly až do večera a dívaly se otvorem ve stěně, co se bude dít ve světnici. Viděly, jak přiletěl bílý holub a na okno zobákem ťukal, viděly, jak sestra přichystala mísu s mlékem, jak se holub vykoupal a z něho se stal krásný princ. Princ děkoval princezně a pravil:

„Za týden si přijdu k tvému otci pro tebe s celým svým slavným průvodem. A dnes ti dám ještě jeden dar, ořech a v něm druhé svatební šaty.“

Pohovořil s ní a pak zase odletěl.

To všechno viděly sestry a poznaly hned holuba, kterého odehnaly. Hněvem se třásly a lítostí ani mluvit nemohly. A potom utíkaly k otci a všecko mu žalovaly.

Král se vyptával své nejmladší dcery, ale ona nechtěla ani slůvka prozradit. Nejdříve s ní vlídně rozprávěl, potom se hněval a hrozil, a tu mu dcera všecko vypravovala. A sotva dořekla poslední slovo, že si princ pro ni v několika dnech přijde a že jí daroval dvoje svatební šaty, bodlo ji u srdce a dala se do bolestného pláče. Vzpomněla si, co jí princ zakazoval, a netěšily ji už ani druhé šaty z červené vzácné látky a zlatem vyšívané. Král ji konejšil a sám na prince čekal, ale ona lítostí celou noc nespala.

Její sestry to všecko slyšely a nepřály jí ani šaty, ani ženicha.

„Není spravedlivé, aby ona dostala královského syna z dalekého království," pravily sobě, „jsme starší a máme větší právo." A umínily si, že připraví nejmladší sestru o její štěstí.

Nejstarší sestra se tajně vkradla do její světnice a našla už připravenu mísu s mlékem. Vytáhla z šatů prudký jed, který si připravila, a vlila jej do mléka. Potom se zase potichu vytratila.

Večer přiletěl zas holub a nejmladší princezna ho nedočkavě a s pláčem čekala, aby ho prosila za odpuštění. Ale sotva holub do mísy vskočil a křídla si omočil, zčernala mu ta místa, která se dotkla jedovatého mléka, jako by je náhlý oheň spálil. Vykřikla princezna, ale i holub vyletěl, smutně křídly zatřepetal a pravil:

„Kdo mne zradil a kdo mi ublížil!? Proč jsi zapomněla na dané slovo?"

A jeho šeptání bylo tak slabé, jako když člověk umírá.

Princezna spadla lítostí na zem a rukama lomila, ale holub už vyletěl a ztratil se jako pára. A starší sestry vskočily do její světnice, neboť zase všecko poslouchaly, zlomyslnou radostí až tančily, sestře se vysmívaly a volaly:

„Kde máš krásného ženicha z dalekého království? Odletěl ti se spálenými křídly, odletěl a už se nevrátí!"

Princezna ležela na zemi a nebylo ji možno utišit. Nadarmo jí otec domlouval a utěšoval ji. Vlasy si trhala a jíst nechtěla. Třetího dne vstala, zavázala si uzlíček, oba dva ořechy s nádhernými svatebními šaty uschovala a vydala se na cestu.

Lehko se putuje člověku s radostí v srdci, ale bolest jako kamení leží na každém kroku. Šla princezna neznámými krajinami pořád za slunce východem, přecházela hory, brodila se řekami. Viděla města a dědiny, pole a lesy. Tak přešla sedm hor

a přebrodila sedm řek a přišla do království, kde vládl její ženich. Srdce jí bušilo, když přicházela do hlavního města. Ale kam přišla, v každé ulici visely černé prapory, na každém kroku potkávala lidi ve smutečních šatech. A nikdo se neveselil ani hlučně nemluvil, každý chodil jako stín se sklopenou hlavou.

Zastavila babičku a ptala se jí, proč jsou všichni lidé v království tak smutní a proč visí na domech černé prapory.

„Ach, ty jsi jistě cizinka a nevíš, jaké neštěstí nás postihlo," řekla jí babička. „Náš dobrý princ těžce onemocněl a nikdo mu pomoci neví. Leží pořád mezi životem a smrtí a čekáme na jeho poslední hodinku. Je popálen na celém těle a otráven, nemluví a oči neotvírá!"

Princezna až omdlévala, když to slyšela.

„A nic ho uzdravit nemůže?" ptala se slabým hlasem.

„Bylo už mnoho vyhlášených lékařů u jeho lůžka a všichni bez rady hlavou kroutí. Jenom jeden starý učený muž pravil, jaká by mu byla pomoc. Daleko odsud jsou vysoké hory a na nich je překrásná zahrada, ale nikdo se do ní dostat nemůže. Hrozný drak leží uprostřed a zahradu hlídá. V zahradě té je vysoký strom a pod ním prýští studánka s vodou studenou jako led. Kdyby se někomu podařilo vody do dlaní nabrat a princi přinést, uzdravil by se hned, jak by se vody napil. Ale to se nikomu nepodaří, nikdo se na hory nedostane. Kdyby se tam dostal, drak ho roztrhá, dříve než by přišel do zahrady!"

Tu se princezna vzpamatovala, babičce za radu a vysvětlení poděkovala a řekla si: „Půjdu na vysoké hory a do dračí zahrady!"

Šla, šla dlouho, až přišla k vysoké řece. Měla žízeň a chtěla se napít. Ale jakmile si první kapkou svlažila rty, ucítila velikou hořkost, neboť voda v řece byla trpká. A princezna řekla: „Dejž ti bůh, řeko studená, aby tvá voda byla sladká a příjemná!"

A tu řeka zašuměla a z ní se ozval hlas: „Poprvé slyším takovou řeč od té doby, co se mé vody zemí valí. Každý, kdo mé hořké vody okusil, jenom mne proklínal: ‚Buď prokleta, řeko, máš hořkou vodu!' Za to, žes ty jinak mluvila, i já se ti odměním: sedni si na mne a bez úrazu tě přenesu na druhou stranu. Jinak bys ke dnu dopadla a ve vodě se utopila."

Sedla si princezna na řeku a voda šuměla, jako by zpívala, a princeznu kolébala na druhý břeh. A princezna poděkovala z celé duše: „Děkuji ti za službu, řeko studená!"

Šla zase dále, až ucítila hlad. Přišla k veliké jabloni, ale když utrhla první jablíčko, cítila, jak je kyselé a protivné. Ale ona řekla: „I za to jablko děkuji, jabloni vysoká! Ať ti bůh oplatí, aby tvé plody byly sladké a růžové!"

Tu jabloň zatřásla haluzemi a promluvila: „Děkuji ti za tu řeč, krásná poutnice. Tys první pěkně ke mně promluvila. Dosud každý volal: ‚Propadni se do země, uschni, jabloni, že rodíš tak trpká jablka!‘ Ale žes tak promluvila, jablka si utrhni a nepocítíš hlad po celou cestu!“

A skutečně necítila princezna ani hladu, ani žízně, i když putovala pouštěmi, kde slunce žhavě pražilo a na zemi nebylo ani travičky.

Jednou přišla princezna k rozbité chatrči a před tou chatrčí ležela stará žena, nemocná, špinavá. Nikdo se o ni nestaral, nikdo ji neumyl, jí jídla nepodal. Zželelo se princezně ubohé stařeny, přistoupila k ní, se země ji zvedla, na lůžko uložila, čistě umyla a učesala, v chatrči oheň rozdělala a jídlo vařila. Libovala si stařena, že je v posteli a že se najedla, a pak řekla:

„To je tvé štěstí, žes mne nenechala v prachu a nečistotě. Vím, kam jdeš a těžké nebezpečí na tebe číhá. Neboť drak, i když spí, může usmrtit. Podíváš se na něho a zkameníš. A divná věc: když spí, má oči otevřeny, když hlídá, má oči zavřeny, a přece všecko vidí. Žes mi posloužila, i já ti pomohu. Zde si vezmi zrcadlo a do něho se dívej, až přijdeš do zahrady. Jen na draka se neohlédni, jinak bys byla kamenem na věky věkův.“

„A jak dojdu, stařenko, do dračí zahrady?“ ptala se princezna.

„Sama bys jistě nevystoupila na vysoké hory, neboť jsou ostré jako nože a hladké jako sklo,“ pravila stařena. „Ale i v tom ti pomohu. Dám ti na cestu svého služebníka, starého orla. Ten tě nad zahradu vynese a s ním se vrátíš, až se ti úkol podaří.“

Stařena cosi zavolala a rázem se ozval třepot křídel a do chatrče vletěl silný orel.

„Služ věrně, jak mně bys sloužil, nes dobře, jak mne bys nesl!“ řekla mu stařena a orel se naklonil k princezně. Princezna si usedla, chytila se jeho křídel a už letěli vysoko, vysoko, až se princezně hlava točila, a vyletěli nad vysoké hory, které byly ostré a hladké, a letěli u samých oblak.

Tu princezna vzala zrcadlo a vidí před sebou překrásnou zahradu a uprostřed veliký strom, pod ním se prýští studánka, ale u ní leží strašný drak, má hlavu jako skalní balvany a tělo zelené a plné bradavic. A dívá se princezna a vidí: drak má oči zavřené. To nespí a hlídá strom i studánku!

A princezna orla pohladila a řekla: „Výše, prosím tě, silný orle!“

A orel letěl výš a přeletěl hory, ale potom se vrátil a princezna viděla v zrcadle, že drak má oči otevřeny a spí.

I snesl se potichu orel a princezna sestoupila na zem, na draka se nedívala, jenom k studánce přikročila a buch, buch, buch, buch! tak jí srdce bušilo, když do dlaní vodu

nabírala. Voda byla tak ledová, že princezně mráz celým tělem probíhal, ale ona nedbala, na orla si sedla a už rychle letěli zpátky k chatrči a stařence.

Přiletěli, princezna sestoupila, s orlem se rozloučila a stařence za všecko poděkovala.

Ale když utíkala dále, vzbudil se drak a hned viděl stopy v zahradě a poznal, že někdo nabíral vodu ze studánky. Rozhlížel se na všecky strany a jeho krvavé oči svítily daleko široko. Za chvíli uviděl princeznu, jak utíká a jak jí stříbrná voda svítí v dlaních.

Rozhněval se a zařval tak strašně, že až skály pukaly a z hor se balvany valily. Stříkl po princezně ohněm, ale nedosáhl jí. Princezna už dobíhala k vysoké jabloni, kde nyní rostla krásná růžová jablka. A tu drak zařval:

„Strome, jabloni vysoká! Poroučím ti, chyť ji haluzemi, bij ji a udus ji větvemi, ruce jí zlom, ať se jí voda po zemi vylije!“

Ale strom odpovídá: „Nechytím a neudeřím! Neposlechnu tě, draku ohnivý a jedovatý! Neboť ona pěkné slovo ke mně promluvila a trpké ovoce mi v sladká jablka proměnila! Chytej si ji sám, můžeš-li a dovedeš-li!“

Strom propustil princeznu a ještě jí na pozdrav zašuměl a ona utíkala, až přišla k vodě. Zaprosila řeku:

„Prosím tě, řeko studená, převez mne na druhou stranu!“ A řeka odpověděla:

„Jen si na mne sedni a nic se neboj!“

Princezna si usedla na vodu a voda ji měkce houpala až na druhý břeh.

Ale jak se po vodě plavila, uviděl ji drak a křičel ze svých vysokých hor: „Vodo, řeko studená! Poroučím ti, na dno ji stáhni a drž, ať nikdy živa na světlo nevyjde!“

Tu řeka odpovídala: „Nestáhnu a neutopím! Neboť ona pěkné slovo ke mně promluvila a tím slovem se má hořká voda v sladkou proměnila!“

Nyní už byl drak bez moci a nemohl princezně ničím ublížit. Princezna vodě za její službu poděkovala a šla potom bez oddechu dnem i nocí k hlavnímu městu.

Když tam přišla, našla lidi ještě smutnější než předtím a zármutkem nikdo ani hlasitě nemluvil, jen potichu šeptal.

V bráně ji však nechtěli strážci ani pustit k nemocnému princi. „Je to marné, cizinko,“ pravili jí, „našemu ubohému princi už nezbývá ani jiskřička naděje. Už sotva dýchá a snad než bys došla do jeho komnaty, už by vypustil ducha!“

„Ale já nesu zázračnou vodu z dračí zahrady!“ vykřikla princezna a voda jí svítila z dlaní jako rozpuštěné zlato nebo malé slunce.

Jak to hlídač uviděl, hned běžel před ní a křičel jako smyslů zbavený: „Zázračná voda! Cizinka nese zázračnou vodu!“

Princezna vstoupila do princovy komnaty. Bylo tam temno a smutno. Na posteli ležel princ bez hnutí a ona dobře poznala, že je to její princ, jak se jí ukázal v holubí podobě. U postele klečel starý král a šedivá královna, ministři a dvořané.

Když hlídač vykřikl a princezna vešla do komnaty, zdvihla se královna a pravila hněvivě: „Proč hlomozíte? Proč rušíte princi poslední okamžik života?“

Ale princezna beze slov přistoupila k lůžku a podala vodu v dlaních princi. Jen se první kapka dotkla jeho siných rtů, už oči otevřel. A princezna se třásla jako osika a její tělo už únavou omdlévalo, ale držela pevně dlaně u princových úst a princ pil, pil, až vypil vodu do poslední kapky.

A v tom okamžiku pominula jeho bledost, tváře se svěže zarůžověly a hluboce vydechl. Hrozné spáleniny se ztratily v jediné chvíli a byl zase krásný jako tenkrát, když ho princezna uviděla poprvé.

Vyskočil z postele zdráv a silný a zvolal radostně: „Přišla jsi pro mne a uzdravila jsi mne, má nevěsto! Děkuji ti za to z celého srdce!“

Ale tu už vyskočil také král a královna a objímali svého syna a královna hned děkovala princezně za vysvobození. A dvořané vyběhli do ulic a hned kázali strhávat černé prapory, vojáci dali se na pochod s hudbou ulicemi města a bylo zpěvu, zvonění, troubení, bubnování, vyhrávání a radování po celý den a po celou noc a pak ještě jeden den a jednu noc.

A to se rozumí, že starý král se vzdal hned trůnu a odevzdal jej svému uzdravenému synovi. Mladý král druhého dne poslal posly, aby šli do země jeho nevěsty a pozvali krále té země ke slavné svatbě. Obě starší sestry ovšem nepozvali a ty se pak z toho rmoutily a tak se závistí trápily, že až onemocněly a ztratily i poslední zbytek krásy. Nikdo o ně nedbal, třebas byly dcery královské!

Svatba byla slavná přenáramně a trvala čtrnáct dní. Počkejte, počkejte, v kapse mám ještě několik drobečků z toho koláče, který jsem na svatbě dostal! Škoda že jste tam nebyli se mnou!

Panna věčně mladá

Tato pohádka se vypravuje daleko na východě za vysokými horami a širokými řekami. Když slunce zapadne a tma padne na krajinu, sejdou se kolem ohně starci a mužové a mládenci, a tenkrát vždycky stařec s bílou hlavou, takový, který hodně zakusil v životě a hodně ví, vypravuje o starých časech a dávných divech. A jeho pohádka jde potom od domu k domu a od dědiny k dědině, otec ji vypravuje svému synovi a syn vnukovi, a jako když pták letí na duhových křídlech, doletí taková pohádka k nám.

A taková pohádka vypravuje o jedné matce, která měla krásného a silného syna. A ten syn chtěl všecko na světě uhodnout a poznat. Chodil do lesa a díval se, jak mladé stromy rostou a staré k zemi padají, díval se, jak staří jeleni utíkají lesem a mláďata za nimi. Když přišel domů, ptal se staré matky: „Proč padají staré stromy k zemi a proč rostou mladé místo nich?“

A matka mu odpovídala: „Nic na světě věčně trvat nemůže a všecko musí umřít. Starý strom musí zahynout a mladý místo něho hlavu k nebi vyzdvihne. A potom i ten zestará a k zemi padne a tak je to pořád od počátku světa až do jeho konce. I starý jelen zahyne a mladí jelínci dorostou. A lidé rostou a stárnou, umřít musejí a do země se pochovávají. I tvůj otec žil, byl krásný a silný, jak ty jsi nyní, a také on se musel do země položit.“

Ale synovi se nelíbila taková řeč staré matky a ptal se: „Což, řekni mi, matko, je někde na světě jiná země, kde není smrti a kde nic neumírá, ani strom, ani zvíře, ani člověk?“

A matka mu odpověděla: „Není nikde na světě taková země.“

Ale syn nevěřil matce a pravil: „Půjdu do světa, abych poznal cizí krajiny. Snad se mi podaří najít zemi, kde je věčný život a věčné mládí.“

Zdržovala ho matka a hořkými slzami plakala, ale syn nedbal, rozloučil se s ní a odešel za slunce východem.

Procházel rozmanitými zeměmi a viděl lidi všelijaké. Procházel nádhernými městy, kde přebývali bohatí králové, a našel i rozbité dědiny, kde se v hliněných chatrčích krčili špinaví pastýři. Vyptával se bohatých i chudých, učených i neučených, starých i mladých: „Povězte mi, lidé dobří, víte o zemi, kde je věčný život a věčné mládí a nikdo neumírá?“

Ale všichni kroutili zamyšleně hlavou, bohatí i chudí, učení i neučení, staří i mladí, a všichni stejně odpovídali: „Není pod božím sluncem takové země a všecko na světě musí zestárnout a zahynout.“

Putoval dále a přišel jednou na širokou louku. Bylo tam plno kvítí a čistých pramenů. V zelené trávě se pásl obrovský jelen, desetkrát větší, než bývají obyčejní jeleni, a jeho parohy byly tak vysoké jako nejvyšší věže.

„Buď zdráv, statný jelene!“ pozdravil ho syn – poutník.

„I ty buď zdráv!“ odpověděl jelen. „Kam jdeš?“

„Hledám zemi, kde nic neumírá a kde je věčné mládí.“

„Není takové země na celém širém světě,“ odpovídal jelen. „Ale já žiji dlouho, velmi dlouho, mnohem déle než všecko ostatní na světě. Budu žít tak dlouho, až mé parohy do nebe dosáhnou. Pobuď u mne a dobře ti bude na zelené louce.“

„Nepobudu,“ odpověděl syn, „budu dále hledat svou zemi!“

I šel dále a přišel po dlouhém čase na rozsáhlou poušť, kde nic nebylo, jen žlutý písek. A uprostřed pouště byla obrovská propast, že jí nebylo vidět ani dna, a u té propasti seděl šedivý havran a ten držel žluté zrnko v zobáku.

„Buď zdráv, šedivý havrane,“ pozdravil ho poutník, „co děláš na poušti?“

„Chci zasypat propast,“ odpověděl havran. „Zrnéčko za zrnéčkem pouštím do jámy a žít budu tak dlouho, až bude propast pískem zasypána.

Pobuď u mne, i ty tak dlouho budeš žít!“

„Nepobudu, nelíbí se mi na poušti,“ odpověděl poutník. „Dlouho žít budeš, ale já hledám zemi, kde se věčně žije.“

„Buď i ty zdráv,“ loučil se havran, „ale není takové země na světě!“

Šel poutník dále, až přišel k vysokému stromu. Strom měl širokou korunu, plnou listí a zdvíhal se až k nebi. A na stromě seděl malý ptáček zpěváček a trhal listí.

„Buď zdráv, ptáčku zpěváčku,“ pozdravil poutník, „co děláš na stromě?“

„Trhám listí, poutníče,“ odpověděl pták. „Každý den jeden lístek utrhnu a na zem shazuji. A budu žít tak dlouho, až všecky lístky otrhám a až z nich na zemi kopec vyroste. Pobuď se mnou, pod stromem si odpočineš a tak dlouho jako já budeš žít.“

„Dlouho žít budeš, ale já hledám jinou zemi,“ odpověděl poutník a rozloučil se s ptákem.

Šel, šel, dlouho šel, až nakonec přišel ke krásnému zámku, který už zdaleka svítil jako čistý plamen, že až oči oslepoval. Poutník vešel dovnitř, nádhernými komnatami procházel a v jedné našel za vzácným stolem překrásnou pannu, která měla oči jako slunce a vlasy jako zlato.

„Najde poutník přístřeší v tvém krásném zámku, vzácná panno?“ zaprosil.

„Najde i občerstvení,“ odpověděla žena. „Pobuď u mne, jak dlouho chceš, a nezasteskne se tobě.“

„Ale já hledám zemi, kde je věčný život a věčné mládí,“ řekl poutník.

„Není takové země,“ řekla panna, „ale u mne v zámku je věčné mládí, neboť já jsem stará jako svět, a přece věčně zůstávám nezměněna. Vrásky nemám a mít nebudu, slunce v mých očích nezhasne a vlasy mi nezešedivějí, žít budu až do skonání světa.“

I zalíbilo se poutníku u krásné panny, zůstal u ní a žil v stálých radovánkách. Všeho bylo na zámku v hojnosti, a nač si jenom vzpomněl, to měl před sebou v okamžení. Ať se dělo cokoli na světě, on o tom nevěděl. Nejkrásnější hudba mu hrála, nejvzácnější pokrmy měl stále před sebou na stole. A den šel za nocí a noc šla za dnem, ale poutník na nic nedbal, jak se mu líbilo u panny věčně mladé se zlatými vlasy a se sluncem v očích.

Ale jednou si vzpomněl na domovinu a na starou matku a tak se mu po ní zastesklo, že ho až srdce zabolelo.

„Půjdu domů a podívám se, co dělá má stará matka,“ pravil panně.

„Nechoď,“ radila mu, „není to zapotřebí. Tvé matce je ještě lépe než tobě v mém zámku.“

„Jak by to mohlo být?“ divil se poutník, „vždyť nemůže být většího štěstí než u tebe. A já jen na chvilku se domů podívám a zase se k tobě vrátím, a potom už se nikdy od tebe neodloučím. Já jenom chalupu chci vidět, kde jsem se narodil, a lesy, kde jsem pobíhal.“

„Nechoď, nechoď,“ radila mu panna znovu, „už tam nic z toho nenajdeš!“

„Jak bych nenašel?“ řekl poutník. „Vždyť jsem ještě na cestu do své domoviny a ke své matce nezapomněl!“

„Když jinak nechceš, jdi si,“ řekla panna nakonec a podávala tři červená jablíčka. „Ale až ti bude teskno po mně a po mém zámku, vytáhni z kapsy jablíčka a sněz je. A já přijdu a odvezu si tě a nikdy se už od sebe neodloučíme.“

Vyšel poutník ze zámku a šel dalekými cestami, až přišel k místu, kde stál kdysi strom. Strom byl pořád na tom místě a zdvíhal se až k nebi, ale podivno, už na něm nebylo ani lístečku a dole na zemi byl vysoký kopec ze samého listí a na tom kopečku ležel ptáček zpěváček. A byl mrtvý.

Divil se tomu poutník, putoval dále a přišel na místa, kde byla kdysi poušť a propast. Ale propast byla už nadobro zasypána žlutým pískem a nahoře na písku ležel šedivý havran. Už se nehýbal, byl mrtev.

Zakroutil poutník v podivu hlavou a šel dále a přišel na zelenou louku, kde kdysi byl jelen s vysokými parohy. Jelena našel, ale jelen byl mrtvý, jeho nohy vrostly do země a parohy jeho dosáhly nebe.

Z toho místa šel poutník bez přestání a hledal dědinu, kde se narodil.

Ale marně ji hledal a marně se vyptával po lesích. Ani stromu nenašel na těch místech, ale bylo tam veliké a skvělé město. Kde byly kdysi ubohé chalupy, tam se svítily nádherné paláce. Kde stály kdysi stromy, tam byly nyní pomníky. A lidí chodilo a jezdilo po ulicích, že se poutníkovi hlava točila. Jejich šat byl podivný a jejich řeči málo rozuměl. Hnali se sem a tam, mluvili, křičeli, rozkazovali.

I zastavoval poutník lidi na cestách a vyptával se jich na dědinu a na les a na matku. Ale nikdo mu nemohl dát zprávu. Mnozí kroutili nad ním hlavou a říkali mu, že je blázen. Ale jiní je okřikovali, že je to cizinec z dalekých končin, jak ukazuje jeho šat i řeč.

Ale poutník stál na svém, že není cizinec, ale že se na těchto místech narodil, u staré matky byl vychován a po lesích běhal. Tu jeden moudrý a velmi učený muž mu vypravoval, že je tomu už dávno, co na těch místech stály chalupy a šuměl les. Že od té doby uplynulo zrovna tisíc roků. A že se ještě v zemi najde něco kostí z těch dávných lidí a železa z jejich sekyr a motyk.

Tu se poutník roztruchlil a nelíbilo se mu na světě.

Vzpomněl si na zámek a na pannu věčně mladou, vzpomněl si na radovánky s ní a zastesklo se mu po ní.

Usedl na podstavec vysokého mramorového pomníku na rohu ulice a slzy mu kapaly z očí, že nikdy už neuvidí matku, ani rodnou chalupu, ani lesy.

Potom vytáhl z kapsy první jablíčko a kousl do něho. A jak jedl, vrásky mu naskakovaly ve tváři a zakrátko jich měl plno, plničko a vlasy mu šedivěly a na bradě narostly dlouhé bílé vousy.

Kousl do druhého jablíčka a ruce se mu zatřásly a srdce přestávalo bít, nohy ztratily všecku sílu a tělo bylo jako zvadlý list na podzimním stromu.

A jak třetí jablíčko začal jíst, ozvala se na ulici kopyta koní, a hle, nádhernou ulicí jede kočár celý bílý a dva bělouši jej táhnou a v kočáře sedí krásná panna s očima jako slunce a s vlasy jako zlato.

Dojedl poslední sousto a šedivá hlava se mu na prsa sklonila. Oči se mu zavřely, ale ještě viděl, jak panna věčně mladá ho za ramena uchopila a do kočáru vtáhla.

„Můj už jsi navždycky a nikdy se neodloučíme," řekla a koníčci zařehtali a vůz se dále rozjel.

Ale o tom už poutník nic nevěděl.

„Hle, zemřel cizinec," řekl jeden občan, ale nikdo si toho nevšímal a lidé se dále hnali ulicemi, mluvili, křičeli, smáli se a rozkazovali.

Pták Žal

V jedné zemi žila princezna, která byla velmi rozmařilá a ukrutná. S chudým člověkem neměla slitování a své služebnictvo všelijak týrala! Jenom vykřikla a už musely být služky připraveny k službě, poručila a neznala odmluvy. Běda, kdo se jí znelíbil! Tomu bylo nejlíp, když utekl až do třetího království. Taková pověst o ní šla, že se ani žádný princ o ni neucházel. Každý se bál její zloby a panovačnosti.

Sedávala v zámku v krásné světnici a dívala se dolů do ulice, kudy lidé přecházeli. Ale mohli to být jenom lidé bohatí, veselí, pěkně ustrojení. Dala rozkaz, že pod jejími okny nesmí projít žebrák a chuďas. Ukázal se několikrát takový žebrák a už tu byli drábové, bili ho a daleko od hradu vyháněli.

Jednou také tak seděla, její služky vedle ní, bavily ji a vypravovaly pohádky. Najednou šly po ulici pod okny tři ženy oblečené v černých šatech. Měly oči sklopené, šátečky u očí a usedavě plakaly.

Princezna se rozhněvala: „Kdo jim dovolil jít cestou pod mými okny? Kdo jim dovolil plakat? Jaká je to pro mne urážka!“ A hned poslala služku za ženami se pozeptat, proč tak naříkají.

Služka se vrátila a vyřizovala, že ženy mají velký žal.

„Žal, veliký žal?“ vysmívala se princezna a ušklíbala se přitom.

„Žal, co je to žal? Nikdy jsem žal neviděla. Jak vypadá takový žal?“

A hned dala služce zlaťák a poručila jí, ať jde na tržiště a tam koupí žal.

„Povídají,“ tak pravila, „že všechno možno koupit na tržišti v našem městě. Všecko prý kupci dovezou z dalekých končin. Proč by nemohli dovézt také žal?“

To byl divný rozkaz a služka také hodně hlavou kroutila. Ale odmítnout nemohla a nezbývalo nic jiného než jít na tržiště. Na trhu byly krámky a prodávalo se tam všecko: kožené šaty, zbraně, ovoce, víno, koření. Prodavači vykřikovali, zvali kupce do svých krámků, nabízeli zboží, smlouvali. Každý tam našel, co potřeboval.

Ale kde se prodává žal?

Na rohu tržiště stál stařec s dlouhou bradou a černýma očima. Vypadal zvláštně, jako by přišel z dalekých končin. V ruce držel velikou klec a v ní seděl divný pták: byl celý černý, jenom na křídlech měl dva červené pruhy. A oči měl takové červené, že vypadaly jako granáty. Takového ptáka služka ještě nikdy neviděla. Zastavila se před cizincem a dívala se na klec.

„Lacino prodám vzácného ptáčka,“ pravil stařec, „chytil jsem ho v cizích končinách a stojí jenom zlaťák!“

„Věru, je to jistě pták z ciziny,“ pravila služka, „a jak se jmenuje?“

„Říkají mu Žal,“ pravil stařec.

„Žal?“ A služka sebou trhla. Jak snadno může vyplnit princeznin rozkaz! Dala starci zlaťák, přijala od něho klec s neobyčejným ptákem a utíkala do hradu, co jí jen nohy stačily.

Princezně se pták velmi líbil. Měla radost, že takového ptáka nemá nikdo v celém království, ba jistě ani nikdo v sousedních zemích. Odtrhnout se od něho nemohla, klec si pověsila do své ložnice a jedné služce poručila, aby se o ptáka starala po celý den. I když se šla procházet do zahrad, musela nosit služka za ní klec s ptákem Žalem. Jenom jednomu se divila, že podivný pták nezpívá. Díval se rubínovýma očima, ale nevydal ani hlásku.

Jednou byla princezna v zahradě a pověsila klec s ptákem na strom. Když se služky vzdálily, zčistajasna otevřel pták zobáček a pravil lidským hlasem: „Otevři mi, milá princezno, mou klec! I já bych se rád podíval, jak je krásná tvá zahrada a celý boží svět!“

Princezna se velice podivila, že pták mluví, a byla tomu hrozně ráda. Hned sňala klec se stromu a otevřela ji. Pták vyletěl, usedl na klec a potom rostl a rostl, byl jako orel a potom jako člověk a nakonec byl tak veliký, že jeho křídla sahala od stromu ke stromu. Princezna se polekala, dala se do křiku, ale dřív než k ní služky přiběhly, chytil ji pták do drápů, vysoko s ní vyletěl, až se jí hlava zatočila, a letěl s ní, letěl, že celé království bylo pod ní jako obrázek a celý hrad jako kamínek. A potom se ztratil i hrad i království a pták letěl pořád, až přiletěli nad vysoké hory a nad černé lesy, tam se s ní snesl a položil ji do mechu na vrch hory.

„Ještě jsi neviděla žal a ráda bys věděla, jak žal vypadá?“ pravil jí přitom. „Jen se nestarej, poznáš žal ještě dost a dost.“

A znovu vyletěl do povětří, zakrátko se ztratil a nechal princeznu samotnou v černých lesích.

Princezna lomila rukama a velmi plakala, křičela o pomoc napravo i nalevo, ale nikdo jí ani hláskem neodpovídal. Vydala se nazdařbůh na cestu lesem, klopýtala o kořeny, odírala se o trní a jehličí, ranila se o kameny. Ale nikde neviděla ani človíčka, les byl černý a hrozný, a marný byl její pláč a volání.

Usnula únavou pod starým stromem a třásla se strachem, že ji v noci dravé šelmy roztrhají. Ráno se probudila a cítila veliký hlad, ale nebylo nikde služek, aby jí přinesly vzácné jídlo. Dlouho hledala a byla ráda, že našla lískový keř a čistou studánku. Oříšky rozbíjela a vodou zapíjela – a to byl opravdu chudobný oběd pro pyšnou princeznu!

Tak bloudila lesem několik dní. Jak se zaradovala, když jednoho dne přišla na paseku a tam našla pastýřskou chalupu! V chalupě byl starý mrzutý pastýř, který si pásl stádo ovcí a koz. Princezna ruce sepjala a pro všecko na světě prosila, aby jí dal něco k jídlu. Pastýř huboval, že sám má málo, ale nakonec jí dal kus černého chleba a hrnek mléka. Nikdy v životě nic tak princezně nechutnalo, jak ten černý chléb, který by doma ani psům nehodila. Ani drobeček nezůstal z krajíce!

Už měla nohy do krve rozedrány a nemohla dál. Když se najedla, prosila pastýře, aby ji zavedl domů k jejímu otci, že se mu dobře odmění. Ale pastýř se jí vysmál, že takového krále a královnu ani nezná a že si dělá z něho nejspíš dobrý den. Celé týdny třeba jít, než by přešla hory! A tu klekla princezna na kolena před pastýřem a prosila ho, aby ji aspoň vzal do služby a nedal jí v horách zahynout, a slibovala, jak bude pilná a poslušná, jen když se dosyta nají a pod střechou vyspí. Pastýř se sice velmi mračil a huboval a že služku nepotřebuje a že si sám v lese poradí, ale když princezna pořád klečela a plakala, smiloval se nad ní a vzal ji k sobě do chatrče.

Začala to tvrdá služba pro pyšnou a rozmařilou princeznu! Předtím byla zvyklá vylehávat na měkkých poduškách a nyní spala na tvrdé lavici, předtím služky přiběhly na její jediné zavolání a nyní musila vykonávat nejhrubší práce, v královském hradu měla k obědu vybrané lahůdky a teď sáhla ráda po černém krajíci. Bílé ručky si do mozolů zpracovala, krásné šaty si ušpinila a rozedrala. Když si vzpomněla na domov, na otce, na služky, potůček slz jí tekl z očí. Pastýř byl na ni hrubý, často jí lál nevlídnými slovy, vyčítal jí, že neumí pracovat, a vyháněl ji do černého lesa. A tak musela být při té trampotě ráda, že má přístřeší a že netrpí hladem, a proto pastýřovi dělala, co mu na očích viděla, jenom aby ji z chatrče nevyhnal.

Jednoho dne poklízela a umývala dřevěné nádobí, co ho v chalupě bylo, drhla lavici a hrubý stůl a tu zčistajasna zatmělo se před ní a v malém okénku se ukázala hlava černého ptáka s krvavými pásy na křídlech a s černýma očima. Poznala hned, že je to pták Žal, a srdce jí v těle přestalo bít. Pták vletěl drobným oknem, rostl a rostl, roztáhl křídla od stěny ke stěně, že se hned ve stěně díra prorazila, stůl se rozlomil a všecko v chalupě na třísky rozlámalo. A když tak všecko rozbil a polámal, zase se pták Žal menšil a menšil, až byl z něho obyčejný pták, který se protáhl okýnkem. Sedl si na okno a volal:

„Ráda bys věděla, jak vypadá žal? Jen se nestarej, poznáš ho dost a dost!“

A potom roztáhl křídla a odletěl.

Když k večeru přišel starý pastýř a když viděl, že mu z chalupy zbývá jenom trochu rozlámaného dřeva, hrozně se rozhněval. Dal se do křiku, zvedl hůl a nemilosrdně zbil princeznu. A potom ji vyhnal do lesa a do tmy.

Plakala princezna bez útěchy, bloudila lesem dnem i nocí, hlad měla a unavena byla, až omdlévala. Za mnoho dní se dostala z lesa ven a přišla k dědině a tam u prvního sedláka padla na práh a prosila o kousek chleba a nocleh. Sedlák se na ni obořil, proč žebrá, a chtěl na ni vyhnat psa, ale potom jí dal večeři a přijal ji do služby. Přespávala v chlévě u krav a ještě nesvítalo, už musela vstávat krávy poklízet, hnůj házet a všecku práci v hospodářství obstarat. Sedlák i selka byli s ní nespokojení, neboť byla k práci neobratná, vadili se s ní pořád a každé sousto jí vyčítali. Druhá služka a čeledín se jí vysmívali, že by se líp hodila za princeznu než za děvečku ke kravám.

Jednou uklízela ve světnici, umývala dížky na dojení, krajáče na mléko, misky a hrníčky. Tu se před ní zatmělo, podívala se k oknu a viděla, že se do světnice dívá černý pták s krvavými pásy na křídlech. Vykřikla, ale pták už rozbil okno, vletěl do světnice, roztáhl křídla od stěny ke stěně, rozházel všecko, co bylo na zemi, rozbil stůl a lavice, roztrhal peřiny, vyvrátil pec a zase oknem vyletěl ven. Zavolal jen:

„Ráda bys poznala, jak vypadá žal? Jen se nestarej, poznáš ho dost a dost!“

A odletěl.

Sedlák uslyšel hlomoz, vkročil do světnice a viděl, jak je všecko rozbito a roztrháno. Křičel na princeznu, bil ji holí, až mu ruka umdlévala. Potom ji vyhnal z domu a hnal se za ní až na konec dědiny.

Cesta se táhla z dědiny k městu, dlouhá a bílá, a celou tu cestu pokropila princezna hořkými slzami. Když přišla za několik dní do města, našla si službu u jednoho krejčího. Zpočátku ji nechtěl krejčí přijmout, neboť neuměla ani rukáv přišít, ale měl mnoho práce, a tak jí uložil aspoň navlékat niti do jehel. Kdekdo se na ni utrhoval, tovaryši ji bili, učedníci se jí posmívali. Ale byla ráda, že si vysloužila trochu teplého jídla a šaty z hrubé látky, neboť její staré se už nadobro rozedraly.

Jednou, když byla sama v dílně a mistr odešel dílo odvádět, dívala se na krásné šaty, které byly právě hotovy. Jedny byly pro královského prince, druhé pro syna ministrova. Dívá se na šaty, prohlíží vzácné hedvábí, a tu vletěl do dílny pták Žal, zatřepetal velikými křídly, až červené pruhy zasvítily, a už chytil šaty do zobáku, trhal je a trhal, až je na sto kusů roztrhal, a jak je roztrhal, po zemi je rozházel a zase oknem vyletěl.

„Ráda bys věděla, jak vypadá žal?“ zavolal. „Jen počkej, poznáš ho dost a dost!“

A zase odletěl.

Krejčí zůstal jako mrtev, když viděl tu škodu. Vlasy si trhal, princezně nadával a hned ji vyhnal z domu. Taktak že utekla za město, už se za ní hnali tovaryši a chtěli ji zavřít do vězení.

Princezna utíkala, až vběhla do lesa a tam zůstala ležet ve mdlobách. Když se probrala z mdlob a únavy, dala se do usedavého pláče a naříkání. „Co mi zbývá jiného," bědovala, „než abych zde v lese bídně zahynula!? A bylo by líp, kdyby mě divoké šelmy roztrhaly, než aby mě pronásledoval pták Žal! Co už mi škody nadělal, co jsem pro něho vytrpěla! Ach, běda, že jsem kdy chtěla poznat hrozného ptáka!"

Hořekovala a plakala, až v lese usnula. A tu jel lesní cestou královský princ na krásném koni, jel z lovu s celou družinou a byl veselý a spokojený. Když přijel k princezně, velmi se podivil, jak se tak krásné děvče dostalo do lesa. Vzbudil ji, vyptával se a hned se mu zalíbila. Vzal ji k sobě na svůj hrad a přijal ji mezi služebníky. Ale když se princezna učesala a umyla, když dostala nové šaty a pěkné střevíčky, byla hned jiná než ostatní služky a princ poznal, že to není jistě služebná. A když mu jeho otec domlouval, aby si vybral nevěstu, řekl mu, že si nevezme žádnou jinou než novou služku, kterou si z lesa přivedl.

Král tomu nebyl rád, velmi se mrzel a princi domlouval, ale ten stál na svém a nechtěl jinak, že prý raději odejde do širého světa. A tak nakonec král svolil a princ dal šít nevěstě nejkrásnější šaty a dělaly se velké přípravy k svatbě. Princezna s radostí svolila a jenom s hrůzou čekala, kdy se zase ukáže pták Žal. Ukázal se skutečně časného rána toho dne, kdy měla mít svatbu, vletěl do její světnice, roztrhal její vzácné svatební šaty, rozbil, drahocenné sklenice a mísy, rozházel všecko páté přes deváté, vysmál se princezně a odletěl.

Princ našel nevěstu v hořkém pláči, jak klečí nad roztrhanými šaty a rozbitými sklenicemi, a nemohl si vysvětlit; co se stalo. Všecka radost ho opustila, zamračil se, ale přece nezrušil své slovo a poručil nevěstě, aby se chystala k svatbě. Nezbylo jinak, než aby šla v obyčejných šatech, a také hodování bylo mnohem skromnější, než princ zpočátku myslil. A k tomu král se na princeznu pěkně nepodíval a pořád jen říkal, že je to jistě čarodějka a že ji nikdo nezná. Kdyby tak princezna promluvila o ptáku Žalu!

Ale princ byl dobrý a laskavý a nedal nevěstě ublížit. Princezně nastaly lepší časy, ruce jí opět změkly a tváře zrůžověly. Už to nebyla ukrutná a pánovitá princezna, ale milá a trpělivá žena, která se ke každému pěkně a vlídně chovala. A když se jí narodil zdravý a hezký chlapeček, bylo v královském zámku ještě spokojeněji a jasněji.

Ten chlapeček nebyl ještě ani měsíc na světě, když se stalo toto neštěstí. Ležel na kolébce a sladce dřímal, jeho maminka princezna ho potichu kolébala a usmívala se na něho. Bylo jí dobře na světě. Zapomínala, co už všecko prožila v lesích u pastýře, u sedláka, u krejčího. A tu se najednou zatřásla země, okno zapraskalo a do světnice vletěl pták s krvavými pásy a červenýma očima, rostl a rostl a hned mířil ke kolébce, vzal do zobáku chlapečka a už s ním letěl k oknu. Princezna vykřikla, ale pták ji křídlem udeřil, že hned na zem spadla, a zakrákoral:

„Už jsi poznala, jak vypadá žal?“ A hned odletěl i s chlapečkem v zobáku.

Princ přišel do komnaty a našel princeznu ve mdlobách na zemi a kolébku prázdnou. Jeho nářek nebral konce. Na všecky strany vyslal vojáky a ti hledali po dědinách i po lesích, ale po chlapečkovi nebylo ani nejmenší stopy. Princ dlouho ze žalu nejedl, lidem se vyhýbal a nemohl ani vstoupit do světnice, kde byla kolébka jeho synáčka.

Za rok se narodil princezně opět krásný a zdravý chlapeček. Princ se rozveselil a řekl si, že je to náhrada za prvního ztraceného.

Staral se o něho jako o oko v hlavě a také princezna ani na chvilku od něho neodešla. Ale tu se jednou zatřásla okna a zase přiletěl pták Žal, chytil synáčka do zobáku a uletěl s ním. A tenkrát se nemohl princ na svou manželku ani podívat a otec jeho, starý král, mu pravil:

„Jistě je tvá žena nějaká čarodějka a synáčka vždycky zahubí. Přišla z lesa a les je královstvím čarodějnic a zlých žen. Zažeň ji od sebe, aby nezahubila i tebe!“

Ale princ neposlechl otce, neboť měl svou ženu velmi rád. A zase uplynul rok a princezně se dostalo krásného synáčka s růžovou tvářičkou a modrýma očima. Tu princ dal ke kolébce stráž ve dne i v noci a princezna se od kolébky ani nehnula. Ale jednou, když strážci únavou zdřímli, rozlehl se veliký hřmot, přiletěl černý pták, unesl synáčka v zobáku a křičel:

„Už jsi poznala, jak vypadá žal?“

Nyní i sám princ zanevřel na svou ženu. Otec mu pravil:

„Z toho jasně vidíš, že tvá žena není člověk. Která žena by se svých dětí třikrát zbavila? Na nikom jiném neleží vina, leč na ní. Dej ji katu, ať vytrpí za své hříchy zaslouženou odměnu. Jinak přijde velké neštěstí na nás všecky.“

Princ nyní poslechl svého otce napolo. I on si myslil, že jeho žena hubí děti. Proto ji dal vojákům a přikázal jim, aby ji zavedli do nejhlubšího lesa, kde se honí divoká zvěř.

„Já tě nezahubím,“ pravil jí na rozchodnou, „ať šelmy samy vykonají rozsudek, jsi-li vinna!“

Princezna plakala tak, že jí přestaly slzy z očí téci a tekla čistá krev. Vojáci ji chytili a vedli do lesa, kde byla tma a plno zvěře, a tam ji pustili. „Z lesa jsi přišla, do lesa patříš,“ řekli jí se smíchem.

Princezna ležela na zemi a slyšela hrozné řvaní zvěře, ale už se nic nebála. Ba, přála si, aby už šelma z křoví vyskočila a ukončila její trápení. A když tak ležela, uslyšela nad sebou šumění křídel a nad hlavou jí letěl pták Žal, celý černý, jenom s krvavými

pásy na křídlech. Zatřepal se nad ní a takto pravil: „Nic se neboj, nic zlého se ti nestane. Tvé zkoušky jsou skončeny a už jsi dosti poznala, jak vypadá žal!“

Tu zdvihla princezna hlavu a pravila: „Ach, ano, příliš dobře jsem poznala, jak vypadá žal, a příliš draho jsem tě za zlaťák koupila. Ale co to platno, když jsem navždycky ztratila své tři roztomilé synáčky, kteří byli na tom světě můj poklad nejvzácnější!“

Ale pták pravil: „Neztratila jsi je. Za to, že jsi tolik vytrpěla, a přece jsi mne nezradila, všecka lítost se ti v radost promění.

Udělal jsem ti zármutek u pastýře, sedláka, krejčího, o svatebním dni a s třemi synáčky, a za to se sedmerá bolest nahradí sedmerou radostí. Jen pojď za mnou, kudy já poletím!“

Pták letěl princezně nad hlavou a ona šla za ním, až najednou se jí zasvítilo v očích a ona viděla před sebou překrásný zámek, mnohem krásnější, než byl králův i její domovský. Blýskal se, jako by byl vystavěn z křišťálu a čistého zlata, a měl věžičky vysoko nad lesem. A když princezna přišla k němu, viděla dokola zahrady, plné růží a vonných květin, a všecko vonělo a lesklo se a pestří ptáci nádherných barev lítali ve vzduchu a líbezně zpívali a vodotrysky stříkaly prameny vody, a v té zahradě bylo příjemně jako v ráji.

Potom vstoupila dovnitř, jak jí pták kázal, a tam byla třetí radost: veliké poklady ve skříních a v truhlách drahocenné šaty, ale ona pro to všecko neměla oči ani smysl, neboť slyšela dětské hlásky, a to byla radost nad radost. Ve druhé světnici našla své tři děti, všecky zdravé a krásné, nejstarší hned k ní utíkal a za šaty ji chytal, druhý se k ní batolil a třetí – ten byl v kolébce – ručky k ní vztahoval. A princezna zapomněla na všecko, na celý svět, jenom děti chytila, tiskla je k sobě a plakala, plakala samou radostí a nejstarší synáček žvatlal, jak se měl dobře a jaké má pěkné hračky. Tak utíkal všem čas v radosti a blaženosti a princezna si ani nevšimla, že pták Žal už odletěl. A odletěl navždycky.

V ten čas, kdy se tak princezna těšila se svými dětmi, lovil princ v hlubokém lese. Byl velmi zarmoucen a pořád vzpomínal jenom na princeznu a na děti, a nic ho netěšilo a celý svět ho omrzel. Zvěř mu přišla přímo do rány, ale on ani po oštěpu nesáhl, jenom jel a hlavu klopil a jeho lovci se na sebe dívali a prince litovali, že mu veliký zármutek pro princeznu tak do hlavy vstoupil.

Najednou ukázal jeden honec na krásný zámek, který se zdvíhal k nebi nad lesy a jasně svítil široko daleko, a to byl zámek, kde byla princezna. Nikdo nevěděl nic o tom zámku a všichni se divili, jak se mohl v lesích vystavět, a tu poslal princ jednoho lovce, aby šel zámek prohlédnout a všecko vyzvědět. Lovec za hodinu přiběhl, sotva dechu popadal a vypravoval princi, jaký je to zámek z křišťálu a čistého zlata a jaké jsou tam nádherné zahrady a vodotrysky, ale v zámku že je krásná paní,

navlas taková jako princezna, a ta že má tři děti, směje se s nimi a hraje si, a ty děti že jsou nejroztomilejší, jaké kdy na světě viděl.

„Měl jsi, brachu, mámení,“ usmál se smutně princ, ale přece mu to nedalo, pobodl koně a hnal se na ta místa, kde svítil zámek.

Přijel, s koně seskočil a už utíkal po schodech do komnat a tam skutečně našel svou manželku. Ta ho hned vítala a děti mu ukazovala a hoši křičeli na pozdrav, a tak princ nevěděl, co je pravda a co je sen. A princezna mu všecko vypravovala o ptáku Žalu a o svém utrpení, odkud přišla a co všecko zažila, a princ nevěděl samou radostí, co má dělat, jenom tiskl děti a manželku svou pozdravoval.

Přestěhoval se nadobro do zámku v lesích a sedm radostí jim trvalo bez přestání. Jim se právě začala pohádka, ale nám se už končí. Slyšíte, jak zvoní zvonec, že je pohádce konec…

O královně Života

Za dávných časů živ byl jeden král, který měl jediného syna. Byl to silný, krásný, moudrý a dobrý mládenec a přece otec neměl z něho velké radosti, neboť syn chodil vždycky teskný a smuten. Ani se zasmát neuměl, ani si vesele zazpívat nedovedl.

V královském zámku se pořádaly slavnosti, nejlepší hudebníci z dalekých končin přicházeli a hráli tak krásně, až srdce přestávalo bít, přicházeli i tanečníci, šašci, veselí písničkáři a pohádkáři, ale všecko marno. Královský syn zůstával smuten a na jeho tváři se úsměv neukázal.

Tu vzal jednoho dne král svého syna za ruku, vedl ho do nádherné síně v zámku a ukázal mu divnou věc: v té síni byly na stěnách vymalovány samé krásné princezny, jedna krásnější než druhá, s vlasy černými i zlatými, s očima modrýma i hnědýma. Až oči přecházely od té krásy.

„Vyber si nevěstu, milý synu," pravil starý král. „Vezmi si, kterou chceš a uvidíš, že každá ráda tvou prosbu vyslyší. Vzácné poselství k vyvolené nevěstě pošleme a drahocenné dary jí dáme na uvítanou."

Ale syn jenom smutně hlavou kroutil a pravil: „Nenuť mě, otče, nevezmu si za ženu žádnou z těch princezen, které jsou vymalovány na stěnách!"

„Až mi srdce usedá a slzy mi tekou z očí," pravil král, „když vidím, jak tě nic na světě rozveselit nemůže. Hle, strojím ti hostiny a pozývám nejlepší hudebníky a jiné umělce, vítám k nám šprýmaře a vypravovatele – a to všecko jen pro tebe. Řekni mi, proč jsi smuten a co tě může rozveselit?"

„Ach, otče, není na světě takové zábavy, abych se mohl smát a veselit!" pravil syn.

„Nebudu litovat ani největší námahy, obětuji všecky peníze, které mám, abych tě přivedl na jiné myšlenky! Co tě bolí a trápí?"

„Hle, otče," odpověděl syn, „dívám se na svět, na rostliny, zvířata a lidi a vidím, že nic netrvá dlouho, že všecko umírá a hyne. A to mě bolí a trápí!"

„A přece už je tak stanoveno od začátku světa," řekl král. „Smrt si podává ruku s životem. Není možno, aby bylo jinak – všecko, co je živo a co roste, musí jednou umřít!"

„Ale já umřít nechci! Vydám se do světa a budu hledat takovou zemi, kde smrt nemá nejmenší moci, kde je věčný život a kde lidé neumírají!"

„Mýlíš se, milý synu, není na světě takové země! Kde jsou lidé, tam je i smrt!" Ale syn se nedal přemluvit, připravil se na cestu a jednoho dne rozloučil se s otcem i matkou. Ještě naposled prosili rodiče, aby se syn zřekl divné myšlenky a na cesty se

nevydával, aby po otci raději převzal království a šťastně vládl doma. Marno to bylo všecko, a tak s hořkým pláčem propustili královští rodiče syna, neboť věděli, že ho za života už nikdy neuvidí.

Šel králevic sám a sám, až přešel hranice království svého otce a přišel do jiné země. Tam se jednou dostal do hlubokého lesa a potkal člověka, už šedivého a s dlouhou bradou, jak z velikého stromu láme drobnou třísku. Podivil se králevic a ptal se starého muže, co to dělá.

„To je má denní práce," pravil starý člověk, „jsem král této země a mám za povinnost každý den ulomit třísku ze stromu, neboť tento strom je strom našeho života."

„Jak to?" ptal se králevic.

„Tak dlouho, dokud žije tento strom, žiji já, moje rodina a všichni moji poddaní. Nic víc a nic méně nesmíme z něho ulomit, jenom tu jedinou třísku."

Divil se velmi králevic této podivné práci králově a král ho zval dále, aby šel k němu a přijal jeho pohostinství. I vyšli z lesa a přišli do hlavního města, kde měl král krásný zámek, mnoho zahrad, utěšené stavby a všecko pohodlí.

Král uchystal králevici vybranou večeři a při ní ho posadil vedle své dcery, která byla krásnější než všechny princezny, namalované po stěnách otcovského zámku.

Princezna dala se do řeči s králevicem. Měla jasný, příjemný hlas a milé oči, že se každému musela zalíbit.

Když bylo po večeři, ptal se král králevice: „Milý hosti – a nyní nám vypravuj, proč ses vydal z otcovské země a jaká touha tě žene do dalekých krajin."

„Chci najít zemi, kde není smrti a kde lidé věčně ve zdraví žijí," odpověděl králevic.

„Takové země na světě není," pravil král, „neboť všichni lidé jsou odsouzeni zemřít. Ale v naší zemi žijeme skoro věčně. Jen si dobře rozvaž: až ulomím poslední třísku ze zázračného stromu našeho života, uplyne šest set let. Kde mohou lidé žít tak dlouho? Zanechej myšlenek na další cestu, zůstaň u nás, svou dceru ti dám za manželku a budeš s námi spokojeně žít šest set let. Což ti to není ještě dost?"

Králevic poděkoval králi za všecku jeho laskavost a za to, že mu dával princeznu za manželku, a pravil: „Ano, šest set let je dlouhá doba a nikde jsem dosud nenašel lidi, aby žili tak dlouho. Ale přece šest set roků pomine a přijde smrt, aby všecky zachvátila. Ale já hledám takovou zemi, kde by smrt neměla moci ani za šest set let."

Král i princezna se velmi zarmoutili, že králevic chce od nich odejít, a král pravil: „Rozvaž si ještě dobře, než od nás odejdeš – neboť není takové země!"

Avšak králevic se nedal ničím přemluvit, a tu princezna řekla:

„Abys však přece od nás neodešel s prázdnou a vždycky na nás v dobrém vzpomínal, přijmi od nás, milý hosti, tento dárek, který ti na další cestě bude velmi užitečný.“

Podala mu neveliký šáteček a pravila: „Unavil by ses velice, kdybys měl cestovat za hranice naší země. Ale až tě budou nohy bolet, roztáhni šáteček, sedni naň a rozkaž, kam tě má šáteček zanést. Uvidíš, že ani pták tak rychle neletí.“

Králevic poděkoval, šáteček uschoval, ale nevěřil příliš, že mu bude prospěšný. Ale později byl ještě rád, že mu princezna takový dar dala. Neboť když opustil královský zámek a putoval několik dní k hranicím, cítil velikou únavu, poněvadž cesta byla velmi obtížná a vedla lesy a bažinami.

„Zkusím tedy, jaký jsem dostal dárek,“ řekl si sám u sebe, roztáhl šáteček, usedl na něj a hlasitě zavolal: „A nyní vzhůru – ať mě cesta vede do sousední země a do středu království!“

A hle, v tom okamžiku se šáteček roztáhl a byl z něho široký, pohodlný koberec, na němž se sedělo velmi dobře. Koberec se vznesl do vzduchu až k modré obloze, letěl, letěl a dole ubíhaly lesy, pole, vesnice a města.

Potom se koberec zase skláněl, až dopadl na zem v sousedním království.

Snesl se na veliké pole, před nímž se vypínal mocný kopec. A před tím kopcem stál starý člověk s lysou hlavou a ten malou motyčkou si nakopal hrstku hlíny jak dětská pěst do košíku!

„Dobrý den, stařečku,“ pozdravil králevic, „pověz mi, co to děláš a proč kopeš takovou hrst hlíny do košíku?“

„Buď vítán, cizinče,“ odpověděl stařec, „jistě jsi nikdy nebyl v naší zemi, že se ptáš na tuto věc. Neboť, poslyš: tento kopec je kopec našeho života a já jsem král této země. Mojí úlohou je, abych každého dne kopal jednu hrst hlíny do košíku. Ale vidím, žes unaven – pojď se mnou a přijmi mé pohostinství.“

Šel tedy králevic s králem do jeho paláce a ten byl ještě krásnější, než měl král v předešlé zemi. Vystrojil mu nádhernou hostinu, kde bylo mnoho nejlepších jídel, plno dvořanů a hudebníků, ale nic nebylo tak krásné jako princezna, která seděla vedle králevice. Byla tak krásná, že králevici samým obdivem se až dech zatajil.

Po večeři musel vypravovat své osudy. I pověděl, z které země přichází, že je královský syn, že navštívil zemi, kde lidé žijí šest set let, ale že hledá takové království, kde by smrt vůbec neměla moci a kde by lidé žili věčně.

Král kroutil lysou hlavou a pravil: „Neslyšel jsem ještě, že je taková země na světě. Kdo žije, musí jednou zemřít. Ale v naší zemi žijeme skoro věčně. Neboť kopec

našeho života je vysoký a hlíny v něm mnoho. Osm set let bude ještě trvat, než se všecka hlína rozkope a než i na nás smrt bude mít právo. Líbíš se mi, zůstaň s námi v našem království, dám ti princeznu za manželku a dobře ti bude v této zemi. Nezapomeň, že osm set roků budeš žít v spokojenosti a nádheře."

Králevic srdečně poděkoval a pravil: „Je velmi mnoho osm set let, ale já mám přeci naději, že najdu zemi, kde možno žít věčně!"

„Když nechceš u nás zůstat," pravila mu princezna, „přijmi aspoň ode mne dárek na památku, aby sis na mne vzpomínal, až se ti bude dobře dařit. Tento prsten z mého prstu ukáže ti cestu do dalších zemí. Otoč jej a poruč si, kam máš zaletět v jediném okamžiku. Nežli své přání proslovíš, už bude splněno."

Vydal se tedy králevic na další cestu, a když už byl hodně daleko, vytáhl prsten, otočil jej a zavolal: „Chtěl bych se dostat až na sám konec světa."

Sotva to dořekl, strhl se veliký vítr, králevic byl vyzdvižen, jako by byl jenom lehké pírko, a za chvilku se octl před nádherným zámkem. Na jeho schodech seděla krásná a mladá královna, která držela v ruce závoj z nejjemnějšího hedvábí, a ten závoj byl už tak dlouhý, že bylo možno desetkrát jím královský zámek obtočit.

Divil se králevic takové práci, hluboce se uklonil a jasně pozdravil.

„Vítej, cizinče," pravila královna, „vidím, že přicházíš z dalekých končin. Jsi-li unaven, nepohrdej mým pohostinstvím, neboť zde jsi na konci světa a dále cestovat nemůžeš."

Králevic byl povděčen tomu pohostinství, neboť zejména byl by se rád dověděl, proč královna splétá tak obrovský závoj, který nikdo nosit nemůže. Proto se po večeři ptal, jakou to práci dělá.

„Hle, cizinče," odpověděla královna, „jsi v zemi, kde žijeme šťastně bez válek, bez nemocí a bez protivenství. Já jsem královna této země. Mým úkolem je, abych za den udělala jediný steh. Steh se pojí ke stehu, až se z nich udělá veliký závoj. Neboť tento závoj značí náš život."

Když to dořekla, vzala ho za ruku a vedla do veliké síně, kde bylo plno jehel, od země až do stropu.

„Podívej se," pravila, „tolik jehel značí délku našeho života."

„Jak to?" nerozuměl králevic.

„Tak dlouho budeme žít v této zemi já i všichni obyvatelé, dokud nám budou jehly zbývat. Teprve, až vyšiji poslední jehly, nastane i nám konec života."

Tu teprve vypravoval králevic, proč se vypravil na dalekou cestu.

„Není takové země na celém světě," pravila královna, „a nemůže ani být, neboť nyní jsi na samém konci světa. Ale zde žijeme skoro věčně. Až se ztratí z naší síně poslední jehla, uplyne ještě tisíc let. Zanech dalšího putování, zůstaň u mne, všeho budeš mít hojnost a budeš šťastně žít ještě tisíc roků."

„Je dlouho žít tisíc roků," řekl králevic, „ale což nenajdu nikde koutku, abych tam mohl žít věčně?"

„Takové místo bys mohl hledat jen u hvězd, nikoli na zemi," pravila královna.

„Budu je tedy hledat u hvězd," vykřikl nedočkavě králevic.

Tu mu královna ukazovala prstem na obloze malé a jasné světlo jako drobnou hvězdičku.

„Pohleď tam na ono světlo," pravila mu. „Naši mudrci vypravují, že tam je zámek nevýslovné krásy a tam se prý skrývají divné zázraky. Chceš putovat až na ta místa? Abys měl na mě dobrou památku, zde přijmi můj dárek: můj zlatý pás. Vyhoď jej ke hvězdám a z něho se ti postaví most, po němž pak přejdeš až do výšin."

Poděkoval králevic královně a potom vyhodil zlatý pás ke hvězdám. V tom okamžiku se táhl ze země až ke hvězdám vysoký most. Vesele se pustil po něm králevic, šel a šel, až se mu země nadobro ztratila.

A tak šel dlouho, až ani sám nevěděl, jak dlouho jde.

Najednou přišel k vysokému a nádhernému zámku a ten byl tak jasný, že jeho světlo mu oči oslepovalo. Svítil jak slunce a před ním stály divné příšery, kterým z tlamy šlehaly plameny. Podivná zvířata se vrhla na králevice, ale vtom se ve dveřích objevila vysoká královna a ta jediným kývnutím ruky příšery zastavila.

Byla to vysoká a krásná královna, že nic podobného není na světě. Oči jí svítily jak ohně, tvář měla bílou a růžovou, vlasy jako z nejčistšího zlata.

„Nikdy se dosud neukázal smrtelník před mým zámkem," pravila, „jen ty první! Jistě jenom zázrakem ses dostal na místa, kam je nemožno dojít člověku. Řekni, kdo jsi a čeho hledáš?"

„Jsem královský syn," odpovídal králevic, „mnoho zemí jsem prošel a mnoho divných věcí zažil, a to jen proto, že chci najít zemi, kde není smrti a kde možno žít věčně!"

„Štěstí ti přeje, milý cizinče," řekla královna, „neboť jedině tento zámek je místo, kde nikdo neumírá. Všude na světě má smrt volný přístup, jenom ne do mých síní. Neboť věz, já jsem královna Života, a koho vezmu já pod svou ochranu, ten je před smrtí bezpečen a ten bude žít věčně!"

Radostně si oddychl králevic, že se přece dostal na místa, po kterých toužil.

„Zůstaň tedy u mne," pravila mu královna Života, „když jsi ke mně cestu našel. Věčně můžeš u mne přebývat. Dobře ti bude u mne, neboť jsi nad zemí, nad ubohým slzavým údolím, jsi u hvězd."

A tak zůstal králevic v nádherném zámku, který svítil jak slunce, a u královny, která měla vlasy jak čisté zlato. Opravdu bylo mu dobře, každé přání se mu splnilo, žil v samé radosti a zapomněl, co je soužení na zemi.

Ale po nějakém čase přece se mu zastesklo. Zatoužil ještě jednou se podívat na otce a na matku, na rodnou zemi, na krále, který třísky láme ze stromu, na krále, který vykopává hrst země do košíku, a královnu, která utkává veliký závoj života.

Řekl to královně, ale ta se po jeho řeči zasmušila.

„Nevíš, co žádáš, bláznivý člověče," pravila mu, „víš, jak dlouho jsi už na mém slunečním zámku? Podle lidského počítání je to plných tisíc roků. Ano, tobě to trvalo jenom malou chvilku, ale zatím se na zemi všecko změnilo. Nenajdeš země tak a lidí, jak jsi odešel."

Ale králevic pořád prosil, aby ho královna pustila aspoň na nějaký čas na svět, a tu královna řekla: „Dobře, jdi si, ale uvidíš, že budeš své cesty litovat."

Potom ho vedla do hlubokého sklepa a dala mu dvě lahvičky, černou a bílou.

„Dávám ti dar na cestu," pravila mu, „vodu smrti a vodu života. Koho postříkneš vodou smrti, zemře, i kdyby byl nejsilnější a nejzdravější. Ale koho postříkneš vodou života, ten oživne, i kdyby sto let byl mrtev, jen když najdeš z něho aspoň maličkou kostečku. Vrať se ve zdraví a spokojen!"

Králevic vzal obojí vodu do ruky, hodil zázračný pás k zemi a zase byl z pásu jasný most.

Sestupoval po něm králevic, až přišel do království, kde kdysi královna pletla dlouhý závoj.

Zámek našel, ale všude bylo ticho, nikdo se nehýbal, ani nejmenšího zvuku nebylo slyšet. Ani pták nezpíval, kůň nezařehtal, moucha nezabzučela.

Vešel králevic dovnitř a v zlaté síni našel královnu na posteli se zavřenýma očima. Vzal ji za ruku, ale ta byla chladná. Srdce jí nebilo, byla mrtvá.

A když králevic otevřel síň s jehlami, nenašel tam ani jediné: všecky už zmizely. Pokropil několika kapkami živé vody králevic královnu a ta otevřela oči, krev se jí vehnala do tváří a zdvihla ruce. Poznala králevice a pravila mu: „Přece ses vrátil! Řekni mi, našel jsi zemi, kde se žije věčně?"

„Našel," odpověděl králevic. „Nechtěla bys i ty žít se mnou?"

„Nechtěla," zavrtěla hlavou královna. „Neměl jsi mne budit z mého hlubokého spánku. Dobře se mi spalo, už jsem byla unavena. Velkou prosbu k tobě mám, uspi mě zase tak, jak jsi mě našel, a nikdy mě už neprobouzej!"

Tak dlouho prosila, až králevic neodolal, postříkal ji kapkami vody mrtvé a královna znovu zavřela oči, zbledla a byla jako nehybný kámen.

Králevic tedy vyšel ze zámku, otočil si prsten a dostal se do druhého království.

Ani tam nikoho nepotkal, ani země nepoznával.

Neboť zámek byl pobořen, kusy zdi se válely po zemi, kámen zvětral a sloupy se rozpadly. A všude ticho, ticho, ani nejmenšího hlásku.

I vešel králevic do zámku, procházel se síněmi, až našel královskou hrobku, kde byl pochován král, který hlínu kopal.

Stříkl po něm vodou živou, a v tom okamžiku se hrobka otevřela a z ní vystoupil král tak, jak byl kdysi za života, ale měl oči hluboko zapadlé.

„Proč mě budíš ze sna?" vyčítal králevici. „Dobře se mi spalo, když jsem dokopal poslední hrstku hlíny a když jsem celý kopeček roznesl. Nechci, abych se znova probudil, a tebe prosím, uspi mě zase a odejdi s pokojem!"

Králevic ho postříkal několika kapkami mrtvé vody, a v tom okamžiku se hrobka zavřela – a bylo zase ticho, ticho.

„Ještě do třetího království se podívám!" pomyslil si králevic, a čarovný prsten ho zanesl do té země, kde kdysi král lámal třísky.

Ale nenašel nic, ani lesa, ani královského zámku, ani krále s dlouhou bradou. Jen opuštěné kamení bylo rozházeno po zemi – tu ještě kousek zdi, tu malované okno, tu práh, tu rozbitý trám. A nikde ani človíčka, ani nejmenšího zvířátka.

Dlouho se prohrabával králevic mezi kamením, až konečně našel malou kost, úplně bílou.

Pokropil ji a hle, z kosti se stal starý král, jak ho kdysi viděl v lese a v zámku. Ale ten se jenom smutně díval na králevice a pravil: „Neměl jsi mne budit, špatnou službu jsi mi prokázal. Uspi mne znovu, dobře se mi spalo věčným snem."

A zase nezbylo z něho víc než bílá, malá kost.

„Všichni mě opustili, nikoho nemám – jenom mrtvé nalézám a rozbité kamení!" zabědoval králevic, ale ještě jednou otočil prstenem a přál si, aby byl doma v rodné zemi a na místě, kde se narodil a byl vychován.

Letěl, letěl a dopadl mezi hlubokými, neproniknutelnými lesy, kde bylo plno bažin a propastí. Byl to divoký a smutný kraj, kde ptáci nezpívali a zvěř se neprohánělа, jen lesy hučely a voda v bažinách se černala. Nebylo tam ani nejmenší stopy po zámku, po lidech, ani nejmenšího kamene ze staveb, ani kosti, nic, docela nic.

Hledal, dlouho hledal králevic, ale všecko marno – nenašel už nic ze svého rodného zámku, nenašel ani prášku po svých rodičích.

Zaplakal v černých lesích a mezi bažinami a srdce měl těžké jak kámen.

„Co mi jiného zbývá, než abych se vrátil k hvězdám a ke královně Života?“ řekl si.

Ale v tom okamžiku na něho vyskočila z černého lesa velká, kostnatá žena, zatočená do bílého šátku, a vykřikla. „Jsem Smrt, králevici, a tisíc roků tě už hledám! Celý svět jsem prohledala, nikdo mi neunikl, jen ty jediný! Ale přece za tisíc roků jsem tě našla! Stroj se, půjdeš se mnou!“

Rychleji než blesk otočil králevic prstenem a přál si, aby byl u hvězd, u královny Života.

Letěl nad zeměmi a nad královstvími, nad moři a nad horami, ale Smrt letěla stejně rychle. Její hlas a její křik slyšel pořád za sebou.

Už byl na prahu slunečního zámku, když ho Smrt dosáhla kostnatou rukou a v půli roztrhla.

Ale tu vyšla ze zámku královna Života, která měla oči jako ohně a vlasy jako zlato, zachytila živou polovici králevice a vykřikla na Smrt: „Pryč od mého prahu! Nevíš, že sem k mému zámku je ti přístup zakázán? Vrať mi polovici králevice, kterou jsi uloupila!“

„Nevrátím, patří mi podle práva, ale ty mi vrať druhou polovici!“

Svářily se dlouho, ale ani Smrt nemohla mít jenom polovici, ani královna druhou. A tak si ujednaly, že každé bude patřit půl roku. Půl roku tedy odpočívá králevic pod zemí, pod ledem a pod sněhem, a za půl roku vstane, když slunce zasvítí a královna ho volá. Letí k ní, je v slunečním zámku půl roku – ale trvá to jako okamžení, jako když kámen k hvězdám vyletí a zase spadne na naši zemi.

Poznámka

Vojtěch Martínek vydal tři knihy pohádek, a to Svět kouzel a divů (1927), Duhový pták (1929) a Knížku pohádek o dracích, čarodějnících a princeznách (1930). Kniha O královně Života je souborným vydáním všech pohádek, které Vojtěch Martínek napsal.

Vojtěch Martínek

O královně Života

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace

Ostrava, 2020

Vydáno jako elektronická verze 1.0 knižního vydání z roku 1981.

ISBN 978-80-7054-283-5 (pdf)

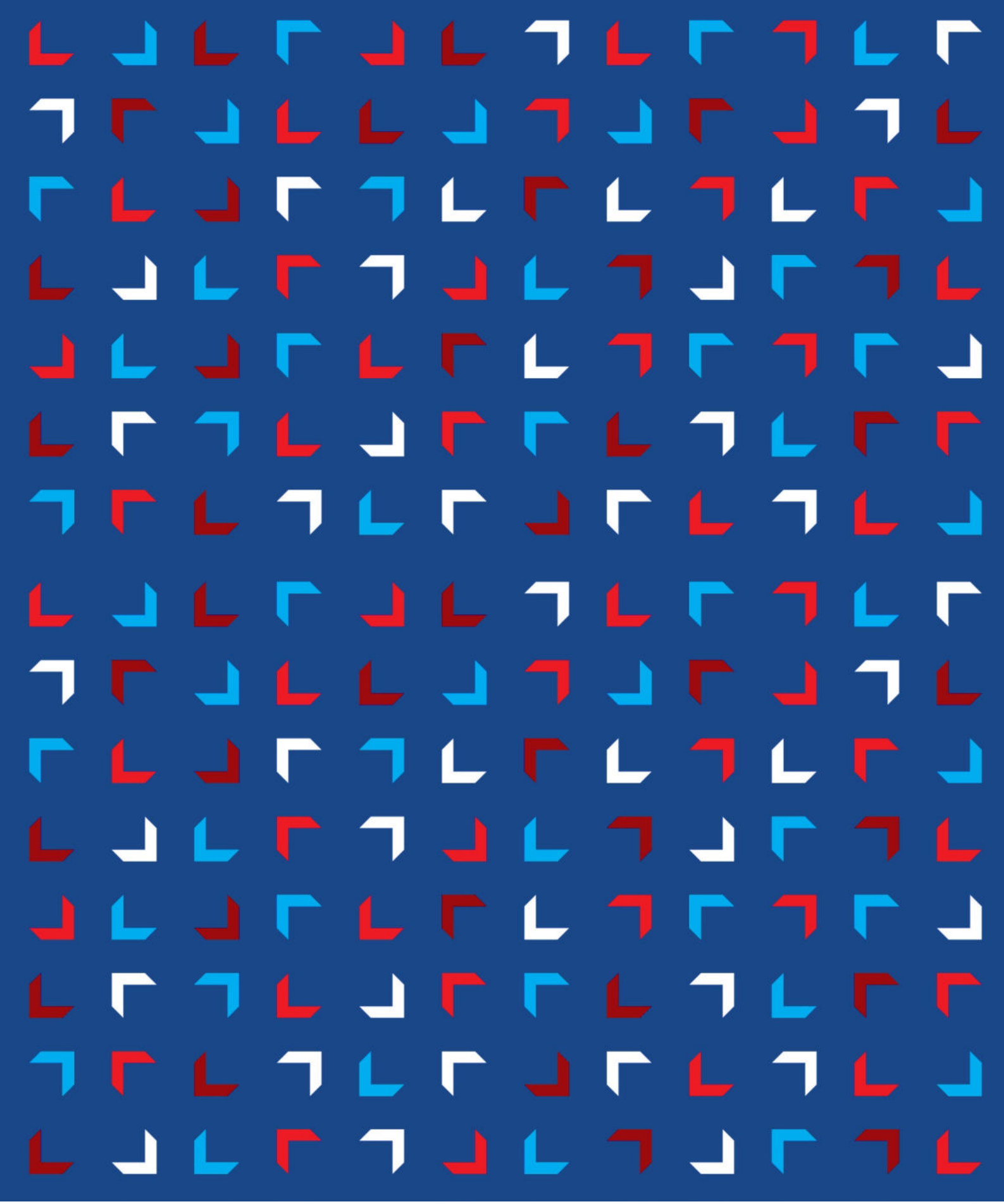

Moravskoslezská
vědecká knihovna
v Ostravě

Příspěvková organizace
Moravskoslezského kraje

www.svkos.cz